

Δ.ΑΝΔΡΕΑΔΗ Π.ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

ΕΛΛΑΔΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ
Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

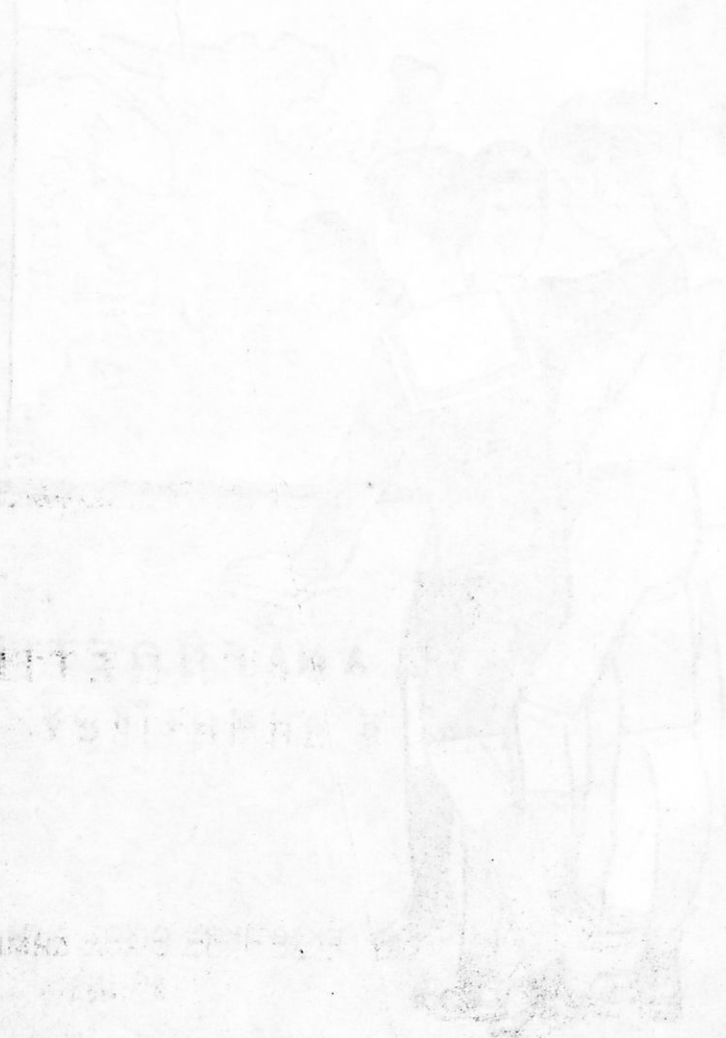
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ
ΑΘΗΝΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΕΛΛΑΔΑ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ

ΟΧΙΤΕΡΟΤΑΝΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ

ΔΗΜΟΣΘ. ΑΝΔΡΕΑΔΗ & Π. ΠΑΠΑΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Αρ. ειλ. 45127

Ε Λ Λ Α Δ Α

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΟ Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΗ 1.

Ἀθήνα 1927

Ἐκδοτικὸς Οἶκος Δ. καὶ Π. Δημητράκου
Ὁδὸς Σταδίου 56

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Υπουργείον
Παιδείας και Θρησκευμάτων

Ἐν Ἀθήναις τῇ 27 Μαΐου 1927

Ἄριθ. Πρωτ. 17002

Πρὸς τοὺς κ. κ. Δ. Ἀνδρεάδην καὶ Π. Παπαχριστοδούλου

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν, ὅτι δι' ἡμετέρας πράξεως τῇ 4 τοῦ ἰσταμένου μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 13 τοῦ αὐτοῦ δημοσιευθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 37 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως ἐνεκρίθη τὸ βιβλίον ὑμῶν «ΕΛΛΑΔΑ», ἀναγνωστικὸν τῆς πέμπτης τάξεως τῶν δημοτικῶν σχολείων διὰ μίαν δεκαετίαν, λογιζομένην ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1927—28, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως συμμορφωθῆτε πρὸς τὰς ἐν ταῖς σχετικαῖς ἐκθέσεσιν ὑποδείξεις τῆς κριτικῆς ἐπιτροπείας.

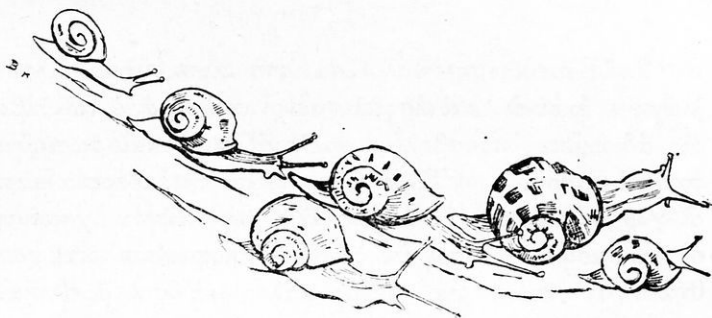
Ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργοῦ

Ὁ Διευθυντὴς

Ε. ΚΑΚΟΥΡΟΣ

Κάθε ἀντίτυπο ἔχει τὴν ὑπογραφὴν τῶν συγγραφέων.

Υμνοδ. Ἀνδρεάδης
Π. Παπαχριστοδούλου

Α΄ ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ ΜΑΣ

§ 1. Οί σαλιάγκοι.

1. Ζεστός και ξερός αέρας—ό καταραμένος λίβας—φυσάει από κάμποσες μέρες τώρα κι έχει ξεράνει τον τόπο. Τὰ δέντρα ἔχασαν τὴ φρεσκάδα τους, τὰ φύλλα κιτρίνισαν, τὰ λουλούδια μαράθηκαν, ἡ γῆ ξεράθηκε. Κι ὁ ἄνθρωπος ὑποφέρει. Ἔχει ξεραθῆ κι αὐτός.

Ἄλλοι ζητοῦν λίγη δροσιά, λίγη ὑγρασία, μὰ δὲν τὴ βρίσκουν πουθενά.

Νιώθοντας αὐτὰ οἱ σαλιάγκοι τῶν ἀμπελιῶν καὶ τῶν λιβαδιῶν, ἀρχίζουν καὶ συμμαζεῦουν τὸ νεῦρο, πὺ φυτρώνει ἀπὸ τὸ μπροστινὸ τους πόδι καὶ φτάνει ὡς τὸ καυκί τους, καὶ χώνονται μέσα. Ὑστερα ἀρχίζουν νὰ χύνουν ἀπὸ ὄλο τὸ κορμί τους κατὰ τὴν τρύπα τοῦ καυκιοῦ ὅσο πιὸ πολὺ σάλιο μποροῦν. Στὴ στιγμή ὁ καυτερός ὁ αέρας ξεραίνει τὸ σάλιο καὶ σχηματίζει μιὰ ψιλὴ ψιλὴ πλάκα διάφανη, πὺ φράζει πέρα πέρα τὴν τρύπα τοῦ καυκιοῦ.

2. Έτσι κλεισμένοι μέσα στο καυκί τους οί σαλιάγκοι εκείνοι και ασφαλισμένοι καλά από τοῦ λίβα τὶς ἀδιάκοπες προσβολές, συλλογίζονται καὶ ρωτιοῦνται μέσα τους : « Τί νάγιναν τάχα τὰ ξαδέρφια μας, οἱ γυμνοσάλιαγκοι ; Δίχως ἄλλο θὰ πῆγαν χαμένοι οἱ κακόμοιροι. Ὅσοι ἀπ' αὐτοὺς πρόφτασαν καὶ χώθησαν σὲ κανένα ὑγρὸ μέρος καλά· μὰ ὅσοι βρέθηκαν μακριὰ στὴ βροσκή, πᾶνε χαμένοι ! »

Κι ἀλήθεια ! Οἱ γυμνοσάλιαγκοι μὲ τὸ νὰ εἶναι τὸ δέρμα τους ἀραιό, μαλακὸ καὶ γεμάτο σάλιο, καὶ μὲ τὸ νὰ μὴ ἔχουν κανένα προφυλαχτικὸ μέσο, μὲν μείνουν λίγο στὸν ξερὸ ἀέρα, ξεραίνονται καὶ πεθαίνουν ἀμέσως. Γιὰ μιὰ στιγμή ἐξατμίζεται ὅλο τὸ ὑγρὸ, ποὺ ἔχουν μέσα τους, καὶ ψοφοῦν.

Ἐτσι οἱ σαλιάγκοι εκείνοι ἔμειναν ἀρκετὲς ἡμέρες μέσα στοῦ καυκί τους κατάκλειστοι καὶ δὲν ξαναβγήκαν, παρὰ ὅταν ἔπαψε ὁ λίβας κι ἔγινε πάλι ὁ ἀέρας ὑγρὸς.

3. Κάμποσοι ὅμως ἄλλοι σαλιάγκοι, πιὸ ἐξυπνοὶ ἀπ' αὐτούς, γιὰ πιὸ πολλὴ ἀσφάλεια, σκαρφάλωσαν στὰ κλαδιὰ καὶ στὰ φύλλα τῶν δέντρων. Ἐκεῖ, ἀφοῦ πρῶτα πρῶτα κόλλησαν στὴν κάτω μεριά τῶν φύλλων καὶ τῶν κλαδιῶν, ἔφραξαν ὕστερα κι αὐτοὶ τὶς τρύπες τῶν καυκιῶν τους, σὰν τ' ἄλλα τ' ἀδέρφια τους, καὶ ἔτσι ἀσφαλίστηκαν πιὸ καλύτερα. Γιατί, ἔτσι τώρα, οὔτε οἱ ζεστοὲς ἀχτῖδες τοῦ ἡλίου οὔτε τὸ ζεστὸ τοῦ λίβα φύσημα μπορεῖ νὰ τοὺς πειράξῃ. Κι ἔτσι βλέπεις σκαρφαλωμένους χιλιάδες σαλιάγκους σὲ ὅλα τὰ δέντρα καὶ τὰ χαμόκλαδα. Ὁ ἥλιος ψήνει, ὁ λίβας φυσάει, μὰ αὐτοὶ ξέγνοιαστοὶ, κλεισμένοι στοῦ καυκί

τους, σάν τόν άνθρωπο στά πολλά τὰ χιόνια μέσα στο σπίτι του, περνοῦσαν τόν καιρό τους, ὥσπου νά πάψη τὸ μεγάλο ἐκεῖνο κακό :

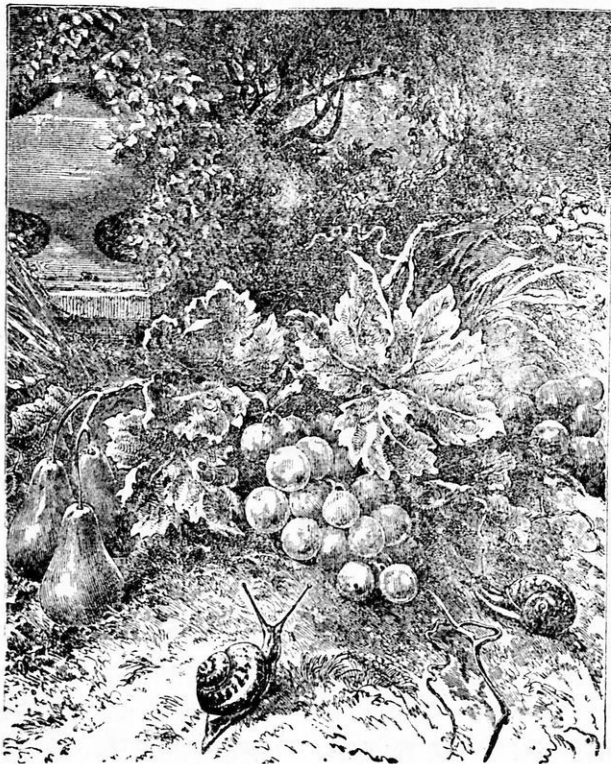
« Δὲν πάει νά φυσάη ! Δὲν πάει νά καῖ ὅλος ὁ κόσμος ! Μοῦ εἶναι ἀδιάφορο ! » εἶπε μέσα του κάποιος ἀπ' αὐτούς, καλὰ κολλημένος κι ἀμπαρωμένος.

4. Οἱ γυμνοσάλιαγκοι ὅμως ὅλη τὴν ἡμέρα ἦταν κρυμμένοι. Ὅσοι δὲν πρόλαβαν, πέθαναν ἀπὸ τὴν πολλὴ ζέστη. Οἱ ζωντανοὶ μονάχα τὸ βράδυ, σάν ἔπεσε ὁ ἥλιος, ξεμύτησαν κάπου κάτω ἀπὸ τὰ βρύα, ἀπὸ τὰ πυκνὰ φυλλώματα, ἀπὸ τὰ λιθάρια καὶ τοὺς βάλτους. Βιαστικὰ τώρα ροκανίζουσι κανένα τρυφερὸ φυλλαράκι κι ἀμέσως τρέχουσι νά κρυφτοῦσι πάλι στὴ δροσερὴ κρυψῶνα τους, πρὶν τοὺς προφτάσῃ τὸ λιόπυρι τῆς ἡμέρας καὶ ἡ κάψα τοῦ λίβα.

Ἐδῶσε ὅμως ὁ Θεὸς κι ἔπεσε μιὰ βροχὴ δυνατὴ καὶ πολύωρη. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς σαλιάγκους, ποὺ ἦταν κρυμμένοι μέσα σὲ βάλτους, πνίγηκαν, σάν τοὺς ἀνθρώπους, παὺ δὲν ξέρουσι κολύμπι. Ὅσοι εἶχαν κρυφτῆ σὲ ρηχά, αὐτοί, καθὼς ἦταν ἀπὸ μέρες νηστικοί, βγήκαν γρήγορα γρήγορα στά λιβάδια. Προχωρώντας ἄφηναν πίσω τους σάλιο, γιὰ νὰ γλιστροῦν εὐκολα, ἀπαράλλαχτα ὅπως τὸ τραῖνο στά σίδερα τῆς γραμμῆς γλιστρᾶ καὶ πάει. Ἐτσι πίσω τους μένει πάντα ἡ πλατιά αὐτὴ γραμμὴ, ποὺ δείχνει τὸ δρόμο τους.

Περπατώντας ἔτσι σιγὰ σιγὰ βρίσκουσι τὴν κατάλληλη βοσκὴ. Μερικοὶ ἀπ' αὐτούς ρίχνονται στά λαχανικά, ἄλλοι στὴ χλόη, ἄλλοι στά φύλλα τῶν ἀμπελιῶν καὶ τῶν χαμόδεντρων, κι ἄλλοι ἄλλοῦ. Ἀπλώ-

νοντας τις μακριές κεραίες τους, πού στην άκρη είναι τὰ μάτια τους, σάν τὰ φανάρια τοῦ δρόμου ἀπάνω στους στύλους, ἀρχίζουν τὸ ψάξιμο. Φάχουν ἐδῶ,

Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ρίχνονται στὰ λαχνικά, ἄλλοι στὰ φύλλα τῶν ἀμπελιῶν (σελ. 5).

ψάχουν ἐκεῖ, γιὰ νὰ βροῦν τὸ καλύτερο. Οἱ ἀχτῖδες τοῦ ἡλίου πέφτουν στὰ φύλλα καὶ στὰ χαμόκλαδα, στολισμένα μὲ διαμάντια καὶ ρουμπίνια καὶ σμαράγδια τῆς βροχῆς. Τί ἡδονικὸ τραπέζι! "Ὅλοι τότε μὲ μιὰ

φωνή σιγομιλουῦν: « Τί χαρά ἡ ζωὴ ὕστερα ἀπὸ τὴ φυλακὴ ! »

Μὲ τὴν τραχιά τους γλῶσσα, γεμάτη ἀπὸ ἀμέτρητα ψιλὰ ψιλὰ δοντάκια, κουνώντας τὴν ἐπάνω στὰ φύλλα, ροκανίζουν καὶ καταπίνουν μαζὶ τὴ σάρκα τῶν φύλων καὶ τὴ δροσιὰ τους.

5. Ἐπάνω σ' αὐτὸ τὸ εὐχάριστο φαγοπότι φάνηκε ὁ ἐχθρός.

— « ὦχ, μανούλα μου ! » φώναξε κάποιος γερο-σαλιάγκας. « Φευγάτε ! Χαθήκαμε ! » Ἐρχονται οἱ μεγάλοι μας ἐχθροί, οἱ ἄνθρωποι ! »

Τί πανικός ! Πατεῖς με, πατῶ σε ! Τί ἀδερφός καὶ τί παιδί ! Καὶ πατοῦσε ὁ παιδὶ τὴ μάνα καὶ ἡ μάνα τὸ παιδί. Γλιστρώντας ἀπὸ δῶ, κατρακυλώντας ἀπὸ κεῖ, ἔφευγαν ὅλοι, ἄλλοι τρυπώνοντας μέσα στὰ φύλλα, ἄλλοι κολλώντας κάτω ἀπὸ τ' ἀρπελόφυλλα, κι ἄλλοι χώνοντας τὸ καυκί τους κάτω ἀπὸ τὴν πυκνὴ γλόη. Μονάχα ὅσοι δὲν πρόφτασαν, χώθησαν μὲς στὸ καυκί τους, γιὰ νὰ μὴν ἰδοῦν τὸ χαμό.

Σὲ λίγο ἔφτασαν οἱ ἐχθροί. Ἄντρες, γυναῖκες, γέροι, παιδιά. Κρατώντας, ποιὸς καλάθι καὶ ποιὸς ταγάρι, ἀρχίζουν γρήγορα νὰ μαζεύουν, ἕναν ἕνα, τοὺς σαλιάγκους ὅπου τοὺς βρίσκουν, καὶ νὰ γεμίζουν μὲ αὐτοὺς τὰ καλάθια καὶ τὰ ταγάρια τους...

Καὶ μαζεύουν καὶ γεμίζουν ὄχι μόνο καλάθια, παρὰ καὶ κόφες μεγάλες, ποὺ θὰ τίς πουλήσουν σὲ διάφορους μικροεμπόρους κι ἐκεῖνοι σὲ μεγαλοεμπόρους.

6. Μέσα ἐκεῖ στοιβαγμένοι, ὁ ἕνας ἀπάνω στὸν ἄλλο, βογγοῦν οἱ σαλιάγκοι: « Πνίγομαι ! χάνομαι ! »

« Μὲ πλάκωσες, θὰ σκάσω ! » Τοῦ κάκου ὁμως! Ὁ ἐχθρὸς δὲν ἀκούει τίποτε ἀπ' αὐτὰ καὶ σωρεύει καὶ σωρεύει ὅσους βλέπει.

— « Σωπάτε, γλιτώσαμε ! » φώναξαν μερικοί, χωμένοι μέσα στὰ χόρτα τὰ πυκνὰ καὶ κολλημένοι στὴν ἀποκάτω μεριά τῶν φύλλων.

Δὲν πρόφτασαν ὁμως νὰ χαροῦν πολὺ καὶ νά! πλάκωσε ἄλλος ἐχθρὸς, πιὸ φοβερῶτερος ἀπὸ τὸν πρῶτο — ἓνα κοπάδι γαλοπούλες — φωνάζοντας ἀπὸ μακριὰ : « κλού, κλού, κλού ! » καὶ τρέχοντας μὲ μεγάλα βήματα καὶ μὲ σκυμμένα τὰ κεφάλια.

Τί κακὸ μεγάλο ἔγινε σὲ λίγο!

Ἡ καθεμιὰ ἀπὸ τίς πολλὲς αὐτὲς μεγαλόκοτες, ψάχνοντας μέσα στὰ χόρτα καὶ τὰ χαμόκλαδα καὶ σκαλίζοντας τὸ γῶμα μὲ τὰ χοντρά της νύχια, ἔβρισκε τοὺς κρυμμένους σαλιάγκους, καὶ σπάζοντας, ἓνα ἓνα, τὰ καυκιά τους μὲ τὸ δυνατὸ της ράμφος, γρήγορα γρήγορα τὰ κατάπινε. Θανατικὸ φοβερὸ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη ! Γιὰ μιὰ στιγμή τὸ κοπάδι τῶν γαλιῶν ἐκείνων ξεπάστρεψε ὅλους τοὺς φανεροὺς καὶ κρυμμένους σαλιάγκους τοῦ μέρους ἐκείνου κι ἔτρεξε παραπέρα.

7. Σὰν ἔφυγε ὁ ἐχθρὸς ἀπὸ τὸ λιβάδι καὶ ἄρχισε πάλι ἡ ζέστη τοῦ καλοκαιριοῦ—ἦταν Ἰούλιος—ὅσοι θηλυκοὶ σαλιάγκοι γλίτωσαν, μαζεύτηκαν ἓνα δροσερὸ πρῶινὸ καὶ εἶπαν συναμεταξύ τους : « Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ τὸ θανατικὸ, πού μᾶς βρῆκε, κοντεύει νὰ καθῆ ἡ γενιά μας, καὶ τότε πῶς θὰ μείνη ἡ γῆ χωρὶς σαλιάγκους ; Εἶναι τὸ ἴδιο, σάμπως νὰ λείπη ἀπὸ τὸν οὐρανὸ ὁ Γαλαξίας. Δίχως ἄλλο πρέπει νὰ σώσωμε τὴ γενιά μας. Ἐμπρός » !

Καὶ σέρνοντας τὸ βαρὺ καυκί τους, ἔφτασαν σιγὰ σιγὰ στ' ἀμπέλια. Ἐκεῖ στὰ χαλαρὰ τὰ χῶματα, μέσα σὲ μικρὲς τρύπες, μισὸ δάχτυλο βαθιές, γέννησαν τ' αὐγά τους—τριάντα ἢ καθεμιὰ σαλιαγκίνα — σκέπασαν τὶς τρύπες μὲ χῶμα κι ὕστερα ἔφυγαν.

Ἡ γῆ τὰ προφύλαξε κι ὁ ἥλιος ἔκαμε τὴ δουλειά του. Ἔτσι σὲ τρεῖς ἐβδομάδες βγῆκαν τὰ μικρὰ σαλιγκαράκια. Γέμισε ὁ τόπος! Χιλιάδες ἀμέτρητα ἄσπρα κεφαλάκια μικρῶν καρφίτσιῶν κινιοῦνται δῶ κι ἐκεῖ. Μέρα μὲ τὴν ἡμέρα μεγαλώνουν, καὶ μεγαλώνοντας σκορπίζονται παντοῦ. Προτιμοῦν τ' ἀμπέλια, τοὺς λαχανόκηπους κι ὅπου μυρίζονται πολλὴ πρασινάδα καὶ τρυφερὰ φύλλα. Ἀλίμονο, σὰ μεγαλώσουν! Μὰ ἔννοια τους! Θὰ δοῦν πάλι κι αὐτὴ τὴ γενιὰ τῶν σαλιάγκων οἱ ἄνθρωποι, οἱ χελῶνες, οἱ νυφίτσες, οἱ σκαντζόχοιροι, οἱ τσίχλες, τὰ ψαρόνια, οἱ φρόνοι καὶ οἱ ἄλλοι ἐχθροὶ τους, καὶ τότε θὰ κλάψουν πάλι μάνες καὶ θὰ θρηνήσουν γεροσάλιαγκοι. Ὅμως ἔτσι θὰ ξεκαθαριστῇ ὁ ἐχθρὸς αὐτὸς ἀπὸ τ' ἀμπέλια, ἀπὸ τὰ περιβόλια κι ἀπὸ τὰ σιτάρια μας.

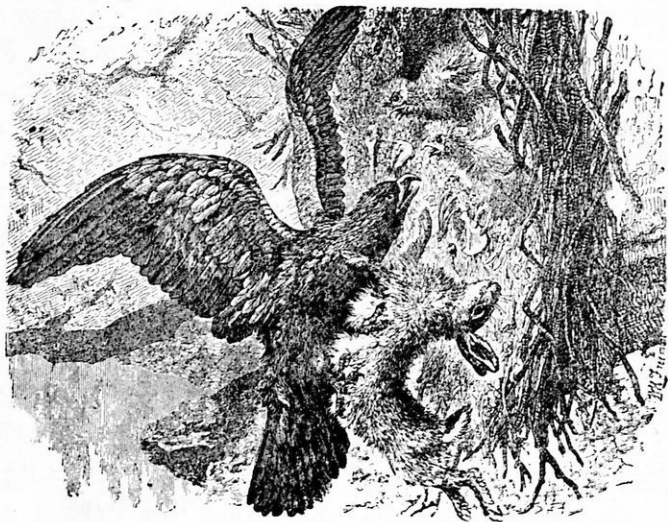
Πρωτότυπο

§ 2. Ὁ σταυραετός.

1. Ἀρχισε νὰ κατεβαίνει στὴ χαράδρα, μαζεύοντας λίγο λίγο τὰ μακριὰ φτερά του καὶ κρατώντας στὰ φοβερὰ νυχάτα πόδια του τὸ λαγό, ποὺ ἄρπαξε ἀπὸ κάπου μακριά..

Ζυγιάστηκε σὲ λίγο στὸ μέσο τῆς χαράδρας καὶ χί-

μησε στὰ ἴσια. Κάπου σὲ μιὰ κουφάλα ἐνὸς ἀπότομου βράχου ἄραξε. Ὡς ἐκεῖ ἀπάνω ἔφτανε ἓνα πελώριο πλατανόκλαδο φυλλωμένο. Στὸ κλαδί αὐτὸ ἦταν στημένη ἡ φωλιά του. Φρύγανα σωρός, βρύα κι ἀγκυθωτὰ φυτὰ. Ἐκεῖ ὁ θηλυκὸς σύντροφός του, ἄγρυπνος φύλακας τῶν παιδιῶν τους, μὲ 2—3 ἀετόπουλα γύρω,

Κάπου σὲ μιὰ κουφάλα ἀπότομον βράχων ἄραξε (σελ. 10).

πεινασμένα καὶ σκεπασμένα ἀκόμα μὲ τὰ πούπουλα, περιμένουν ἀπὸ ὥρα πολλή τὸν βασιλιὰ τῶν πουλιῶν.

2. Σὰν καλοκάθισε τὸ πελώριο πουλί, ἄφησε τὸ λαγὸ στὴ μέση τῆς φωλιάς κι ἄρχισε μαζὶ μὲ τὸ σύντροφό του νὰ ἐτοιμάζουν τὸ δεῖπνο τῶν παιδιῶν τους. Σκίζοντας κι οἱ δύο μὲ τὰ φοβερὰ ἀγκιστρωτὰ νύχια τους τὸ δέρμα τοῦ λαγοῦ καὶ σπάζοντας μὲ τὸ σκληρὸ

γυριστό ράμφος τους τὰ κόκκαλά του, καταπίνουν όλκληρα κομμάτια ἀπὸ τὶς τρυφερές σάρκες του. Καταπίνοντας ὅμως αὐτὰ τὰ κρεατοκόμματα, δὲν τὰ κατεβάζουν στὸ στομάχι τους, μὰ τὰ κρατοῦν στὸν πρόλοβο, ἓνα σακούλι τοῦ οἰσοφάγου, λίγο πιὸ μπροστὰ ἀπὸ τὸ στομάχι. Ἐδῶ πρέπει νὰ σταθοῦν κάμποση ὥρα οἱ σάρκες, γιὰ νὰ μαλακώσουν τόσο, πὺ νὰ μπορέσουν ἀργότερα νὰ τὶς χωνέψουν τ' ἀδύνατα στομάχια τῶν παιδιῶν τους.

Μὲ ἀνοιχτὰ τὰ στόματα προσμένουν τ' ἀετόπουλα. Ξέρουν πῶς θὰ φᾶν σὲ λίγο, ἀλλὰ πότε ; Ἄνυπόμονα κοιτάζουν τοὺς γονεῖς των καὶ πότε πότε ἀνοικοκλείνουν τὶς μικρὲς φτεροῦγες, σὰ νὰ ρωτοῦν : « Ἄργούμε πολὺ ἀκόμα ; »

Ἦστερ' ἀπὸ ἀρκετὴ ὥρα ἀρχίζει τὸ τάγισμα. Πατέρας καὶ μητέρα, νιώθοντας πῶς ἔχουν πιά μαλακώσει ὅσο πρέπει στὸν πρόλοβο οἱ σάρκες τοῦ ἀγριμιοῦ, πὺ κατάπιαν, γώνουν τὸ ράμφος στὸ ὀρθάνοιχτο στόμα τοῦ κάθε παιδιοῦ τους καὶ ἀρχίζουν λίγο λίγο καὶ μὲ πολλή προσοχὴ νὰ ξερνοῦν, ἓνα ἓνα, τὰ μαλακωμένα αὐτὰ κομμάτια. Ἐκεῖνα, καταπίνοντας ἀμέσως τὸ κάθε κομμάτι, τσιτσιρίζουν χαρούμενα καὶ ἀνοικοκλείνουν ρυθμικὰ τὶς χνουδωτὲς φτεροῦγες τους.

Κάποτε χορτασμένα πέφτουν νὰ κοιμηθοῦν. Ἡ σκοτεινιά σκέπασε τὴ χαράδρα. Δὲ βλέπουν πιά. Ἡ μητέρα τους τότε τὰ σκεπάζει μὲ τὶς φτεροῦγες τῆς στοργικῆς. Ἔτσι σκεπασμένα τὰ γυμνὰ σώματά τους προφυλάγονται πολὺ καλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἄνεμο καὶ ἀπὸ τὸ νυχτερινὸ ψῦχος τῆς χαράδρας. Πρέπει νὰ περάσουν ἀκόμα μέρες πολλὲς—ἴσως δυὸ μῆνες—ὥσπου νὰ βγάλουν φτερὰ πέρα πέρα, γιὰ νὰ πάψη νὰ τὰ σκεπάζη ἡ μητέρα

τους. Καί πρέπει νά δυναμώσουν πολὺ καὶ τὰ νύχια καὶ τὸ ράμφος τους, γιὰ νά μποροῦν νά τρών μόνα τους.

3. Δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμα καλὰ ἡ αὐγὴ, καὶ οἱ δύο σταυραετοὶ ἀπλώσαν τίς μεγαλόπρεπες φτεροῦγες τους. Ἄν καὶ ἀραιὸς ὁ ἀέρας τοῦ ψηλοῦ ἐκείνου βουνοῦ, ὅμως τοῦς εὐκολύνει στὸ πέταγμα, γιὰτὶ ἡ οὐρὰ τους μαζὶ μὲ τίς ἀνοιχτὲς φτεροῦγες πιάνουν πάρα πολὺν τόπο. Κι ἀρχίζουν νά κατεβαίνουν, δίχως νά χτυπήσουν τὸν ἀέρα· τὸ θηλυκὸ πίσω πάντα ἀπὸ τὸ ἀρσενικό.

Κατεβαίνοντας ψάχνουν κελὰ μὲ τὸ δυνατὸ τὸ μάτι τους. Ἐκεῖνο ποῦ δὲ βλέπει ὁ ἓνας, θὰ τὸ δῆ ὁ ἄλλος.

Νά, τὸ κοπάδι ποῦ βόσκει! Τυλιγμένος ἀκόμα ὁ βοσκὸς στὴ χοντρή τὴν κάπα του, κάθεται ζαρωμένος κάτω ἀπὸ ἓνα δέντρο. Τὰ κατσίκια καὶ τὰ πρόβατά του βόσκουν μπροστὰ στὰ μάτια του τὸ τρυφερὸ βουνίσιο χορτάρι.

Νά τος τώρα ὁ ἀρσενικός! Καρφώνει τὴ ματιά του, συμμαζεύει τίς φτεροῦγες, ἀπλώνει μπροστὰ τὰ νύχια ὀλάνοιχτα, γκρεμίζεται ἀπότομα, σὰ λιθάρι, ἀπὸ τὸν ἀέρα καὶ βουτᾷ τὰ νύχια στὸ ἄκακο ἀρνάκι.

Βλέπει τὸ σκυλὶ τὸ κακό, ποῦ ἔγινε, καὶ χιμάει καταπάνω του. Ὡσπου νά φτάσῃ ὅμως στὸ μέρος τῆς ἀρπαγῆς, ὁ αἰτὸς ἔχει σηκωθῆ πολὺ ψηλά. Ἀρχίζει τότε τὰ ἄγρια γαυγίσματά του: γαύ, γαύ, γαύ! Ξαφνίζεται ἀπὸ τὰ γαυγίσματα ὁ βοσκός, πετάει τὴν κάπα καὶ τρέχει κατὰ τὸ σκύλο, σειώνοντας τὴ μακριὰ ἀγκλίτσα του. Τοῦ κάκου ὅμως χαλάει κι αὐτὸς τὴν ἡσυχία του. Ὁ σταυραετὸς δὲν τὸν περιμένει....

Ἐκεῖ ψηλὰ στὸ βράχο κάποιο κατσίκι ἀνεβασμένο κορφολογᾷ. Ὁ θηλυκὸς σταυραετὸς τὸ βλέπει καὶ τ' ὀρέγεται. Ζυγιάζεται στὴ στιγμή, ἀπλώνει τὰ νύχια καὶ ρίχνεται κατὰ πάνω του. Τὸ σπρώχνει μὲ ὅλη τὴ δύναμή του καὶ τὸ γκρεμίζει συντριμμένο κάτω ἀπὸ τὸν ψηλὸ βράχο. Σὰν ἀστραπὴ ἔπειτα κατεβαίνει στὴν ἄβυσσο, ἀρπάζει τὸ σκοτωμένο κατσίκι μὲ τὰ νύχια καὶ τραβᾷ γιὰ τὴ φωλιά, ἀκολουθώντας τὸ σύντροφό του.

Λυσσᾷ ἀπὸ θυμὸ ὁ βοσκὸς : « Ἐννοια σας, καὶ θὰ μοῦ τὰ πλερώσετε μὲ τὸ παραπάνω τὰ ζῶα μου ! » λέει μέσα του, φοβερίζοντας.

4. Τὴν ἄλλη αὐγὴ ξύπνιος ὁ βοσκὸς κρατᾷ τουφέκι ἀντὶς γιὰ ραβδί. Σὲ λίγο νά σου οἱ δυὸ σταυραετοὶ πάλι ! Κατεβαίνουν κατὰ τὸ κοπάδι, νὰ ἐτοιμάσουν τὸ γέμα τους μὲ τὴν ἴδια ταχτική. Ὁ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς πέφτει σὰ λιθάρι ἀπὸ ψηλὰ. Τρομαγμένο σειέται ὀλόκληρο τὸ κοπάδι. Λαλοῦν τὰ κουδούνια καὶ συμμαζεύονται οἱ προβατίνες, στριμώνοντας ἢ μιὰ τὴν ἄλλη. Τὰ ἄρνια βελάζουν. Ὁ σταυραετὸς βουτᾷ γρήγορα στὸ πιὸ θρεμμένο ἀπ' αὐτά, τὸ σηκώνει μὲ τὰ νύχια κι ἀπλώνοντας τὶς μεγάλες φτεροῦγες, σκίζει τὸν ἀέρα ψηλά.

« Μπάμ, μπούμ ! » βουίζει τὴν ἴδια στιγμή ἢ λαγκαδιὰ τετράδιπλα ἀπὸ τὸ διπλὸ κρότο τοῦ δίκανου.

Τοῦ σταυραετοῦ ἢ μιὰ φτεροῦγα ἔπαψε νὰ σαλεύη. Ἄετὸς κι ἄρνι, σὰ δυὸ πέτρες μεγάλες, ξεκολλημένες ἀπὸ τὸ βράχο, κυλίστηκαν στὴ ρεματιά. Πέφτοντας τὸ πελώριο πουλί, χτύπησε δυνατὰ τὸν ἀέρα μὲ τὴν ἄλλη φτεροῦγα καὶ κοίταξε νὰ σκαλωθῆ κάπου. Τοῦ κάκου ὅμως. Ἔτσι, καθὼς εἶναι χτυπημένος, δὲ μπορεῖ νὰ

κουνηθῆ ἀπὸ τῆ θέσῃ του. Στῆ ρεματιά ἐκεῖ ξεδικιέται ὁ βοσκὸς τὴν καταλυτὴ τοῦ κοπαδιοῦ του, πετώντας καταπάνω του μεγάλα λιθάρια, ὥσπου τὸν ἀποτελείωσε.

Πρωτότυπο

§ 3. Ἀπὸ τῆ ζωῆ τῶν μερμηγκιῶν.

1. Ἡ ἀποθήκη τῶν μερμηγκιῶν ἔχει πιά γεμίσει ἀπὸ λογιῆς λογιῶν σπόρους. Μέσα αὐτοῦ εἶναι σπόροι, πού ἔχουν ἄμυλο, σπόροι μὲ λάδι, μὲ ἄζωτο, πού θὰ μπορούσαν νὰ χορτάσουν καὶ τὸν πιὸ λαίμαργο καὶ νὰ εὐχαριστήσουν καὶ τὸν πιὸ λιχουδη. Τὰ ὑπόγεια τῆς ἀποθήκης αὐτῆς, ὡς δυὸ πόντους βαθουλά τὸ καθένα, καὶ τὸ ἓνα κάτω ἀπὸ τὸ ἄλλο, εἶναι πλημμυρισμένα ἀπὸ σιτάρι, ἀπὸ κριθάρι, ἀπὸ βρίζα, ἀπὸ καλαμπόκι, ἀπὸ ρόβι, ἀπὸ ρύζι καὶ ἀπὸ ἄλλα τέτοια.

Κοντὰ στῆ μερμηγκοφωλιά βλέπεις λογιῆς λογιῶν φυτά, πού βλάστησαν ἀπὸ πεσμένους τέτοιους σπόρους. Κι ὁ δρόμος, πού φέρνει στὴν ὑπόγεια αὐτὴ κατοικία τους, κι αὐτὸς ἀκόμη σκεπάζεται ἀπὸ ὅμοια φυτά. Κάποτε σὲ μιὰ βροχὴ κάποια νεροσυρμὴ παράσυρε χώματα καὶ σκέπασε τοὺς σπόρους. Τὰ μερμηγκία δὲν τοὺς εἶδαν, κι ἔτσι βλάστησαν τὴν ἀνοιξή, σὰ δεντροστοιχία διπλή, στὸ δρόμο ἐκείνης τῆς μερμηγκοφωλιάς.

Θεμελιωμένη ἡ κατοικία τους αὐτὴ κάτω ἀπὸ ἓνα χαμόκλαδο κι ἀπὸ δυὸ μεγάλα λιθάρια, ἀδερφωμένα ἐκεῖ ἀπὸ καιρό, ἔχει ὑπόστεγα καὶ διαδρό-

μους, δωμάτια τοῦ ὕπνου καὶ τραπεζαρίες καὶ ἀποθῆκες ἀμέτρητες. Εἶναι τόσο πολὺπλοκη, ὅσο καὶ ἓνα μεγαλόσπιτο δικό μας.

Γιὰ νὰ γεμίσουν αὐτὲς οἱ ἀποθῆκες τους, εἶχε δουλέψει ὅλη ἡ κοινότητα πολὺν καιρὸ. Ἄλλοι ἔβρισκαν τοὺς σπόρους, ἄλλοι μαζεύοντάς τους τοὺς ἔκavian σωρούς, ἄλλοι τοὺς κουβαλοῦσαν ὡς τῆ μερμηγκοφωλιά, καὶ ἄλλοι παίρνοντάς τους ἀπὸ τοὺς κουβαλητάδες, τοὺς τοποθετοῦσαν μέσα στὶς ὑπόγειες αὐτὲς ἀποθῆκες τῆς.

Κάποτε μερικὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ μερμήγκια, πού ἔβρισκαν πολὺ μακριὰ καλὴ σοδειά, ἔστηναν στὴ μέση τοῦ δρόμου δυὸ τρεῖς προσωρινὲς ἀποθῆκες. Ἐκεῖ μάζευαν τοὺς σπόρους καὶ ἀπὸ κεῖ ἀργότερα, δουλεύοντας μερόνυχτα, κουβάλησαν ὅλους ἐκείνους τοὺς σωρούς τῶν σπόρων στὴν κατοικία τους, κάτω ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα καὶ τὰ δυὸ μεγάλα λιθάρια, τ' ἀδερφωμένα ἀπὸ καιρὸ.

Ὡσπου νὰ τελειώσῃ ὅλο αὐτὸ τὸ ἀποθήκεμα, ἄρχισε ὁ καιρὸς τῆς χειμωνιάτικῆς ζωῆς, πού κλεισμένα τὰ μερμήγκια θὰ περνοῦν τὸν καιρὸ, ξοδεύοντας λίγο λίγο τοὺς θησαυροὺς τους.

2. Τὰ μερμήγκια, ἀραδιασμένα τώρα στὶς τραπεζαρίες περιμένουν μὲ χαρὰ νὰ φᾶνε μαζὶ τὸ πρῶτο χειμωνιάτικο τραπέζι.

Μά, πῶς θὰ φᾶνε; καὶ ποιὸς θὰ τοὺς ταγίσῃ; Τὰ μερμήγκια δὲ μποροῦν νὰ μασοῦν. Δὲν ἔχουν δόντια. Τὰ σαγόνια τους τὰ ἔχουν μονάχα, γιὰ νὰ σπάζουν τίς σκληρὲς φλοῦδες τῶν σπόρων καὶ τῶν κουκουτσιῶν. Γιὰ κάθε ἄλλο κάνουν οἱ λαβίδες τῶν σαγο-

νιῶν τους, παρά για μάσημα. Καί ὅμως θά φᾶνε καλύτερα ἀπό μᾶς. Περιμένετε καί θά δῆτε.

Νά ! Οἱ ἀποθηκάριοι ἄρχισαν νά κινιοῦνται πέρα δῶθε. Μοιράζουν τὸ συσσίτιο.

« Σήμερα ἔχομε σπόρια ἀπὸ βρίζα » λέει ὁ ἀρχιαποθηκάριος.

— « Ἐχομε μιὰ πεῖνα » ἀπαντοῦν τ' ἄλλα το μερμήγκια « πού ὅ,τι μᾶς δώσης θά τὸ φᾶμε μὲ ὄρεξη ». Κι ἀρχίζουν τὸ φαῖ.

Ἀπὸ κάθε μερμήγκι προβάλλει μιὰ μικρὴ γλωσσίτσα κι ἀκουμπώντας στὸ σπειρὶ τῆς βρίζας, μπαίνοβγαίνει γρήγορα στὸ στόμα. Ἔτσι γλείφοντας ὁλοένα τὴν τροφή τους, κατορθώνουν νά τὴ βάζουν στὸ στόμα κι ἀπὸ κεῖ στὸ στομάχι τὰ παράξενα αὐτὰ ζῶφια.

Ἔτσι ἀρχίζει τὸ πρῶτο τραπέζι. Δὲν περνᾶ πολλὴ ὥρα, καί τὸ κάθε σπειρὶ τῆς βρίζας κουφαίνει, σὰ σκαφιδίτσα, γιατί φαγώθηκε τὸ ἄμυλο, πού εἶχε μέσα.

« Τώρα ἔχομε λιναρόσπορους παχιούς για δεύτερο πιάτο » λέει ὁ ἀρχιαποθηκάριος.

— « Θά ρουφήξωμε καί λάδι, τί καλά ! » φώναξαν μὲ χαρὰ τὰ μερμήγκια. Καί τὸ καθένα μὲ τὴ γλώσσα του ἀρχίζει νά ρουφᾷ τὸ λάδι ἀπὸ τὸ σπειρὶ τοῦ λιναρόσπορου, πού τοὺς μοίρασαν ὕστερα ἀπὸ τὰ σπειριά τῆς βρίζας οἱ βοηθοὶ τοῦ ἀρχιαποθηκάριου. Τὸ ἄμυλο, πού εἶχαν οἱ σπόροι αὐτοί, ἀνακατεμένο μὲ τὸ λάδι, τὸ ἄλειψαν μὲ τὸ σάλιο τους, γιὰ νά τὸ διαλύσουν. Ἔτσι πολεμώντας, τρῶνε ζαχαρωμένους τοὺς λιναρόσπορους· γιατί τὸ ἄμυλο, ὅταν ἀνακατεύεται μὲ τὸ σάλιο, γίνεται ζάχαρη.

Ἵστερα ἀπὸ τέτοιο φαῖ, πῆγγε τὸ καθένα νὰ κοιμηθῆ στὴν καθαρὴ κρεβατοκάμαρά του.

3. Ἐξω ὁ βοριάς φυσάει πάντα δυνατός. Ἡ βροχὴ κρύα κρύα χύνεται στὴ γῆ καὶ καταπίνεται βαθιὰ στὰ σωθικά της, καὶ βρέχονται ἀδιάκοπα τὸ φουντωτὸ χαμόκλαδο καὶ τὰ δυὸ ἀδερφωμένα λιθά-ρια, πού κάτω τους βρίσκεται ἡ ἀπέραντη ἐκείνη μερμηγκοφωλιά. Τὰ μερμήγκια τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲ νιώθουν. Κοιμοῦνται ἤσυχα στὴ ζεστὴ καὶ στεγνὴ φωλιά τους.

Οἱ ὄρες περνοῦν. Κάποια στιγμή ὅμως ἀκούεται ἓνας νυκτοφύλακας μερμηγκας νὰ φωνάζει : « Κίν-τυνας, θάνατος ! Σηκωθῆτε ! »

Στὴ στιγμή ὅλα τὰ μερμήγκια βρίσκονται στὸ πόδι. Τί νὰ γίνεται τάχα ; Ἡ μερμηγκοφωλιά στάζει. Ἐνας μικρὸς ὑπόνομος ἔφερε ὡς ἐκεῖ τὸ νερὸ τῆς βροχῆς. Βράχθηκαν κι οἱ σπόροι μιανῆς ἀποθήκης. Τοῦ κάκου πολεμοῦν οἱ ἐργάτες νὰ φράξουν τὴν τρύπα. Τίποτε !

Μονάχα ὁ ἥλιος, πού βγήκε στὴ γῆ ἀπάνω, καὶ τὸ δυνατὸ τὸ ξεροβόρι σταμάτησαν τὸ κακό. Οἱ σπόροι ὅμως τῆς ἀποθήκης ἐκείνης εἶναι βρεμένοι καὶ φόβος εἶναι, μήπως φυτρώσουν :

« Γρήγορα ! » φωνάζει τότε ὁ ἀρχηγός. « Χαλάστε τὰ φύτρα τῶν σπόρων ! ».

Στὴ στιγμή τὰ μερμήγκια τῆς κοινότητος ρίχνονται στοὺς βρεμένους σπόρους. Χύνοντας τὸ καθένα λίγο ὑγρὸ σὲ κάθε σπόρο, καταστρέφουν ὅλα τὰ φύτρα.

« Δὲ ξεφυτρώνουν, κι ὁ Θεὸς νὰ κατεβῆ » εἶπε ὁ ἀρχιαποθηκάριος, ἐξετάζοντας μὲ προσοχὴ τοὺς

βρεμένους σπόρους. Καὶ δὲν ξεφύτρωσαν. Ἔτσι, μὲ χαρές καὶ κάποτε μὲ λαχτάρες, περνᾷ ὁ χειμῶνας μέσα στὴν μερμηγχοφωλιά.

4. Τώρα πιά ἄρχισε νὰ ζεσταίνη. Οἱ μέρες μεγάλωσαν καὶ οἱ νύχτες μίκραιναν κάμποσο. Ἐξω βρέχει συχνά. Οἱ πρασινάδες μέστωσαν. Οἱ μυγδαλιές μάδησαν ἀπὸ καιρὸ τὰ πέταλα τῶν λουλουδιῶν τους κι ἔδωσαν καρπὸ. Τὰ πουλιά πετοῦν χαρούμενα καὶ τὰ χελιδόνια γύρισαν εὐτυχημένα στὶς παλιές τους τὶς φωλιές.

« Καιρὸς εἶναι νὰ βγοῦμε ἔξω » εἶπε ὁ ἀρχιμέρμηγκας. « Κοντεύει ὁ γάμος τῆς βασιλίσσας μας. Τὸ ξέρετε; »

Καὶ στ' ἀλήθεια ! Ἡ ἀνοιξὴ ἔφτασε καὶ οἱ γαμπροὶ ὅλοι, ὅλα δηλ. τὰ φτερωτὰ μερμήγκια τῆς κοινότητος, γυμνάζοντας τὰ φτερά τους, ζητοῦν τὸν καθαρὸ ἀέρα. Ἐκεῖ στὸ φῶς καὶ στὸν ἀέρα, στὴ γλύκα τοῦ ἀνοιξιάτικου ἡλίου, προσπερνώντας κοντὰ τους ἢ βασιλίτσα—φτερωτὴ κι αὐτὴ—θὰ διαλέξῃ τὸν εὐτυχημένο σύντροφό της...

« Ἀνοιξτε πιά τὶς πόρτες καὶ τὰ παραθύρια ! » ξαναφωνάζει ὁ ἀρχιμέρμηγκας.

Σὲ λίγο ὅλα τὰ μερμήγκια τῆς κοινότητος ἐκείνης βρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴ φωλιά τους. Μέσα μένουν λίγοι ἐργάτες μονάχα, γιὰ νὰ συγυρίσουν τὴν κατοικία. Ὅλο τὸ ἄλλο πλῆθος μὲ τὴ βασιλίτσα μαζί βγαίνει ἔξω μὲ χαρές. Τὰ περισσότερα σκορποῦν ἐδῶ κι ἐκεῖ, περπατώντας μὲ τὰ 6 μικρὰ ποδαράκια τους. Αὐτὰ εἶναι οἱ ἐργάτες, κάτι πλασματάκια πολὺ μικροκαμωμένα—ὡς 2—3 χιλιοστά—. Οἱ πρό-

γονοί τους θά ἦταν βέβαια μεγαλύτεροι, μὰ μέσα στοὺς αἰῶνες ἀπὸ τὴν πολλή δουλειὰ μίκρυνε τὸ σῶμα τους.

Τὰ πιὸ λίγα—ὅλα τ'ἀρσενικὰ μερμήγκια—διπλάσια στὸ σῶμα ἀπὸ τοὺς ἐργάτες κι ὅλα φτερωτά, ἀκολούθησαν τῇ βασίλισσα, ἓνα πιὸ μεγαλόσωμο ἀπὸ αὐτοὺς καὶ φτερωτὸ μερμήγκι. Θά κάνουν τοὺς γάμους των. Πᾶνε, χάθηκαν στὸν ἀέρα ! Ἡ ἀτμόσφαιρα δροσόβολη καὶ μυρισμένη. Ὁ ἥλιος λαμπερός. Τὰ λουλούδια ὀλάνοιχτα. Οὔτε ὁ πιὸ μέγας βασιλιάς τῶν ἀνθρώπων δὲν κάνει τόσο μεγαλόπρεπο γάμο!...

5. Ὁ καιρὸς περνᾷ καὶ ἡ ζέστη ὅσο πάει καὶ μεγαλώνει. Τὰ δέντρα φούντωσαν καὶ τὰ θυμάρια μέστωσαν. Ἡ γῆ στολιζέται τώρα ἀπὸ χίλιων λογίων ἀνθούς καὶ χίλιων εἰδῶν βλαστάρια. Οἱ ἄνθρωποι ὅλοι στίς δουλειές τους. Μαζὶ μ' αὐτοὺς καὶ τὰ μερμήγκια. Χυμένα ὅλη μέρα ἔξω ἀπὸ τὴ φωλιά τους, πᾶνε κι ἔρχονται, δίχως νὰ σταθοῦν. Πρέπει νὰ γεμίσουν ὅλες οἱ ἀδειανές ἀποθήκες τῆς ἀπέραντης μερμηγκοφωλιάς, ὥσπου εἶναι καλοκαιριά. Τὸ ξέρουν αὐτὸ οἱ ἐργάτες, καὶ γι' αὐτὸ ἀδιάκοπα πηγαينوέρχονται καταφορτωμένοι..

Ἀπὸ τὸ πρωὶ σήμερα ἡ μερμηγκοφωλιά εἶναι σὲ κίνηση. Οἱ ἐργάτες ὅλοι ἐτοιμάζονται γιὰ μακρινὸ ταξίδι. Κάποιος δικός τους ἀπὸ χτὲς βράδου ἔφερε τὴν εἶδηση στὸν ἀρχηγό, πὼς κάπου βρῆκε μεγάλους σωροὺς ἀπὸ τροφές. Ὁ ἀρχηγὸς ἔδωκε τίς ἀπαραίτητες διαταγές καὶ ὁδηγίες, καὶ νά, σήμερα πρωὶ πρωὶ ὅλοι οἱ ἐργάτες, ἓνας στρατὸς ὀλόκληρος, ξεκίνησαν ἀπὸ τὴ μερμηγκοφωλιά. Κοιτάξετέ τους πῶς προχωροῦν ! Σχηματίζοντας ἓναν ἀτελείωτο μαίαντρο, ἀνεβαί

νουν και κατεβαίνουν βράχια, ανήφορους και κατήφορους, και επιτέλους βρίσκουν τις σωριασμένες τροφές. 'Αμέσως ρίχνονται καταπάνω τους. Το ένα βοηθάει το άλλο και τὰ πολλά το ένα. Θα δουλέψουν ὅλη μέρα ἀκούραστα, ὥσπου νὰ κουβαλήσουν ὅλους τοὺς σωροὺς αὐτοὺς στὴν κατοικία τους. Καὶ σὰ νυχτώση, θὰ τρυπώσουν στὴ φωλιά τους καὶ θὰ ξαπλωθοῦν, γιὰ νὰ ξεκουραστοῦν ἀπὸ τὸν κόπο τῆς ἡμέρας, ἀπαράλλαχτα, σὰν τοὺς ζευγολάτες, πού γυρίζουν κάθε ἀπόγεμα ἀπὸ τὰ χωράφια τους.

6. Ἡ ταχτική αὐτὴ τῆς καθημερινῆς δουλειᾶς θὰ ἐξακολουθήσῃ μῆνες ὀλόκληρους. Πάντα οἱ ἐργάτες πρέπει νὰ δουλεύουν, ὅσο εἶναι καλοσύνη. Σὲ ὅλη τὴν κοινότητά τους μονάχα τ' ἀρσενικά μερμήγκια καὶ ἡ βασίλισσα εἶναι ἀνεργοί.

Τὰ πιὸ πολλὰ ἀπὸ τ' ἀρσενικά ὕστερ' ἀπὸ τὸ γάμο τῆς βασίλισσας σκορποῦν καὶ ξεμακραίνουν. Καὶ πετώντας μὲ τὰ μεγάλα κι εὐκολοκίνητα φτερά τους, σηκώνονται ψηλὰ στὸν ἀέρα. Ἔτσι ὅμως πετώντας, βρίσκουν γρήγορα τὸ θάνατό τους. Γιατὶ σὲ λίγο τὰ χελιδόνια κι ἄλλα τέτοια πουλιά, χιμοῦν ἀπάνω τους καὶ τ' ἀφανίζουν. Τὰ πιὸ γνωστικά ὅμως ἀπὸ τ' ἀρσενικά αὐτὰ μερμήγκια ξαναγυρίζουν στὴν κατοικία τους καὶ δὲν ξαναβγαίνουν ἀπ' αὐτὴν ὡς τὴν ἐρχόμενη ἀνοιξη. Μένοντας ἐκεῖ κλεισμένα, τὸ καθένα ἀπ' αὐτά, περνᾷ τὸν καιρὸ του ἀνεργα ὅλως διόλου καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα, πὼς τὴν ἄλλη ἀνοιξη ἡ βασίλισσα θὰ προτιμήσῃ αὐτὸ γιὰ σύντροφό της.

Ὡστόσο ὅμως τὰ ἀνεργα αὐτὰ μερμήγκια δὲν κακοπερνοῦν διόλου ἐκεῖ μέσα στὴν ὑπόγεια κα-

τοιχία τους. Ἐξὸν ἀπὸ τῆς ἄλλης τροφῆς, ποὺ τοὺς κουβαλοῦν κάθε μέρα τ' ἀδέρφια τους, δὲν

Μερμύγκια ἀνεβαίνουν σὲ δεντρούκια, γιὰ νὰ μαζέψουν φυτόψειρες (σελ.21).

τοὺς λείπει καθημερινὰ καὶ τὸ γάλα. Τὸ παίρνουν, ἀρμέγοντας κοπάδια ὀλόκληρα ἀπὸ φυτόψειρες, ποὺ ἐπίτηδες μαζεύουν ἀπὸ τὰ δέντρα καὶ τῆς τρέφουν,

για να παίρνουν από αυτές το γλυκό χυμό τους, όπως έμεις το γάλα από τις αγελάδες, τις κατσίκες και τις προβατίνες.

7. Ἡ βασίλισσα, γυρίζοντας άμέσως ὕστερ' από τὸ γάμο της στὴ μερμηγκοφωλιά, ἀρχίζει τὸ ἀτέλειωτο γεννοβόλημά της. Καὶ εἶναι ἀνάγκη νὰ γεννάη, καὶ νὰ γεννάη πολλὰ αὐγὰ τὴν ἡμέρα ἢ καλὴ αὐτὴ μητέρα, ἂν θέλῃ νὰ βλέπῃ πάντα γεμάτη τὴ φωλιά τῆς κοινότητάς της. Πόσα ἀπὸ τὰ παιδιά της πεθαίνουν καὶ πόσα χάνονται κάθε μέρα! "Ὅλ' αὐτὰ πρέπει νὰ ἀντικατασταίνωνται γρήγορα, γιὰ νὰ μὴ λιγοστεύῃ ἡ δύναμη τῆς κοινότητος. Ἄλλιῶς ἀλίμονο!

8. Ἔτσι λίγο λίγο μεγαλώνει ἡ νέα γενεά. Ἀπὸ αὐγὰ γίνονται σκουληκάκια κι ἀπὸ σκουλήκια χρυσαλλίδες· ὕστερα ἀπὸ λίγες μέρες πάλι, σπάζοντας τὸν ψιλὸ πέπλο, ποὺ μ' αὐτὸ κουκουλοθῆκαν, γιὰ νὰ πάρουν ἄλλη μορφή, ξεπετιοῦνται, σωστὰ μερμήγκια πιά, τὰ πιὸ πολλὰ ἐργάτες, τὰ λιγώτερα ἀρσενικά καὶ μιὰ νέα βασίλισσα.

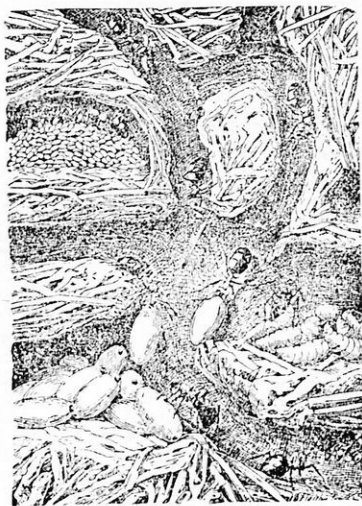
Μὲ τὸ ξεπέταγμα αὐτὸ τῆς καινούριας γενιᾶς ἡ ἀπέραντη ἐκείνη μερμηγκοφωλιά τῶσα φαίνεται στενόχωρη πολὺ. Τὸ βλέπει αὐτὸ ἡ παλιὰ ἢ βασίλισσα καὶ φωνάζει: « Πρέπει νὰ χωριστοῦμε, παιδιά μου. Δὲ χωρᾶμε πιά τόσοι, ποὺ γινήκαμε. Πρέπει ἔμεις οἱ γεροντότεροι νὰ βροῦμε ἄλλη κατοικία. Μείνετε ἔσεῖς, ὅσοι θέλετε, μὲ τὴ νέα τὴ μητέρα σας "Ὅσοι πάλι δὲ μπορεῖτε νὰ χωριστῆτε ἀπὸ μένα ἀκολουθῆστε με !» Καὶ ἀφήνει τὴν κατοικία της.

Χιλιάδες μερμηγκιῶν τὴν παίρνουν ἀπὸ πίσω, οἱ πῖο πολλοὶ ἐργάτες.

“Ὅλα αὐτὰ ἀφήνουν μὲ λύπη τὸ πατρικὸ τους σπίτι καὶ πᾶνε νὰ φτιάσουν ἄλλο νέο...

“Ὑστερα ἀπὸ πολὺ ψάξιμο βρίσκουν μέρος ται-

ριαστὸ κι ἀμέσως ἀρχίζουν τὸ δουλεῖά τους, χωρὶς μηχανικούς, χωρὶς ἐργαλεῖα, χωρὶς ὕλικά. Σκάβοντας τὸ χῶμα μὲ τὶς δυνατὲς λαβίδες τῶν σαγονιῶν τους καὶ σπρώχνοντάς το μὲ τὰ πόδια, ἀνοίγουν πρῶτα πρῶτα μιὰ βαθιὰ καὶ ἀπλόχωρη τρύπα, σὰν ὑπόνομο μακριά. Ἀπὸ αὐτὴν ὕστερα, σὰν ἀπὸ κορμὸ μεγάλου δέν-τρου, ἀρχίζουν ν’ ἀνοίγουν, δεξιὰ κι ἀριστερά, ἀρκετοὺς διάδρομους εὐρύχωρους κι ἄλλους πῖο στενοὺς. Ἐπειτα

Ἀπὸ τ’ αὐγά γίνονται σκουληκάκια κι ἀπὸ τὰ σκουληκάκια χρυσαλλίδες. (σελ. 22).

στὶς ἄκρες καὶ στὰ πλάγια τῶν διαδρόμων αὐτῶν φτιάχνουν τὶς κρεβατοκάμαρες, τὶς τραπεζαρίες, τὰ δωμάτια γιὰ τὴ βασίλισσα καὶ διαμερίσματα γιὰ τὰ μικρά. Καὶ κάτω ἀπ’ ὅλα αὐτὰ ἀνοίγουν τὶς μεγάλες κι ἀπλόχωρες τρύπες, πού θὰ τὶς χρειστοῦν γιὰ ἀποθῆκες τους.

Ἡ νέα φωλιὰ ἔχει παρὰ πολλὰ πατώματα. Οὔτε οἱ οὐρανοξύστες τῆς Ἀμερικῆς δὲν ἔχουν τόσα. Κι ὅλα

αυτά, χωρίς να σπουδάσουν σε κανένα πολυτεχνείο τη μηχανική ! Στο μεταξύ αυτό πολλοί από τη νέα αυτή κοινότητα ξεκαθάρισαν όλη τη γειτονιά από τα κακά μερμήγια και κυνήγησαν κι έδιωξαν κάθε άλλο ζώο, που ύπωπτεύονταν, πώς θα μπορούσε να τους ενοχλήση. "Άλλοι πάλι άρχισαν να αϊχμαλωτίζουν από τα γύρω χαμόκλαδα και τα δέντρα και να κουβαλούν στη νέα κατοικία τους διάφορες φυτόψειρες. Θέλουν να μη τους λείπη κι εκεί το γάλα τους. "Άλλοι ετοιμάζουν για αυτές κατάλληλους στάβλους και άλλοι κουβαλούν τις αναγκαίες τροφές.

"Έτσι ύστερα από πολλές ημέρες κι από πολλή δουλειά τελειώνει πια κι αυτή η φροντίδα της νέας κοινότητας, για ν' αρχίσουν άλλες νέες και πιο δύσκολες...

9. Μά να, ο άρχιμέρμηγκας της νέας κατοικίας θυμήθηκε τότε, πώς οι φυτόψειρες αυτές πολλές φορές μέσα στη μυρμηγκοφωλιά προσβάλλονται από κάτι βλαβερά έντομα κι άρρωσταίνουν και ψοφούν, και έτσι τα μερμήγια μένουν χωρίς γάλα το χειμώνα. Για να μη πάθη τέτοιο πράμα η κοινότητα εκείνη, διάταξε ο άρχηγός αρκετούς εργάτες να φτιάσουν για τις φυτόψειρες φωλιές απρόσβλητες από κάθε βλαβερό έντομο : « "Άς ράψωμε, είπε, από δεντρόφυλλα στρογγυλές κι αυγουλάτες φωλίτσες, για να προφυλάξωμε μέσα εκεί τις αγελάδες μας ».

Για να ραφτούν όμως τα δεντρόφυλλα, χρειάζεται πρώτα πρώτα κλωστή ψιλή και γερή και τέτοια κλωστή δέν έχουν οι εργάτες. Ξέρουν όμως, πώς τα μωρά τους, όταν είναι ακόμη νύφες, δηλ. μικρά σκουλη-

κόκια χωρίς πόδια, προτοῦ νὰ γίνουν σωστά μερμηγκάκια, πρέπει νὰ κλειστοῦν πρῶτα μέσα σὲ κάτι ψιλὰ ψιλὰ καὶ διάφανα κουκούλια, πού θὰ πλέξουν τὰ ἴδια μὲ νῆμα ψιλὸ ψιλὸ καὶ στερεό, σὰ μετάξι, βγαλμένο ἀπὸ τὸ στόμα τους.

« Νά, λοιπὸν τὸ ὕλικὸ γιὰ τὴν κλωστή, πού χρειάζομαστε » εἶπαν. Κι ἀμέσως ἄρχισαν νὰ κουβαλοῦν, κρατώντας μὲ τὶς λαβίδες τῶν σαγονιῶν τους ἀπαλὰ ἀπαλὰ καὶ μὲ μεγάλη προσοχὴ ὅλα τ' ἀδερφάκια τους, πού εἶναι ἀκόμη νύφες. Τὰ κουβαλοῦν στὸ μέρος, ὅπου εἶναι ἀνάγκη νὰ κάνουν τὶς φωλιές γιὰ τὶς ἀγγελάδες τους, κι ὅπου ἔχουν μεταφέρει ἀρκετὰ καὶ κατάλληλα δεντρόφυλλα.

Ἐκεῖ, ἀφοῦ πρῶτα ἀνοιξαν λίγο τὸ στόμα τῶν σκουληκιῶν αὐτῶν, ἄρχισαν ἔπειτα νὰ ζουλίζουν ἀλαφρὰ τὰ κορμιά τους, γιὰ νὰ βγῆ τὸ μεταξωτὸ νῆμα καὶ νὰ κολληθῆ στὸ φύλλο. Ἀπαράλλαχτα ὅπως ἡ γιαιά μας ζουλίζει μὲ τὰ δάχτυλά της τὴν τουλούπα τὸ μπαμπάκι ἢ τὸ μαλλί, κι ὕστερα τὸ τραβᾷ καὶ κάνει νῆμα καὶ στρίβοντάς το τὸ τυλίγει κατόπι στὸ ἀδράχτι της.

Ἡ δουλειὰ αὐτὴ βιάσταζε ὥρες πολλές, ὥσπου τελείωσαν ὅλες οἱ φωλιές ἐκεῖνες. Τί θᾶλεγε ὁ βασιλιάς τῶν Ἑβραίων, ὁ σοφὸς Σολομῶντας, πού μόνο γιὰ τὸ ἔβλεπε τὰ μερμήγκια νὰ κουβαλοῦν καὶ ν' ἀποθηκεύουν τὶς τροφές τους γιὰ τὸ χειμῶνα, τὰ θεωροῦσε σοφώτερα ἀπ' ὅλους τοὺς σοφοὺς τοῦ κόσμου, ἂν ἤξερε, πὼς τὰ μερμήγκια εἶναι καὶ κτηνοτρόφοι καὶ ὕφαντῆδες ἔξοχοι ;

Ἀφοῦ ἔτσι ράβοντας τὰ μυρμήγκια τελείωσαν τὰ προφυλαχτικὰ αὐτὰ κλουβάκια γιὰ τοὺς σκλάβους των,

ὕστερα τοὺς ἔκλεισαν ἐκεῖ καὶ τρυπώνοντας κάθε λίγο μέσα σ' αὐτὰ τοὺς ἄρμεγαν καὶ ρουφοῦσαν τὸ γλυκὸ χυμὸ τους.

10. Μά, τί συμβαίνει σήμερα στὴ μερμηγκοφωλιά ἐκείνη καὶ γίνεται αὐτὴ ἡ ταραχὴ; Κάποιο ξένο μερμήγκι κουβαλᾷ, κρατώντας μὲ τὶς κεραῖες του, ἕναν πληγωμένο ἐργάτη τῆς κοινότητας ἐκείνης. Τὸν βρῆκε καταμεσίς στοῦ δρόμο νὰ κλαίη καὶ ν' ἀναστενάξῃ: « ὦχ, τί ἔπαθα ὁ καημένος! Θὰ ξεψυχῶ! Θὰ πεθάνω! Δὲ βαστῶ ἀπὸ τοὺς πόνους! ».

Κι ἦταν ἀλήθεια. Καθὼς διάβαινε σύρριζα ἀπὸ ἕνα βράχο, γιὰ νὰ πάη στὴ δουλειά του, κύλησε ἕνα πετραδάκι, ἔπεσε ἀπάνω του καὶ τὸν ἐχτύπησε. Περνώντας ὕστερ' ἀπὸ λίγο ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο τὸ ξένο μερμήγκι, τὸν εἶδε καὶ τὸν λυπήθηκε. Ἀμέσως τὸν ἄρπαξε μαλακὰ μαλακὰ μὲ τὶς λαβίδες τῶν σαγονιῶν του καὶ τὸν ἔφερε στὴν κατοικία του.

Οἱ σκοποὶ τῆς μερμηγκοφωλιάς, βλέποντας ξένο μερμήγκι, θέλησαν νὰ τὸ ἐμποδίσουν. Σὰν εἶδαν ὅμως τὸ καλὸ, ποῦ ἔκανε σ' ἕνα σύντροφό τους, τὸ ἄφησαν νὰ μπῆ μέσα.

Ἐκεῖνο τότε, πετώντας δεξιὰ κι ἀριστερὰ τὶς δυὸ κεραῖες του, ποῦ χρειάζονται σὲ ὅλα τὰ μερμήγκια νὰ ψαχουλεύουν, νὰ μυρίζονται καὶ ν' ἀκοῦν μαζί, ἄρχισε νὰ προχωρῆ ἐλεύθερα ἀνάμεσα στοὺς σκοτεινοὺς ἐκείνους διάδρομους, ὥσπου βρῆκε τοὺς νοσοκόμους τῆς κοινότητας καὶ παράδωσε σ' αὐτοὺς τὸν πληγωμένο. Κι ἐκεῖνοι, ἀφοῦ εὐχαρίστησαν, τὸ ξένο μερμήγκι, πῆραν ἀμέσως τὸν ἀδερφό τους κι ἄρχισαν νὰ

Οί πρόσοκοι τῆς κοινότητος εἶδαν νὰ κατεβαίνει πλῆθος ἀμέτρητο ἀπὸ κάτω χοντροκέφαλα μερμήγκια (σελ. 28).

τόν περιποιοῦνται τὴν ὥρα, πού ἄλλοι ξεπροβοδοῦσαν τὸν ξένο ὡς ἔξω ἀπὸ τὴν ἐξώπορτα τῆς φωλιάς τους.

11. Τὸ ἀπόγεμα τῆς ἡμέρας ἐκείνης τρομερὴ εἰδηση σκορπίστηκε σὲ ὅλη τὴ μερμηγκοφωλιά ἀπὸ μερμῆγκι σὲ μερμῆγκι : « Ἐρχονται ἐχθροί ! » Ταραχὴ καὶ θόρυβος μεγάλος μέσα σὲ ὅλην τὴ φωλιά ἐκείνη :

« Ν' ἀμπαρωθοῦμε » εἶπε ὁ ἀρχιμέρμηγκας. Δὲν εἶναι ἄλλη σωτηρία. Ἐμπρός, ἀρχίστε ! » φωνάζει.

Στὴ στιγμή τ' ἄλλα μερμῆγκια, πρόθυμα ὄλα στὴ διαταγὴ τοῦ ἀρχηγοῦ τους, ἀρχίζουν τὸ ἀμπάρωμα.

Στὸ μεταξὺ οἱ πρόσκοποι τῆς κοινότητας, πού εἶναι σκορπισμένοι ἔξω ἀπὸ τὴ φωλιά, εἶδαν νὰ κατεβαίνῃ πλῆθος ἀμέτρητο ἀπὸ κάτι χοντροκέφαλα καὶ κοκκινοκίτρινα μερμῆγκια μὲ λαβίδες, σὰ ντανάλιες ἀτσαλένιες.

Εἶναι πολὺ ἀλλόκοτα τὰ μερμῆγκια αὐτά. Ἐνα τεράστιο κεφάλι, κολλημένο σ' ἓνα μικροσκοπικὸ κορμάκι. Ἄσκημα, μὰ καὶ τρομερὰ μαζί. Εἶναι ἡ πιὸ φοβερὴ φυλὴ τῶν μερμηγκιῶν. Μέσα στοὺς αἰῶνες τῆς μακριᾶς ζωῆς τους ἀπὸ τὴ μεγάλη χρῆση τῶν σαγονιῶν τους στοὺς ἀδ' ἀκόπους πολέμους πού ἔκαναν, ἔγιναν ἔτσι μεγαλοκέφαλα καὶ μικρόσωμα.

« Ἐρχονται ! Κάμετε γρήγορα ! Δὲ θὰ προφτάσωμε ! » φωνάζουν πάλι οἱ πρόσκοποι καταφοβισμένοι.

Καὶ στ' ἀληθινά ! Ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος ἔρχεται ἀπὸ μακριὰ γιὰ καχό. Τὰ ἔχει βάλει μὲ κάποια ἄλλη φυλὴ μεγαλόσωμων μερμηγκιῶν, πού δὲν τὴ χωνεύει, κι ἔρχονται μὲ καχοὺς σκοποὺς νὰ ριχτοῦν στὶς ἀπα-

θῆκες τους, νὰ σκοτώσουν τὸν ἀρχηγὸ καὶ τὰ μικρά τους καὶ νὰ σκλαβώσουν τοὺς γέρους καὶ ἱκανοὺς γιὰ δουλειά.

Κάποιος μεγαλόσωμος μερμηγκας ἔτυχε νὰ βρεθῆ στὸ δρόμο τους. Τί ἔπαθε ὁ δυστυχησμένος ! Στὴ στιγμή τοῦ ρίχτηκαν δυὸ χοντροκέφαλα μερμηγκια, τοῦ ἔκοψαν τὸ κεφάλι καὶ τοῦ κομμάτιασαν τὸ κορμί, γιὰ νὰ μποροῦν οἱ ἐργάτες νὰ κουβαλήσουν εὐκόλα τὰ κομμάτια στὴ μακρινὴ φωλιά τους.

Ὅταν ἀπὸ μακριὰ εἶδαν αὐτὸ οἱ πρόσκοποι τῆς κοινότητος, ἄφησαν τὶς σκοπιές τους καὶ τρομαγμένοι ἔτρεξαν ν' ἀμπαρωθοῦν κι αὐτοὶ στὴ φωλιά τους.

Μὲ δυνατὸ χτυποκάρδι, ἀμπαρωμένα ὄλα τὰ μερμηγκια τῆς κοινότητος, περιμένουν νὰ περάσῃ ἡ ἐπιδρομὴ αὐτῆ τῶν χοντροκέφαλων μερμηγκιῶν.

Πολὺ ἀργὰ κατὰ τὸ ἀπόγευμα κάποιος πρόσκοπός τους, ποὺ μονάχος αὐτὸς εἶχε μείνει στὴ θέση του ἄφοβος, εἰδοποίησε τοὺς συντρόφους του, πὼς πέρασε ὁ κίντυνος. Ὁ μεγάλος καὶ τρομερὸς ἐκεῖνος ἐχθρικός στρατὸς πήγαινε ἀλλοῦ. Τότε ξαναβγῆκαν πάλι ἀπὸ τὴ φωλιά κι ἄρχισαν τὶς δουλειές τους, σὰν καὶ πρωτύτερα.

12. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς ἡμέρες, μόλις εἶχε βγῆ ὁ ἥλιος κι ἄρχισε νὰ χρυσώνει τὸν ὀρίζοντα, φάνηκαν νὰ ἔρχονται ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴ μερμηγκοφωλιά κάμποσα μερμηγκια τρέχοντας. Κάτι εἶπαν στὸν ἀρχηγὸ μὲ τὶς κεραίες τους, κι ἀμέσως ἐκεῖνος ἔδωσε τὴ διαταγὴ νὰ λιαστοῦν οἱ νύφες, τὰ μωρά, δηλ. τῆς κοινότητος, γιὰτὶ ἡ ἡμέρα φαινόταν, πὼς θὰ ἦταν γλυκιά.

Στὴ στιγμή τότε οἱ παραμάνες ἄρχισαν μὲ βία

και χαρά μαζί να βγάζουν έξω στο ύπαιθρο, μία μία, όλες τις νύφες τής μερμηγκοφωλιάς τους. 'Αφού τις άφησαν εκεί κάμποση ώρα να ζεσταθούν και να ζωντανέψουν από τὰ χάρδια τών αχτίδων, ύστερα τις ξανάφεραν μέσα σέ μέρος όμως, όπου να φτάνη και ο καθαρός άέρας και ή ζέστη τής όμορφης ήμέρας. Και μόνο όταν βασίλεψε ο ήλιος, τις κουβάλησαν στα πρώτα διαμερίσματά τους, στο βάθος τής μερμηγκοφωλιάς τους. Έτσι έγινε ή ήλιοθεραπεία τών νυφάδων τών μερμηγκιών εκείνων, πριν τή μάθη ακόμα ή ανθρωπότητα...

Πρωτότυπο

Β'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΖΩΗ

§ 1. Τὸ σχολεῖο.

1. « Οὐφ, κι αὐτὸ τὸ σχολεῖο ! » φώναξε μὲ θυμὸ ὁ Πάνος Διβόπουλος, καθὼς, παίζοντας στὴν αὐλὴ τοῦ σπιτιοῦ του μ' ἕναν ἄλλο συμμαθητὴ του, ἄκουσε τὸ ὰρολόγι τους νὰ χτυπᾶ μιά καὶ τρία τέταρτα. Καὶ χωρὶς νὰ κόψῃ τὸ παιγνίδι, πρόσθεσε μὲ πίκρα: « Κανέννας κακόψυχος ποὺ δὲν ἀγαποῦσε τὰ παιδιά, θὰ βρῆκε αὐτὸ τὸ σχολεῖο, γιὰ νὰ τὰ βλέπῃ νὰ βασανίζονται ».

Ὁ συμμαθητὴς του γέλασε, μάζεψε τοὺς βόλους του, ἔρριξε στὴν πλάτη τὴ σάκα καὶ σέρνοντάς τον ἀπὸ τὸ χέρι: « Πᾶμε, Πάνο! » τοῦ εἶπε. « Θὰ βροῦμε τὸ μπελά μας ἀπὸ τὸ γερο-Περδικέα. Ξέρεις πῶς, ἂν δὲ μᾶς δῆ στίς 2 παρά 5' στὴν αὐλὴ τοῦ σχολείου, θ' ἀρχίσῃ νὰ μᾶς γκρινιάζῃ ».

Ὁ Πάνος δὲν εἶπε τίποτε. Κατσούφιασε μονάχα, πῆρε κι αὐτὸς τὴ σάκα καὶ τὸ καπέλο του κι ἀκολούθησε ἀνόρεχτα τὸ συμμαθητὴ του.

2. Ἡ κ. Διβοπούλου, καθισμένη στὸ προσηλιακὸ μπαλκόνι τοὺς ἐκείνη τὴν ὥρα, ἄκουσε τὰ λόγια αὐτὰ τοῦ μοναχογιοῦ της, εἶδε καὶ τὸ κατσούφιασμά του, ἔνιωσε καὶ τὴν ἀπροθυμία του. Κούνησε τὸ κεφάλι, ἀναστέναξε καὶ εἶπε μέσα της καταστενοχωρεμένη : « Πέντε χρόνια τώρα εἶναι, πού πάει στὸ σχολεῖο, κι ἀκόμα δὲ μπόρεσε νὰ τὸ ἀγαπήσῃ! ».

3. Σὰ σχόλασε καὶ ξαναγύρισε σπίτι ὁ γιὸς της, οερβίροντάς του τὸ δειλινό, ἄρχισε σοβαρὰ ἢ καλὴ μῆ-
τέρα νὰ λήη αὐτὰ στὸ παιδί της :

« Σ' ἄκουσα τὸ μεσημέρι, παιδί μου, νὰ λὲς κακό-
ψυχο ἐκεῖνον, πού βρῆκε τὸ σχολεῖο, κι εἶδα μὲ πόση
ἀνορεξία ξεκίνησες. γιὰ νὰ πᾶς ἐκεῖ, πού σὲ προσκαλεῖ
τὸ καθῆκον σου. Σὲ παρακολουθῶ ἀκόμη κάθε μέρα μὲ
πόση ἀπροθυμίᾳ ἐτοιμάζεις τὰ μαθήματά σου καὶ μὲ
πόση εὐχαρίστηση γυρίζεις ἀπὸ τὸ σχολεῖο, ὅταν δὲν
ἔχετε μάθημα τὴν ἄλλη μέρα. Δὲ σοῦ ἀρέσει τὸ σχο-
λεῖο. Τὸ βλέπω ὀλοφάνερα. Δὲ θέλεις, φαίνεται, νὰ
μάθῃς γράμματα, ἀλλὰ νὰ μένῃς γιὰ πάντα στὸ σκο-
τάδι τῆς ἀμάθειας.

» Μά, ὅλος ὁ κόσμος ἔχει ἐνάντια γνώμη ἀπὸ σένα,
Πάνο μου. Ὅλοι, ὅλοι σήμερα κι αὐτοὶ ἀκόμα, πού
δὲν ἔμαθαν μικροὶ γράμματα, προσπαθοῦν, μεγάλοι
τώρα, νὰ μάθουν. Θυμήσου τοὺς ἐργάτες στὶς μεγάλες
πόλεις, πού ὕστερα ἀπὸ τὴν τόση κούραση τῆς ἡμέ-
ρας τρέχουν κάθε βράδυ στὰ νυχτερινὰ σχολεῖα. Σκέ-
ψου τίς ὑπηρετίες καὶ τὰ φτωχοκόριτσα, πού κάθε
Κυριακὴ, μόλις εὐκαιρήσουν ἀπὸ τίς δουλειές τους,
τρέχουν μὲ προθυμία στὰ κυριακάτικα σχολεῖα. Μὴν
ξεχνᾶς ἀκόμα καὶ τοὺς στρατιῶτες, πού μόλις γυρί-

σουν κατακουρασμένοι από τὰ γυμνάσιά τους, άμέσως πιάνουν στο χέρι τὸ ἀλφαβητάρι καὶ τὸ κοντύλι, παρακαλώντας τοὺς γραμματισμένους συναδέρφους των νὰ τοὺς διαβάσουν καὶ νὰ τοὺς μάθουν νὰ γράφουν. Θυμήσου ἀκόμα τὰ τυφλά παιδιά, πού ὤρες ὀλόκληρες κάθε μέρα καταγίνονται νὰ μάθουν νὰ διαβάζουν, νὰ γράφουν καὶ νὰ λογαριάζουν με ὅλως διόλου διαφορετικούς τρόπους ἀπὸ μᾶς, πού ἔχομε τὰ μάτια μας.

» Σκέψου τὸ πρωί, ὅταν ξεκινᾷς γιὰ τὸ σχολεῖο, πὼς τὴν ἴδια στιγμή σὲ ὅλη τὴν Ἑλλάδα μας 700 χιλιάδες ἑλληνόπουλα πᾶνε, σὴν κι ἐσένα, σὲ μικρὰ εἴτε σὲ μεγάλα σχολεῖα, γιὰ νὰ φωτιστοῦν.

» Μά, τί λέω; Συλλογίσου τ' ἀμέτρητα παιδιά, πού κάθε πρωὶ κι ἀπόγεμα κάνουν τὸ ἴδιο σὲ ὅλες τὶς χῶρες τοῦ κόσμου. Κοίταξέ τα με τὰ μάτια τῆς φαντασίας σου με τί ὄρεξη πᾶνε ἄλλα προχωρώντας σιτὰ ἡσυχα δρομαλάκια τῶν χωριῶν τους ἄλλα σκίζοντας τὶς πλατιες καὶ πολυσύχναστες λεωφόρους τῶν μεγάλων πόλεων ἄλλα περπατώντας σὲ στενὰ μονοπάτια σύρριζα ἀπὸ ἀκροποταμιές κι ἀκρολιμινιές ἄλλα με τὸν καυτερὸ ἥλιο κι ἄλλα με τὸ ξεροβόρι ἢ χωμένα στὴν ὀμίχλη, περνώντας χιονισμένους ἀπέραντους κάμπους ἄλλα μοναχά, ἄλλα ζευγάρια, ἄλλα σὲ μικρὲς συντροφιές, ντυμένα με διάφορους τρόπους καὶ μιλώντας χίλιες γλῶσσες. Ἑκατομμύρια ὀλόκληρα παιδιά τῆς ἡλικίας σου ἢ λίγο μεγαλύτερα ἢ μικρότερα ἀπὸ σένα, πᾶνε κι ἔρχονται πρωὶ κι ἀπόγεμα στὰ σχολεῖα τους, γιὰ νὰ μάθουν με χίλιους διαφορετικούς τρόπους τὰ ἴδια πράματα.

» Φαντάσου αυτό το άμέτρητο πλήθος τών παιδιών, τήν άτέλειωτη αυτή κίνηση στο φώς, και σκέψου, πώς άν ή κίνηση αυτή έπαυε, όλη ή ανθρώπινη θα ξαναγύριζε στη βαρβαρότητα. Η κίνηση αυτή τών παιδιών, ή πρωινή και ή απογευματινή, είναι που άνεβάζει τόν άνθρωπο λίγο λίγο, μα και άδιάκοπα, στα σκαλοπάτια του πολιτισμού.

»Όσο αυτή ή κίνηση είναι πιο μεγάλη, δηλ. πιέ γενική και πιο βαθιά και φωτισμένη, τόσο περισσότερο θα πών μπροστά στο μέλλον οι τέχνες και οι επιστήμες και θα καλύτερέψη ή ζωή μας. Κι όπως θα ήταν ντροπή για τή μεγάλη μας μητέρα, τήν Έλλάδα, άν κοιτάζοντας τά παιδιά του κόσμου έβλεπε μονάχα τά παιδιά της—όλα δηλ. τά έλληνόπουλα—να κάθωνται με σταυρωμένα χέρια, έτσι είναι και για μένα ντροπή, να σέ δώ μεθαύριο άμόρφωτο κι άφώτιστο, κατώτερο από ένα τουρκόπουλο ή από ένα βουλγαρόπουλο. Μου φαίνεται, πώς θα πέθαινα τήν ίδια στιγμή.

Τίποτε άλλο δέ σου λέω ».

4. 'Ο Πάνος, τρώγοντας, άκουε στενοχωρημένος όλα τά παραπάνω λόγια τής μητέρας του. 'Ως τόσο όμως, όταν σέ λίγο τελειώνοντας τó φαγητό, άρχισε τά παιχνίδια του, δέν ευκαίρησε, ώσου ηρθε ή ώρα του δείπνου, να έτοιμάση τά μαθήματα τής άλλης ήμέρας. Κοιμήθηκε άμελέτητος!...

'Από τήν «Καρδιά» του δέ 'Αμίτσις.
Διασκευή

§ 2. "Ένα ανώτερο σχολείο από τὰ συνηθισμένα.

1. « Έ, δὲν τρῶμε ; » εἶπε ἓνα βράδῳ πολλές ἡμέρες ὕστερα ἀπὸ τὸ προηγούμενο ἐπεισόδιο, ὁ κ. Διβόπουλος, τελειώνοντας τὸ διάβασμα τῆς ἑφημερίδας ἀπάνω σὲ μιὰ ἀναπαυτικὴ πολυθρόνα. Καὶ κοίταξε κατὰ τὴ γυναῖκα του.

— « Όλα εἶναι ἔτοιμα » ἀπάντησε ἐκείνη, σηκώνοντας τὸ κεφάλι ἀπὸ τὸ βιβλίον ποὺ διάβαζε κι αὐτὴ. « Σὲ παρακαλῶ ὅμως, Γιώργη, νὰ περιμένωμε λίγο, ὥσπου νὰ τελειώσῃ τὴ μελέτη του ὁ Πάνος μας ».

— « Νὰ περιμένωμε, Τασία. Μὰ μοῦ φαίνεται πολὺ παράξενο αὐτό, ποὺ ἀκούω. Ὁ Πάνος νὰ τελειώσῃ τὴ μελέτη του ! Αὐτὸς συνήθως τελειώνει τὴ μελέτη του, προτοῦ νὰ τὴν ἀρχίσῃ » εἶπε γελώντας ὁ κ. Διβόπουλος.

— « Κι ἐγὼ δὲν ξέρω τί συμβαίνει ἀπόψε » πρόσθεσε ἡ κ. Τασία. « Ὁ Πάνος γύρισε σήμερα ἔνωρὶς ἀπὸ τὸν περίπατο, κλείστηκε στὸ γραφεῖο κι ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη δὲν κινήθηκε ἀπὸ τὴ θέση του. Εἶναι περισσότερο ἀπὸ μιὰ ὥρα ».

— « Παράξενο προῖμα ! Στὸ τραπέζι ὅμως θὰ μάθωμε, πιστεύω, τὴν αἰτία τῆς ἀποψινῆς αὐτῆς μεταβολῆς » εἶπε ὁ ἄντρας τῆς. Καὶ ξανάρχισε τὸ διάβασμα τῆς ἑφημερίδας.

2. Ὑστερα ἀπὸ κάμποση ὥρα, καθισμένοι ὅλοι στὸ τραπέζι, ἀρχισαν νὰ δειπνοῦν. Ὁ Πάνος, τρώγωντας μὲ πολλὴ ὀρεξὴ, φαινόταν πὼς ἤθελε νὰ πῆ κάτι, μὰ δυσκολευόταν ν' ἀρχίσῃ.

Ὁ πατέρας του, ποὺ τὸν πρόσεχε μὲ πολλὴ περιέρ-

γεια από τῆ στιγμῆ, ὅπου κάθισαν στο τραπέζι, σάν τὸν εἶδε ἔτσι, τὸν ἐρώτησε :

« Ἔ, καὶ πῶς πῆγε ὁ περίπατος σήμερα, Πάνο; »

— « Ἡ μητέρα μ' ἔστειλε γιὰ περίπατο τὸ ἀπόγευμα, ἐγὼ ὅμως δίχως νὰ τὸ θέλω, ἀντὶς γιὰ περίπατο, ἔκαμα μιὰ ἐπίσκεψη ».

— « Πῶς ἔτσι; ποιὸν ἐπισκέφτηκες; » ρώτησαν πατέρα καὶ μητέρα μαζί, ἀπορώντας καὶ κοιτάζοντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο.

— « Μόλις γύρισα ἀπὸ τὸ σχολεῖο »—ἄρχισε νὰ λέη τότε ὁ Πάνος— « κι ἔφαγα κάτι, μοῦ εἶπε ἡ μητέρα νὰ περάσω νὰ πάρω τὸ Βαγγέλη τοῦ κ. Μοίρα, τὸ συμμαθητῆ μου, καὶ νὰ πᾶμε μαζί ὡς τὸ Ζάππειο, νὰ περπατήσωμε καὶ νὰ παίξωμε. Πέρασα ἀπὸ τοῦ Βαγγέλη, μὰ δὲν τὸν πρόφτασα. Μόλις εἶχε φύγει γιὰ τὸ ἴδιο μέρος. Ξεκίνησα μονάχος μου. Στὰ μισὰ τοῦ δρόμου, καθὼς περνοῦσα μπροστὰ ἀπὸ ἓνα κάρο, σταματημένο ἔξω ἀπὸ μιὰ μάντρα, ἀκούω νὰ μὲ φωνάζουν. Γυρίζω καὶ βλέπω τὸ συμμαθητῆ μου, τὸ Νίκο Κουτσούμπα, μὲ μιὰ ἀγκαλιὰ ξύλα στὰ δυὸ του χέρια, κι ἓναν ἄνθρωπο, ὀρθὸ ἀπάνω στο κάρο, νὰ τοῦ φερτῶνῃ κι ἄλλα.

« Τί κάνεις αὐτοῦ, Νίκο; » τὸν ἐρώτησα ζυγώνοντας.

— « Δὲ βλέπεις; » μοῦ ἀπαντᾷ. Κι ἀνοιξε πιὸ πολὺ τὴν ἀγκαλιὰ του, γιὰ νὰ δεχτῆ ἀκόμα δυὸ χοντρά καψόξυλα. « Μελετάω τὴ Γεωγραφία τὴν ὥρα, ποὺ ξεφορτώνω τὰ ξύλα τοῦ μαγαζιοῦ μας ».

Ἐγὼ δὲν τὸ πίστεψα. Ἐκεῖνος ὅμως μιλοῦσε στὰ σοβαρά· γιατί, καθὼς φορτωνόταν, τὸν ἄκουσα νὰ

μονολογῆ : « Ἡ Κρήτη βρίσκεται στὸ νότιο μέρος τῆς Ἑλλάδας καὶ εἶναι τὸ μεγαλύτερο νησί της... ». Ἐπειτα, ἀφοῦ κουβάλησε τὸ φορτίο μέσα στὴ μάντρα, ξαναγυρίζοντας στὸ κάρο, γιὰ νὰ πάρη κι ἄλλα ξύλα, τὸν ἄκουσα νὰ λέη πάλι : « Ἡ Κρήτη ἔχει μᾶκρος 245 χιλίόμετρα, πλάτος 52 κι ἐπιφάνεια 7800 τγλμ ». Ἐλεγε τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας, πού ἔχομε αὔριο ! »

— « Τί νὰ κάμω ; » μοῦ λέει : « Ἐτσι δὲ χάνω καιρό. Ὁ πατέρας μου πῆγε σὲ δουλειά. Ἡ μητέρα μου εἶναι ἄρρωστη. Ἀναγκάζομαι νὰ ξεφορτώνω ἐγὼ τὸ κάρο καὶ νὰ κουβαλῶ μέσα τὰ ξύλα. Μὲ τὸ κουβάλημα μαθαίνω καὶ τὴ Γεωγραφία, γιὰ νὰ τὴν βγάλω ἀπὸ τὴ μέση. Ἐχομε τόσα πολλὰ μαθήματα νὰ ἐτοιμάσωμε γιὰ αὔριο ! » Κι ἀφοῦ ξαναφορτώθηκε πάλι, κόβοντας τὴν ὀμιλία μὲ μένα, ἐξακολούθησε τὸ μονολόγημά του γιὰ τὴν Κρήτη.

3.» Ἐγὼ—νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια—παραξενεύτηκα πολὺ μὲ αὐτὰ πού ἔβλεπα κι ἄκουα. Καί, χωρὶς νὰ τὸ θέλω, στάθηκα, ὥσπου ὁ Νίκος ξεφόρτωσε ὅλο τὸ κάρο.

Ὅταν ἔγινε κι αὐτό, τὸν ἄκουσα νὰ λέη στὸν ἀμαξά : « Ὁ πατέρας μοῦ εἶπε νὰ περάσετε στίς ἐφτά, νὰ σᾶς πλερώση »· καὶ σ' ἐμένα : « Ἐλα, Πάνο, νὰ δῆς καὶ τὸ μαγαζί μας ».

Τὸ κάρο ἔφυγε κι ἐγὼ μπῆκα στὴ μάντρα. Περνώντας μιὰ μεγάλη πόρτα, βρέθηκα σὲ μιὰ αὐλὴ γεμάτη ἀπὸ κόττες, πάπιες, χῆνες καὶ γαλοπούλες. Δεξιά κι ἀριστερά της ἦταν δυὸ μεγάλα ὑπόστεγα καὶ στὸ βάθος μιὰ χαμοκέλα. Στὸ ἓνα ἀπ' αὐτὰ τὰ ὑπόστεγα φαίνονταν 4—5 κρασοβάρελα, μεγάλα καὶ

μικρά, και δυο σωροί, ο ένας από ξυλοκάρβουνα κι ο άλλος από κόκ. Στο άλλο ήταν ένας μεγάλος σωρός από καψόξυλα, βαλμένα με τάξη, μπροστά σ' αυτόν μια μεγάλη πλάστιγγα και λίγο παρέκει μια παραγγίτσα

‘Ο Νίκος μ' έμπασε σ' αυτή. « Έδω είναι το μαγαζί μας » μου είπε. « Έδω μελετώ και γράφω κι εγώ ». Και μούδειξε σε μια γωνιά ένα σιδερένιο στρογγυλό τραπεζάκι, όπου είχε τη σάκα και το καλαμάρι του κι ένα ανοιχτό τετράδιο. Έκει κοντά καθήσαμε κι οι δυο.

« Η σημερινή μέρα μου πήγε ανάποδα » άρχισε να λέη τότε ο Νίκος. « Το πρωί, προτού να έρθω στο σχολείο, κουβάλησα με το καρτσάκι δυο παραγγελίες, από 30 όκ. ξύλα και κάρβουνα την κάθε μια, ένα τέταρτο μακριά από δω και μέσα από κάτι έλεεινους δρόμους. Τα χέρια μου είναι πρισμένα ακόμη και τα πόδια μου δεν τα νιώθω. Το μεσημέρι μόλις πρόφτασα κι έφαγα στο πόδι. Είχα το κρασοπουλείο, κι έπρεπε να κόψω και δαδί. Τώρα το απόγεμα, μόλις γυρίσαμε από το σχολείο, έφυγε ο πατέρας για δουλειά κι άφησε εμένα να σταθώ στο μαγαζί και να ξεφορτώσω το κάρο, που είδες. Έγώ νόμισα, πώς ώσπου να έρθη το κάρο με τα ξύλα, θα μπορούσα να τελειώσω το θέμα της Γραμματικής, που έχομε να δείξωμε αύριο στον κ. Περδικέα. Δεν είχα όμως προχωρήσει πολύ, κι άρχισε ναρχεται ο κόσμος να ψωνίση άλλος κάρβουνα, άλλος κόκ, άλλος ξύλα κι άλλος στάχτη. Πώς να τους προφτάσω ύλους !

» Πάνω σ' αυτή τη φούρια της δουλειάς νά, και το κάρο με τα ξύλα ! ‘Ο άμαξάς ζητούσε να ξεφορτώση γρήγορα και να φύγη. Τον παρακάλεσα όμως να περι-

μένη, και μουκαμε τή χάρη, ὥσπου τέλειωσα ἀπό τήν πελατεία. Τώρα, πού ξεφόρτωσα και τὸ ξεκουβάλλησα, θὰ ξακολουθήσω τὸ θέμα τῆς Γραμματικῆς ». Και λέγοντας αὐτά, πλησίασε πιὸ πολὺ τὸ κάθισμά του στὸ στρογγυλὸ σιδερένιο τραπεζάκι κι ἄρχισε νὰ γράφῃ μουρμουρίζοντας : « Ἀπὸ τὰ δέρματα κατασκευάζουν παπούτσια,..... λουριά,..... σάκες μαθητῶν διασάκια ». Τῆ στιγμῆ ὅμως ἐκείνη φώναξε ξαφνικά : « Ἄ, ξέχασα τὸν καφέ τῆς μητέρας! ». Και ἀμέσως, κόβοντας τὸ γράψιμό του, σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση του, ζύγωσε σ' ἓνα πλατὺ ράφι, κατέβασε ἀπὸ κεῖ δυὸ μικρὰ κουτιά και ἓνα καμινέτο, τὰ ἔφερε σὲ μιὰ γωνιὰ τῆς παράγγας ἐκείνης κι ἐκεῖ, χάμω στὸ πάτωμα, ἄρχισε νὰ ἐτοιμάζῃ τὸν καφέ. Ὡσπου νὰ γίνῃ, πήγαινε και γύριζε στὸ στρογγυλὸ τραπεζάκι και συμπλήρωνε τὸ θέμα του.

4. » Ὅταν ἔγινε, ὁ καφές, μου εἶπε : « Ἐλα, Πάνο, νὰ δῆς και τὴ μητέρα μου. Εἶναι 5—6 ἡμέρες στὸ κρεβάτι ἢ καημένη. Θὰ εὐχαριστηθῆ πολὺ, ἄμα σὲ δῆ. Νὰ πάρῃ ἢ ὀργή ! Εἶναι ἢ τρίτη φορὰ, πού καιὼ τὰ δάχτυλά μου μὲ αὐτὸ τὸ μπρίκι ! Τί ἄλλο νὰ προσθέσω, λές, Πάνο, ἀκόμη στὸ θέμα ; Χρειάζεται και κάτι ἄλλο ἀκόμη, μὰ δὲν τὸ βρίσκω. Πᾶμε ὥστόσο στὴ μητέρα ».

Και βγῆκε βιαστικὸς ἀπὸ τὴν παραγγίτσα. Ἐγὼ τὸν ἀκολούθησα ὡς τὴν ἄκρη τῆς μάντρας, ὅπου ἦταν ἡ χαμοκέλα. Κι αὐτὴ ἦταν μιὰ ξύλινη και χαμηλὴ παράγγα, ἀταβάνωτη και μὲ λίγο φῶς, πατωμένη ὅμως. Χρησιμεύει γιὰ κρεβατοκάμαρα, μὰ και γιὰ τραπεζαρία και μαγειρειὸ μαζί. Γιατὶ εἶδα και κρεβάτια, εἶδα και

τραπέζι στη μέση και τζάκι αναμμένο στη γωνιά και
άπάνω από αυτό ἀραδιασμένες χύτρες, τηγάνια και
πιάτα.

« Νὰ μὲ συχωρῆς, μητέρα, πὺ ἄργησα νὰ σοῦ
φέρω τὸν καφέ » ἄρχισε νὰ λέη ὁ Νίκος, μόλις μπή-
καμε. « Εἶχα πελατεία ἀρκετὴ αὐτὴν τὴν ὥρα, ξε-
φόρτωσα καὶ κουβάλησα κι ἓνα κάρο ξύλα· ὕστερα
πὺ εὐκαίρησα, ξέχασα νὰ τὸν ἐτοιμάσω. Ἀπ' ἐδῶ
εἶναι ὁ συμμαθητῆς μου, ὁ Πάνος Διβόπουλος ». Καὶ
λέγοντας αὐτά, ζύγωσε στὸ κρεβάτι, γιὰ νὰ δώσῃ τὸ
φλυτζάνι.

—« Καλῶς τον ! » τοῦ εἶπε ἡ μητέρα τοῦ Νίκου·
κι ἀμέσως ἀνασηκώθηκε καὶ κάθισε στὸ κρεβάτι,
χλωμὴ κι ἀδυνατισμένη. « Ἡρθες βέβαια, γιὰ νὰ ἐπι-
σκεφτῆς τὸ συμμαθητῆ σου ».

Ὁ Νίκος, μόλις ἔδωσε στὴ μητέρα του τὸ φλυ-
τζάνι, ἀμέσως ἔρριξε στὴν πλάτη της ἓνα σάλι, ταχτο-
ποίησε τὰ μαξιλάρια τοῦ κρεβατιοῦ, διώρθωσε τὶς
κουβέρτες, σκόλισε τὴ φωτιά τοῦ τζακιοῦ κι ἔρριξε
λίγο νερὸ στὸ φατῆ, πὺ ἔβραζε. « Θέλεις τίποτε
ἄλλο μητέρα ; » ρώτησε κατόπι, παίρνοντας τὸ ἄδειο
φλυτζάνι. « Σὲ μισὴ ὥρα θὰ βγάλω τὸ κρέας ἀπὸ τὴ
φωτιά, ὅπως μοῦ εἶπες, κι ὅταν περάσῃ ὁ γαλατάς,
θὰ τοῦ πλερώσω δυὸ ὀκάδες, πὺ τοῦ χρωστοῦμε. Ὅσο
γιὰ τὸ φάρμακο, μόλις γυρίσῃ ὁ πατέρας, θὰ πεταχτῶ
στὸ φαρμακεῖο νὰ σοῦ τὸ πάρω. Μὴ στενοχωριέσαι,
κι ὅλα θὰ γίνουν ὅπως πρέπει ».

—« Εὐχαριστῶ, παιδί μου » ἀπάντησε ἡ μητέρα
του. Ἐπειτα κοιτάζοντάς με, πρόσθεσε : « Ὁ καημέ-
νος ὁ Νίκος ἔχει ὅλες τὶς φροντίδες ἀπάνω του ».

5. Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ἀκούστηκε μιὰ φωνὴ ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς μάντρας, « Ἔ, δὲν εἶναι κανέννας ἐδῶ ; » — « Ἀμέσως ἔφτασα ! » ἀπάντησε ὁ Νίκος. Καὶ τραβώντας με ἀπὸ τὸ χέρι « Πᾶμε τώρα ἔξω, Πάνο » μοῦ εἶπε.

Χαιρέτησα τὴν ἄρρωστη, τῆς εὐχήθηκα « περαστικά » κι ἀκολούθησα τὸ Νίκο ὡς τὴν ἐξώπορτα. Ἦταν ἓνα παιδί καὶ ζητοῦσε μισὴ δαδί. Ὁ Νίκος ζύγισε τὸ δαδί καί, μόλις πῆρε τὰ λεφτὰ στὰ χέρια του, μοῦ λέει μὲ χαρὰ : « Τὸ βρῆκα, Νίκο, ἐκεῖνο, πού ζητοῦσα. Ἄς πάω νὰ τὸ γράψω, γιὰ νὰ μὴν τὸ ξεχάσω ».

Κι ἀμέσως τρέχει στὸ στρογγυλὸ σιδερένιο τραπεζάκι καὶ προσθέτει στὸ ἀνοιχτὸ τετράδιό του αὐτὰ τὰ λόγια, φωνάζοντάς τα κιόλας : « Ἀπὸ τὰ δέρματα κατασκευάζουν καὶ τὶς σέλες τῶν ἀλόγων καὶ τὰ σαμάρια τῶν γαϊδουριῶν ». Ὑστερα μοῦ εἶπε : « Τὰ δυὸ προβλήματα τῆς Ἀριθμητικῆς θὰ τὰ λύσω τὸ πρωὶ στὸ νυχτέρι. Τώρα πρέπει νὰ κόψω κι αὐτὸν τὸ σωρὸ τὰ καψόξυλα. Ἄ, ἐσύ εἶσαι εὐτυχισμένος, Πάνο, πού ἔχεις καιρὸ νὰ μελετᾷς καὶ νὰ πηγαίνης περίπατο. Ἐλα τώρα νὰ δῆς τὴ γυμναστική, πού κάνω κάθε μέρα ».

» Καὶ λέγοντας αὐτά, μὲ παράσυρε στὴ μέση τῆς αὐλῆς. Ἐκεῖ ἦταν στημένα δυὸ στηρίγματα ἀπὸ χοντρά καὶ γερά ξύλα, σὰν κεφαλαῖο Χ τὸ καθένα, τὸ ἓνα πλάϊ καὶ κοντὰ στὸ ἄλλο. Ἀπάνω στὶς γωνιές τῶν δυὸ αὐτῶν στηριγμάτων, ἀκουμπώντας τὰ μακριὰ καψόξυλα ὁ Νίκος, τὰ πριόνιζε μ' ἓνα μεγάλο πριόνι, ἐνῶ μιλοῦσε μαζί : « Αὐτὴ εἶναι γυμναστική, Νίκο, κι ὄχι ἐκείνη, πού κάνομε στὸ σχολεῖο.

“Όταν γυρίση* ό πατέρας και βρή όλα αυτά τὰ ξύλα κομμένα και στοιβαγμένα, θά εύχαριστηθῆ πολύ. Τό κακό μονάχα εἶναι πώς, όταν πριονίσω πολλή ώρα κι ύστερα πάρω νά γράψω, τρέμει τὸ χέρι μου και τὰ γράμματά μου γίνονται ἄσκημα. Γι’ αὐτὸ πολλές φορές στραβομουτσουνιάζει ό κ. Περδικέας. Τί θέλει όμως νά κάμω ; Θά τοῦ τὸ πῶ καμιά μέρα, γιά νά πάψῃ τὰ στραβομουτσουνιάσματά του. “Α ! νά, και τὸ καρότσι με τίς κουτσοῦρες ! “Ας πάω νά τὸ ξεφορτώσω κι ύστερα ἀποτελειώνω τὸ πριόνισμα. “Όσο γιά τὰ προβλήματα τῆς Ἀριθμητικῆς, αὔριο με τὸ καλό ». Κι ἀμέσως ἔτρεξε κατά τὴν πόρτα.

Κάτι μίλησε με τὸν ἄνθρωπο τοῦ καροτσιοῦ και ύστερα ἦρθε κοντά μου και μοῦ εἶπε στενοχωρημένα : «Κρίμα, πού δὲ μπορῶ νά σέ κρατήσω περισσότερο, Πάνο. “Όσπου νά κουβαλήσω και νά τοποθετήσω ὅλες αὐτὲς τίς κουτσοῦρες, θά περάσῃ πολλή ώρα κι ἐσύ θά χάσῃς τὸν περίπατό σου και θά στενοχωρηθῆς. Γειά σου ! Σ’ εύχαριστῶ, πού ἦρθες νά με δῆς. Καλὸν περίπατο ! ». Κι ἀφοῦ μοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι, ἔτρεξε νά σηκώσῃ τὴν πρώτη κουτσούρα, γιά νά τὴν μεταφέρῃ μέσα.

» Τῆ στιγμῆ ἐκείνῃ, σάν τὸν εἶδα φορτωμένο τὴν κουτσούρα και με πρόσωπο κόκκινο κόκκινο και δροσερό, σάν τριαντάφυλλο, νά σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια, τὸν ζήλεψα. Κι ἀντὶς νά τραβήξω κατά τὸ Ζάππειο, γύρισα ἴσια στὸ σπίτι ». Αὐτὰ εἶπε ό Πάνος κι ἔσκυψε στὸ πιάτο του συλλογισμένος.

6. Ἡ κ. Διβοπούλου, βάζοντας τότε τὸ δείχτη τοῦ χεριοῦ στὸ πλάϊ τοῦ μετώπου της και κοι-

τάζοντας τὸν ἄντρα της, τοῦ χαμογέλασε, χωρὶς νὰ πῆ τίποτε. Ὁ ἄντρας της ὅμως εἶπε φωναχτά: «Θὰ κάμης καλά, Πάνο, νὰ περνᾷς συχνὰ ἀπὸ τὴ μάντρα τοῦ κ. Κουτσούμπα. Ἡ μάντρα του μοῦ φαίνεται ἀνώτερο σχολεῖο ἀπ' αὐτό, πού πᾶς πέντε χρόνια τώρα».

Ἐκ τῆς «Καρδία» τοῦ δὲ Ἐμίσις.
Διασκευή

§ 3. Ἡ φιλία.

1. «Μοῦ φαίνεται πὼς θᾶχῶμε μπόρα καὶ μπόρα δυνατὴ σὲ λίγο» εἶπε ὁ γιατρὸς Χριστίδης, κοιτάζοντας μιὰ τὸν οὐρανὸ καὶ μιὰ τὸ βαρόμετρο τῆς τσέπης του.

—«Ὁ Τάκης μπορεῖ νὰ φύγῃ ἀπὸ τώρα γιὰ τὸ σχολεῖο, μ' ὅλο πού ἡ ὥρα εἶναι μιὰμιση ἀκόμα, ἀφοῦ πρῶτα πάρῃ μαζὶ καὶ τὸ ἀδιάβροχό του» πρόσθεσε καὶ ἡ κ. Χριστίδη, παρατηρώντας λίγο ἀνήσυχα τὸ γιό της.

Ὁ Τάκης, τὸ μονάκριβο παιδί τους, μαθητὴς τῆς Ε' τοῦ δημοτικοῦ, καθισμένος ἐκεῖνη τὴν ὥρα κοντὰ σ' ἕνα τραπέζι καὶ σκυμμένος σὲ κάποιο τετράδιο, ἐτοίμαζε τὰ γραφτά του. Μόλις ὅμως ἄκουσε τὰ παραπάνω λόγια τῆς μητέρας του, ἀμέσως ἔπαψε τὸ γράψιμο, ἐτοιμάστηκε, πῆρε τὸ ἀδιάβροχό του, χαιρέτησε καὶ ξεκίνησε.

Μὰ δὲν πέρασε οὔτε ἕνα λεπτὸ τῆς ὥρας, καὶ ξαναγύρισε: «Δὲ μοῦ δίνεις, Βαγγελιώ, καὶ μιὰ ὀμπρέλα» εἶπε λαχανιασμένος.

—«Εἶναι ἀρκετὸ τὸ ἀδιάβροχο, Τάκη, μὲ τὴ μεγάλη του κουκούλα» τοῦ παρατήρησε ἡ μητέρα του.

—« Τὸ ξέρω, μητέρα » ἀπάντησε ὁ γιός της χαμογελώντας. « Τὴν ὀμπρέλα ὅμως τὴ θέλω γι' ἄλλη δουλειά. Ξέρετε, αὐτὴν τὴν ὥρα ξεκινᾷ γιὰ τὸ σχολεῖο πεζὸς ἀπὸ τὸν Ἀἰ-Γεώργη, τὸ γειτονικὸ χωριό, ὁ Γεράσιμος ὁ Σταμοῦλος, συμμαθητὴς καὶ φίλος μου—ἐκεῖνο τὸ χωριατόπουλο ποῦ ἔρχεται κάποτε στὸ σπίτι μας καὶ παίζομε—. Νὰ σκέφτηκε τάχα, πὼς θὰ βρέξῃ, γιὰ νὰ πάρῃ μαζί του καμιὰ καπότα ; Γιὰ καλὸ καὶ γιὰ κακὸ ἄς πάρω ἐγὼ μιὰ ὀμπρέλα, γιὰ νὰ τὸν ἐφοδιάσω στὴν ἀνάγκη ».

—« Καλὰ θὰ κάμῃς, παιδί μου » εἶπε τότε ἡ μητέρα του. Κι ἀμέσως παράγγειλε τῆς ὑπηρέτριας νὰ δώσῃ στὸ παιδί της μιὰ ὀμπρέλα ἀντρίκεια. Ὁ Τάκης στὸ ἀναμεταξὺ φόρεσε τὸ ἀδιάβροχό του, ὕστερα παίρνοντας τὴν ὀμπρέλα, εὐχαρίστησε τὴ Βαγγελιώ, ξαναχαιρέτησε κι ἔφυγε γιὰ τὸ σχολεῖο.

2. « Μοῦ ἀρέσει, Ἐλένη, αὐτὸ τὸ αἶσθημα τοῦ παιδιοῦ μας » εἶπε ὁ κ. Χριστίδης, μόλις ξεμάκρυνε ὁ γιός του.

—« Κι ἐμένα, Παρασκευά. Παρατηρῶ μάλιστα, πὼς ὅσο μεγαλώνει ὁ Τάκης μας, τόσο πιὸ πολὺ δυναμώνει καὶ τὸ αἶσθημα τῆς φιλίας του » πρόσθεσε ἡ γυναῖκα του.

—« Μπορεῖ σ' αὐτὸ νὰ μοῦ μοιάσῃ ». Κι ἀφήνοντας ἀσυμπλήρωτη τὴν ὀμιλία του ὁ ἰατρὸς Χριστίδης, ξεδίπλωσε μιὰ ἐφημερίδα.

3. Δὲν πέρασαν οὔτε 10' καὶ οἱ φόβοι τοῦ κ. Χριστίδη ἀλήθεψαν.

Ἡ μαυρίλα τοῦ οὐρανοῦ δυνάμωσε πιὸ πολὺ,

ἄρχισαν οἱ πρῶτες ἀστραπὲς καὶ βροντές—ἄριες στὴν ἀρχὴ κι ἰσχυρές, πυκνότερες κατόπι καὶ δυνατές—. Ὑστερα ἄρχισε πρῶτα νὰ χαλαζῶνι, καὶ ἀργότερα νὰ βρέχη δυνατά. Ἐπιασε μπόρα.

Ἡ βροχὴ ὅσο πάει καὶ δυναμώνει. Ἡ ὥρα περνᾷ καὶ ὁ γιατρὸς, κ. Χριστίδης, ἀρχίζει νὰ στενοχωριέται. Βλέπει πὼς ὕστερα ἀπὸ τέτοια «νεροποντὴ» ὅπως ἔλεγε, θὰ δυσκολευόταν νὰ τελειώσῃ ὅλες τὶς ἀπογεματινὲς ἐπισκέψεις του. Γι' αὐτὸ ἄρχισε συχνὰ πυκνὰ νὰ βγάζῃ καὶ νὰ κοιτάζῃ τὸ ρολόγι του.

Τότε ἀκούστηκε ν' ἀνοίγῃ ἡ ἐξώπορτα τοῦ σπιτιοῦ.

«Κάποια βιστικὴ ἐπίσκεψη» συλλογίστηκε ὁ γιατρὸς καὶ πετάχτηκε στὸ παράθυρο, πού κοιτάζε κατὰ τὴν αὐλὴ. Τί νὰ δῆ ὅμως! Δυὸ παιδιὰ, 11—12 χρονῶν τὸ καθένα, μὲ χωριάτικα ροῦχα καὶ μὲ σπασμένη ὀμπρέλα τὸ ἓνα, κουκουλωμένο τὸ ἄλλο, καὶ στάζοντας νερὸ καὶ τὰ δυὸ ἀπὸ πάνω τους.

«Ὁ Τάκης μας, Ἐλένη, μὲ τὸ φίλο του γυρίζουν ἀπὸ τὸ σχολεῖο καταμουςκεμένοι. Γρήγορα ν' ἀλλάξουν ροῦχα, γιὰ νὰ μὴν κρυολογήσουν» φωνάζει τότε στενοχωρημένος ὁ κ. Χριστίδης.

Ἐαφνισμένη ἡ κ. Χριστίδη, πετάχτηκε ἀπὸ τὴ θέση της καὶ ὠδήγησε τὰ δυὸ παιδιὰ στὴν κρεβατοκάμαρα τοῦ γιοῦ της. Ἐκεῖ τοὺς παράγγειλε νὰ βγάλουν γρήγορα τὰ ροῦχα τους, κι ἀφοῦ τριφτοῦν καλὰ μ' ἓνα μάλλινο ὕφασμα, ὕστερα νὰ ντυθοῦν τὰ στεγνὰ ροῦχα, πού τοὺς ἔδωσε, κι ἀμέσως νὰ ἔρθουν στὴν τραπεζαρία. Στὸ μεταξὺ ἐκείνη μὲ τὴν ὑπηρετριά τους ἀναψε γρήγορα τὸ τζάκι καὶ περίμενε μὲ καρδιοχτύπι τὰ παιδιὰ.

5. "Όταν σέ λίγο ἐκεῖνα μπῆκαν στήν τραπεζα-
ρία γελαστά γελαστά καί δροσερά, σά νά βγῆκαν ἀπό
τὸ λουτρό, μ' ἓνα στόμα τὸ ἀντρόγυνο τὰ ρώτησε :
« Τί πάθατε ; σᾶς ἔπιασε στὸ δρόμο ἢ μπόρα ; »

— « Φεύγοντας ἀπὸ δῶ, ἔφτασα στὸ σχολεῖο » ἄρ-
χισε νά μιλῆ ὁ Τάκης, ἀφοῦ πρῶτα κάθισε κοντά
στὸ τζάκι μὲ τὸ φίλο του. « Σὰν εἶδα ὅμως, ὅτι δὲν
εἶχε ἔρθει ἀκόμη ὁ Γεράσιμος, σκέφτηκα, πῶς θὰ τὸν
πρόφταινα στὸ δρόμο, προτοῦ πιάσῃ ἢ μπόρα. Τ'ὄβαλα
στά πόδια, παίρνοντας τὸ δρόμο πρὸς τὸν 'Αἰ-Γιῶργη.
Μόλις ὅμως βγῆκα ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, ἄρχισε ἡ μπόρα.
Δὲ θέλησα νά γυρίσω πίσω κι ἐξακολούθησα νά προ-
χωρῶ. Μὲ πολλή δυσκολία ἔφτασα ὡς τὸ Μεγάλο
ρέμα. Τότε ἀντίκρισα τὸ Γεράσιμο κάτω ἀπὸ κεῖνο
τὸν ψηλὸ τὸν πλάτανο. Προφυλαγόταν ἀπὸ τὴ βροχή,
κιντύνευε ὅμως νά τὴν πάθῃ ἀπὸ κανένα ἀστροπελέκι,
πού δὲν ἔπαυαν τὴν ὥρα ἐκείνη νά πέφτουν δῶ κι ἐκεῖ
συχνά. Τοῦ φώναξα, τοῦ ἔγνεψα, τοῦ πέταξα λιθάρια.
Προσπάθησα, μὴ θέλοντας νά διαβῶ μὲ τέτοιο ἄσκη-
μον καιρὸ τὸ στενόμακρο καί σάπιο ἐκεῖνο ξύλινο πα-
τάρι τῆς ρεματιᾶς, νά τὸν εἰδοποιήσω ἀπὸ μακριὰ νά
φύγῃ ἀπὸ τὸ δέντρο. Μὲ τέτοια ἀνεμοταραχὴ ὅμως ποῦ
νά μ' ἀκούσῃ καί νά μὲ ἰδῇ αὐτός ! Ἀποφασίζω τότε
καί διαβαίνω στήν ἄλλη ὄχθη. Φτάνω στὸν πλάτανο,
τὸν τραβῶ ἀπὸ τὸ χέρι καί δίνοντας τὴν ὀμπρέλα :
« Πᾶμε, Γεράσιμε, τοῦ λέω ! Καλύτερα νά βραχοῦμε
παρὰ νά μᾶς κάψῃ κανένα ἀστροπελέκι ἐδῶ κάτω ἀπὸ
τὸν πλάτανο ».

« Τραβοῦμε τότε καί οἱ δύο κατὰ τὴν πόλη, γιατί ἦ-
ταν πιὸ κοντά ἀπὸ τὸ χωριὸ τοῦ Γεράσιμου. Ἀρχίζομε
νά διαβαίνωμε τὸ ξύλινο πατάρι. Ἀπὸ τὸ δυνατὸ

ἀγέρα, πού φυσούσε, κι ἀπὸ τὴ δύναμη τοῦ νεροῦ, πού κατέβαζε ἡ ρεματιά, σειόταν ὀλόκληρο τὸ γεφυράκι ἐκεῖνο. Ἐγώ, ἄμυχος ἀπὸ τέτοια περάσματα καὶ ζαλισμένος ἀπὸ τὴ νεροποντή, πού μᾶς ἔδερνε ἀπὸ ψηλά, καὶ ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ γεφυριοῦ καὶ πιὸ πολὺ ἀπὸ τὸ φοβερὸν κρότο τῆς ρεματιᾶς, ἄρχισα νὰ τρικλίζω καὶ νὰ χάνω τὸ θάρρος μου. Τὴ στιγμή μάλιστα, πού κοντεύαμε νὰ φτάσωμε στὴν ἄλλη ὕχθη, εἶτε γιὰτὶ παραπάτησα, εἶτε γιὰτὶ ζαλίστηκα πιὸ πολὺ, ἔγειρα κατὰ τὴ ρεματιά. Τότε ὅμως ἔνιωσα νὰ μοῦ δίνη ὁ Γεράσιμος ἀπὸ πίσω ἓνα δυνατὸ σκούνημα, καὶ στὴ στιγμή πετάχτηκα μακριὰ ἀπὸ τὸ γεφύρι, πατώντας ἀπάνω σὲ ξέρα.....»

5.—« Ἄ, τί θὰ πάθαινες, παιδί μου ! » εἶπε τότε τρομαγμένη ἡ κ. Χριστίδη, κόβοντας τὴ διήγησιν τοῦ γιοῦ της. Κι ἀμέσως πλησιάζει στὸ χωριατόπουλο, σκύβει καὶ τὸ φιλεῖ, λέγοντας : « Σ' εὐχαριστῶ, Γεράσιμε. Γλίτωσες τὸ παιδί μας ».

—« Τὸ ἴδιο κι ἐγώ, παιδί μου » πρόσθεσε κι ὁ γιατρός, καὶ τοῦ ἔσφιξε τὸ χέρι.

—« Ἀφῆστε με, κ. Χριστίδη, νὰ σᾶς εὐχαριστήσω ἐγὼ πρῶτα πρῶτα γιὰ τὴν ὀμπρέλα, πού πῆρε μαζί του ὁ Τάκης, γιὰ νὰ μὲ προφυλάξῃ ἀπὸ τὴ βροχή, κι ὕστερα πού μοῦ γλίτωσε τὴ ζωὴ » εἶπε τότε μὲ σιγανὴ καὶ ντροπαλὴ φωνὴ τὸ χωριατόπαιδο ἐκεῖνο.

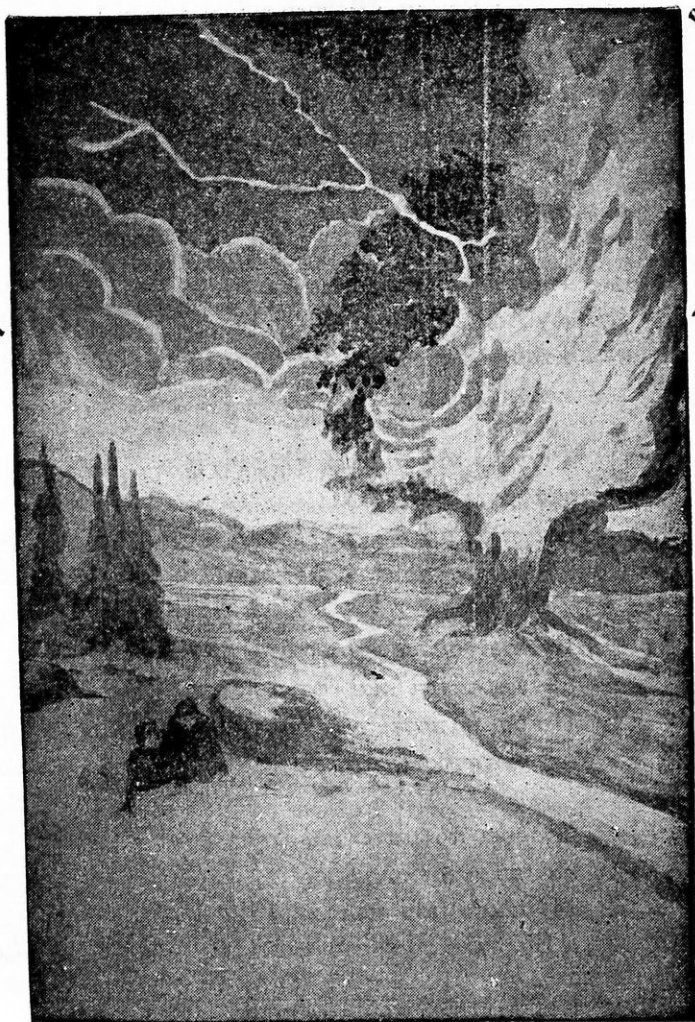
—« Πῶς σοῦ γλίτωσε τὴ ζωὴ ; δὲν καταλαβαίνουμε » ρώτησε μ' ἓνα στόμα τὸ ἀντρόγυνο.

—« Μὲ ξεμάκρυνε ἀπὸ τὸν πλάτανο, πού ἐγὼ ξεχνώντας τὰ ὅσα μάθαμε στὸ σχολεῖο, εἶχα πάει γιὰ

νά προφυλαχτῶ ἀπὸ τῆ βρογχῆ. Ἄν δὲ μοῦκανε αὐτό, θὰ καιόμεν διχῶς ἄλλο κι ἐγὼ ἀπὸ τὸ ἀστροπελέκι, ὅπως κάρηκε κι ὁ πλάτανος. Τὸ εἶδαμε μὲ τὰ μάτια μας. Γιατί, μόλις περάσαμε στὴν ἄλλη ὄχθη τῆς ρεματιᾶς κι ἀρχίσαμε νὰ προχωροῦμε κατὰ τὴν πόλη, νὰ σου, κι ἀκοῦμε νὰ πέφτη κοντά μας ἓνα δυνατὸ ἀστροπελέκι, ποῦ ἀπὸ τὸ τράνταγμα του πέσαμε κι οἱ δυὸ χάμω. Ὅταν σηκωθήκαμε καὶ κοιτάξαμε γύρω μας, τί νὰ ἴδοῦμε ! Ἄπὸ τὸ θεόρατο ἐκεῖνο πλατάνι, ὅπου εἶχα πάει ἐγὼ νὰ προφυλαχτῶ ἀπὸ τῆ βρογχῆ, ἀνέβαινε πυκνὸς καὶ κατάμαυρος καπνὸς κι ἓνα του κλωνάρι μεγάλο ἦσαν πεσμένο χάμω !»

6. Ὁ γιατρὸς χάριδεψε τὰ μαλλιά τοῦ γιοῦ του καὶ ὕστερα εἶπε σοβαρά : « Δὲ σὲ γλίτωσε, παιδί μου, ὁ Τάκης μας οὔτε ἐσὺ αὐτὸν σήμερα. Καὶ τοὺς δυὸ σας σᾶς γλίτωσε ἀπὸ βέβαιο θάνατο ἢ φιλία, ποῦ ἔχετε συναμεταξύ σας. Ἄν δὲν ἦσαστε φίλοι ἀγαπημένοι, οὔτε ὁ Τάκης θὰ φρόντιζε νὰ σὲ προφυλάξῃ ἀπὸ τῆ βρογχῆ καὶ νὰ σὲ ξεμακρύνῃ ἀπὸ τὸ δέντρο, οὔτε ἐσὺ θὰ εἶχες τὸ νοῦ σου νὰ παρακολουθῆς μὲ τόση προσοχὴ τὸν Τάκη μας, καὶ νὰ τὸν σπρώξῃς σύγκαιρα πέρα ἀπὸ τῆ ρεματιᾶ. Ἡ φιλία σας τὰ ἔκαμε ὅλα αὐτά. Αὐτὴν πρέπει νὰ εὐχαριστήσωμε ὅλοι μας σήμερα ὕστερα ἀπὸ τὸ Θεό ».

Πρωτότυπο

...ἀκούμενά πέφτη κοντά μας ἕνα δυνατό ἀστροπελέκι, πού ἀπὸ τὸ τράνταγμα του πέσαμε κι οἱ δυὸ χάμω (σελ. 48).

§ 4. Ἡ καταιγίδα.

Ἦρθαν τὰ νέφη τοῦ βοριᾶ
στ' ἀλόγατα καβάλα,
καὶ ξεπεζέψανε βαριά
τὰ ὄρη τὰ μεγάλα.

Καθένα σὲ κορφή κοντὰ
ὠχυρωμένο ἀχνίζει,
καθένα ἀστράφτει καὶ βροντᾶ
καὶ πόλεμο ἀρχίζει.

Ρίχνουν γιὰ σκάγια τὴ βροχή,
γιὰ βόλι τὸ χαλάζι,
καὶ πλημμυρᾶ στὴν ἐξοχή
καὶ τὰ σπαρμένα ἀρπάζει.

Βγαίνει ὁ γεωργός, ἀντὶ σπατί,
μ' ἓνα τσαπὶ καὶ φτυάρι.
Ποιὸς ἤμπορεῖ ν' ἀντισταθῆ
στ' ὀρμητικὸ χειμάρρι ;

Στρέφει τὸ μάτι τοῦ ψηλά
καὶ τὸ Θεὸ κοιτάζει,
τὸ δάκρυ τοῦ κατρακυλᾶ,
« Βόηθα με ! » τοῦ φωνάζει.

Καὶ ὁ Θεός, ποῦ τὸν πονεῖ
γιὰ τὴν καλὴ καρδιά του,
γνέφει τοῦ ἥλιου νὰ φανῆ,
νὰ πάη βοήθειά του.

'Από τὴ μιὰ ἢ συννεφιά
κι ὁ ἥλιος ἀπ' τὴν ἄλλη,
τῆς Ἴριδας ἡ ὀμορφιά
στὸ μεταξὺ προβάλλει.

« Βάλετ', ἐχτροὶ, τοὺς κεραυνούς,
τὰ ὅπλα σας στὴ θήκη,
γιατὶ εἶμαι ἐγὼ στοὺς οὐρανοὺς
ἡ παλαιὰ συνθήκη,

ποὺ ἔγραψε ὁ Δημιουργὸς
μὲ χρώματα, ποὺ μένουν,
γιὰ νὰ τὰ βλέπη ὁ γεωργὸς
νὰ ξέρη τί σημαίνουν.

Τὸ κόκκινο εἶναι κρασί,
τὸ κίτρινο σιᾶρι,
τὸ πράσινο ἡ περισσὴ
ἐλιά, ποὺ θὲ νὰ πάρη,

γιὰ νὰ τοῦ πάη λειτουργιά
καὶ τάμα νὰ τοῦ στείλῃ,
καὶ νὰ τοῦ ἀνάφτῃ μὲ καρδιά
τὸ ἀκοίμητο καντήλι.

Γ. Βιζυηνός

§ 5. Ἡ φιλοτιμία καὶ ἡ θέληση.

1. Λίγο λίγο κύλησαν οἱ δέκα μῆνες ἀπὸ τὸ Σεπτέβριο ὡς τὸν Ἰούνιο, πού εἶχε ἀνοίξει τὸ σχολεῖο τοῦ Καστριῦ, τοῦ μικροῦ χωριοῦ.

Πάει, τέλειωσε κι αὐτὴ ἡ χρονιά. Χτές, Κυριακὴ, καλοντυμένοι καὶ κατακάθαροι οἱ μαθητὲς καὶ οἱ μαθήτριές του ἔδωσαν τὶς ἐξετάσεις τους· καὶ σήμερα, χωρὶς σάκες πιά, μαζεύονται, ἕνας ἕνας, τελευταία φορὰ στὴ γνώριμη αὐλὴ του. Περιμένουν τὸ δάσκαλο νὰ τοὺς πῆ τ' ἀποτελέσματα καὶ νὰ τοὺς μοιράσῃ τὰ ἐνδειχτικά καὶ τ' ἀπολυτήρια.

Ἐκεῖνος ὅμως δὲ φαίνεται. Κλεισμένος ἀπὸ τὴν αὐγὴ στὸ γραφεῖο τοῦ σχολείου, γράφει, γράφει κι ὄλο γράφει. Ἐτοιμάζει τ' ἀποτελέσματα αὐτά.

Οἱ μικρότεροι μαθητὲς ἐξακολουθοῦν τὰ παιγνίδια τους, ὅπως τὶς ἄλλες ἡμέρες· οἱ μεγαλύτεροι ὅμως δὲν παίζουν. Κάποια συγκίνηση ἀπὸ κάποια ἔγνοια πού αἰσθάνονται, διώχνοντας τὴν ὄρεξη γιὰ τὸ παιγνίδι, τοὺς ἀναγκάζει νὰ μοιράζωνται σὲ μικρὲς παρέες καί, εἴτε ὄρθιοι εἴτε καθιστοὶ στ' ἀπόσκια τῆς μεγάλης αὐλῆς, νὰ συζητοῦν ὄλοι γιὰ τ' ἀποτελέσματα: «Θὰ προβιβαστοῦν; θ' ἀπορριφτοῦν; ποιὸς θὰ πάρῃ ἄριστα; ποιὸς λίαν καλῶς; ποιὸς θάρθῃ πρῶτος καὶ ποιὸς δεύτερος σὲ κάθε τάξῃ;»

2. Χωριστὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους οἱ μαθητὲς κι οἱ μαθήτριες τῆς ΣΤ', συζητώντας γι' αὐτὰ τὰ ζητήματα ἀπὸ πολλὴ ὥρα, δὲ μποροῦν νὰ συμφωνήσουν, ἂν καὶ εἶναι ὀχτῶ ὄλοι τους, ποιὸς ἀπ' αὐτοὺς θὰ ἔρθῃ πρῶτος.

« Ἐγὼ λέω, πὼς πάλι ἡ Τασία θὰ μᾶς πάρῃ καὶ φέτος τὰ πρωτεῖα, ὅπως καὶ στὰ περασμένα πέντε χρόνια » φωνάζει ὁ Νάσος Γούπτος, ἕνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους μαθητὲς τῆς τάξης.

— « Δὲν τὸ πιστεύω, Νάσο » διακόφτει ἡ Τασία Χαϊδεμένου. « Στὴν προπερασμένη τριμηνία ὁ Σταῦρος μὲ εἶχε περάσει σὲ δυὸ μαθήματα, καὶ στὴν τελευταία δὲν πιστεύω νὰ πῆγε παρακάτω ».

— « Θὰ ἦταν ὠραῖα, Σταῦρο, πηγαίνοντας στὴν Ἀμερική, νὰ ἐδειγνῆς τοῦ πατέρα σου τὸν πρῶτο βαθμὸ στὸ ἀπολυτήριό σου » εἶπε ὁ Σωτήρης Νεροῦτσος, συμμαθητὴς καὶ φίλος του ἀγαπημένος.

Ὁ Σταῦρος Σταυρόπουλος, σκεπτικὸς κι ἀφηρημένος ὡς τότε, ξαφνίστηκε ἀκούοντας τὰ λόγια αὐτά. Καὶ μόνο μπόρεσε νὰ μουρμουρίσῃ: « Ναί, ἀλήθεια, Σωτήρη, φεύγομε σήμερα στὶς 5 τὸ ἀπόγεμα γιὰ τὴν Πάτρα κι ἀπὸ κεῖ γιὰ τὴν Ἀμερική ».

3. Τὸ κουδουνάκι τοῦ δασκάλου ἔκοψε τὴ συζήτηση, μεγάλωσε ὅμως πιὸ πολὺ τὴ συγκίνηση. Σὲ λίγο τὰ παιδιὰ μπῆκαν στὴ μοναδικὴ κάμαρα τοῦ σχολείου καὶ κάθησαν στὶς θέσεις τους.

Ὁ δάσκαλος, κρατώντας μεγάλο δέμα ἀπὸ χαρτιά, στάθηκε μπροστὰ στὰ θρανία καὶ εἶπε:

« Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ περάσαμε κι αὐτὸν τὸ χρόνο. Καὶ τὸν περάσαμε καλύτερα ἀπὸ τὸν περσινὸ. Οὔτε ἀρρώστιες πολλὲς εἶχαμε φέτος, οὔτε κανένα δυστύχημα ἔγινε στὸ σχολεῖο μας. Εἶμαι γι' αὐτὸ εὐχαριστημένος καὶ πιὸ πολὺ, γιατί φέτος ὅλοι σας δείξατε μεγαλύτερη ἐπιμέλεια ἀπὸ τὴν περσινὴ. Φέτος μονάχα τρεῖς μαθητὲς τοῦ σχολείου μας δὲν προ-

βιβάζονται, ή Κούλα Καλογιάννη κι ό Νικολάκης Να-
σόπουλος τής Α', έξ αιλίας πού άρρώστησαν από δι-
φτερίτιδα κι άπουσίασαν τρεῖς μῆνες, κι ό καημένος
ό Ζήσης Καμπίσιος τής Δ', πού όρφανός από μητέρα
αναγκάζεται τίς πιό πολλές ήμέρες, για νά περι-
ποιεῖται τά μικρά τ' αδέρφια του, νά μὴν ἔρχεται
στο σχολεῖο, ὅπως και σήμερα. "Όλοι οἱ ἄλλοι προ-
βιβαστήκατε και σᾶς συγχαίρω.

» Τώρα θά θέλατε βέβαια νά μάθετε και ποιός
βγήκε πρῶτος σέ κάθε τάξη. 'Ακοῦστε ! Στήν Α'
τάξη ἦρθε πρώτη ή Καλομοίρα Κωστοπούλου και δεύ-
τερος ό Χρῖστος Μαχαίρας...».

—« Μπράβο τους !» φώναξε δυνατά ἕνας από τούς
μαθητές τής ΣΤ' κι ἄρχισε νά χειροκροτῆ.

—« Ἐνα μπράβο κι από μένα » εἶπε ό δάσκαλος
κι άμέσως ἐξακολούθησε :

« Στή Β' τάξη πρώτη ἦρθε ή Νίτσα Χωματιανοῦ
και δεύτερη ή Παναγιωτίτσα Μανούσου ».

Δέν πρόφτασε ν' ἀποτελειώση τήν τελευταία λέξη
του ό δάσκαλος, και οἱ μικρότεροι μαθητές, θέλοντας
νά προλάβουν τούς μεγαλύτερους, ἄρχισαν πρῶτοι τά
παλαμάκια.

Ό δάσκαλος χαμογέλασε, πρόσθεσε και τά δικά
του χειροκροτήματα και συγχαρητήρια κι ὕστερα ἐξ-
ακολούθησε νά λέη με τή σειρά τά ὀνόματα και τῶν
ἄλλων μαθητῶν, πού ἦρθαν πρῶτοι και δεύτεροι στήν
Γ', τήν Δ' και τήν Ε' τάξη.

Σέ ὅλες αὐτές τίς τάξεις πάντα πρῶτο ἀκουόταν
τό ὄνομα κοριτσιοῦ—στήν Ε' και ή δεύτερη ἦταν μα-
θήτρια—. Ἐφτασε ή σειρά τής ΣΤ'. Ό δάσκαλος εἶπε:

« Ἄπο τοὺς 8 μαθητὲς τῆς τελευταίας τάξης τοῦ σχολείου μας, πὺ ἀπολύονται φέτος, πρῶτος ἔρχεται ὁ Σταῦρος Σταυρόπουλος καὶ δεύτερη ἡ Τασία Χαϊδεμένου ».

— « Μπράβο, μπράβο τοὺς ! » ξαναφώναξαν γιὰ τελευταία φορὰ ὅλοι οἱ ἄλλοι, ἐνῶ ὁ Σωτήρης Νεροῦτσος, πετώντας ἀπάνω τὸ σκοῦφο του, φώναξε μὲ ἐnthουσιασμό : « Ζήτω τοῦ Σταύρου Σταυρόπουλου, πὺ μᾶς ξεντρόπιασε ἐμᾶς τ' ἀγόρια ! » Ὑστερα καθίζοντας, ψιθύρισε στ' αὐτὶ τοῦ συμμαθητῆ του Ζαχαρία Βάγενη : « Θὰ ἔσκαζα ἀπὸ τὸ κακό μου, ἂν καὶ στὴν τάξη μας ἔπαιρνε τὰ πρωτεῖα κανένα κορίτσι ».

4. Ὁ δάσκαλος, πὺ στεκόταν ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὸ μαθητὴ ἐκεῖνον, ἄκουσε τὰ ψιθυριστὰ αὐτὰ λόγια του. Κι ἐκεῖνη τῆ στιγμῆ δὲ μίλησε τίποτε. Μὰ ὅταν μοίρασε τὰ ἐνδειχτικὰ καὶ τ' ἀπολυτήρια καὶ παράγγειλε στοὺς ἄλλους μαθητὲς νὰ φύγουν γιὰ τὰ σπίτια τοὺς, ἀφοῦ κράτησε μονάχα τοὺς τελειόφοιτους, εἶπε κοιτάζοντας κατὰ τὸ Νεροῦτσο :

« Ἀντὶ νὰ στενοχωρηθῆς, Σωτήρη, γιὰτὶ στὶς πέντε πρῶτες τάξεις τοῦ σχολείου μας δὲν ἦρθαν πρῶτα τ' ἀγόρια, θὰπρεπε νὰ ἐξετάσης πρῶτο τὸ φίλο σου Σταῦρο, πῶς τὰ κατάφερε φέτος, τὴν τελευταία χρονιά, κι ἀπὸ μέτριος μαθητῆς, πὺ ἦταν σὲ ὅλες τὶς ἄλλες τάξεις, νὰ περάση φέτος ἀκόμη καὶ τὴν Τασία καὶ ν' ἄρθη αὐτὸς πρῶτος. Κι ἐπειδὴ αὐτὸ τὸ πρᾶμα εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ ξέρετε ὅλοι σας, πὺ θέλετε νὰ πρωτεύετε, θὰ παρακαλέσω τὸ Σταῦρο Σταυρόπουλο νὰ μᾶς πῆ, πῶς τὰ κατάφερε φέτος καὶ πέρασε ὅλους τοὺς συμμαθητὲς του ».

Ὁ Σταῦρος κοκλίνισε, χαμήλωσε τὸ κεφάλι καὶ στὴν ἀρχὴ δὲν ἤθελε νὰ κάμῃ τὸ θέλημα τοῦ δικτύλου του. Σὰν εἶδε ὅμως, πὼς ἐκεῖνος ἐπίμενε, σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θέση του καὶ εἶπε αὐτά :

5. « Τὸν περασμένο Σεπτέβριο, πού ἀνοιξε τὸ σχολεῖο μας, πήραμε ἀπὸ τὴν Ἀμερικὴ ἓνα γράμμα τοῦ πατέρα μου. Σ' αὐτὸ μᾶς ἔγραφε, πὼς τὸ ἐρχόμενο καλοκαίρι θὰ μᾶς ἔπαιρνε ὅλους ἀπ' τὸ χωριὸ δίχως ἄλλο, γιατί οἱ δουλειές του πᾶνε καλά, πὼς δὲ μπορεῖ νὰ τὰ βολέψῃ μονάχος του καὶ χρειάζεται καὶ μένα γιὰ βοηθό του. Νά, τί μοῦ ἔγραφε μὲ τὰ ἴδια του τὰ λόγια στὸ γράμμα του ἐκεῖνο! ». Καὶ λέγοντας αὐτά, ἔβγαλε ἀπὸ τὴν τσεπίτσα τοῦ γιλέκου του ἓνα πολυδιπλωμένο χαρτάκι, τὸ ξεδίπλωσε καὶ διάβασε φωναχτὰ αὐτά :

« Ἐδῶ ὅμως πού θάρθῃς, Σταῦρο μου, καὶ στὴ
» δουλειὰ πού θὰ μπῆς, χρειάζεται κοντὰ στ' ἄλλα
» καὶ πολλὴ ἐξυπνάδα. Ἐγώ, μπορώντας νὰ διαβά-
» ζω καὶ νὰ γράφω μονάχα, μὲ τὴν πολλὴ ἐργατικό-
» τητα καὶ τὴ μεγάλη μου οἰκονομία μπόρεσα ν' ἀ-
» νοίξω αὐτὸ τὸ μαγαζι—ἐστιατόριο ἔχει ὁ πατέρας
» μου στὸ Σικάγο—.Γιὰ νὰ τὸ διοικήσω ὅμως, ὅπως
» πρέπει, καὶ πιὸ πολὺ γιὰ νὰ μπορέσω νὰ τὸ καλυ-
» τερέψω, ὅπως ἐπιθυμῶ, καταλαβαίνω πὼς δὲ μοῦ
» φτάνουν αὐτὰ μονάχα τὰ χαρίσματα, πού ἔχω.
» Μοῦ χρειάζεται κι ἓνας βοηθὸς ἐξυπνος καὶ γραμμα-
» τισμένος. Τέτοιιοι, ἐξυπνοὶ καὶ γραμματισμένοι,
» βρίσκονται ἐδῶ πολλοί, κι Ἀμερικάνοι καὶ πα-
» τριῶτες μας. Μά, πού νὰ ξέρω ἐγὼ ποιὸς ἀπ' αὐ-
» τοὺς εἶναι καὶ τίμιος, γιὰ νὰ τὸν κάμω συνέ-

» ταιρο στή δουλειά μου ; Καί πῶς νά βάλω ὁ ἴδιος
» φωτιά στό μαγαζί μου, βάζοντας ἓνα ἄτιμο συνέ-
» ταιρο ; Γι' αὐτό, μὴν ἔχοντας ἐμπιστοσύνη στοὺς
» ξένους, σκέφτηκα ἑσένα, παιδί μου. Βέβαια εἶ-
» σαι μικρὸς ἀκόμη — μόλις ἔκλεισες τὰ 13—. Αὐτὸ
» ὅμως δὲν πειράζει. Στὸ ἐστιατόριο δὲν πρόκειται
» νά κάνης τίποτε χοντροδουλειές. Θέλω μονάχα νά
» παραστέκεσαι καὶ νά μοῦ τὸ διευθύνης. Καὶ γιὰ τέ-
» τοια δουλειά δὲ χρειάζονται πλάτες γερὲς καὶ δυνα-
» τὰ χέρια καὶ πόδια, παρὰ μονάχα μυαλό, νοῦς δηλ.
» ξυπνός. Μά, τὸ ξύπνημα τοῦ μυαλοῦ τὸ φέρνουν τὰ
» γράμματα τὰ γερά. "Ἄν μοῦ ἔρθης λοιπὸν ἐδῶ γερός
» ἀπὸ γράμματα, σὲ σένα θά βρῶ τὸ βοηθό, ποῦ μοῦ
» χρειάζεται. Εἶδεμή, καλύτερα νά μείνης αὐτοῦ,
» στήν Ἑλλάδα, καὶ σὰν τελειώσης τὸ δημοτικὸ σχο-
» λεῖο, νά κοιτάξης νά βρῆς καμιὰ δουλειά, γιὰ νά
» ζήσης»

"Ὅταν ὁ Σταῦρος ἔφτασε στὸ μέρος αὐτὸ τῆς ἐπι-
στολῆς τοῦ πατέρα του, ἔπαψε νά διαβάζῃ παραπέρα,
τὴ δίπλωσε καὶ τὴν ξανάβαλε στήν τσέπη τοῦ γιλέκου
του. Ὑστερα ἄρχισε πάλι νά λέη :

6. « Τὸ γράμμα αὐτὸ τοῦ πατέρα μου, σᾶς ξεμο-
λογιέμαι, κ. δάσκαλε» (καὶ λέγοντας αὐτὰ ὁ Σταῦρος
ἔστριψε καὶ τὸν κοίταξε κατάματα) « εἶναι ποῦ μ' ἔ-
καμε φέτος νά ἔρθω πρῶτος ἀνάμεσα σὲ τόσους συμ-
μαθητές μου. Μοῦ κέντησε τὸ φιλότιμο καὶ μοῦ ἀνα-
ψε καὶ τὴ θέληση. Γιατὶ ἀπαντώντας στὸν πατέρα,
τοῦ ἔγραψα : « Σὰν ἔρθωμε αὐτοῦ, πατέρα, μὲ τὸ
καλὸ τὸ καλοκαίρι καὶ δὲν ἰδῆς ἄριστα στὸ ἀπολυτή-
ριό μου καὶ σημείωση τοῦ δασκάλου μου, πῶς ἤρθα

πρῶτος ἀνάμεσα σὲ ὅλους τοὺς συμμαθητὲς μου, νὰ μὲ στείλῃς πίσω στὴν Ἑλλάδα». Κι ἀπὸ τὴ στιγμὴ ἐκείνη προσπάθησα, ὅσο μπόρεσα, νὰ κάμω πρᾶμα τὸ λόγο, πού εἶχα δώσει στὸν πατέρα μου. Θυμᾶστε ; ἤμουν ἀπὸ τοὺς πιὸ μέτριους μαθητὲς ὡς πέρσι. Δὲ μπορούσα νὰ σᾶς εὐχαριστήσω καμιὰ φορά. Κακό-γραφα, δὲν τὰ κατὰφερνα καλά στὴν Ἀριθμητικὴ καὶ στὴν Ὀρθογραφία, καὶ ποτὲ δὲν μπορούσα ν' ἀποστηθίσω καὶ τὸ παραμικρότερο ποιηματάκι. Σὲ ὅλα τὰ μαθήματα εἶχα ἐλλείψεις. "Ὅλοι σχεδὸν οἱ συμμαθητὲς μου μὲ περνοῦσαν. Κι ἔπρεπε τώρα ὄχι μόνο νὰ τοὺς φτάσω, μὰ καὶ νὰ τοὺς περάσω. Τί δύσκολο αὐτὸ τὸ πρᾶμα καὶ μάλιστα στὴν ἀρχή! Ἐπρεπε ἐδῶ στὸ σχολεῖο πάντα νᾶχω τέσσερα τὰ μάτια μου, νὰ προσέχω δηλ. ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος τοῦ μαθήματος καὶ στὰ λόγια σας καὶ στὰ λόγια τῶν συμμαθητῶν μου κι ἔτσι, πού νὰ μὴ μοῦ ξεφεύγῃ τίποτε ἀπὸ αὐτά. Μὲ τὴ μεγάλη αὐτὴ προσοχὴ κατώρθωσα νὰ καταλαβαίνω πολὺ καλά τὸ κάθε μάθημα. Στὸ σπίτι ἔπειτα ἔπρεπε νὰ ἐτοιμάζωμαι τέλεια στὸ κάθε τι. Ποτὲ δὲν ἤμουν εὐχαριστημένος στὴν Ἀνάγνωσι, ἂν διαβάζοιτας δὲν ἔτρεχε, σὰ νερό, ἡ γλῶσσα μου, καὶ στὴν Ἑλλην. Ἱστορία, ἂν, ἀποστηθίζοντας τὸ κάθε κεφάλαιό της, κομπιαζόμεν καὶ μιὰ φορά μονάχα. "Ὅσο γιὰ τὸ γράψιμο, τί τράβηξα, γιὰ νὰ τὸ διορθώσω! Ἀναγκαζόμεν νὰ γράφω καὶ δυὸ καὶ τρεῖς φορές τὸ ἴδιο μέρος, ὥσπου νὰ τὸ γράψω καλλιγραφικά. Ἄν ρωτᾶτε καὶ γιὰ τὴν Ἀριθμητικὴ, πολλές φορές παιδεύομουν καὶ μιὰ καὶ δυὸ ὥρες, ὥσπου νὰ τὰ καταφέρω νὰ λύσω σωστὰ τὰ προβλήματα, πού μᾶς βάζατε κάθε φορά.

« Καὶ νὰ μὴν τὰ πολυλογῶ, καμιά μέρα ἀπὸ τὸν περασμένο χρόνο δὲν ἦρθα στὸ σχολεῖο, χωρὶς πρῶτα πρῶτα νὰ εἶμαι τέλεια εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴ μελέτη μου. Ἔσεῖς βλέποντας αὐτά, παραξενεύσαστε ».

— « Εἶναι ἀλήθεια αὐτὸ ποὺ λές, Σταῦρο » εἶπε ὁ δάσκαλος, κόβοντας τὴν ὁμιλία τοῦ μαθητῆ του. « Δὲ μποροῦσα νὰ ἐξηγήσω αὐτὴν τὴ μεταβολή ».

— « Μάλιστα, κ. δάσκαλε » ἐξακολούθησε ὁ Σταῦρος. « Καὶ μονάχα μοῦ δίνατε θάρρος. Ἔτσι λίγο λίγο μπόρεσα στὴν πρώτη τριμηνία νὰ πλησιάσω τοὺς καλοὺς συμμαθητές μου, στὴ δεύτερη νὰ φτάσω τὸ βαθμὸ τῆς Τασίας καὶ στὴν τελευταία νὰ τὴν ξεπεράσω μὲ σωστὸ ἄριστα (6). Γιὰ νὰ μὲ πιστέψῃ ὅμως ὁ πατέρας, σᾶς παρακαλῶ νὰ σημειώσετε καὶ αὐτὸ στὸ ἀπολυτήριό μου, πῶς δηλ. ἦρθα πρῶτος ».

7.— « Μὲ πολλή μου εὐχαρίστηση θὰ τὸ κάμω, Σταῦρο » ἀπάντησε ὁ δάσκαλος. Κι ἀφοῦ σημείωσε ὅτι ἔπρεπε στὸ ἀπολυτήριό τοῦ Σταύρου καὶ τὸν συχάρηκε γιὰ δευτέρη φορά, εἶπε :

« Ἀπὸ τὰ λόγια τοῦ Σταύρου καταλάβετε, πιστεύω, παιδιά, γιατί τὰ κορίτσια ἔρχονται πρῶτα σὲ ὅλες τὶς τάξεις τοῦ σχολείου μας. Εἶναι πιὸ φιλότιμα ἀπὸ τ' ἀγόρια. Ὅπου ὅμως βρεθῆ ἀγόρι μὲ θέληση, σὰν τὸ Σταῦρο, νικαίει καὶ τὸν πιὸ φιλότιμο συμμαθητῆ του, εἴτε ἀγόρι εἴτε κορίτσι τυχαίνει νὰ εἶναι αὐτό ».

Πρωτότυπο

Γ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΖΩΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΧΩΡΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ

§ 1. Ἡ σπορά.

1. Θάρθουν οἱ μέρες τῆς σπορᾶς, τοῦ ζευγολάτη ἢ
[ἐλπίδα..

Βαρὺ τ' ἀλέτρι σέρνεται στὸ βαλτωμένο χῶμα.
Τὰ βόδια τ' ἀργοκίνητα ζυπνάει ἢ μακριὰ βουκέντρα,
κι ἀνασκαλεύουν τὸ ζυγὸ κι ἀγνοφυσσοῦν σκυμμένα,
στυλώνοντας στὶς ἀύλακιές καρτερικὰ τὰ μάτια

—μάτια μεγάλα, δλόμαυρα, γεμάτα καλοσύνη—. Σταλάζει από τ' απλόχερο χρυσό καθαροσπόρι, και τροχισμένο απ' την τριβή τὸ ὄνι ἀσημένιο λάμπει, σκάβοντας λάκκο στή σπορά, τὴ ζωντανοθαμμένη. Σκαλίστρα ἀχόρταγη τῆς γῆς και τῆς σπορᾶς ἀρπάχτρα, τὸ ζευγολάτη ἀκολουθᾷ μαυρόφτερη κουρούνα,* και ἀπὸ τὰ νέφη κελαηδεῖ κρυμμένη ἡ σιταρήθρα, ζητώντας για τὸν κόπο της ἕνα σπειρὶ σιτάρι...

2. Μικρὲς οἱ μέρες τῆς σπορᾶς και ἀτέλειωτες οἱ νύχτες, τὸν ὕπνο δίνουν πληρωμὴ στὸν κόπο τῆς ἡμέρας. Μόνο ξενύχτρα καιεῖ ἡ φωτιά στὸ ταπεινὸ καλύβι, και ἀπ' τῆς φωτιᾶς τὸ φωτερὸ πλάνεμα ὁ ζευγολάτης βλέπει ὄνειρο· στὸ νιόσπαρτο ἀγρὸ βαιριά τὰ στάχια νὰ καρτεροῦν τὸ κοφτερὸ δρεπάνι τῆς θερίστρας.....

Γ. Δροσίνης

§ 2. Ο θέρος.

1. Μὲ τοῦ καιροῦ τὸ γύρισμα τ' ὄνειρο θ' ἀληθεύῃ.

Στὶς καλαμιῆς ἀπόγυρτες ἀπ' τὰ βαριά τὰ στάγια,
νεράϊδες ἀσπρομάντιλες διαβαίνουν, οἱ θερίστρες.
Τ' ἀνάλαφρα ἀσπρομάντιλα, σφιγμένα μὲ τὰ δόντια
φυλαχτικά ἀπ' τὸ λιοκάμμα τὶς ὄψες ἀποκρύβουν
καὶ δείχνουν τὰ ματόφρυδα, κοράκια μὲς στὸ χιόνι.
Πίσω ἀπ' τὸ διάβα τους, στρωτὰ χερόβολα τὰ στάγια
χαράζουν στράτα ἀπάτητη στὸν ἥλιο καὶ στ' ἀγέρι.
Γιὰ τὶς βαρύτερες δουλειῆς ἄζια τ' ἀντρίκεια χέρια
στρίβουν κλωνάρι κοτσικιᾶς καὶ ζώνουν τὰ δεμάτια.

2. Τ' ἄλογο χαμοδένοντας στὸ χέρσωμα νὰ βόσκη
πάει τὸ κοπέλι * γιὰ νερὸ μὲ δυὸ φλασκιά στὰ χέρια
Κι ἡ μάνα ἀποκοιμίζοντας στ' ἀπόσκια τὸ μωρὸ της
στρώνει στεγνὸ ἀμαγείρευτο τῆς ἀργατιᾶς τὸ δεῖπνο
μὲ πρῶιμο κριθαρίτικο ψωμί, ποῦ δὲ χορταίνει.

Γ. Δροσίνης

§ 3. Στ' άλώνια.

1. Σ' άλώνια καλοσάρωτα καὶ ξεχορταριασμένα
θὰ ξαπλωθοῦν οἱ θημωνιές, ξανθόμαλλες πλεξοῦδες.
Τὰ στάχια τρίβει καὶ μασᾷ περνώντας ἢ ἀλωκάνη.
Πλατάνι τὸ σαγόνι της, τὰ δόντια της στουρνάρια.
Τὰ βόδια σέρνουν τὸ θεριό, ζευγαρωτὰ δεμένα,
καὶ δαμασμένο τὸ πατᾶ, τὰ βόδια κυβερνώντας,
ώραία ἀρματοδρόμισσα, λαμπαδωτὴ στημένη.
Στὰ χεῖλια της ὁ σάλαγος * γλυκόφωνο τραγοῦδι,
στὰ χέρια της ἀπόνετο καλάμι εἶναι ἢ βουκέντρα.
Ὁ ναικοκύρης τοῦ άλωνιοῦ μὲ τὸ κρασί στὸ γόνα
κερνάει τοὺς ξένους, ποὺ περνοῦν, καὶ κράζει τοὺς γει-
[τόνους]
κι ἓνας λυράρης, παίζοντας τυφλὸς τυφλὰ τὴ λύρα,
μοιράζει εὐχὲς γιὰ τὴ σοδειὰ κάθε φορά, ποὺ πίνει...

2. Κι ἀρχίζει τὸ ξανέμισμα τὶς νύχτες μὲ τ' ἀπό-
[γειο].
Σύννεφο ἀπ' τὰ ξυλόφτυαρα, στὰ οὐράνια ἀναπετώντας
τ' ἄχυρο, φεύγει ἀνάλαφρο, καὶ τὸ σιτάρι πέφτει
γύρω στὸ φῶς τοῦ φαναριοῦ, χρυσὴ ψιγάλα ἀπ' τ' ἄστρα.

Σωρὸς τὸ στάρι· ἂν καρτερῆ τοῦ μετρητῆ τὰ χέρια,
πρὶν ἀπ' τὰ χέρια τὸ μετροῦν τὰ πόδια καὶ τὰ μάτια,
τὰ πόδια μὲ τὸ πήδημα, μὲ τὴ ματιὰ τὰ μάτια·
φερὸ τοῦ νοῦ τὸ πήδημα, σοφὴ ἢ ματιὰ τοῦ γέρου.

3. Ἄβρεχτη κι ἄκαγη ἢ σπορὰ σηκώνεται ἀπ' τ'
[άλωνι,

Λίβας δὲν τὴν καψάλισε κι ἡ μπόρα δὲν τὴν πῆρε,
χροινάρα τροφοδότησσα, γεμίζει τὸ κουβέλι.

Γ. Δροσίνης

§ 4. Τὸ πρῶτο ψωμί.

1. Καλόδεχτο τὸ φόρτωμα, πού θάρθη ἀπ' τὸ μύλο,
πρωτόσταλτο, πρωτάλεστο, πρώτη χαρὰ τῆς σκάφης.
Ζυμώνουν τ' ἀνασκουμπωτὰ τῆς πρωτονύφης χέρια
καὶ πλάθουν τὰ πρωτόπλαστα ψωμιὰ μὲ τίς παλάμες
μὲς στὴν καλοπελέκητη πινακωτῆ—προικιό της—
Τὸ φούρνο καίει τεχνίτισσα στὸ φούρνο ἢ γριὰ κυρούλα
ξανανιωμένη, ἀφήνοντας τὴ συντροφιά τῆς ρόκας.

2. Ὡ βραδινὸ συμμάζεμα στὸ σπιτικὸ κατώφλι,
καρτέρεμα ἀνυπόμονο τοῦ πυρωμένου φούρνου !
Κι ὦ μέθυσμα ἀπ' τὴ μυρουδιά πρώτου ψωμιοῦ, πού
[ἀχνίζει,
κομμένο ἀπὸ τὸ γέροντα παπὰ χωρὶς μαχαίρι
καὶ μοιρασμένο στὰ παιδιὰ, στὶς νύφες καὶ στὰ ἐγγόνια !

3. Κι ἐσύ, θυσία ταπεινῶν στὴ θεία τὴν καλοσύνη,
σημαδεμένο ἀνάμεσα μὲ τοῦ σταυροῦ τὴ βούλα,
καλοπλασμένο πρόσφορο, τῆς ἐκκλησιᾶς μεράδι,
πού θὰ κοπῆς τὴν Κυριακὴ μὲς στ' ἀργυρὸ ἀρτοφόρι,
καὶ στ' ἄγιο δισκοπότηρο μὲ τὸ κρασί θὰ σμίξης.

Γ. Δροσίνης

§ 5. Λαγοὶ μετὰ πετραχεΐλια.

Ἀκόμα λάμπει τῆς αὐγῆς στὸν οὐρανὸ τὸ ἀστέρι,
καὶ νὰ σου, βγαίνει ὁ κυνηγὸς μετὰ δίκανο στὸ χέρι !

Θὰ δεκατίση ὀρτύκια
ὡς ἑκατὸ κι ὡς χίλια,
ξυλόκοτες, περδίκια,
λαγοὺς μετὰ πετραχεΐλια.

Στὸν τοῖχο τσάντες ἦταν τρεῖς, ἢ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη,
μ' αὐτὸς διαλέει κι ἀπ' τὶς τρεῖς τὴν πιὸ μεγάλη,

γιὰ νὰ χωρᾷ περδίκια
ὡς ἑκατὸ κι ὡς χίλια,
ξυλόκοτες, ὀρτύκια,
λαγοὺς μετὰ πετραχεΐλια.

Γλυκοβραδιάζει, κι ἄρχισε νὰ κελαηδάη τ' ἀηδόνι,
καὶ πίσω ὁ κυνηγὸς γυρνᾷ, χωμένος μετὰ στὴ σκόνη.

Στοὺς κάμπους βρῆκε ὀρτύκια
ὡς ἑκατὸ κι ὡς χίλια,
ξυλόκοτες, περδίκια,
λαγοὺς μετὰ πετραχεΐλια.

Λαχανιασμένο τὸ σκυλὶ ξωπίσω του πηγαίνει·
τὸ βῆμα τῶχει σιγανό, τὴ γλῶσσα κρεμασμένη.

Ἐβαλε μπρὸς περδίκια
ὡς ἑκατὸ κι ὡς χίλια,
ξυλόκοτες, ὀρτύκια,
λαγοὺς μετὰ πετραχεΐλια.

Ἔχει ριχτή τὴν τσάντα τοῦ ὁ κυνηγὸς στὴν πλάτη,
μὲ λίγο ἀέρα δροσερὸ τῆς ἐξοχῆς γεμάτη·
καὶ τοῦ γελοῦν περδίκια
ὡς ἑκατὸ κι ὡς χίλια,
ξυλόκοτες κι ὀρτύκια,
λαγοὶ μὲ πετραχειίλια ...

Ἄλέξ. Πάλλης

§ 6. Τὸ ἀμπέλι.

« Ἀμπέλι μου πλατύφυλλο καὶ κοντοκλαδεμένο,
γιὰ δὲν ἀνθεῖς, γιὰ δὲν καρπεῖς, σταφύλια γιὰ δὲ βγά-
[νεις;
Μὲ χάλασες, παλιάμπελο, κι ἐγὼ θὰ σὲ πουλήσω ».
— « Μὴ μὲ πουλεῖς, ἀφέντη μου, κι ἐγὼ σὲ ξεχρεώνω.
Γιὰ, βάλε νιοὺς καὶ σκάψε με, γέρους καὶ κλάδεψέ με,
βάλε γριῆς μεσόκοπες νὰ μὲ βλαστολογήσουν,
βάλ' καὶ κορίτσια ἀνύπαντρα νὰ μὲ κορφολογήσουν ».

Δημοτικὸ

§ 7. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ γέρου.

Ἔνας γέρος γέροντας,
κι οὐδὲ τόσο γέροντας,
ἑκατὸν ἐννιαὶ χρόνων,
πότιζε τὸ γρίβα του...
Τὰ βουνὰ τριγύριζε
καὶ τὰ δέντρα κοίταζε.

« Σεῖς βουνά, ψηλά βουνά,
τώρα με τὴν ἀνοιξή
δὲ με ξαναγιάνετε,
μένα καὶ τὸ γρίβα* μου,
ὅπως ξαναγιάνονται
καὶ καινούρια γίνονται
τοῦτα τὰ χαμόδεντρα,
τὰ χιλιόχρονα κλαριά,
νὰ γινόμεουν κι ἐγὼ νιός,
ὅπως ἤμουν μιὰ φορά ; »

Δημοτικὸ

§ 8. Ὁ χορὸς τῆς Λαμπρῆς.

1. Σήμερα γιορτὴ μεγάλη, σήμερα Λαμπρῆ·
σφάζουν σήμερα καὶ ψένουν φυλαγμέν' ἀρνιά,
ράβουνε καινούρια ροῦχα καὶ στολίζονται
κι ὅθε ἀπαντηθοῦν, φιλιοῦνται κι ἀγκαλιάζονται.
Σήμερα στὰ μεσοχώρια ὅλ' ἀστράφτουνε
ἀπὸ τὰ γλυκὰ τραγούδια πὺ χορεύουνε.
Ροβολοῦν* τὰ παλικάρια, λεβεντόπαιδα,
μ' ἄρματ' ἀργυρὰ στὴ μέση καὶ με χαϊμαλιά.*
Ροβολοῦν κι οἱ μαυρομάτες, ροῦσες* κι ὄμορφες,
λυγερές, σὰν κυπαρίσσια, σὰ μῆλιές γλυκιές,
σὰν ξωθιές* καὶ σὰ νεράιδες, πὺ λαμποκοποῦν
στὸ λαχούρι,* στὸ μετάξι καὶ στὸ μάλαμα.

2. Πιάνονται ὅλοι χέρι χέρι. Τὰ τραγούδια τους
καὶ τίς πέτρες ζωντανεύουν. Γύρω οἱ γέροντες,
καθισμένοι ἀράδα, ἀράδα, τοὺς κοιτάζουνε

καὶ γλυκὰ τοὺς καμαρώνουν.
Κι ὁ χορὸς καὶ τὸ τραγοῦδι πᾶνε ἀδιάκοπα.

Ἄξαφνα καινούρια λάμψη γύρω χύνεται.
Σειέται τοῦ χωριοῦ τὸ πλῆθος, κυματίζεται,
καὶ σὰ σύννεφο μεριάζει καὶ ξανοίγεται,
πού περνάει λαμπροντυμένο τ' ἀστραπόβροντο.
Νά, διαβαίνει ἀνάμεσά του κι ὅλο χαιρετᾷ
λυγερὴ καμαρωμένη καὶ πεντάμορφη !
Ἡ περίσσια ἢ ὀμορφιά της τὰ ξανθὰ μαλλιά
τὰ ὀλογάλανα τὰ μάτια, τὸ περπάτημα,
οἱ χρυσὲς οἱ τραχηλιές της καὶ τὸ μάλαμα
χύνουνε στὸ χοροστάσι λάμψη ξαφνικὴ.

Ἄλλοι λένε : « Ἡ Δημοπούλα, ἡ Μήτρω, ἡ ὀμορφη,
πῆρε πρόσωπο τὸν ἥλιο, τ' ἄστρα μάτια της ».
κι ἄλλοι : « Πῆρε τὸ φεγγάρι, τὸν Αὐγερινό ».

.....

Κ. Κρυστάλλης

§ 9. Ὁ κοῦρος.*

1. Στειροχωρίζουν * στοῦ Κλαδᾶ, τυροκομοῦν * στοῦ
[Ζέρβα,
στ' Ἀκρίβου ἀλλάζουν τὰ μαντριά, στοῦ Μπάρδα κοῦρον
[ἔχουν.
εἴκοσι πέντε εἶν' οἱ κοπές,* διακόσιοι οἱ κουρευτάδες.

.....
Δώδεκα μέρες κούρευαν, δώδεκα μέρες δέναν.

2. 'Ο γέρο-Μπάρδας κάθεται σὲ στρουγγολίθι * ἀπάνω
μὲ τὸ πλατὺ τὸ πόδι του, μὲ τὸ μακρὸ ραβδί του,
μὲ τὴ χοντρή του σάρικα * πῶχει πυκνὸ τὸ φλόκο,*
μὲ τοὺς ἑφτά του γιούς, μὲ τοὺς ἑννιά γαμπρούς του
κι ὅλο τηράει τὰ πρόβατα κι ὅλο χαμογελάει.

.....
3. Οἱ νυφθυγατέρες του κερνοῦν τοὺς κουρευτάδες.
Κερνοῦν παγοῦδα,* ἀνθότυρο, κερνοῦν ἀφρό γαλάτου,
κι οἱ γιοί του ἀράδα τὰ μαντριὰ συχογυρνοῦν καὶ λένε :
«Γιὰ, γρηγοῶτε, βρὲ παιδιά, γιὰ, στρῶστε τὰ ψαλίδια.
τί πῆγε ὁ ἥλιος πέντε ὀργιές, θὲ νὰ μᾶς πάρῃ ἡ νύχτα,
κι εἶναι γιορτάσι ἡ αὐριανή, νὰ μὴ μᾶς βρῆ στὸν κοῦρο».

4. 'Ολημερίς κουρεύουνε, τὸ γιόμα τρῶν καὶ πίνουν.
κι ἐκεῖ στὸ ἡλιοβασίλεμα σχολνοῦν κι ἀποκουρεύουν.
Τότε ἓνας γέρος κουρευτῆς προβάλλει ἐμπρὸς καὶ λέει :
«Γιὰ, σηκωθῆτε, βρὲ παιδιά, γιὰ, ἀφῆστε τὰ ψαλίδια,
γιὰ, μάστε τούφα * ἀμάραντο, μάστε χεριές ἀρείκη *
κι ἀγιόκλημα καὶ σφελαχτό,* πιάστε τὸν πρῶτο δάσο *
καὶ δέστε του τὰ κέρατα τ' ἀσημοκεντισμένα.

Πάρτε καὶ τοῦ γαλάτου ἀφρό, ραντίστε τὰ ποκάρια *
«χουί, χουί» φωνάζετε τρεῖς φορές, ρίξτε καὶ τρι' ἀρ-
[μούτια *
καὶ πέστε καὶ τοῦ τσέλιγκα * παινετικὸ τραγοῦδι ».

5. Σκῶνονται ἀπάνω τὰ παιδιά κι ἀφήνουν τὰ ψαλίδια.
Μαζεύουν τούφα ἀμάραντο, κόβουν χεριές ἀρείκη
κι ἀγιόκλημα καὶ σφελαχτό, πιάνουν τὸν πρῶτο δάσο
καὶ δένουν του τὰ κέρατα τ' ἀσημοκεντισμένα.
ΠΑίρνουν καὶ τοῦ γαλάτου ἀφρό, ραντίζουν τὰ ποκάρια

φονάζουν « χούϊ, χούϊ » τρεῖς φορές, ρίχνουν καὶ τρι'
[ἀρμούτια
καὶ λένε καὶ τοῦ τσέλιγκα παινετικὸ τραγοῦδι :

6. « Ἐσένα πρέπει, ἀφέντη μας, νὰ ζήσης χίλια χρόνια,
νὰ ζήσης, σὰν τὸν Ὀλυμπο, ν' ἀσπρίσης, σὰν τὸν Πίνδο,
νὰ δῆς καὶ γιούς τῶν γιῶν, νὰ δῆς κι ἐγγονοθυγατέρες.
Νάχης χιλιάδες πρόβατα, νάχης χιλιάδες γίδια,
ν' ἀρμέγης κάθε πρόβατο κι ἐννια ἀρμεγούς νὰ βγάζης,
ν' ἀρμέγης κάθε γίδι σου κι ἄλλους ἐννια νὰ βγάζης.
Ἐσένα πρέπει, ἀφέντη μας, τὸ πρῶτο τὸ κριάρι,
νάχη γιορτάνι * ἀπὸ φλουρι καὶ κέρατα ἀπ' ἀσήμι,
νὰ τ' ἀκλουθοῦν τὰ πρόβατα, νὰ τ' ἀκλουθοῦν τὰ γίδια,
νὰ τὰ σουρᾶς, * νὰ χαίρεσαι καὶ νὰ τὰ καμαρώνης ».

.....
7. Λέν τὰ παιδιὰ τοῦ τσέλιγκα παινετικὸ τραγοῦδι
καὶ παίρνουν πάλι ἀφρόγαλα καὶ πίνουν καὶ ραντίζουν
καὶ ξανασκούζουν « χούϊ χούϊ » καὶ ρίχνουν τρι' ἀρ
[μούτια].

Κ. Κρουστάλλης

§ 10. Ὁ τρύγος.

1. Ὅπως ἀνθίζει ἡ ἀγριάμπελη κι ἀπλώνει τὰ κλαδιὰ
[της
στὸ σκίνο, στὸ χαμόδεντρο, στοῦ πεύκου τὰ κλωνάρια,
κι ἀγέρα, κάμπους καὶ βουνά, τὴν πλάση πέρα ὡς πέρα
γεμίζει ἀπὸ μοσχοβολιὰ μὲ τὸν ἀνασασμὸ της,
καὶ νά, πυκνὸ κι ὀλόμαυρο μελισσολόϊ πετιέται

μέσ' ἀπὸ βράχους καὶ κρινιά, μέσ' ἀπ' ἔρμιες καὶ κή-
[πους
καὶ τάνθη της βοσκολογᾶ καὶ παίρνει τὸν ἀχνό τους
καὶ διαλαλεῖ μὲ βουητὸ τὸν ἀναγαλλιασμό του,
ἔτς κι οἱ κοπέλες τοῦ χωριοῦ πετιοῦνται ἀπὸ τὰ σπίτια
σὲ κάμπους, σὲ βουνὰ σκορποῦν κι ἔπου εἶναι ἀμπέλια
λοχῆδι]

μὲ τὰ καλάθια τὰ πλεχτὰ καὶ μὲ τὰ βατοκόπια
καὶ μὲ τραγούδια, μὲ χαρές, ὅταν ἀρχίζη ὁ τρύγος.

2. Ἀναταράζονται οἱ ἔρμιες, ἀχολογοῦν τ' ἀμπέλια.

Λὲς κι ἀπὸ κάθε πέτρα ὀρθή, λὲς κι ἀπὸ κάθε βάτο,
ἔπου στὸ χῶμα σέρνεται, κόρης κορμὶ φυτρώνει.

Πράσινη ἀπλώνεται ἡ φυτειά, κι οἱ ράγες μεστωμένες,
μαῦρες καὶ κίτρινες, ξανθιές, μαυρολογοῦν, γυαλίζουν
στὴν πρώτη ἀχτίδα τοῦ ζεστοῦ τοῦ ἡλίου, π' ἀνατέλλει,
σὰ μαῦρα μάτια, σὰ χοντρά κλωνιά μαργαριτάρια.

Οἱ βέργες οἱ καμαρωτὲς λαμποκοποῦν κι ἐκεῖνες,

κι οἱ περγουλιές * ξαπλώνονται στὰ δίπλατα κρεβάτια
καὶ στὴν πυκνή τους χλωρασιά καὶ στὸ βαθύ τους ἴσχιο

τὴν ἰδρωμένη ἀργατιά δροσίζουν, ἀνασαίνουν,

τὴν ἀργατιά, πού ὀλομερίς ὄλο τρυγάει κι ἀπλώνει,

τὴν ἀργατιά, πού λαχταρᾶ πότε νὰ πέση ὁ ἥλιος

καὶ νὰ ἱσκιώσουν τὰ ριζά, νὰ δροσερέψη ὁ κάμπος.

Νά τος ὁ ἥλιος, πού ἔπισε καὶ πάει νὰ βασιλέψη !

νά τα, πού ἱσκιῶσαν τὰ ριζά καὶ δροσερεύει ὁ κάμπος !

3. Ὁ ἥλιος χάθηκε ὀλότελα καὶ τὰ βουνὰ σουρπῶσαν,
θύλωσαν τ' ἀνοιχτὰ νερά κι ἀπάνω βγῆχαν τ' ἄστρα.

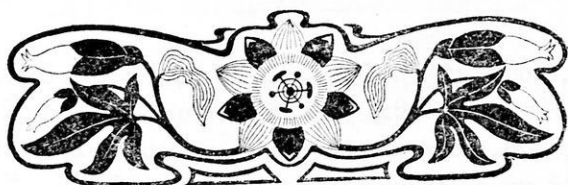
Διπλὰ ἀνασαίνει ἡ ἀργατιά κι ἀπαρτάει τὸ ἔργο.

Κι ἐκεῖ, πού κληματόβέργες κι ἀπὸ παλιούρι φράχτες
καλύβι ὀλόρθο πλέκουνε, δεῖπνο ἀπλὸ κυκλώνουν

καὶ τὸν ἀπλὸ τὸ δεῖπνο τους φωτᾶει θαμπὸ λυχνάρι.
Καὶ νά, σὲ κάθε μιὰ φυτειά, κάθε ὄχτρο, κάθε ἀμπέλι,
τρᾶνές ἀνάβονται φωτιές μὲς στὸ ἀπλωτὸ σιοτάδι,
κι ὅλο μ'ρα ἀπὸ τίς φωτιές σταίνουν χορὸ οἱ κοπέλες.
Στρώνονται χάμω οἱ γέροντες κι οἱ νιοί, κι ἀπ' ὅλους ἕνας
τοὺς συνοδεύει τὸ χορὸ μ' ἐν' ἀπαλὸ τραγούδι
καὶ μ' ἕνα λάλημα γλυκὸ γλυκὸ τοῦ ταμπουρᾶ του,
ὡσπου τ' ἀστέριχ τοῦ οὐρανοῦ τὸ μεσονύχτι δείχνουν,
καὶ τότες οἱ χοροὶ χαλοῦν, σκορποῦν οἱ δουλευτάδες,
στρώνουν γιὰ στρώματα κλαδιὰ κι ἀποσταμένοι γέρνουν.
Κι ἐκεῖ, πού σβυοῦνται οἱ φωτιές ἔρμες ἀνάριχ ἀνάριχ,
τὸ νυχτοπούλι τ' ἄγρυπνο γλυκὰ τοὺς νανουρίζει,
ὡσπου νὰ σκόση ὁ Αὐγερινός, πού θὰ ξυπνήσουν πάλι
πάλι στὸ ἔργο τους νὰ μποῦν, στὸ ζηλεμένο τρύγο.

Κ. Κρυστάλλης

Δ'. ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝ. ΛΑΟΥ

§ 1. 'Ο μαρμαρωμένος βασιλιάς.

1. "Όταν ήρθε ή ώρα να τουρκέψη ή Πόλη, ο αυτοκράτορας ο Κωσταντῖνος ο Παλαιολόγος, πολεμοῦσε πάνω στο ἄλογό του. Ήταν ἀμέτρητοι οἱ Τοῦρκοι, πού τόν ἔβαλαν στή μέση. Ἐκεῖνος ἀφοβος χτυποῦσε δεξιὰ κι ἀριστερά. Τότε σκοτώθηκε τὸ ἄλογό του κι ἔπεσε κι αὐτός. Κι ἐκεῖ, πού ἕνας ἀράπης σηκωσε τὸ σπαθί του να τόν σκοτώση, ἤρθε ἄγγελος Κυρίου κι ἄρπαξε τὸν αυτοκράτορα καὶ τὸν πήγε σὲ μιὰ σπηλιά, κοντὰ στή Χρυσόπορτα.

2. Ἐκεῖ μένει μαρμαρωμένος ο ἰ Κωσταντῖνος Παλαιολόγος καὶ καρτερεῖ τὴν ώρα νάρθη πάλι ὁ ἄγγελος να τόν σηκώση. Οἱ Τοῦρκοι τὸ ξέρουν αὐτό, μὰ δὲ μποροῦν να βροῦν τὴ σπηλιά, πού εἶναι θαμμένος ὁ Ἕλληνας αὐτός αυτοκράτορας. Γι' αὐτὸ ἔχτισαν τὴν πόρτα, πού ξέρουν πὼς ἀπ' αὐτὴ θὰ βγῆ, γιὰ να τοὺς πάρη πίσω τὴν Πόλη. Μὰ, ὅταν τὸ θελήση ὁ Θεός, θὰ στείλῃ τὸν ἄγγελό του στή σπηλιά καὶ θὰ ξεμαρμάρωση τὸν αυτοκράτορα. Θὰ τοῦ δώσει στο χέρι τὸ

σπαθί, πού εἶχε τὴν ὥρα τῆς μάχης. Καὶ θὰ σηκωθῆ ὁ αὐτοκράτορας καὶ θὰ μπη στὴν Πόλη ἀπ' τὴ Χρυσόπορτα καί, κνηγώντας τοὺς Τούρκους μὲ τὸ στρατό του, θὰ τοὺς διώξῃ ὡς τὴν Κόκκινη Μηλιά. Καὶ θὰ γίνῃ τόσο μεγάλος σκοτωμὸς καὶ θὰ κολυμπήσῃ στὸ αἷμα τὸ μοσχάρι.

§ 2. Τῆς Ἀγιᾶς Σοφίᾶς ἢ Ἄγια Τράπεζα.

Τῆς Ἀγιᾶς Σοφίᾶς τὴν Ἄγια Τράπεζα,
πρὶν οἱ Τούρκοι μποῦν καὶ τὴν κουρσέψουν,
σὲ καράβια οἱ Χριστιανοὶ τὴ φόρτωσαν,
νὰ τὴν ξενιτέψουν.

Τὸ καράβι μὲ τὴν Ἄγια Τράπεζα,
πλέοντας στ' ἀνοιχτά, μεγάλα βάθη,
ξάφνω χωρὶς ξέρες, χωρὶς σίφουνα,
πνίγηκε κι ἐχάθη.

Τὴ μεριά, πού βούλιαξε ἡ Ἄγια Τράπεζα,
δείχνει ἓνα θαυματουργὸ σημάδι
πάντα εἶναι ἡ θάλασσα ἀτρικύμιστη
κι ἔχει ἀπάνω λάδι.

Στάλες τοῦ λαδιοῦ τῆς Ἀγιας Τράπεζας
τις μαζεύουν μὲ στεγνὸ μπαμπάκι
καὶ τις φέρνουν γιὰ τὰ μάτια τ' ἄρρωστα
ναῦτες ἀπ' τὴ Θράκη.

Στὸ βυθὸ πεσμένη ἡ "Αγία Τράπεζα
σέρνεται, κυλιέται ἀγάλι ἀγάλι,
κι ὕταν γίνη ἡ Πόλη λεύτερη,
θᾶβγη στ' ἀκρογιάλι.

Γ. Δροσίνης

§ 3. Τὸ κρασί.

1. "Όταν ὁ Διόνυσος, ὁ θεὸς τοῦ κρασιοῦ, ἦταν ἀκόμη μικρὸς, ταξίδευε, γιὰ νὰ πάη στὴ Νάξο. Ἐπειδὴ ἦταν πολὺς ὁ δρόμος, κουράστηκε καὶ κάθησε [σὲ μιὰ μεγάλη πέτρα, γιὰ νὰ ξεκουραστῆ. Ἐκεῖ, ποῦ κοίταζε δεξιὰ κι ἀριστερά, βλέπει μπροστά του νὰ φυτρώνη ἓνα φυτό, ποῦ τοῦ φάνηκε πολὺ ὁμορφο. Γι' αὐτὸ ἀποφάσισε νὰ τὸ πάρη μαζί του καὶ νὰ τὸ φυτέψη. Τὸ ξερρίζωσε λοιπὸν καὶ τὸ κουβαλοῦσε μαζί του. Ὁ ἥλιος ὅμως ἔκαιγε, καὶ ὁ Διόνυσος φοβήθηκε μήπως ξεραθῆ τὸ φυτό, πρωτοῦ νὰ φτάση στὴ Νάξο. Βρῆκε λοιπὸν ἐκεῖ ἓνα κόκκαλο πουλιοῦ, ἔβαλε μέσα σ' αὐτὸ τὸ φυτὸ καὶ τράβηξε τὸ δρόμο του.

Στὰ εὐλογημένα χέρια του τὸ φυτὸ ἐκεῖνο ἄρχισε νὰ μεγαλώνη τόσο, ποῦ ἔβγαινε κι ἀπὸ πάνω κι ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ κόκκαλο. Βλέποντας αὐτὰ ὁ Διόνυσος, φοβήθηκε πάλι, μὴν ξεραθῆ καὶ συλλογιζόταν, τί νὰ κάμη. Τότε βρῖσκει ἓνα κόκκαλο λιονταριοῦ, ποῦ ἦταν μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ κόκκαλο τοῦ πουλιοῦ μὲ τὸ φυτὸ. Σὲ λίγο πάλι μεγάλωσε τὸ φυτὸ ἐκεῖνο κι ἔβγαινε ἔξω κι ἀπ' τοῦ λιονταριοῦ τὸ κόκκαλο. Βρῆκε ὅμως ὁ Διόνυσος πάλι μιὰ γαιδουροκοκκάλα, ποῦ ἦταν μεγαλύτερη ἀπὸ τ' ἄλλα δυὸ κόκκαλα, κι ἔχωσε μέσα της

τοῦ πουλιοῦ καὶ τοῦ λιονταριοῦ τὸ κόκκαλο, καὶ ἔτσι ἔφτιασε στὴ Νάξο.

2. Ὄταν θέλησε νὰ φυτέψῃ ἐκεῖνο τὸ φυτὸ, παρατήρησε πὼς οἱ ρίζες του ἦταν κολλημένες στὰ κόκκαλα, καὶ δὲ μπορούσε νὰ τὸ βγάλῃ, χωρὶς νὰ τὸ χυλάσῃ. Τὸ φύτεψε λοιπὸν ἔτσι, ὅπως ἦταν, καὶ μὲ τὰ τρία κόκκαλα δῆλαδῆ.

Σὲ λίγο ριζώσε τὸ φυτὸ καὶ πρόκοψε καὶ ἔγινε ἀμπέλι καὶ ἔβγαλε σταφύλια. Ἀπ' αὐτὰ ἔφτιασε τὸ πρῶτο κρασί καὶ ἔδωσε στοὺς ἀνθρώπους νὰ πιοῦν. Καὶ τί θάμα ! Ἀπὸ τότε οἱ ἄνθρωποι, ὅταν τὸ πίνουν στὴν ἀρχή, κεληθοῦν, σὰν πουλάκια· ὅταν πίνουν πιὸ πολὺ, γίνονται δυνατοί, σὰν τὰ λιοντάρια. Ὄταν ὅμως πιοῦν παραπολύ, γίνονται σὰν τὰ γαιδούρια.

§ 4. Ἡ λιθωμένη γριά.

Στὸν παλιὸν καιρὸ ὁ Μάρτης εἶχε πάντα τριάντα μέρες καὶ ὁ Φλεβάρης εἰκοσιεννιά. Μιὰ γριά τσοπάνισσα ἐκείνου τοῦ καιροῦ ὑπόφερε πολὺ ἀπὸ τὸ χειμῶνα μιανῆς χρονιάς. Εἶδε καὶ ἔπαθε, ὥσπου νὰ ξεχειμωνιάσῃ καὶ αὐτὴ καὶ τὰ κατσίκια της.

Ἄμα πέρασαν οἱ τριάντα μέρες τοῦ Μάρτη, ποὺ ἀπ' ὅλους τοὺς χειμωνιάτικους μῆνες φοβόταν ἡ γριά περισσότερο, δὲ μπόρεσε νὰ κρατηθῆ ἀπὸ τὴ χαρὰ της καὶ τὴν τελευταία ἡμέρα φώναξε : « Πρίτσι, Μάρτη μου ! Τὰ ξεχείμασα τὰ κατσικάρια μου ».

Θύμωσε τότε ὁ Μάρτης πολὺ γι' αὐτὸ καὶ ζήτησε

δανεικιά μιά μέρα από τὸν ἀδερφό του τὸ Φλεβάρη.
Ἐκεῖνος τοῦ τῆ δάνεισε. Κι ὁ Μάρτης παίρνοντας
ἐκείνη τὴν ἡμέρα, ἔκαμε τέτοια βαρυχειμωνιά, πού
ξεπάγιασε καὶ τὴ γριά καὶ τὰ κατσίκια τῆς. Ἐέχασε
ὅμως ἀπὸ τὸ θυμό του νὰ γυρίση πίσω τὸ δάνειο. Γιὰ
αὐτὸ ἀπὸ τότε ὁ Φλεβάρης μένει μὲ λιγώτερες μέρες
ἀπὸ τοὺς ἄλλους μῆνες, καὶ γι' αὐτὸ τὸν λένε Κουτσο-
φλέβαρο.

§ 5. Ὁ Μάρτης.

Τὸ Μάρτη τὸν ἐρώτησαν στὴν κρητικιά τῆ χώρα :

« Κύρ Μάρτη, δὲ μᾶς λές,
γιὰ ποιά ἀφορμὴ τάχα γελᾷς μέσα στὴν ἴδια ὥρα,
καὶ μὲς στὴν ἴδια κλαῖς ;»

Ἐὸ Μάρτης ἀπ' τὰ μάτια του δυὸ δάκρυα σφουγγίζει
καὶ ξεροκαταπίνει,
κι ὕστερα μὲ πονηρὸ χαμόγελο γυρίζει
κι ἀπάντηση τοὺς δίνει:

« Ἡμαστέ δώδεκα ἀδερφοὶ κι εἴχαμε ἕναν πατέρα
—Θεὸς νὰ τὸν σχωρέση—.

« Ἀπόθανε ἀξαφνικὰ καὶ μείναμε μιά μέρα
τρισόρφανοι στὴ μέση.

» Ἀπ' ὅλη τὴν ἀρχόντια του δὲν τοῦ περίσσεψ' ἄλλο
στῶν γηρατειῶν τὰ τέλη
« παρὰ τὸ πιὸ παλιὸ κρασί μέσα στὸ πιὸ μεγάλο
ἀνέγγιχτο βαρέλι.

» Αυτό κληρονομήσαμε. Αυτό να μοιραστούνε
οί έντεκα θελήσαν,
μά ούτε πιθάρια δώδεκα, πού τόσο να χωρουνε,
ούτε βαρέλια ἦσαν.

» Τότε τοὺς ἐσυμβούλεψα καὶ πὰ σ' αὐτό, πού εἶπα,
συμφώνησαν κι ἐκεῖνοι,
ν' ἀνοίξουνε μὲ τὴ σειρὰ καθέννας τους μιὰ τρύπα
καὶ ἀπὸ κεῖ νὰ πίνη.

»Κι εὐθὺς σηκώθη ὁ πιὸ τρανός: «Συμπάθιο, εἶπε, κάνω
σάν πρῶτος μεταξὺ σας,
μιὰ τρύπα ἀπ' ὅλους πιὸ τρανὴ κι ἀπ' ὅλους πάνω πάνω
Κάνετε τὴ δική σας ».

» Κατόπι ἦρθε ὁ δεύτερος : « Κι ἐγὼ σειρὰ φυλάττω,
ἀν εἶναι προσταγή σου,
κι ἀνοίγω λίγο πιὸ μικρὴ καὶ λίγο παρακάτω
ἀπὸ τὴν ἰδική σου ».

» Κι ὁ τρίτος καὶ ὁ τέταρτος καὶ ὅλη ἡ συντροφία
ἐκάμανε στὸ γύρο,
ὅσο μπορούσαν πιὸ ψηλά, ἀπὸ πλεονεξία,
τὸν ἰδικό τους πύρο.

» Ἐγὼ, ἀπ' ὅλους πιὸ μικρός, πιὸ ὕστερα ἀνοίγω
μιὰ τρύπα κάτω κάτω
« κι ἀπ' ὅλους πιὸ μικρότερο τὸν πύρο μου τὸν μπήγω
στοῦ βαρελιοῦ τὸν πάτο.

»Γιατί; Όποιος δὲν τὸν ἴωσε—μὰ τὸ καλὸ τοῦ κόσμου—
πολὺ μυαλὸ δὲν ἔχει.

Οἱ ἀπάνω πύροι στέρεψαν μονάχα ὁ δικός μου
ὡς τῶρα ἀκόμα τρέχει.

» Σὰν τὸ θωροῦν τ' ἀδέρφια μου, πεισμώνουν καὶ με
[δέρνουν,
καὶ κλαίγω κι ἀγριεύω.

Σὰν τὸ σβανάρω στὰ γερά, τὰ χάχανα με παίρνουν,
καὶ τοὺς κοροϊδεύω ».

Γ. Βιζυηδός

§ 6. Τὸ κυπαρίσσι.

1. Κοντὰ στὸ Μυστρά, σὲ μιὰ ψηλὴ θέση, πῶχει ἀποκάτου ὅλον τὸν κάμπο τῆς Σπάρτης, ἦταν ἓνα μεγάλο κυπαρίσσι—τὸ μεγαλύτερο κυπαρίσσι τοῦ κόσμου—. Τῶρα δὲ βρίσκεται πιά. Εἶναι λίγα χρόνια πού κάποιος, ἀνάβοντας κοντά του φωτιά, γιὰ νὰ ψήση κρέας, δὲν πρόσεξε κι ἔκαψε τὸ κυπαρίσσι.

2. Αὐτὸ το κυπαρίσσι ἔχει τὴν ἱστορία του. Λένε, πὼς στὸν καιρὸ, πού οἱ Τοῦρκοι ὠρίζαν ὅλη τὴν Ἑλλάδα, ἓνας πασὰς πῆγε σ' αὐτὴν τὴ θέση, γιὰ νὰ γλεντήση. Ἔβαλε καὶ τοῦ ἔψησαν ἓνα σφαχτὸ καὶ κάθισε νὰ φάη. Ὁ πασὰς αὐτὸς εἶχε μαζί του κι ἓνα βοσκό, ἓνα νέο παλικάρι χριστιανόπαιδο, πού τὸν ὑπηρετοῦσε. Γιὰ μιὰ στιγμή τὸ παιδὶ ἐκεῖνο, πού ἔρριξε τὴ ματιά του καὶ παρατήρησε ἐκεῖνο τὸ ὠραῖο

θέαμα, τὸν κάμπο μὲ τὶς πρασινάδες, τὸ φιδωτὸ ποτάμι στὴ μέση τοῦ κάμπου καὶ γύρω τὰ δασωμένα βουνα, τὸν ἔπιασε τὸ παράπονο κι ἀναστενάξε.

Τὸ εἶδε ὁ πασὰς καὶ τὸ ρώτησε : « Μωρὲ Ρωμιέ, τί ἔχεις κι ἀναστενάζεις ; » « Τί νάχω, πασά μου ! » τοῦ ἀπαντᾷ ἐκεῖνο. « Συλλογίζομαι, πὼς ὅλα αὐτὰ τὰ ὠραῖα μέρη, ποῦ βλέπεις, ἦταν δικά μας μιὰ φορὰ καὶ μᾶς τὰ πήρατ' ἐσεῖς. Τὰ χαρτιά μας ὅμως λένε, πὼς μὲ τὸν καιρὸ θὰ γίνουν πάλι δικά μας ».

Θύμωσε ὁ πασὰς ἀκούοντας αὐτὰ τὰ λόγια καὶ τοῦ λέει :

« Μωρὲ, τί κάθεσαι καὶ τσαμπουνᾷς αὐτοῦ ! ». Κι ἀμέσως ἀρπάζει τὴν ξύλινη σούβλα, ποῦ εἶχαν ψήσει τὸ ἀρλί, τὴ μπήγει στὴ γῆ, καί : « Νά, τὸ βλέπεις αὐτό ; » λέει τοῦ βοσκοῦ. « Ἄν αὐτὸ τὸ ξερὸ παλούκι βγάλη κλαριά, τότε νάχετε ἐλπίδα, πὼς θὰ ξαναπάρετε ἐσεῖς οἱ Γραικοὶ αὐτὰ τὰ μέρη ».

3. Ὡς τὸ ἄλλο πρωὶ ἡ σούβλα ρίζωσε καὶ βλάστησε καὶ φούντωσε καὶ θέριεψε κι ἔγινε πανύψηλο καὶ περήρηφανο κυπαρίσσι. Κι ἐπειδὴ ὁ πασὰς εἶχε χώσει τὴ σούβλα στὴ γῆ ἀπὸ τὴ μύτη, δηλαδὴ ἀπ' τὴν κορφή, γι' αὐτὸ ἔβγαλε καὶ τὸ κυπαρίσσι τὰ κλαδιά του γερμένα πρὸς τὰ κάτω. Ἐγίνε θηλυκὸ κυπαρίσσι.

§ 7. Ἡ γοργόνα.

1. Ὁ βασιλιάς Ἀλέξαντρος, σὰν πολέμησε καὶ πῆρε ὅλα τὰ βασίλεια τοῦ κόσμου καὶ τὸν ἔτρεμε ὅλη ἡ οἰκουμένη, προσκάλεσε τοὺς μάγους καὶ τοὺς

ρώτησε : « Πέστε μου, έσείς, πού ζέρετε τῆς Μοίρας τὰ γραμμένα, τί μπορῶ νά κάμω, γιά νά ζήσω αιώνια καί νά χαρῶ τόν κόσμο, πού τόν έκαμα ὄλο δικό μου ;»

— « Βασιλιά μας πολυχρονεμένε » τοῦ άπαντοῦν οἱ μάγοι, « ἡ δύναμή σου εἶναι πολλή, μά ὅσα ἔχει γραμμένα ἡ Μοῖρα σου δέ μποροῦν νά ξεγραφοῦν. Ἐνα μόνο πρᾶμα εἶναι, πού μπορεῖ νά σέ κάμη νά χαρῆς τόν κόσμο καί τῆ δόξα σου. Νά γίνης άθάνατος καί νά ζήσης ὅσα μέ τὰ βουνά. Μά εἶναι δύσκολο, πολὺ δύσκολο αὐτό τὸ πρᾶμα ».

— « Δέ σᾶς ρωτῶ, αν εἶναι δύσκολο, αλλά πιὸ εἶναι ; » εἶπε ὁ Ἄλέξαντρος.

— « Εἶναι τὸ άθάνατο νερό, βασιλιά μας, πού ὅποιος τὸ πιῆ, θάνατο δέ φοβᾶται. Γιά νά πάρη ὅμως κανεῖς αὐτὸ τὸ νερό, πρέπει νά περάση ποῶτα μέσα ἀπὸ δυὸ βουνά, πού ανοιγοκλείνουν καί χτυπάει τὸ ἔνα μέ τὸ ἄλλο, κι οὔτε κουλί δέν προφταίνει νά περάση. Πόσα καί πόσα ξακουσμένα βασιλόπουλα κι άρχοντόπουλα δέν ἔχασαν τῆ ζωῆ τους μέσα σέ κείνη τὴν τρομερῆ παγίδα ! Ἄμα περάσης τὰ δυὸ αὐτὰ βουνά, θά βρῆς ἔνα δράκο άκοίμητο, πού φυλάει τὸ άθάνατο νερό. Σκοτώνεις τὸ δράκο καί τὸ παίρνεις ».

2. Ὁ Ἄλέξαντρος προστάζει καί τοῦ φέρνουν τὸ ἄλογό του, τὸν Βουκέφαλο, πού φτερά δέν εἶχε καί σάν πουλί πετοῦσε. Τὸν καβαλικεύει καί τραβάει. Σέ λίγο φτάνει στὰ δυὸ βουνά, πού ανοιγοκλείναν. Χτυπάει στὸν ἀέρα μιὰ μέ τὸ καμουτσίκι του, καί τὸ ἄλογό του περνάει, σάν άστραπή, ανάμεσα ἀπὸ τὰ δυὸ βουνά, χωρὶς νά πάθη τίποτε οὔτε αὐτὸ οὔτε ὁ καβαλάρης

του. Φτάνει στο δράκο, τον σκοτώνει και παίρνει το μπουκάλι με το άθανατο νερό. Ύστερα γυρίζει στο παλάτι του.

Γυρίζοντας, άφησε το μπουκάλι με το νερό στο τραπέζι του, για να το πιη άργότερα, όταν θα ξεκουραστή. Έκει το βρήκε η άδερφή του, και σαν είδε πολύ πρόστυχο το μπουκάλι, το πέταξε από το παράθυρο έξω. Το μπουκάλι έσπασε και το άθανατο νερό χύθηκε πάνω σε μια άγριοκρομμύδα. Γι' αυτό αυτές οι άγριοκρομμύδες δεν ξεραίνονται ποτέ. Την άλλη μέρα ο Άλέξαντρος θυμήθηκε το νερό και το ζήτησε, αλλά πού να το βρη ! Ρωτάει την άδερφή του κι αυτή του λέει ό,τι είχε κάμει.

Πηγε να τρελαθη από το θυμό κι από τη στενοχώρια του ο Άλέξαντρος και την καταράστηκε να γίνη από τη μέση και κάτω ψάρι κι όσο υπάρχει ο κόσμος να βασανίζεται μέσα στη θάλασσα.

3. Ο Θεός άκουσε την κατάρα του μεγάλου βασιλιᾶ και μεταμόρφωσε την άδερφή του σε γοργόνα, σ' ένα τέρας δηλαδή, πού από τη μέση και κάτω είναι ψάρι, και όλο το άλλο σώμα της ανθρωπινό. Και από τότε, όσοι γυρίζουν με τα καράβια, τη βλέπουν να παραδέρνη μέσα στα κύματα. Όστόσο δεν έχει κακία μέσα της για τον άδερφό της. Ίσα ίσα τον αγαπά και λαχταρά γι' αυτόν. Κι ἕμα ιδῆ κανένα καράβι, σκαρφαλώνει στην πλώρη του και ρωτά : « Ζῆ ο βασιλιάς Άλέξαντρος ; » Κι αν ο καπετάνιος του καραβιού δεν ξέρη την ιστορία της και πῆ « πέθανε », τότε η κόρη απ' τη μεγάλη της λύπη ταράζει με τα χέρια και

μέ τῇ μεγάλῃ τῆς οὐρᾶ τῇ θάλασσα καὶ πνίγει τὸ κα-
ράβι. "Ὅσοι ὅμως ξέρουν, τῆς λένε : « Ζῆ καὶ βασι-
λεύει ». Καὶ τότε ἡ πολύπαθη κόρη κάνει καλὴ καρ-
διά καὶ τραγουδάει χαρούμενα γλυκὰ τραγούδια.

"Ἔτσι μαθαίνουν οἱ ναῦτες τοὺς καινούριους σκο-
ποὺς τῶν τραγουδιῶν καὶ τοὺς φέρνουν στὴν πατρί-
δα τους. Γι' αὐτό, ὅταν ἀκουστῆ κανένα καινούριο
τραγούδι, λέν γιὰ κείνον, ποὺ τὸ τραγουδεῖ, πῶς τὸ
ἄκουσε ἀπὸ τὸ ψάρι τῆ γοργόνα.

Σημ. "Ὅσες ἀπὸ τὶς προηγούμενες **Παραδόσεις** δὲν ἔχουν
ὕπογραφή, εἶναι παρμένες ἀπὸ τὴ συλλογὴ τοῦ Ν. Πολίτη.

Ε'. Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

§ 1. Μάνα.

Μάνα ! Δὲ βρίσκειται
λέξη καμία,
νάχη στὸν ἦχο της
τόση ἀρμονία.
Σὰν ποιὸς νὰ σ' ἄκουσε
μὲ στῆθος κρῦο,
ὄνομα θεῖο ;

Παιδὶ ἀπὸ σπάργανα,
ζωμένα ἀκόμα,
μὲ χάρη ἀνοίγοντας
γλυκὰ τὸ στόμα,
γυρνᾷ στὸν ἄγγελο,
ποῦ τὸ ἀγκαλιάζει,
καὶ « μάνα » κράζει.

Στὸν κόσμο τρέχοντας
ὁ νέος διαβάτης,
πέφτει σὲ ἀγνώριστα

βρόγια τς ἀπάτης,
κι ἀναστενάζοντας,
« μάνα μου ! » λέει
« μάνα » καὶ κλαίει.

Τῆς νιότης φεύγουνε
τ' ἄνθια κι ἡ χάρη
τριγύρω σέρνεται
μ' ἀργὸ ποδάρι,
ὥσπου στὴν κλίνη του
σὰ βαρεμένος,
πέφτει ὁ καημένος.

Καὶ πρὶν τὴν ὕστερη
πνοή του στείλη,
ἀργὰ ταραάζονται
τὰ κρῦα του χεῖλη
καὶ μὲ τὸ « μάνα μου »
— πρώτη φωνή του—
πετάει ἡ ψυχὴ του.

Γεράσ. Μαρκοράς

§ 2. Ἡ ἀδερφικὴ ἀγάπη.

1. Ἀνάθεμά τον, πού θά πῆ: «Τ' ἀδέρφια δὲν πονιοῦνται».
Τ' ἀδέρφια σκίζουν τὰ βουναὶ καὶ δέντρα ξερριζώνουν.
Τ' ἀδέρφια κυνηγήσανε καὶ νίκησαν τὸ Χάρο.

2. Δυὸ ἀδέρφια εἶχαν ἀδερφή στὸν κόσμον ξακουσμένη,
τὴν φτόναγε ἡ γειτονιά, τὴν ζήλευε ἡ χώρα,
τὴν ζήλευε κι ὁ Χάροντας καὶ θέλει νὰ τὴν πάρῃ.
Στὸ σπίτι τρέχει καὶ βροντάει, σὰ ἴαταν νοικοκύρης :
« Ἄνοιξε, κόρη, γιὰ νὰ μπῶ, τοιμάσου νὰ σὲ πάρω.
Ἐγὼ εἶμαι ὁ γιὸς τῆς μαύρης γῆς, τῆς ἀραχνιασμένης
[πέτρας] ».

— « Ἄσε με, Χάροντα, ἄσε με! σήμερον μὴ μὲ πάρῃς,
ταχιά Σαββάτο νὰ λουστῶ, τὴν Κυριακὴ ν' ἀλλάξω,
καὶ τὴ Δευτέρα τὸ πρωὶ ἔρχομαι μοναχὴ μου ».

3. Ἄπ' τὰ μαλλιά τὴν ἄρπαξε, κι ἡ κόρη κλαίει καὶ σκού-
[ζει.

Νά, καὶ τ' ἀδέρφια πῶφτασαν ψηλά ἀπ' τὸ κορφοβούνι!
Τὸ Χάροντα κυνήγησαν καὶ γλίτωσαν τὴν κόρη.

Δημοτικὸ

§ 3. Τὸ πέρασμα τοῦ Χάρου.

1. Γιατί εἶναι μαῦρα τὰ βουνὰ καὶ στέκουν βουρκωμένα;
Μὴν ἄνεμος τὰ πολεμᾷ, μήνα βροχὴ τὰ δέρνει;
Μηδ' ἄνεμος τὰ πολεμᾷ μηδὲ βροχὴ τὰ δέρνει,
μόνο διαβαίνει ὁ Χάροντας μὲ τοὺς ἀποθαμένους.
Σέρνει τοὺς νιούς ἀπὸ μπροστά, τοὺς γέροντες κατόπι,
τὰ τρυφερὰ παιδόπουλα στὴ σέλα ἀραδιασμένα.

2. Παρακαλοῦν οἱ γέροντες κι οἱ νέοι γονατίζου
καὶ τὰ μικρὰ παιδόπουλα τὰ χέρια τους σταυρώνουν :
« Χάρε μας, διάβα ἀπὸ χωριό, κάτσε σὲ κρύα βρύση,

νά πιούν οί γέροντες νερό, κι οί νιοί νά λιθαρίσουν
καί τά μικρά παιδόπουλα λουλούδια νά μαζέψουν ».
— « Άμα διαβῶ ἀπό χωριό εἶτε ἀπό κρύα βρύση,
ἔρχονται οί μάνες γιά νερό, γνωρίζουν τά παιδιά τους,
γνωρίζονται τ' ἀντρόγυνα καί χωρισμό δὲν ἔχουν ».

Δημοτικό

§ 4. Τὸ τρυγόνι.

Ταίρι ταίρι τὰ πουλιά
στά βουνά πηγαίνουν,
ταίρι ταίρι στή φωλιά,
σά νυχτώση, μπαίνουν.

Ἐνα μόνο τὸ φτωχὸ
μὲ καρδιά θλιμμένη
ὅλη μέρα μοναχὸ
κι ὅλη νύχτα μένει.

Εἶχε ἄλλοτες κι αὐτὸ
ταίρι μπιστεμένο
κι ἔψελνε ζευγαρωτὸ
πανευτυχισμένο.

Μά, σά βόσκαν μιὰν αὐγή
κι ἔπαιζαν στή φτέρη,
σκότωσαν οί κυνηγοὶ
τὸ γλυκό του ταίρι.

Ούτε θέλησε άλλη μιὰ
νά χαρῆ, νά ψάλῃ,
οὔτε κάνει γνωριμιὰ
ἢ φιλία ἄλλη.

Μόνο τόσο θλιβερά
λογυρνᾷ στὰ δάση,
πού θολώνει τὰ νερά,
πρὶν τὰ δοκιμάσῃ.

Ἄπο λύπη καὶ στοργή
λίγο λίγο λιώνει
καὶ πεθαίνει στὴ σιγή
καὶ τὸν λέν τρυγόνι.....

Γ. Βιζυηνός

§ 5. Οἱ τρεῖς ξενιτεμένοι.

1. Τρεῖς χρόνους ἔχει ὁ Στρατῆς στὰ ξένα, πού γυρίζει,
καὶ πρὶν νάρθοῦν οἱ τέσσεροι, βουλιέται γιὰ νὰ φύγῃ.
Τὸν πιάνουν χιόνια καὶ βροχὲς καὶ τὸν γυρίζουν πίσω.
Περνοῦνε δυό, περνοῦνε τρεῖς, περνοῦνε πέντε μῆνες,
κι ἀπὸ τὰ ξένα ὁ Στρατῆς δὲν ἤμπορεῖ νὰ φύγῃ.
Τὸ τί ἔταξε τῆς μάνας του θυμᾶται βουρκωμένος.
« Μὴν κλαῖς ! Στὰ ξένα, μάνα μου, τρεῖς χρόνους θὰ
[σᾶς λείψω,
καὶ πρὶν νάρθοῦν οἱ τέσσεροι, ὀπίσω θὰ γυρίσω ».

2. Καὶ πρὶν νάρθοῦν οἱ τέσσεροι, δὲ γύρισε ὀπίσω.
Ἦρθε καὶ ἄλλη ἀνοιξὴ καὶ ἄλλο καλοκαίρι

καὶ ὁ Στρατῆς ὁ δύστιχος εἶναι ἄρρωστος στὰ ξένα.

Ἐένη τοῦ δίνει τὸ νερό, ξένη τὸν συγυρίζει
καὶ ξένη μάννα κάθεται στὸ πλάγι του τῆ νύχτα.

Βαριά στενάζει ὁ Στρατῆς ἓνα πρωὶ καὶ λέγει :

« Τὰ γόνατά μου ἔκψε ἡ φοβερὴ ἄρρώστια,
καὶ τὴν καρδιά μου πλάκωσε ἓνα βαρὺ λιθάρι,
καὶ πιά δὲν εἶμαι γιὰ ζωὴ, τῆ γῆ γιὰ νὰ πατήσω.

Τὸ λείψανό μου στόλισε, γυναῖκα, σὰν πεθάνω·
σαβάνωσέ με, κλάψε με καὶ πές, πῶς εἶμαι γιός σου...

Ἄτυχη μάννα κι ἄτυχος πατέρας μὲ προσμένει !

« Τρεῖς χρόνους » ἔταν ἔφυγα, τοὺς εἶπα « θὰ σᾶς
[λείψω,

καὶ πρὶν νάρθοῦν οἱ τέσσεροι, ὀπίσω θὰ γυρίσω ».

Καὶ πρὶν νάρθοῦν οἱ τέσσεροι, ξεκίνησα νὰ φύγω,
μ' ἔπιασαν χιόνια καὶ βροχὲς καὶ γύρισα ὀπίσω.

Ἦρθε καὶ ἄλλη ἀνοιξὴ καὶ ἄλλο καλοκαίρι,
κι ἀκόμα εἶμαι ἄρρωστος ὁ δύστιχος στὰ ξένα.

Ἄλλο παιδί δὲν ἔχουνε οἱ ἄμοιροι γονοὶ μου·

ἐμένα ἔχουν καὶ χαρὰ, ἐμένα καὶ καμάρι,
ὁ Δῆμος ὁ πατέρας μου κι ἡ μάννα μου ἡ Μάρθα ».

3.—« Φωτιά μου ! ξένε, λέγε μου, πῶς λένε τ' ὄνο-
[μά σου ; »

—« Στρατῆ μὲ λένε »—« Δύστιχε, ἐσὺ εἶσαι τὸ παιδί
[μου,

Στρατῆ μου, ἐσὺ ποῦ μοῦφυγες καὶ ἦρθες ἐδῶ στὰ ξένα »

Στὴν ἀγκαλιά της ἡ φτωγὴ μὲ κλάματα τὸν σφίγγει.

Τὸν βρέχει μὲ τὸ δάκρυ της καὶ τὸν φιλεῖ στὰ μάτια,
κι ἐκεῖνος ἄλαλος φιλεῖ τῆς μάννας του τὸ χέρι :

—« Μάννα μου, πῶς ἐβρέθηκες στὰ ξένα μοναχὴ σου ;

Ὁ δύστιχος πατέρας μου τί ἔγινε, μάννα, ποῦ εἶναι ; »

—« Τρεῖς χρόνους, ὅταν ἔφυγες, μᾶς εἶπες, πῶς θὰ λεί-
[ψης,

καὶ πρὶν νάρθοῦν οἱ τέσσεροι, πῶς πίσω θὰ γυρίσης,
καὶ πρὶν νάρθοῦν οἱ τέσσεροι, δὲ γύρισες ὀπίσω.

« Σῦρε! » τοῦ εἶπα « ἄντρα μου, νὰ εὔρης τὸ παιδί μας.
" Ἄλλο παιδί δὲν ἔχομε, δὲν ἔχομε ἄλλο στύλο.

Αὐτὸ εἶναι τὸ καμάρι μας, αὐτὸ εἶναι κι ἡ χαρὰ μας.

Πολλὲς μανάδες πότισε ἡ ξενιτιά φαρμάκι,
πολλούς, πού ξενιτεύτηκαν, τοὺς ἔφαγαν τὰ ξένα.

Σῦρε στὰ ξένα, ἄντρα μου, γιὰ νὰ βρῆς τὸ παιδί μας ! »

Καὶ ἄλλος ἓνας πέρασε δυστυχισμένος χρόνος,
κι ὁ ἄντρας μου δὲ φάνηκε ὀπίσω νὰ γυρίσῃ.

Καὶ πῆρα τότε ἡ ἄμοιρη τοὺς δρόμους ἐρωτώντας :

« Μὴν εἶδατε τὸν ἄντρα μου, μὴν εἶδατε τὸ γιό μου ; »

—« Δὲν εἶδαμε τὸν ἄντρα σου, δὲν εἶδαμε τὸ γιό σου ».

Καὶ δούλα τότες ἔγινε ἡ δύστυχη στὰ ξένα ».

4. Βαριὰ στενάζει ὁ Στρατῆς στὸ στρῶμα του ἀπάνω.

Ἐμπρὸς στὰ εἰκονίσματα ἡ Μάρθα γονατίζει

καὶ τὸ Θεὸ παρακαλεῖ νὰ σηκωθῇ ὁ γιός της.

Τάζει λιβάνι καὶ κερί στὴ χάρη Του νὰ πάη.....

Κι ὁ Θεὸς τὴν ἐλυπήθηκε κι ὁ Θεὸς τὴν ἐσπλαχνίστη,

κι ὁ γιός της ἔγινε καλὰ κι ὁ γιός της ἐσηκώθη,

καὶ κίνησαν στὸ σπίτι τους, τὸ ἔρημο, νὰ πᾶνε.

5. Στὴ στράτα, πού διαβαίνουνε, στὴ στράτα, πού πηγαί-
[νουν,

ἀκοῦνε μιὰ βραχνή φωνή πὸ μιὰ καλύβα μέσα :

« Διαβάτη μου, σταμάτησε καὶ κράτα τ' ἄλογό σου.

Δὲν ἔχω πόδια, γιὰ νὰ βγῶ, κοντὰ νὰ σὲ μιλήσω,

δὲν ἔχω φῶς ὁ δύστυχος, γιὰ νὰ σὲ δῶ ποιὸς εἶσαι.

Αὐτοῦ ποῦ πᾶς, διαβάτη μου, ἂν πᾶς στὴν Περαιχώρα,
καθὼς θὰ μπῆς δεξιά μεριά, μιὰ βρῦση θ' ἀπαντήσης
καὶ σὲ μιὰ πόρτα σύρριζα εἶναι ἓνα κυπαρίσσι.

Κλαμένη μιὰ ἄμοιρη θὰ ἰδῆς γυναῖκα νὰ προσμένη.

Ἐπὸ τὰ ξένα καρτερεῖ τὸν ἄντρα καὶ τὸ γιό της.

Ὁ ἄντρας της τῆς ἄτυχης ἐγὼ ὁ γέρος εἶμαι,
ποῦ πῆγα νάβρω ὁ δύστυχος στὰ ξένα τὸ παιδί μας.

Μ' ἔπιασαν χιόνια καὶ βροχές κι ἀπόμεινα στὸ δρόμο,
καὶ πιάστηκαν τὰ πόδια μου κι ἔχασα καὶ τὸ φῶς μου.

Ἐένοι μοῦ φέρνουν τὸ ψωμί καὶ τὸ νερό, ποῦ πίνω.

Ἄν τὸ παιδί μας γύρισε ἀπὸ τὰ ξένα πίσω,
πές του νὰ ἔρθη, τὸν τυφλὸ πατέρα του νὰ πάρη ».

6. Ἐπὸ τὸ ἄλογο ὁ Στρατῆς, σὰν ἀστραπή, πηδάει :
« Πατέρα, γεροδύστυχε ! Ἐγὼ, ὁ γιός σου εἶμαι !
ἐγὼ, ποῦ ξενιτεύτηκα, καὶ ἤρθες, γιὰ νὰ μ' εὔρης.

Σκύψε, πατέρα, φίλησε τὸν ἀκριβὸ Στρατή σου,
καὶ ἄκουσε τὴ μάνα μου, ποῦ κλαίει στὸ πλευρό σου ».
Μὲ κλάματα ἀγκαλιάστηκαν καὶ δάκρυα καὶ οἱ τρεῖς
[τους.

Στὸ ἄλογο ἀνέβασαν οἱ δυὸ τὸ γερο-Δῆμο
καὶ γύρισαν στὸ σπίτι τους κι οἱ τρεῖς ξενιτεμένοι.

Σοφ. Καρύδης

§ 6. Τὸ ἔρημο πουλί.

Ἦρθαν νέφη σιὰ βουνά,
στ' ἀκροβούνια πέφτει χιόνι,
κρύος ἄνεμος περνᾷ
καὶ μὲ τὰ κλαδιὰ μαλώνει.

Κι ένα ένα τὰ πουλιά
έμισέψανε στὰ ξένα
καὶ στὴν ἔρμη τὴ φωλιά
μόνο μ' ἄφησαν ἐμένα.

Πέφτει ἡ πάχνη τὴν αὐγὴ
καὶ τὸ δέντρο μου κουρσεύει,
κι ὁ βοριάς μὲ κυνηγεῖ
κι ἡ βροχὴ μὲ σημαδεύει.

Ποῦ νὰ φύγω ; δὲ μπορῶ
νὰ σωθῶ τὸ ὄρφανεμένο.
Ἔχω πόνο στὸ φτερό
κι ἔχω πόδι πληγωμένο.

Σὲ περβόλια ἐγὼ γλωρά,
σ' ἀνθισμένα κλωναράκια,
κελαηδοῦσα μιὰ φορὰ
κι ἔλαμνα μὲ τὰ φτεράκια.

Καὶ μιὰ πρώτη Ἰαπωνίαν
τὸ γλυκό μου βρῆκα ταίρι
καὶ σκαρώσαμε φωλιά
δῶ στὸ πράσινο λημέρι.

Μὰ τῆς Μοίρας ἡ καρδιά
δὲ μᾶς ἄφησε ζευγάρι
καὶ τ' ἀφτέρωτα παιδιὰ
ἤρθε φίδι νὰ τὰ πάρη.

Μὲ τὸ φίδι ποιὸ πουλὶ
πολεμᾷ διαφεντεμένα ;
Ἐπληγώθηκα πολὺ,
δὲν ἐγλίτωσα κανένα.

Τώρα φύγαν τὰ πουλιά,
—βρῆκαν ἄλλο καλοκαίρι—
καὶ ξανάπλεξαν φωλιά
καὶ λαλοῦνε ταίρι ταίρι.

Στὰ νεκρόκλαδά μου ἐγώ,
μακαρίζοντας ἐκεῖνα,
καρτερῶ τὸν κυνηγὸ
ἢ τὸ θάνατο ἀπ' τὴν πείνα.

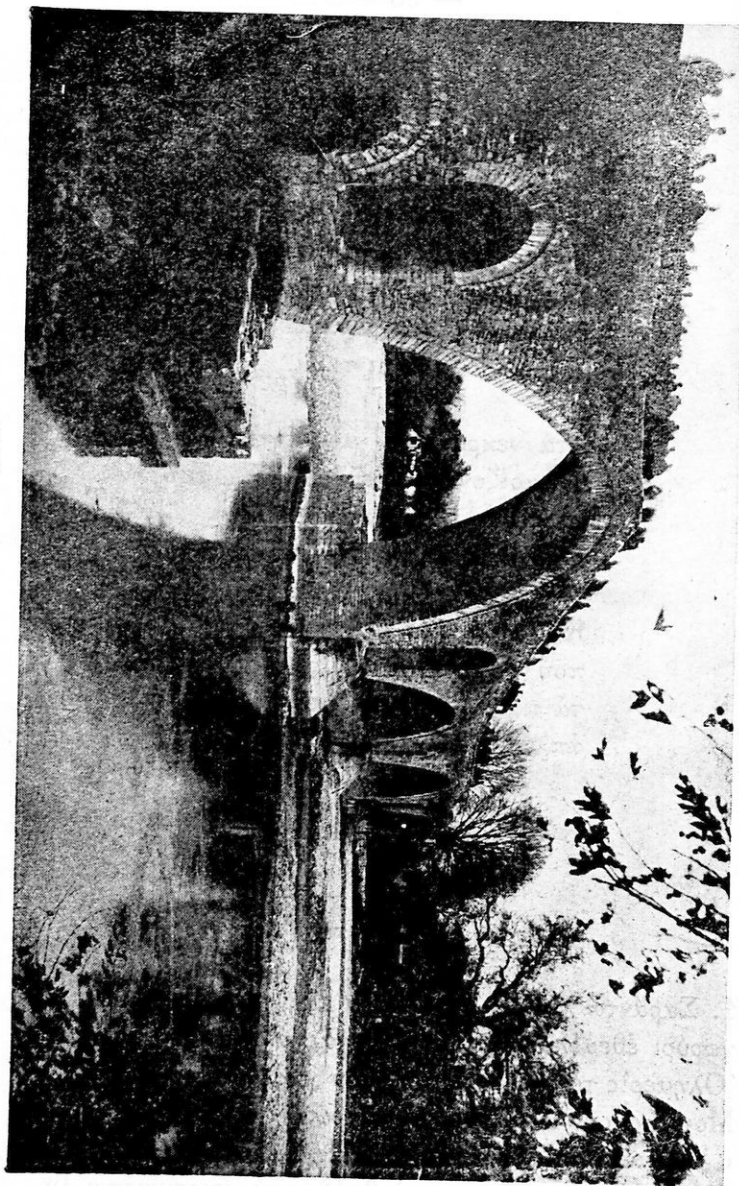
Καὶ λυποῦμαι μοναχά,
ποὺ δὲ μπόρεσα ὡς τόσο,
τὰ παιδιὰ μου τὰ φτωχὰ
ἀπ' τὸ φίδι νὰ γλιτώσω.

Γ. Βιζυηνός

§ 7. Τὸ γεφύρι τῆς Ἄρτας.

Σαράντα πέντε μάστοροι κι ἐξήντα μαθητάδες
γεφύρι ἐθεμέλιωναν στῆς Ἄρτας τὸ ποτάμι.
Ολημερίς τὸ χτίζανε, τὸ βράδυ γκρεμιζόταν.
Μοιρολογοῦν οἱ μάστοροι καὶ κλαῖν οἱ μαθητάδες :
(Ἄλιμονο στοὺς κόπους μας, κρῖμα στὶς δούλεφές μας !
Ολημερίς τὸ χτίζουμε, τὸ βράδυ νά, γκρεμιέται !)

Το Ξακουστό γεφύρι της "Αθήνας.

2. Πουλάκι ἐδιάβη κι ἕκατσε ἀντίκρυ στὸ ποτάμι.

Δὲν κελαηδοῦσε, σὰν πουλί, μηδὲ σὰ χελιδόνι:

ἔκελαηδοῦσε κι ἔλεγε μ' ἀνθρωπινὴ καλίτσα:

« Ἄν δὲ στοιχειώσετε ἀνθρώπο, γεφύρι δὲ στεριώνει.

Καὶ μὴ στοιχειώσετε ὄρφανό, μὴ ξένο, μὴ διαβάτη,

παρὰ τοῦ πρωτομάστορα τὴν ὁμορφὴ γυναῖκα,

πούργεται ἀργὰ τ' ἀποταχὺ καὶ πάρωρα τὸ γιόμα ».

3. Τ' ἄκουσε ὁ πρωτομάστορας καὶ τοῦ θανάτου πέφτει.

Πιάνει, μηνάει τῆς λυγερῆς μὲ τὸ πουλί τ' ἀηδόνι.

Ἄργα ντυθῆ, ἀργὰ ἀλλαχτῆ, ἀργὰ νὰ πάη τὸ γιόμα,

ἀργὰ νὰ πάη νὰ διαβῆ τῆς Ἄρτας τὸ γεφύρι.

Καὶ τὸ πουλί παράκουσε κι ἀλλιῶς ἐπῆγε κι εἶπε :

« Γοργὰ ντυσου, γοργὰ ἀλλάξε, γοργὰ νὰ πᾶς τὸ γιόμα,

γοργὰ νὰ πᾶς καὶ νὰ διαβῆς τῆς Ἄρτας τὸ γεφύρι ».

4. Νά τινε, καὶ ξανάφανε ἀπὸ τὴν ἄσπρη στράτα !

Τὴν εἶδε ὁ πρωτομάστορας, ραγίζεται ἡ καρδιά του.

Ἄπὸ μακριὰ τοὺς χαιρετᾷ κι ἀπὸ κοντὰ τοὺς λέει :

» Γειά σας, χαρά σας, μάστορα κι ἐσεῖς οἱ μαθητάδες.

Μά, τί ἔχει ὁ πρωτομάστορας κι εἶναι βαργομισμένος ; »

— « Τὸ δαχτυλίδι μοῦπεσε στὴ πρώτη τὴν καμάρα ».

— « Μάστορα, μὴν πικραίνεσαι, κι ἐγὼ θὰ σοῦ τὸ φέρω,

ἐγὼ νὰ μπῶ κι ἐγὼ νὰ βγῶ, τὸ δαχτυλίδι νάβρω ».

5. Μηδὲ καλὰ κατέβηκε, μηδὲ στὴ μέση πῆγε :

« Τράβα, καλέ μ' τὸν ἄλυσσο, τράβα τὴν ἄλυσσίδα,

τί ὄλον τὸν κόσμον ἀνάγειρα καὶ τίποτα δὲ βρῆκα »

Ἕνας πιχάει μὲ τὸ μυστρί κι ἄλλος μὲ τὸν ἀσβέστη,

παίρνει κι ὁ πρωτομάστορας καὶ ρίχνει μέγα λίθο.

« Ἀλίμονο στὴ μοῖρα μας, κρῖμα στὸ ριζικό μας !

Τρεῖς ἀδερφάδες εἴμαστε, κι οἱ τρεῖς καλογραμμένες :

Ἡ μιά χτισε τὸ Δούναβη κι ἡ ἄλλη τὸν Ἀφράτη
κι ἐγώ, ἡ πιὸ στερνότερη, τῆς Ἄρτας τὸ γεφύρι,
Ὡς τρέμει τὸ καρυόφυλλο, νὰ τρέμη τὸ γεφύρι,
κι ὡς πέφτουν τὰ δεντρόφυλλα, νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες ».

6.—« Κόρη τὸ λόγο σου ἄλλαξε κι ἄλλη κατάρρα δῶσε,
πῶχεις μονάκριβο ἀδερφό, μὴ λάχη καὶ περάση ».

Κι αὐτὴ τὸ λόγο ἄλλαξε κι ἄλλη κατάρρα δίνει:

« Ἄν τρέμουν τ' ἄγρια βουνά, νὰ τρέμη τὸ γεφύρι,
κι ἂν πέφτουν τ' ἄγρια πουλιὰ νὰ πέφτουν οἱ διαβάτες,
τί ἔχω ἀδερφό στὴν ξενιτιά, μὴ λάχη καὶ περάση ».

Δημοτικὸ

§ 8 Ἡ μάνα μὲ τοὺς ἐννιά γιούς.

1. Μάνα μὲ τοὺς ἐννιά της γιούς καὶ μὲ τὴ μιά τὴν κόρη,
τὴν κόρη τὴ μονάκριβη, τὴν πολυαγαπημένη,
τὴν εἶχε δώδεκα χρονῶν κι ὁ ἥλιος δὲν τὴν εἶδε.
Στὰ σκοτεινὰ τὴν ἔλουζε, στ' ἀφεγγα τὴ χτενίζει,
στ' ἄστρι καὶ τὸν Αὐγερινὸ ἔπλεκε τὰ μαλλιὰ της.

2. Προξενητάδες ἤρθανε ἀπὸ τὴ Βαβυλῶνα,
νὰ πάρουνε τὴν Ἀρετὴ πολὺ μακριὰ στὰ ξένα.
Οἱ ὀχτῶ ἀδερφοὶ δὲ θέλουνε κι ὁ Κωσταντῖνος θέλει.
« Μάνα μου, ἄς τὴ δώσωμε τὴν Ἀρετὴ στὰ ξένα,
στὰ ξένα κεῖ, πὺ περπατῶ, στὰ ξένα, πὺ πηγαίνω,
ἂν πᾶμε μεῖς στὴν ξενιτεία, ξένοι νὰ μὴν περνοῦμε ».
—« Φρόνιμος εἶσαι, Κωσταντή, μ' ἄσκημ' ἀπολογήθης.
Κι ἂν ἔρθη, γιέ μου, θάνατος, κι ἂν μοῦ ἔρθη, γιέ μου,
[ἀρρώστια,

κι ἂν τύχη πίκρα ἢ χαρά, ποιὸς πάει νὰ μοῦ τὴ φέρη ;»
— « Βάζω τὸν οὐρανὸ κριτὴ τοὺς ἅγιους γιὰ μαρτύρους,
ἂν τύχη κι ἔρθη θάνατος, ἂν τύχη κι ἔρθη ἀρρώστια,
ἂν τύχη πίκρα ἢ χαρά, ἐγὼ νὰ σοῦ τὴ φέρω ».

3. Καὶ σὰν τὴν ἐπαντρέψανε τὴν Ἀρετὴ στὰ ξένα,
καὶ μπῆκε χρόνος δίσεχτος καὶ μῆνες ὠργισμένοι
κι ἔπεσε θανατικὸ κι οἱ ἐννιά ἀδερφοὶ πεθάναν,
βρέθηκε ἡ μάνα μοναχὴ, σὰν καλαμιὰ στὸν κάμπω.
Σ' ὅλα τὰ μνήματα ἔκλαιγε, σ' ὅλα μοιρολογιόταν,
στοῦ Κωσταντίνου τὸ μνημεῖο ἀνέσπα τὰ μαλλιά της :
« Ἀνάθεμά σε, Κωσταντὴ, καὶ μυριανᾶθεμά σε,
ὅπου μοῦ τὴν ἐξώρισες τὴν Ἀρετὴ στὰ ξένα !
Τὸ τάξιμο, πού μοῦταξες, πότε θὰ μοῦ τὸ κάμης;
Τὸν οὐρανὸ βαλες κριτὴ, τοὺς ἅγιους γιὰ μαρτύρους,
ἂν τύχη πίκρα ἢ χαρά, νὰ πᾶς νὰ μοῦ τὴ φέρης ».

4. Ἀπὸ τὸ μυριανᾶθεμα καὶ τὴ βαριά κατάρρα
ἡ γῆς ἀναταράχτηκε κι ὁ Κωσταντῆς ἐβγῆκε.
Κάνει τὸ σύγνεφο ἄλογο καὶ τ' ἄστρο χαλινάρι
καὶ τὸ φεγγάρι συντροφιά καὶ πάει νὰ τῆς τὴ φέρη.
Παίρνει τὰ ὄρη πίσω του καὶ τὰ βουνὰ μπροστά του,
Βρίσκει τὴν καὶ χτενίζονταν ἔξω στὸ φεγγαράκι.
Ἀπὸ μακριὰ τὴ χαιρετᾷ κι ἀπὸ κοντὰ τῆς λέγει :
« Ἀἴντε, ἀδερφή, νὰ φύγωμε, στὴ μάνα μας νὰ πᾶμε !»
— « Ἀλίμονο, ἀδερφάκι μου, καὶ τί εἶναι ἐτούτη ἡ ὥρα;
Ἄ, ἴσως κι εἶναι γιὰ χαρά, νὰ στολιστῶ καὶ ν'ἄρθω,
κι ἂν εἶναι πίκρα, πές μου το, νὰ βάλω μαῦρα ν'ἄρθω ».
— « Ἐλα, Ἀρετῆ, στὸ σπίτι μας κι ἄς εἶσαι ὅπως
[εἶσαι]

Κοντολυγίζει τὸ ἄλογο καὶ πίσω τὴν καθίζει.

5. Στή στράτα, πού διαβαίνουνε, πουλάκια κελαηδοῦσαν.
Δὲν κελαηδοῦσαν, σὰν πουλιά, μήτε σὰ χελιδόνια,
μόν' κελαηδοῦσαν κι ἔλεγαν ἀνθρωπινὴ ὁμιλία :

« Ποιὸς εἶδε κόρη ὁμορφὴ νὰ σέρνη ὁ πεθαμένος ; »

— « Ἄκουσε, Κωσταντῖνε μου, τί λένε τὰ πουλάκια ; »

— « Πουλάκια εἶναι κι ἄς κελαηδοῦν, πουλάκια ἔναι καὶ
[ἄς λένε ».

Καὶ παρεκεῖ, πού πήγαιναν, κι ἄλλα πουλιά τοὺς λένε :

« Δὲν εἶναι κρίμα κι ἄδικο, παράξενο μεγάλο,
νὰ περπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀποθαμένους ; »

— « Ἄκουσε, Κωσταντῖνε μου, τί λένε τὰ πουλάκια ;

πὼς περπατοῦν οἱ ζωντανοὶ μὲ τοὺς ἀποθαμένους ».

— « Ἀπρίλης εἶναι καὶ λαλοῦν καὶ Μάης καὶ φωλεύουν ».

— « Φοβοῦμαι σε, ἀδερφάκι μου, καὶ λιβανιὲς μυρίζεις ».

— « Ἐχτὲς βραδὺς ἐπήγαμε πέρα στὸν Ἅγιον Γιάννη
καὶ θύμισέ μας ὁ παπὰς μὲ περισσὸ λιβάνι ».

Καὶ παραμπρός, πού πήγαναν, ἄλλα πουλιά τοὺς λένε :

« Γιὰ, ἰδὲς θάμα κι ἀντίθαμα, πού γίνεται στὸν κόσμον!
τέτοια πανώρια λυγερὴ νὰ σέρνη ὁ πεθαμένος ! »

Τ' ἄκουσε πάλι ἡ Ἀρετὴ καὶ ράγισε ἡ καρδιά της :

— « Ἄκουσε, Κωσταντάκη μου, τί λένε τὰ πουλάκια ; »

— « Ἀφῆσ, Ἀρέτω, τὰ πουλιά κι ὅ,τι κι ἂ θέλ' ἄς λένε ».

— « Πές μου, ποῦ εἶν' τὰ κάλλη σου καὶ ποῦ εἶναι ἡ
[ἡ λεβεντιά σου;

καὶ τὰ ξανθὰ σου τὰ μαλλιά καὶ τ' ὁμορφο μουστάκι ; »

— « Ἐχω καιρό, π' ἀρρώστησα καὶ πέσαν τὰ μαλλιά
[μου ».

6. Αὐτοῦ σιμά, αὐτοῦ κοντὰ στὴν ἐκκλησιὰ προφτάνουν.
Βαριὰ χτυπάει τοῦ ἀλόγου του κι ἀπὸ μπροστά της χάθη.
Κι ἀκούει τὴν πλάκα καὶ βροντᾶ, τὸ χῶμα καὶ βουτίζει.

Κινάει και πάει ή 'Αρετή στο σπίτι μοναχή της.

Βλέπει τους κήπους της γυμνούς, τὰ δέντρα μαραμμένα,
βλέπει τὸ μπάλσαμο ξερό, τὸ καρυοφύλλι μαῦρο,
βλέπει μπροστά στην πόρτα της χορτάρια φυτρωμένα,
βρίσκει τὴν πόρτα σφαιλιστή και τὰ κλειδιά παρμένα
και τὰ σπιτοπαράθυρα σφιχτά μανταλωμένα.

Χτυπᾷ τὴν πόρτα δυνατά, τὰ παραθύρια τρίζουν.

« Ἄν εἶσαι φίλος, διάβαινε, κι ἂν εἶσαι ἐχθρός μου, φύγε,
κι ἂν εἶσαι ὁ Πικροχάροντας, ἄλλα παιδιὰ δὲν ἔχω,
κι ἡ δόλια ή 'Αρετούλα μου λείπει μακριὰ στὰ ξένα».

— «Σήκω, μανούλα μου, ἄνοιξε, σήκω, γλυκιά μου μάνα».

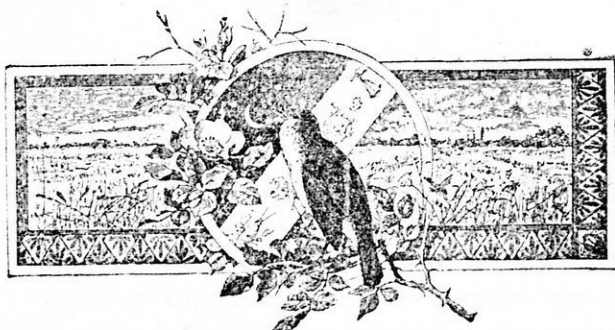
— « Ποιὸς εἶναι αὐτός, πού μοῦ χτυπᾷ, και μὲ φωνάζει
[μάνα;]»

— « Ἄνοιξε, μάνα μου, ἄνοιξε, κι ἐγὼ εἶμαι ή 'Αρετή
[σου] ».

7. Κατέβηκε, ἀγκαλιάστηκαν και πέθαναν κι οἱ δύο τους.

Δημοτικό

ΣΤ'. ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ

§ 1. Ἡ ἀνατολή τοῦ ἡλίου ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ Πηλίου.

1. Τὸ φεγγάρι πάει νὰ δύση. Τὸ ἀργυρὸ του φῶς, ποὺ ἔλουζε τὴ νύχτα τὸ Πήλιο κι ἔχυνε μαγικὲς τὶς ἀνταύγειές του στὸν Παγασητικὸ, ἄρχισε νὰ χλωμιάζει στῆς αὐγῆς τὰ ρόδινα χρώματα. Τὰ στερνὰ ἀστέρια τρεμοσβύνουν κι αὐτά. Ἀρχίζει τὸ ξύπνημά της ἡ φύση.

2. Τὴν ὥρα αὐτὴ ξυπνάει ἡ ἀργατιά καὶ τραβάει γιὰ τὰ χτήματα. Ἡ ἐλιά τοὺς περιμένει καὶ τ' ἀμπέλια λαχταροῦν τὸ χαίδεμά τους. Ὁ πετεινὸς λάλησε ἀπανωτά, τὰ πουλάκια τσιτσίρισαν, μούγκρισε ἡ ἀγελάδα, κλεισμένη στὸ στάβλο, καὶ τὸ ψηλὸ καμπαναριὸ τῆς ἐκκλησιᾶς σήμανε τὸν ὄρθρο. Ὁ πρωινὸς ζέφυρος ἔσεισε τὰ φύλλα στὰ δέντρα κι οἱ καστανιὲς θρόισαν ἀνατριχιαστικά.

Ἡ αὐγή ρόδισε. Οἱ βουνοκορφές βάφηκαν τριανταφυλλένια καὶ ἡ ὀμίχλη χαμήλωσε κατὰ τὶς πλαγιὰς καὶ τὶς ρεματιὰς καὶ σκέπασε κάτω τὴν ἀκροθαλασσιὰ. Τὴ διώχνει τὸ γλυκὸ φῶς καὶ πάει νὰ κρυφτῆ, νὰ οβύση...

Ἐξω ἡ βρῦση ἐξακολουθεῖ νὰ λήη τὸ τραγοῦδι τῆς, τὸ γάργαρο καὶ δροσερὸ τραγοῦδι τοῦ μερονυχτιοῦ.

3. Ἡ συντροφιά εἶναι στὸ δρόμο τῆς. Κοντεύει νὰ φτάσῃ στὴν κορφὴ τοῦ Πηλίου. Ὅλο μὲ γέλια καὶ ὀμιλίες ἀπόσωσε τὸ φιδωτὸ δρόμο, ποῦ φέρνει ἐκεῖ, τόσο ψηλά στὸ βουνό.

Ὅσο φτάνουν στὰ ψηλότερα, τόσο πιὸ πολὺ ἀρχίζει νὰ ξεχύνεται ἀνάμεσά τους ἡ σιωπὴ. Κι ὅπως σιγὰ σιγὰ λιγοστεύει καὶ σβύνει καὶ χάνεται τὸ τσιτσίρισμα τῶν πουλιῶν κατὰ τὸ βραδινὸ κούρνιασμα τους πάνω στὸ δέντρο τῆς αὐλῆς, ἔτσι καὶ στὸ ἀνέβασμα αὐτὸ τὸ ἀντίκρισμα τῆς θάλασσας λίγο λίγο ἔσβυσε τὶς φωνές καὶ τὰ μιλήματα τῆς συντροφιάς.

Εἶναι ἡ φύση, ποῦ κυριεύει, καὶ τὸ ἔξοχο θέαμα, ποῦ βουβαίνει τὴν ὀμιλία. Ἡ ψυχὴ ἀδερφώνεται μὲ τὴ φύση καὶ σωμαίνοντας κάνει τὴν προσευχὴ τῆς!...

4. Νά, ἡ θάλασσα, ἡ θάλασσα ἡ ἀσημένια, ποῦ λαμποκοπᾷ καὶ θαμπώνει! Μακριὰ πρὸς τὴν ἀνατολὴ τρεῖς γλῶσσες φαίνονται ἀπὸ κεῖ ψηλά. σὰ νὰ βγάζουν στὴν ἐπιφάνεια τὰ μικρὰ κορμιά τους τρεῖς μεγάλοκορμοὶ βουτηχτάδες. Εἶναι οἱ τρεῖς χερσόνησοι τῆς Χαλκιδικῆς.

Δεξιὰ ἀναδεύουν οἱ χαμηλές βουνοκορφές τῶν γει-

τονικῶν Βορεινῶν Σποράδων, Θαμπές ἀκόμα. Νά, ἡ Σκιάθος, ἡ Σκόπελος καὶ ξέμακρα ἀριετὰ ἡ Σκύρος! Ἡ θάλασσα ἤσυχη τόσο, πού θαρρεῖς, πὼς εἶναι γυαλι ἀπλωμένο. Τὸ πρωινὸ ἀπαλὸ ἀεράκι χαϊδεύει τὰ πρόσωπα τῶν παλικαριῶν, πού, θαμπωμένα ἀπὸ τὸ θεῖο ὄραμα, κοιτάζουν καὶ τὸ ἀπολαβαίνουν βουβά.

5. Τῆ στιγμῇ ἐκείνῃ βαθιὰ κατὰ τὸν ὀρίζοντα ἀρχίζει νὰ χύνεται ἓνα ρόδινο χρῶμα στὴ θάλασσα. Ὁμοιο τέτοιο χρῶμα βάφει καὶ τὸν οὐρανὸ στὸ ἴδιο μέρος. Δὲν περνᾷ οὔτε λεπτὸ καὶ ἀχτῖδες ρόδινες—σπαθιά πύρινα—ὕψωνονται, σπαθίζοντας τὸν ὀρίζοντα :

—« Παιδιά, ὁ ἥλιος ! » ἀκούεται μιὰ φωνή.

Κι ὅμως δὲν ἦταν ὁ ἥλιος. Ἦταν τὸ εἶδωλό του, ἓνας δηλ. πελώριος δίσκος ρόδινος ὄχι θαμπερός, πού, βγαίνοντας ἀπὸ τὴ θάλασσα ὅσο πάει καὶ μεγαλώνει. Πόσο μεγάλος ! καὶ τὸ χρῶμα του πορτοκαλλί. Τὸ μάτι τὸν ἀντικρίζει ἀφοβα. Ἀπὸ στιγμῇ σὲ στιγμῇ ὁ ὀρίζοντας βάφεται περισσότερο. Νά, τώρα βγαίνει ὁ πραγματικὸς δίσκος τοῦ ἡλίου ! Τὴν ἴδια στιγμῇ κι ἡ θάλασσα, πετώντας ἀπὸ πάνω της τὸ ρόδινον πέπλο, ντύνεται τὸν ἀσημένιο της μαντύα. Εἶναι ἡ ἀνταύγεια τοῦ ἀσημένιου φωτός.

Ἀπὸ τὴ στιγμῇ αὐτῇ δὲν μπορεῖς πιά ν' ἀντικρίσης τὸν ἥλιο. Σὲ τυφλώνει.

6. Γύρω πέρα οἱ βουνοκορφές πλέουν βαμμένες στὰ ρόδινα τους χρώματα. Ἡ αὐγὴ ἄφησε τόπο στὴν ἀνατολή, πού μὲ παιγνιδίσματα τῶν χρωματισμῶν της μιὰ ροδίζει καὶ μιὰ ἀσημώνει τὴ φύση.

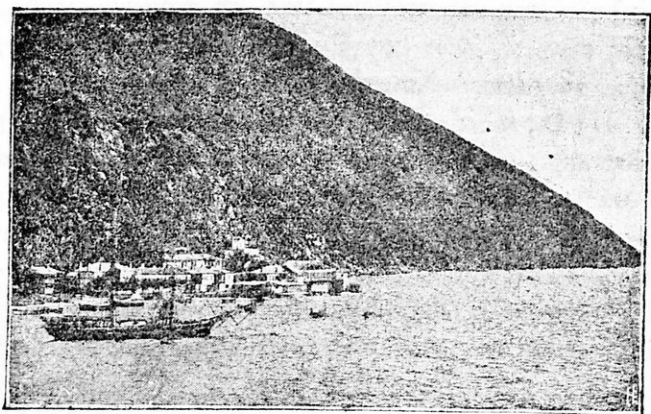
Ἡ θάλασσα κάτω θαμπώνει ἀπὸ τὸ ἀσημένιο φῶς, πὺν χύθηκε ἀπάνω της. Ἡ ἀνταύγεια εἶναι τόση, πὺν σκεπάζει τῶρα τὶς βουνοκορφές τῶν νησιῶν καὶ τῆς Χαλκιδικῆς τὶς γλῶσσες. Ὁ ἥλιος εἶναι πιά τρεῖς ὀργιές ψηλά. Ἡ φύση ζύπνησε.

Καλότυχος, πὺν, σκαρφαλώνοντας ἐκεῖ ψηλά, ἀπόλαψε τὸ ἐξάισιο αὐτὸ θέαμα.

Πρωτότυπο

§ 2. Ἡ Δάφνη.

1. Ταξιδεύοντας γιὰ τὸ «Ἁγιον Ὄρος», τὸ ἱστορικὸ αὐτὸ βουνὸ τῆς Χαλκιδικῆς, βγαίνομε μονάχα

Ἡ Δάφνη.

ἀπὸ ἓνα μέρος. τῆ Δάφνη. Ἡ Δάφνη εἶναι ἡ μόνη σκάλα σὲ ὅλη αὐτὴ τῆ μεγάλη γλῶσσα καὶ βρίσκεται στὴ δυτικὴ παραλία της. Ὑπάρχουν σ' αὐτὴ τῆ χερ-

σόνησο κι άλλα μικρά λιμανάκια, μα μ' αυτά συγκοινωνοῦν μονάχα τὰ μοναστήρια συναμεταξύ τους.

Καθὼς πλησιάζει κανεὶς στὴ Δάφνη, ἔχει μπροστά του τὸν Ἄθωνα, σὰ μιὰ πυραμίδα μέσα στὸ πέλαγο. Στὸ ἀντίκρισμα τοῦ βουνοῦ αὐτοῦ ἡ ψυχὴ τοῦ ταξιδιώτη γεμίζει ἀπὸ βαθιὰ ἐντύπωση.

Ὁλογάλανη, μα καὶ τρομαχτὴ μαζὶ, ὑψώνεται ἴσα μὲ τὸν οὐρανὸ ἢ παράξενη αὐτὴ πυραμίδα τῶν ἀτέλειωτων βράχων, στολισμένη δῶ καὶ κεῖ μὲ δάση, μὲ μοναστήρια, μὲ σκῆπτες καὶ μὲ κελιά, σὰ φωλιές ἀετῶν σκαρωμένες, θαρρεῖς, ἀπάνω σ' ἓνα γιγάντιο δέντρο. Μεγαλεῖο ἀφάνταστο !

2. Ἡ Δάφνη ὠνομάστηκε ἔτσι ἀπὸ τὴν πλούσια καὶ ἄφθονη δάφνη, ἀπὸ τὸ ἱερὸ αὐτὸ δέντρο, πού μὲ τὰ κλαδιά του οἱ πρόγονοί μας στεφάνωναν τοὺς νικητὲς τῶν ἀγώνων κι ἐμεῖς οἱ Χριστιανοὶ ὑποδεχόμαστε τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ τὴν Κυριακὴ τῶν Βαΐων.

Ἡ δάφνη σ' αὐτὸ τὸ μέρος φυτρώνει μὲ μιὰ βλάστηση μεγάλη καὶ ὑψώνεται θεόρατο μὲ μεγάλα κλωνάρια, μὲ κλαδιά ὄμορφα καὶ μὲ φύλλα βαθυπράσινα, σὰν τῆς λεμονιάς. Κι εὐωδιάζει ὅλο τὸ βουνὸ καὶ χορταίνει ἀπὸ πρασινάδα καὶ χαίρεται τὸ μάτι τοῦ ταξιδιώτη τὴν ὥρα, πού, προσπερνώντας μὲ τὸ καράβι, κοιτάζει τὸν Ἄθωνα ἀπὸ τὴν κορυφὴ ὡς τὰ πόδια.

3. Ὅλα τὰ καράβια, μὲ ἀτμὸ ἢ μὲ πανιά, ἐδῶ ἀράζουν. Ἐδῶ εἶναι τὰ διάφορα πρακτορεῖα τῶν βαποριῶν, ἐδῶ ἡ ἀστυνομία, ἐδῶ καὶ τὸ ὑγειονομεῖο καὶ τὸ τελωνεῖο.

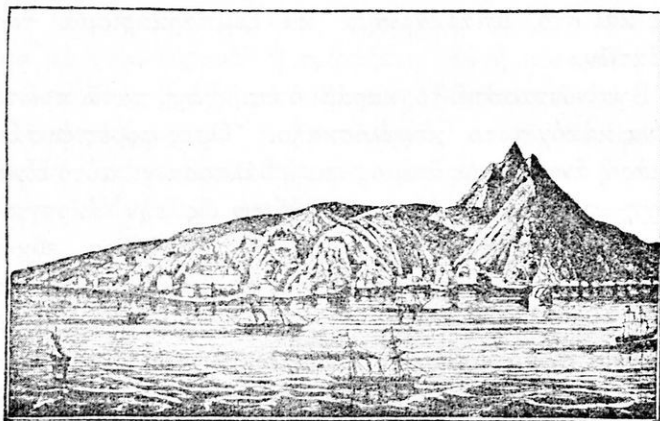
Ἡ Δάφνη δέχεται τὰ καράβια δίχως νὰ εἶναι λιμάνι. Εἶναι μιὰ παραλία ἴσια, πού τή χτυποῦν ὅλοι οἱ ἄνεμοι, ἐξὸν ἀπὸ τὸ βοριά καὶ τὸν ἀνατολικό. Βρίσκονται ὅμως σ' αὐτὴ τὴν παραλία ἀρκετὲς σηματοδοῦρες, καὶ μὲ τὸ νὰ δένωνται σ' αὐτὲς τὰ καράβια προφυλάγονται καὶ εὐκολύνονται πολὺ στὸ φόρτωμα, στὸ ξεφόρτωμά τους καὶ στὸ μπαρκάρισμα καὶ ξεμπαρκάρισμα τῶν ἐπιβατῶν.

Βγαίνοντας ἀπὸ τὸ καράβι ὁ ἐπιβάτης, πατᾶ πρώτα σ' ἓνα κακόχτιστο κεφαλόσκαλο. "Ὅσες φορές φυσάει βοριάς ἢ ἀνατολικὸς ἄνεμος—κι ἡ θάλασσα γι' αὐτὸ εἶναι ἤσυχη—τότε τὰ καράβια πλησιάζουν ὡς τὴν ἀκρογιαλιά καὶ κáνοντας μιὰ πρόχειρη ἀποβάθρα, εὐκολύνουν τὸ ξεμπαρκάρισμα στοὺς ἐπιβάτες. Τῆ ὥρα ὅμως, πού φυσάει νοτιάς ἢ σορόκος, τότε οἱ ἐπιβάτες ρίχνονται σὲ κάτι βάρκες μεγάλες, σὰν καΐκια, γιὰ νὰ βγοῦν στὴν παραλία. Τὰ κύματα τοῦ Σιθωνίου κόρφου, ἄγρια, φοβερίζουν νὰ καταπιοῦν καΐκια κι ἀνθρώπους. "Ἄν εἶναι νύχτα, τότε ὀλοφάνερο πῶς, ἂν δὲ γίνῃ κανένα δυστύχημα, ὁ ταξιδιώτης θὰ πάῃ ἄθελα ἢ στὴν Πόλη ἢ στὴ Θεσσαλονίκη. Στὴ Δάφνη δὲ θὰ μπορέσῃ νὰ βγῇ!

4. Τῆ Δάφνη νὰ τὴ φανταστῆτε μιὰ μικρὴ πολιτεία, πού, ἐξὸν ἀπὸ λίγους ταξιδιώτες, λίγους χωροφύλακες καὶ 1—2 δημόσιους ὑπαλλήλους, δὲ βλέπετε τίποτε ἄλλο ἀπὸ καλογέρους. Ράσο μαυρίλα! Παντοῦ καὶ σὲ ὅλες τὶς ἐργασίες καλόγεροι. Βαρκάρηδες, ξενοδόχοι, ἔμποροι, μπακάληδες, ράφτες, τσαγκάρηδες, ὅλοι στὰ ράσα ντυμένοι! Γυναῖκα νιὰ ἢ γριὰ εἶτε καὶ μικρὸ κορίτσι ἀκόμη, κι ἔξω στοὺς

δρόμους καὶ μέσα στὰ σπίτια, δὲν ἀπαντᾶς πουθενά. Κι ἐδῶ καὶ σὲ ὅλο τὸ «Ἅγιον Ὄρος» ἀπαγορεύεται καὶ τὸ πέρασμα ἀκόμη τοῦ θηλυκόκοσμου.

Ἡ μικροπολιτεία αὐτὴ ὅλες τὶς ἡμέρες τῆς ἐβδομάδας εἶναι ἤσυχη κι ἐρημικὴ. Μὰ τὴν ἡμέρα, ποὺ φτά-

Τὸ Ἅγιον Ὄρος

νει ἢ φεύγει τὸ καράβι, τότε παίρνει μιὰ ζωντάνια ἀπίστευτη.

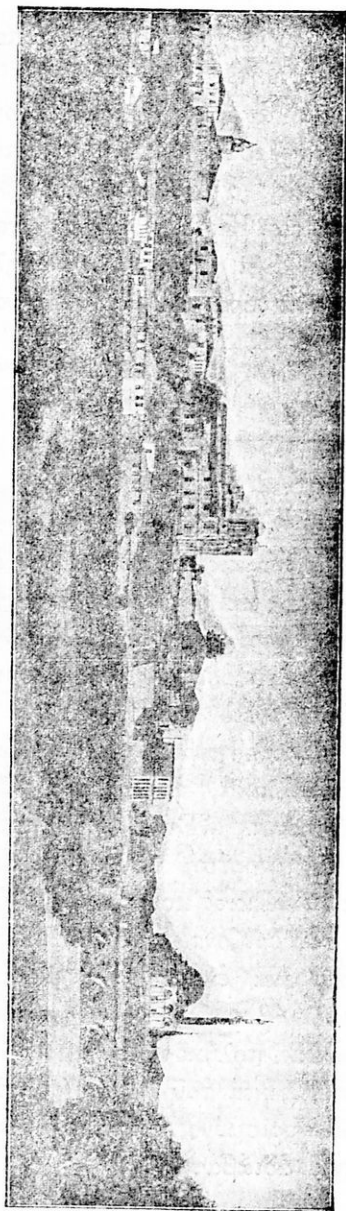
Οἱ μαοῦνες, γεμάτες ἐμπορεύματα, πᾶνε κι ἔρχονται. Οἱ ἐμποροκαλόγεροι, μὲ τὰ σημειωματάρια τους στὰ χέρια, βαστοῦν λογαριασμοὺς καὶ παραλαβαίνουν εἴτε καὶ παραδίνουν τὰ ἐμπορεύματά τους. Γιατὶ καὶ τὸ «Ἅγιον Ὄρος» βγάζει πολλῶν εἰδῶν πράματα : λίγα, μὰ ἐξαιρετικὰ φουντούκια καὶ καρύδια, καὶ λογῆς λογιῶν ζωγραφιές, περίφημα ξυλογλυφήματα, ξύλινους σταυροὺς, κομπολόγια, κομποσκοίνια ξυλεῖα ἀρκετὴ καὶ ξυλοκάρβουνα.

Ἀνάμεσα στοὺς τόσους καλογέρους βλέπει κανεὶς καὶ μερικοὺς προσκυνητὲς ἀπὸ διάφορα μέρη, ἄλλους νὰ συμφωνοῦν μὲ ἀγωγιάτες, καλόγερους καὶ αὐτοὺς, γιὰ νὰ τοὺς μεταφέρουν μὲ τὰ μουλάρια τους στὰ διάφορα μοναστήρια, κι ἄλλους ν' ἀνεβαίνουν τὸ σκιερὸ ἀνήφορο γιὰ τὶς Καρυές, τὴν πρωτεύουσα τοῦ Ὄρους. Ἡ Δάφνη μένει πίσω τους χαμηλὰ μὲ τὶς σημαδοῦρες πάντα στὰ νερά της, ἔτοιμες νὰ βοηθήσουν τὰ καλοτάξιδα καράβια.

Πρωτότυπο

§ 3. Τὰ Τέμπη.

1. Ὄταν ὁ ξένος, ξεκινώντας μὲ τὸ τραῖνο ἀπὸ τὸ Βόλο, φτάσῃ στὴ Λάρισα καί, θέλοντας νὰ γνωρίσῃ ὅλη τὴν πόλιν καὶ τὰ περίχωρά της, ρίξῃ γύρω τὴ ματιά του ἀπὸ τὸ ψηλότερο μέρος της, τὸ φρούριο, καὶ ἀντικρίσῃ ἀπὸ κεῖ τὸν Πηνειὸ νὰ προσπερνᾷ κοντὰ της ἤσυχα ἤσυχα, καὶ προσπερνώντας νὰ διευθύνεται κατὰ τὰ βορειοανατολικά, ἄθελα τοῦ ἔρχεται τότε στὰ χεῖλιμα ἢ ἐρώτηση : «Ἔτσι, πού διευθύνεται τὸ ποτάμι αὐτό, ποῦ θὰ μπορέσῃ νὰ βρῆ διάβα, γιὰ νὰ χυθῆ στὴ θάλασσα ;» Γιατὶ κοιτάζοντας ὁ ξένος κατὰ τὸ σημεῖο αὐτὸ τοῦ ὀρίζοντα, δὲ βλέπει κανένα πέρασμα, παρὰ μονάχα ἓνα ἑλαφρὸ χαμήλωμα τῶν δυὸ ψηλῶν θησσαλικῶν βουνῶν, τοῦ ξακουσμένου Ὀλυμπού, πού ὑψώνεται πολὺκορφος ἀκριβῶς στὸ βόρειο μέρος τῆς Λάρισας, καὶ τοῦ Κίσσαβου, πού, σὰ θεόρατο χουνὶ ἀναποδογυρισμένο, παραστέκεται στὰ ἀνατολικά της, φράχτης ἀδιάβατος.

Ἡ Λάρισα καὶ ὁ Πηνειός.

Καὶ ὁμοῦς κατὰ τὸ μέρος αὐτὸ τῆς Θεσσαλικῆς πρωτεύουσας, τὸ ΒΑ, καὶ ὡς 20 χιλιόμετρα μακριὰ της, βρῖσκει διάβα τὸ ποτάμι αὐτὸ καὶ μέσα ἀπ' αὐτὸ τὸ μοναδικὸ πέρασμα κατορθώνουν νὰ στραγγίσουν καὶ νὰ χυθοῦν στὴ θάλασσα—στὸ Αἰγαῖο—ἔλα τὰ νερά ἀπὸ τις βρύσες, τις βροχὲς καὶ τὰ χιόνια τῆς Θεσσαλίας. Γιατί, καθὼς βέβαια θὰ ξέρη ὁ ἀναγνώστης ἀπὸ τὴ Γεωγραφία, ἡ ἑλληνικὴ αὐτὴ γῶρα, πού σάν μιὰ γιγάντια λεκάνη φράζεται γύρω γύρω καὶ ἀπὸ παντοῦ μὲ πανύψηλα βουνά, δὲν ἔχει ἄλλη ἐξοδὸ γιὰ τὰ νερά της, ἐξὸν ἀπὸ τὸ μέρος αὐτό. Ἄλλοτε, σὲ καιρὸ, πού δὲν τὸν φτάνει οὔτε ὁ νοῦς οὔτε ἡ

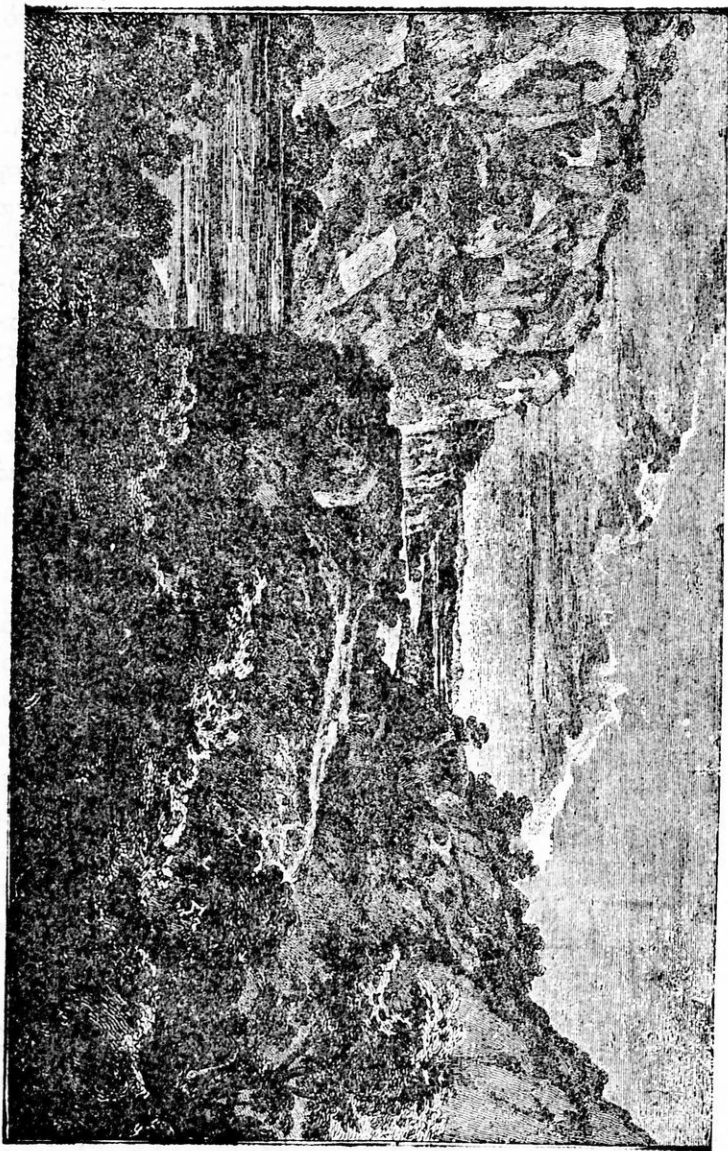
θύμηση τοῦ ἀνθρώπου, ἐξ αἰτίας, πού δὲν ἦταν αὐτὸ τὸ πέρασμα, τὰ νερὰ πού κατέβαιναν, σὰν καὶ σήμε-
ρα, ἀπὸ τὰ γύρω βουνὰ τῆς χώρας αὐτῆς, μὴ ἔχον-
τας ποῦ νὰ χυθοῦν, λίμναζαν στὸ ἀπέραντο βαθού-
λωμά της, καὶ ἔλη ἡ Θεσσαλία ἦταν σχηματισμένη
σὲ μιὰ μεγάλη λίμνη. Ἀφότου ὅμως εἶτε μονάχα
ἀπὸ τράνταγμα σεισμοῦ μεγάλου εἶτε ἀπὸ πολύ-
χρονο νεροφάγωμα εἶτε καὶ ἀπὸ τὶς δυὸ μαζὶ αὐ-
τὲς αἰτίες σχηματίστηκε ἀνάμεσα Ὀλύμπου καὶ Κισ-
σάβου, στὸ μέρος δηλ. αὐτό, τὸ μοναδικὸ ἐτοῦτο ἄ-
νοιγμα πρὸς τὴ θάλασσα, στραγγίζοντας ὅλα τὰ θεσ-
σαλικά νερά, ἄφησαν νὰ φανοῦν οἱ μεγάλοι καὶ πα-
χιοὶ κάμποι της καὶ ν' ἀπομείνῃ μονάχα ἀπὸ τὴ μιὰ
ὡς τὴν ἄλλη ἄκρη ἡ φιδωτὴ νεροσυρμὴ της, πού σή-
μερα ὀνομάζεται Πηνειὸς ποταμὸς.

2. Ἡ φύση λίγα μέρη τῆς γῆς τὰ προίκισε μὲ τό-
σες χάρες κι ὁμορφιές, μὲ ὅσες τὸ μέρος αὐτό, πού
σκιζοντας τώρα ὁ Πηνειὸς τὰ δυὸ βουνά, προχωρεῖ νὰ
χυθῆ στὸ Αἰγαῖο. Ποιὸς ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες, ὅσο
μικρὸς κι ἂν εἶναι, δὲν ἔχει ἀκούσει γιὰ τὰ Τέμπη ;
καὶ ποιὸς περιηγητῆς, γυρίζοντας τὴν Ἑλλάδα μας,
δὲ ζήτησε νὰ ἔρθῃ στὸ μέρος αὐτό, γιὰ νὰ βεβαιω-
θῆ μὲ τὰ μάτια του γιὰ ὅ,τι θαυμάσιο ἔχει ἀκούσει
ἢ ἔχει διαβάσει σὲ βιβλία γιὰ τὴν ἑλληνικὴ αὐτὴ το-
ποθεσία ;

Κι ἀλήθεια! τὰ Τέμπη εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ ξα-
κουσμένες τοποθεσίες τοῦ κόσμου, γιατί συνδυάζει
τὴν πιὸ μεγάλη ἀγριότητα μὲ τὴν πιὸ μεγάλη ἡμερό-
τητα καὶ χάρη.

Στὴν ἀρχή, πού πρωτομπαίνει κανεὶς στὸ μακρό-

Τὰ Τείχη.

στενο αυτό μπουγάζι από τὸ δυτικὸ μέρος του, αἰσθάνεται κάποιον φόβον καὶ μιὰ τρομάρα ἀλαφριά. Ἀντικρίζοντας τὸ πελώριο ἄνοιγμά του, φαντάζεται, πῶς τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ξεχώρισαν τὰ δυὸ θεόρατα βουνὰ ἀπὸ κάποια θεϊκὴ δύναμη καὶ πέρασε ὁ Πηνειός. Καὶ νομίζοντας πῶς, ὅπως ξεχώρισαν, ἔτσι μπορεῖ καὶ νὰ ἐνωθοῦν πάλι, συλλογιέται, ἂν πρέπη νὰ προχωρήσῃ παραμέσα ἢ ὄχι.

Κι ἄλλα ὅμως πράγματα τὸν κάνουν νὰ τρομάξῃ στὴν ἀρχή, μπαίνοντας στὸ στενὸ αὐτό. Νιώθει νὰ λιγοστεύῃ ἀπότομα τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καθὼς καὶ ἡ ζέστη της. Προσπαθεῖ νὰ ἰδῇ τὸν ἥλιον, μὰ δὲν τὸ κατορθώνει. Σηκώνοντας τὸ κεφάλι του γι' αὐτὸν τὸ σκοπὸ κατὰ τὸν οὐρανὸ, βλέπει μιὰ στενὴ λουρίδα του κι ἀνάμεσα σ' αὐτὴ νὰ πετοῦν θεόρατα πουλιά, ἀετοὶ κι ὄρνια. Κοιτάζοντας ἀριστερὰ, βλέπει τὴν πλευρὰ τοῦ Ὀλύμπου νὰ προβάλλῃ μπροστά του, σὰν κανένας πανύψηλος πέτρινος τοῖχος, σημαδεμένος δῶ καὶ κεῖ ἀπὸ τὰ μαυρίσματα τῶν ἀστροπελεκίων. Στρέφοντας ὕστερα τὴ ματιά του δεξιὰ κατὰ τὸν Κίσαβο, ἀντικρίζει ἄλλοῦ θεόρατα βράχια κι ἄλλοῦ βαθιὰς καὶ ἄγριες χαράδρες. Κοντὰ σὲ ὅλες αὐτὲς τὶς ἀγριότητες ὁ διαβάτης βλέπει ἀκόμα, πῶς στενεύει πολὺ τὸ πλάτος τοῦ δρόμου, ποῦ μένει γιὰ νὰ περάσῃ, καὶ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια του—σύρριζα στὰ χεῖλη τοῦ στενοῦ αὐτοῦ δρομάκου—ἀκούει μουρμουρητὸ νεροῦ πολλοῦ. Ξαφνιασμένος γι' αὐτὸ, κοιτάζει ν' ἀνακαλύψῃ ἀπὸ ποῦ ἔρχεται τὸ μουρμουρητὸ αὐτό, καὶ βλέπει ἀνάμεσα ἀπὸ πυκνόφυλλα δέντρα, ἓνα μεγάλο θολὸ ρέμα νὰ κρυφοδιαβαίνει τὸ στενὸ. Εἶναι ὁ Πη-

νειός, πού ἄλλοῦ στενοχωρεμένα κι ἄλλοῦ μὲ ἀρκετὴ ἀπλωσιά, προσπαθεῖ νὰ περάσῃ τὸ μπουγάζι αὐτό.

3. Μὰ νά ! Τὴ στιγμὴ, πού ὁ διαβάτης, φοβισμένος ἀπὸ τὶς πρῶτες τρομαχτικὲς ἐντυπώσεις, συλλογιέται, ἂν πρέπη νὰ προχωρήσῃ παραμέσα, ἀκούει ἀπανωτὰ τὰ γνώριμα σφυρίγματα τοῦ τραίνου ν' ἀντηχοῦν ξαφνικὰ ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ μέρος τοῦ στενοῦ· καὶ σὲ λίγο ἀπορώντας βλέπει νὰ προβάλλῃ ἀπὸ κάποια σήραγγα ὀλόκληρος σιδηροδρομικὸς συρμὸς καί, σὰ φίδι χαμόσυρτο, νὰ προχωρῇ ἀνεβαίνοντας τὴν ἀπότομη πλευρὰ τοῦ Ὀλύμπου. Αὐτό, διαλύοντας κάθε φόβο του, τὸν κάνει νὰ προχωρήσῃ μὲ θάρρος πιά παραμέσα στὸ στενό.

Προχωρώντας τώρα ὀλοένα πιὸ βαθιά, ὄχι μόνον ξεθαρρεύει ὁ διαβάτης, παρὰ κι ἀρχίζει νὰ εὐχαριστιέται, ὥσπου φτάνει ν' ἀναγαλλιιάζῃ γιὰ ὅ,τι βλέπει κι ἀκούει στὸ διάβα του.

Μ' ὄλο πού ὁ δρόμος εἶναι ἄθλιος, δὲν τὸν κουράζει. Προχωρεῖ κάτω πάντα ἀπὸ ἴσκιους ψηλῶν δέντρων κι ἀνάμεσα ἀπὸ πέλαγος πρασινάδας. Ὅπου νὰ στρέψῃ τὸ μάτι του, παντοῦ θ' ἀντικρίσῃ πλούσια βλάστηση. Ἀγράμπελη καὶ κισσός, σκαρφαλωμένα σὲ θεόρατα πλατάνια, καὶ λεῦκες κι ἱτιές καὶ ἄλλα δέντρα, κρεμοῦν ὀλοῦθε τὰ μύρια τους κλωνάρια. Φτέρη πυκνὴ καὶ κισσὸς καταπράσινος σκεπάζουν κάθε λάκκο καὶ βαθούλωμα καὶ κάθε βράχο τόσο, πού νομίζεις, πὼς στὸ μέρος ἐκεῖνο ὁ Κίσσαβος οὔτε βράχια οὔτε λάκκους οὔτε χῶματα ἔχει !

Μιὰ εὐωδιὰ μεθυστικὴ τοῦ ἔρχεται στὴ μύτη, ὄχι μόνον ἀπὸ τ' ἀμέτρητα ἀγριουλόλουδα, παρὰ

καὶ ἀπὸ τὶς πολλὰς δάφνες, ποὺ ὑπάρχουν σ' αὐτὸ τὸ μέρος. Ἐνα ρυάκι, σὰν κλωστή ἀσημένια, βλέπει νὰ κατεβαίνει ἀπ' τὰ ψηλῶματα καὶ πότε νὰ χάνεται, περνώντας κάτω ἀπὸ τὴν παχιά γλόη, πότε νὰ ξαναφαίνεται λίγο παρακάτω, ὥσπου νὰ περάσῃ κάτω ἀπὸ τὰ πόδια σου.

Μὰ νά, τώρα ἄλλη εὐχαρίστηση! Δυνατά, μὰ ὄχι καὶ δυσάρεστα σφυρίγματα καὶ κελαηδήματα γλυκά καὶ τσιτσιρίσματα πουλιῶν λογιῆς λογιῶν ἀκούονται. Εἶναι τ' ἀμέτρητα κοτσούφια καὶ τ' ἀηδόνια καὶ οἱ γαλιάντρες καὶ οἱ σπῖνοι, ποὺ κρυμμένα ἔλα μέσα στὰ φουντωτὰ κλαδιὰ τῶν δέντρων, προσπαθοῦν, τὸ καθένα ὅπως μπορεῖ καλύτερα, νὰ εὐχαριστήσουν τὸ διαβάτη γιὰ τὴν τιμὴ, ποὺ τοὺς ἔκαμε νὰ περάσῃ κοντὰ τους....

5. Ἐτσι προχωρώντας καταμαγεμένος ὁ διαβάτης, φτάνει στὴ μέση τοῦ στενοῦ. Ἐδῶ τὰ Τέμπη στενεύουν πιὸ πολὺ, ὁ δρόμος γίνεται πιὸ ἀνηφορικὸς καὶ τὸ μурμουρητὸ τοῦ Πηνειοῦ μόλις ἀκούεται. Εἶναι τόσο ψηλά ἀπὸ κεῖ, ποὺ βρίσκεται ὁ διαβάτης! Ἐδῶ τὰ πλατάνια, ἀπλώνοντας κι ἀπὸ τὶς δυὸ ὄχτες τὰ κλωνάρια τους, σχηματίζουν μὲ τὴ φυλλωσιά τους μιὰ ἀτέλειωτη ἀψίδα. « Τί ὦραϊα » συλλογίζεται τότε ὁ διαβάτης « ποὺ θὰ ἦταν, νὰ μποροῦσα νὰ περνοῦσα κάτω ἀπ' αὐτὸ τὸν πράσινο θόλο, σκίζοντας τὰ νερά τοῦ Πηνειοῦ μὲ μιὰ βαρκούλα ! »

Ἐκεῖ ὅμως, ποὺ τέτοιες εὐχάριστες ἐπιθυμίες περνοῦν ἀπὸ τὴ σκέψη του, ἔξαφνα προχωρώντας λίγο παραπέρα, ἀρχίζει νὰ αἰσθάνεται κάποιον δροσερώτερο φύσημα νὰ τὸν λούζῃ. Εἶναι ὁ μπάτης τοῦ Αἰγαίου,

πού σέ λίγο, περνώντας όλο τὸ στενό, θ' ἀντικρίσῃ
καταγάλανο. Νιώθοντας αὐτὸ ὁ διαβάτης, ἀντὶ νὰ
εὐχαριστηθῆ, λυπᾶται, γιατί βλέπει νὰ τελειώνῃ τὸ
μαγικὸ πανόραμα, πού ἀπολάβαινε ὡς μιὰ μισητὴ ὥρα
τώρα καὶ πού τὸ ἤθελε ἀτέλειωτο...

Πρωτότυπο

§ 4. Ἑλληνικὴ χαραυγὴ.

"Ὡρα γλυκιὰ τῆς χαραυγῆς. Τρεμουλιαστὰ στὴ ράχη
ὁ Αὐγερινὸς φωτοβολεῖ.
Ἄκόμα οἱ λόγγοι εἶναι θολοὶ
καὶ τὰ βουνὰ κι οἱ βράχοι.

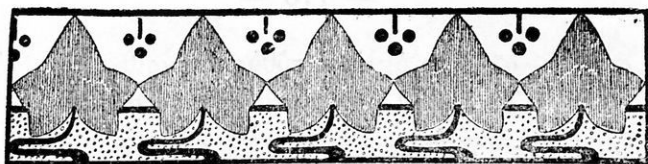
Τὰ χόρτα πίνουν τὴ δροσιὰ τῆς νύχτας, καὶ τὸ ἀηδόνι
χύνει κελᾶδημα γλυκό,
κι ἓνα ἀεράκι μαλακὸ
τὸ κῦμα χαρακώνει.

Νεράιδες, πού δὲ φαίνονται, χρυσὰ στεφάνια πλέκουν
κεῖ στοῦ βουνοῦ τὴν κορυφή.
Σ' αὐτὴν τὴν ὥρα τὴν κρυφὴ
ἀγγέλοι παραστέκουν.

"Ὡρα γλυκιὰ τῆς χαραυγῆς, πού ἡ φύση βαλσαμώνει
κι ἄνθη καὶ φύλλα καὶ κλαδιά.....

.....

Γ. Ζαλοκώστας

Ζ. ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΛΑΛΗΓΟΡΙΕΣ

§ 1. Γέρος και θάνατος.

Ένας γέρος σὲ φτώχειας ἀνάγκη
ἄλλον τρόπο νὰ ζήσῃ δὲν εἶχε,
παρὰ ξύλα νὰ κόψῃ στὸ λόγγο,
μετὰ βιάς τὸ ψωμί του νὰ βγάξῃ.

Μιὰ ἡμέρα βαριά φορτωμένος,
περπατώντας σ' ὄρθο μονοπάτι,
ἀπ' τὸν κόπο καὶ κάμα τοῦ ἡλίου
τὴν ἀνάσα νὰ πάρῃ δὲ φτάνει.

Σ' ἓναν ὄχτο τ' ἀνάσκελα πέφτει,
καὶ στὸ μέγα, πολὺ κούρασμά του
τὴ ζωὴ του μισώντας βαριέται,
καὶ τὸ Χάρο μὲ πόθο του κράζει.

Νά, κι ὁ Χάρος ἐμπρὸς του πετιέται,
τὸ δρεπάνι κρατώντας στὸ χέρι,
μ' ἄγρια ὄψη καὶ σχῆμα τρομάρας :
« Για, εἶμαι, γέρο » τοῦ λέει : « τί θέλεις ; »

—«'Αχ!» ὁ γέρος εὐθὺς ἀποκρίθη.
«Τὸ ζαλίκι μου αὐτο δὲ μποροῦσα
νὰ σηκώσω. Σὲ φώναξα ὁ δόλιος
νὰ μοῦ δώσης ὀλίγη βοήθεια!»

I. Βηλαράς

§ 2. Ἡ τρικυμία.

1. Τρία καράβια ἀρμενίζαν στῆς Πόλης τὰ μπουγάζια·
τὸνα ἀρμενίζει με νοτιά, τ' ἄλλο με τραμουντάνα,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο με τῆς στεριάς τὸ ἀγέρι.

Ντελὴ βοριάς τοῦ φώναξε, ντελὴ βοριάς τοῦ κράζει:
«Μάϊνα, καράβι, τὰ πανιά, μάϊνα καὶ ρίζ' τα κίτω!»

—«Δὲν τὰ μαϊνάρω τὰ πανιά καὶ δὲν τὰ κατεβάζω,
τί εἶμαι καράβι ξακουστό, καράβι ξακουσμένο·

ἔχω κατάρτια μπρούνιζινα, ἀντένες σιδερένιες,
κι ἐκεῖ, πού στήσω μιὰ φορὰ τὴν πλώρη, δὲ γυρίζω».

2. Ἀσπρογαλίζει ἡ θάλασσα, χορεύει τὸ καράβι,
σκώνονται κύματα βουνά, σφυρίζουν τὰ κατάρτια.
Κι ἀπ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ δειλινὸ κι ὡς μιὰ ὥρα νύχτα
καὶ πρὸς τὴ μιὰ τῆς νυχτὸς τὸ ξακουστὸ καράβι
στὰ κύματα ἐχώθηκε καὶ πίσω δὲν ἐφάνη.

Δημοτικὸ

Η΄. ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΤΡΑΓΩΔΙΕΣ

§ 1. Μιά θλιβερή Λαμπρή.

1. Μιά σειρά άτέλειωτη έβλεπες από μακριά να γράφεται στο δρόμο του άπέραντου κάμπου. Ήταν ή γραμμή των βειδαμαξιών, που άπλωνόταν, σαν κακοσυρμένη κοντυλιά παιδιοΰ στην πλάκα, και ξετυλιγόταν, σά σαρανταποδαρούσα, σιγά σιγά μετακινάμενη έλο κατά μπρός.

Άνάμεσα στη σειρά αύτη έβλεπες κι ανθρώπους πεζούς με τά παιδιά στην άγκαλιά και με μπόγους στη ράχη. Και καθ' λίγο κοίταζες τó πλήθος έκείνο να κοντοστέκεται και μαζί με αύτό κι όλα τ' άμάξια. Τά βόδια κατάκοπα με δυσκολία τέντωναν τó λαίμη τους, για να σύρουν τά στοιβαγμένα στά βαριά άμάξια πράματα κάθε φαμίλιας. Ή γή μαλακιά και τó βάρος πολύ.

Βούϊζε ό δρόμος από τις όμιλίες και τις φωνές ανθρώπων και ζώων. Φωνές, κλάματα, βελάσματα, γκαρίσματα, μουγκρίσματα. Τά σημάδια μιανής πο-πολύχρωμης ζωής, που διάβαινε τόν κάμπο για τó άγνωστο.

Κάποιο κεφάλι θέλει νὰ στρίψη κατὰ πίσω ἀπὸ λαχτάρια. Ζητᾷ ν' ἀντικρίση γιὰ τελευταία φορὰ τὸ μακρινὸ ὀρίζοντα τῆς ἀγαπημένης πατρίδας, πού χτὲς τὰ μεσάνυχτα παράτησε κι ἔφυγε ἄθελα. Ἐαφνικὰ ὅμως μιὰ καμουτσικιά Τούρκου χωροφύλακα θυμίζει σὲ ὅλους, πὼς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ γυρίζουν τὸ κεφάλι πρὸς τὰ πίσω :

« Γιασάκ· ἄρε ἰλερί ! » Δηλαδή : « Δὲν ἐπιτρέπεται. Τραβᾶτε μπρός ! »

2. Καὶ ἡ πομπὴ πάντα προχωρεῖ.

Ἐνσ κάρο πελώριο, περνώντας ἀπὸ λάκκο βαθύ τοῦ δρόμου, γέρνει κι ἀναποδογυρίζεται. Χύνεται τὸ φόρτωμά του κι ἡ πομπὴ ὅλη σταματᾷ. Πρέπει νὰ διορθωθῇ τὸ κάρο, νὰ ξαναφορτωθοῦν τὰ πράματα, γιὰ νὰ ξεκινήσῃ ἡ συνοδεία. Καὶ οἱ βλαστήμιες μὲ τὰ κλάματα καὶ ἡ πίκρα μὲ τὴν ἀπελπισία σμιγμένες, κάνουν τὴν πομπὴ κηδεῖα.

Εἶναι τὸ ξεσθήκιμα χιλιάδων Ἑλλήνων τῆς Θράκης, πού σὰ σκιῆς βαδίζουν στὸ ἄγνωστο, κάτω ἀπὸ τὴ βία τοῦ Τούρκου χωροφύλακα καὶ τὸ βούρδουλα τοῦ Τούρκου ἀξιωματικοῦ.

Χτὲς δόθηκε ἡ διαταγὴ καὶ σὲ δυὸ μονάχα μαῦρες ὄρες, παίρνοντας ὁ καθένας ὅ,τι μπορεῖ νὰ κουβαλήσῃ ἀπάνω του ἢ ν' ἀνεβάσῃ σὲ ζῶο καὶ σὲ ἀμάξι, ἔπρεπε νὰ ξεκινήσῃ καὶ ν' ἀκολουθήσῃ μαζί μὲ τοὺς ἄλλους χωριανούς. Βιαστικὰ καὶ μὲ ἀναφιλητὰ ἀποχαιρέτησε τὸ χωριό του μεσάνυχτα καὶ σήμερα ταξιδεύει στὸ ἄγνωστο, ἀφήνοντας τὸ σπίτι του—ἀποθήκη σωστή ἀπὸ τρόφιμα, ἀπὸ κρασιὰ κι ἀπὸ σιτάρι—στὰ χέρια τῶν γύρω Τούρκων χωρικῶν.

Τὸ χωριὸ σηκώνεται, τὸ χωριὸ μεταναστεύει μὲ τὴ βία...

3. Σὲ κάποιο ἀπὸ τ' ἀμάξια τῆς ἀτέλειωτης αὐτῆς σειρᾶς βλέπεις καὶ τὸν παπὰ τοῦ χωριοῦ, τὸ γέρο παπα-Κυριάκο, νὰ κάθεται, βαστώντας στὴν ἀγκυλιά του μιὰ εἰκόνα. Πλάϊ του ἡ παπαδιά καὶ ἡ κόρη τους καὶ γύρω τῆς ἐκκλησίας τὰ ξαφτέρυγα καὶ οἱ εἰκόνες. Ἡ Ἀνάστασις, τυλιγμένη σὲ μιὰ κόκκινη σακούλα, ἡ Ἀνάληψις καὶ ὅ,τι ἄλλο μπόρεσε νὰ σηκώσῃ ὁ δύστηνος. Ὁ Ἀϊ-Γεώργης δίπλα καὶ ἡ Παναγιά, ἀσημεστολισμένοι, λαμποκοποῦν στὸ ἀντίκρισμα τοῦ ἡλίου, ποὺ ἀσυγκίνητος λάμπει πάντα γιὰ δικαίους καὶ ἀδίκους. Ὁλ' ἡ ἀχνάδα τοῦ κάμπου σηκώθηκε τώρα καὶ διαλύθηκε μὲ τὸ δυνάμωμα τοῦ ἡλίου, μὰ ἀπὸ τὸ νοτιὰ ἔρχονται τὰ σύννεφα μαυρισμένα. Ὁ ἡλιος δυνάμωσε τὴν ἐλπίδα καὶ ἡ συννεφιά ἔφερνε τὴν ἀπελπισία.

Καὶ σὰ γυρίζουν τὰ κεφάλια τους πρὸς τὰ πίσω—πάντα κρυφὰ ἀπὸ τοὺς Τούρκους χωροφύλακες—δὲν ἀντικρίζουν παρὰ τὶς μακρυσμένες βουνοσειρῆς τοῦ χωριοῦ. Ἐχουν κατεβῆ στὸν κάμπο καὶ τίποτε δὲ θυμίζει τώρα ὅ,τι ἄφηναν πίσω τους.

Καὶ προχωροῦν καὶ προχωροῦν, σέροντας πάντα τὰ βήματά τους, σὰν τὴν ἑκατόχρονη γριά...

4. Ἀπόψε μοιρολογάει ὁ κάμπος! Σὲ μιὰ κακοτοπιά ξεφεύγει ἀπὸ τὴν ἀγκυλιά τὸ κοιμισμένο μωρὸ μιανῆς μάνας, καὶ πέφτει κάτω ἀπὸ τὸ ἀμάξι. Ὡσπου νὰ πεταχτῆ ἐκεῖνη κάτω, οἱ τροχοὶ τοῦ κατοπινοῦ ἀμαξιοῦ κομμάτιασαν τὸ μωρό. «Ὡχ! τὸ παιδάκι

μου, πάει τὸ παιδί μου ! Δυστυχία μου, τί ἔπαθα !»
μπήγει τὶς φωνές καὶ τοὺς θρήνους.

Τὰ κλάματά της ἀντηχοῦν γύρω, σὰν τῆς κουκουβάγιας τ' ἀπαίσια τὰ κακκαβίσματα. Ἀνάβει στὴ στιγμή ὁ πόνος κι ἀπὸ στόμα σὲ στόμα μεταδίνεται τὸ βογγητό. Κλαίει ὅλος ὁ κάμπος, στενάζουν οἱ βουνοκορφές, βογγάει ὅλη ἡ προσφυγιά.

Ὁ παπα-Κυριάκος, βάζοντας τὸ πετραχειίλι του στὸ φῶς τοῦ φαναριοῦ, διαβάζει βιαστικὰ λίγες εὐχές. Κάπου σ' ἓνα παχὺ χωράφι καταπράσινο, γεμάτο παπαροῦνες καὶ κκαπαδίτσες, λίγες τσαπιές ἀνοίγουν τὸν ἀναπαυτικὸ τάφο τοῦ παιδιοῦ. Ἡ πιὸ εὐτυχισμένη ψυχὴ ὅλης τῆς πένθιμης ἐκείνης συνοδείας!

5. Μεγαλοβδομάδα· κι ἡ Θράκη χυμένη στὸν κάμπο περπατεῖ ἀκόμα στὸ ἀγνωστο. Σὲ κάθε δρόμο της σχηματίζονται οἱ σαρανταποδαροῦσες τῶν βοῦδαμαξιῶν καὶ οἱ κακογραμμένες κοντυλιές παιδιάτικου χεριοῦ στὴν πλάκα. Εἶναι τὸ Σαμοκόβι, πού κατεβλίνει, εἶναι ὁ Ἅγιος Στέφανος, πού σέρνεται, εἶναι ἡ Σοφίδα καὶ ἡ μαυροθαλασσίτισσα ἡ Μήδεια.

— « Στὴ Τσορλοῦ τὴ Μεγάλῃ Πέμπτῃ ! »

Νά, κι ἡ Τσορλοῦ μὲ τὰ ψηλὰ καμπαναριά καὶ τὰ κομψὰ τζαμιά της ! Ἐδῶ ὠνειρεύτηκε ἡ συνοδεία νὰ χορτάσῃ τὴν πεῖνα καὶ τὸν ὕπνο. Ἐδῶ φαντάστηκε νὰ κατασταλάξῃ μὲ τὰ πράματά της. Ἐδῶ νὰ λύσῃ τὸ ζυγὸ καὶ νὰ ξαλαφρώσῃ τὰ λαιμὰ τῶν βοδιῶν της.

« Ἴσια » φωνάζει ὁ Τοῦρκος ἀξιωματικός, πού ὀδηγεῖ τὴν πομπή. Καὶ ἡ συνοδεία ὅλη περνᾷ ἔξω ἀπὸ τὴν πόλη, ἀφήνοντας ἀριστερὰ τὰ σπίτια.

« Ἀπαγορεύεται. Δὲ θὰ μπῆ κανεὶς ! ».

Χίλιες κατάρες σκορπιούνται ἀπ' ὅλα ἐκεῖνα τὰ στόματα στους χωροφύλακες καὶ τὸν ἀρχηγό τους.

— « Στὴν Ἡράκλεια, στὴ σκάλα τὴν Ἡράκλεια ! ». προστάζει ἐκεῖνος, δείχνοντας κατὰ τὴν Προποντίδα.

— « Πεινοῦμε ! » φωνάζει ὁ λαός.

— « Ὑπομονή ! Στὴν Ἡράκλεια θὰ δώσωμε ψωμί ! » ἀπαντάει ἀλύπητη ἡ φωνὴ τοῦ Τούρκου ἀρχηγοῦ.

Καὶ τὰ βόδια τεντώνουν πάλι τὸ λαιμό τους, καὶ τ' ἀμάξια τριζοβολοῦν ἀκατράμωτα, καὶ οἱ γέροι στενάζουν, καὶ τὰ μωρὰ κλαῖν, καὶ οἱ ἄντρες κεντοῦν τὰ βόδια καὶ βοηθοῦν στὶς κακοτοπιές τῶν τροχῶν νὰ κινηθοῦν.

6. Μεγάλῃ Πέμπτῃ· καὶ ὁ κόσμος ἀλειτούργητος καὶ ἀμετάλαβος, προχωρεῖ. Ραγίζουν οἱ ψυχές ὅλων. Σὰ σήμερα στὰ σπίτια τους ὅλοι θὰ ἦταν βουτηγμένοι στὴ χαρὰ. Τώρα βαδίζουν στὸ Γολγοθὰ τους.

Ὁ παπα-Κυριάκος, πάνω στὸ ἀμάξι, ἀνοίγει τὰ βιβλία καὶ διαβάζει. Σιγοδιαβάζει καὶ σιγοφέλνει τὰ τροπάρια, ψιθυρίζει τὰ εὐαγγέλια καὶ παρακαλεῖ : « Σῶσον, ἐλέησον !..... »

Μέγα Σάββατο· καὶ νά, ξανοίγει ἡ θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ—ἡ Προποντίδα— καὶ ἀπλώνεται ἀσυγκίνητη, χαϊδεύοντας τὴν ἀκρογιαλιά !

Οἱ γυναῖκες—ὁ λαός—τότε βλέποντάς τὴν τραγούδησε μοιρολογώντας :

« Θάλασσα, ποῦ ὅλα τὰ νερὰ καὶ τὰ ποτάμια πίνεις, ἀπ' τὰ δικά μας δάκρυα πλατύτερη νὰ γίνης ! »

Σ' ἓνα δίστιχο ἔχυσε ὅλον τὸ μεγάλο πόνο του.

Δυὸ μερόνυχτα στὴν ἀμμουδιά κλοίει τὴ μοῖρα
του τὸ κοπάδι ἐκεῖνο πεινασμένο. Ἐημερώνοντας ἡ Κυ-
ριακὴ τῆς Λαμπρῆς, δόθηκε ἡ προσταγὴ :

« Νὰ μοιραστοῦνε ! Ἐσεῖς στὴν Τσορλοῦ πίσω,
ἐσεῖς στὴν Ἡράκλεια, στὸ βαπόρι, πάνω γιὰ τὴν Πά-
νορμο ! »

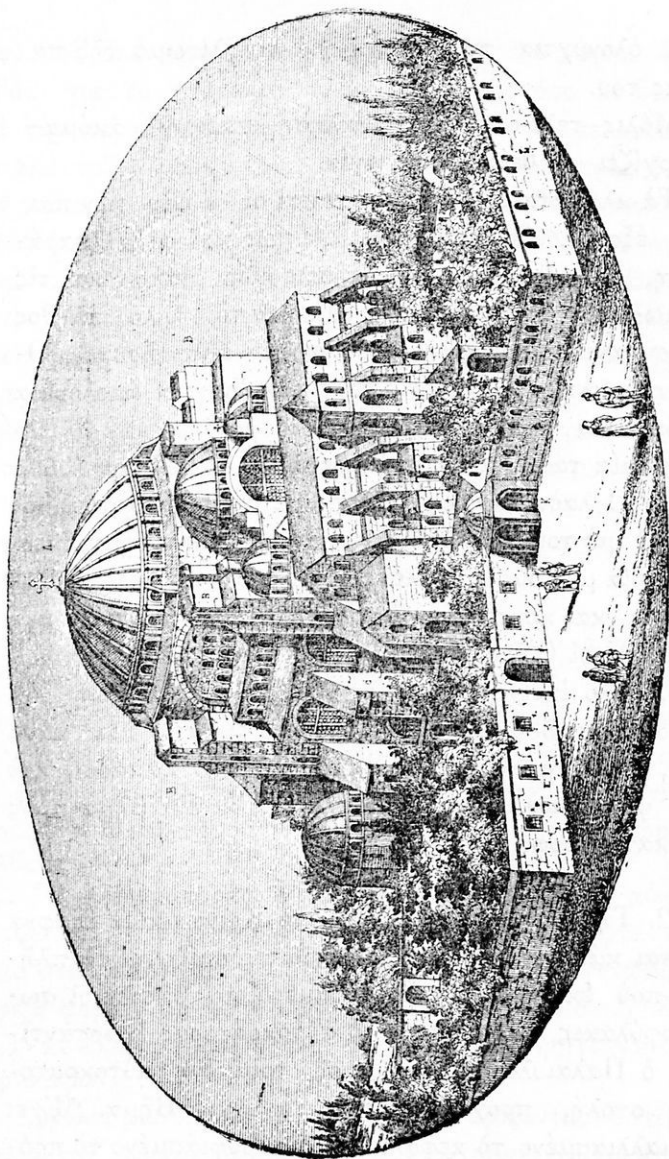
“Ολοι βουβοὶ καταπίνουν τὸ σάλιο τοῦ ἀναπάντεχου
κακοῦ καὶ πνίγουν τὸ κλάμα τῆς μεγάλης συμφορᾶς
των.

Πρὶν ἀρχίσῃ ὁ χωρισμός, ὁ παπα-Κυριάκος μα-
ζεύοντας τοὺς χωριανούς του γιὰ ὕστερη φορά, διά-
βασε τὴν ἀκολουθία τῆς Ἀναστάσεως, δίχως κεριὰ
καὶ δίχως φῶτα. Μὲ δάκρυα καὶ μοιρολόγια καὶ τοῦ
χωρισμοῦ τὰ πάθη ψέλνουν γιὰ στερνὴν φορά ὅ-
λοι μαζί τὸ « Χριστὸς ἀνέστη ». Καὶ οἱ ἄνεμοι σκορ-
ποῦν σὲ στεριά καὶ σὲ θάλασσα τὰ κλάματα καὶ τίς
φωνές τῆς ξεκληρισμένης Θράκης, πὺ θρηνηλογᾶ...

Πρωτότυπο

§ 2. Ἡ στερνὴ λειτουργία τῆς Ἀγίας Σοφίας.

1. Μὲ καρδιοχτύπια καὶ μὲ τρομάρες, μὲ δάκρυα
καὶ μὲ χαρὲς κύλησαν, μία μία, τριάντα ἐννιά ἡμέρες,
ἀφότου ὁ σουλτάνος Μωάμεθ ὁ Β' πολιορκεῖ τὴν
Πόλη. Ἐημερώνει Παρασκευή, 29 Μαΐου 1453, σα-
ράντα μέρες ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς πολιορκίας. “Ο-
λη τὴ νύχτα χτυποῦν ἀδιάκοπα οἱ καμπάνες καὶ τὰ
τήμαντρα τῆς Ἀγίας Σοφίας, τῆς μεγάλης τοῦ γένους
ἐκκλησίας. Μαζεμένος ἐκεῖ ὁ λαὸς τῆς Πόλης,

Ἡ Ἁγία Σοφία ὡς ἦταν, προοῦ νά γίνη ἔξω.

κάνει όλονύχτια παράκληση για τὸ γλιτωμὸ τῆς πα-
τρίδας του.

Μόλις τελειώνει ἡ παράκληση--χαραυγὴ ἀκόμα-
κι ἀρχίζει ἡ θεία λειτουργία.

Τὰ κλάματα τῶν γυναικῶν καὶ οἱ φωνές τῶν παι-
διῶν ἐξακολουθοῦν καὶ τώρα, ὅπως καὶ στὴν παρά-
κληση, νὰ σκεπάζουν τίς δεήσεις τῶν διακῶν καὶ τίς
ψαλμωδίες τῶν ψαλτάδων. Μὰ καὶ τὸ ἄλλο πλῆθος
τοῦ συναγμένου ἐκείνου κόσμου δὲν εἶναι ἤσυχο. "Ο-
λοι σιγοκλαῖνε. Θαρρεῖς πὼς ἀκοῦν τὴν ἀκολουθία
τῆς κηδείας κι ὄχι λειτουργία.

Καμία τάξη μέσα στὴ μεγάλη ἐκκλησία. "Ολοι
ἴσοι! Ὁ λαὸς ἀνακατεμένος μὲ τοὺς ἄρχοντες, οἱ
φτωχοὶ μὲ τοὺς πλούσιους, οἱ ἄντρες μὲ τίς γυναῖκες,
τὰ παιδιὰ μὲ τοὺς μεγάλους! Κι ὅσο προχωρεῖ ἡ λει-
τουργία καὶ κοντεύει ἡ ἀπόλυση, τόσο πιὸ πολὺ με-
γαλώνουν οἱ θρηῆνοι καὶ τ' ἀπελπιστικὰ κλάματα τοῦ
λαοῦ. "Ολο ἐκείνο τὸ πλῆθος νομίζει, πὼς ἡ ζωὴ του
θὰ βαστοῦσε ὅσο καὶ ἡ λειτουργία. Γι' αὐτὸ καὶ κάθε
λέξη, πού βγαίνει ἀπὸ τὰ στόματα τῶν παπάδων καὶ
τῶν ψαλτάδων, πιστεύει πὼς εἶναι κι ἓνα βῆμα πρὸς
τὴν καταστροφή...

2. Τὴν ὥρα, πού ψελνόταν τὸ Κοινωνικό, ἔξαφνα
γίνεται κάποια ταραχὴ. Στρατιῶτες σκίζουν τὸ πλῆ-
θος, πού ἐκκλησιάζεται. Παραμερίζουν βασιλικοὶ σω-
ματοφύλακες, καὶ σὲ λίγο ὁ αὐτοκράτορας Κωσταντῖ-
νος ὁ Παλαιολόγος, ντυμένος τριμμένη αὐτοκρατο-
ρικὴ στολή, προχωρεῖ κατὰ τὸ "Ἅγιο Βῆμα. "Ἐχει
ἀναμαλλιασμένο τὸ κεφάλι καὶ κατσουφιασμένο τὸ πρό-
σωπο. "Ἐρχεται ἀπὸ τὰ κάστρα μαζί μὲ τοὺς αὐλικούς

του. Μ' ὄλο πού δὲν τοῦ εἶχε μείνει πιά ναμιὰ ἐλπίδα γιὰ τὸ γλιτωμὸ τῆς Πόλης, ὥστόσο δὲ θέλει νὰ τὴν παραδώσῃ, προτοῦ νὰ χύσῃ καὶ τὴν τελευταία στάλα τοῦ αἵματός του. Κι ἐπιθεωρεῖ, ἕνα πρὸς ἕνα, τὰ κάστρα, καὶ δίνει διαταγές νὰ διορθωθοῦν πολλές ἐλλείψεις τους, καὶ δίνει θάρρος στοὺς ἀπελπισμένους, καὶ παινεύει τοὺς γενναίους, καὶ παρακαλεῖ ὅλους, στρατιῶτες κι ἀξιωματικούς, νὰ κάμουν γιὰ τελευταία φορὰ τὸ καθῆκον τους. Κι ὅταν νόμισε, πὼς ἔγινε ὅ,τι ἔπρεπε νὰ γίνῃ, θυμῆθηκε, πὼς εἶχε νὰ κάμῃ καὶ ἕνα ἄλλο, ἀκόμα πιὸ ἀνώτερο, χρέος. Νὰ προσευχηθῆ στοὺς Θεοὺ τοῦ καὶ νὰ κοινωνήσῃ τ' Ἀχραντα μυστήρια.

Γι' αὐτὸ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐπιθεώρηση τῶν κάστρων, καβάλα στοὺς ἀλογό του, διευθύνεται στὴν Ἀγία Σοφία.

3. Παύουν διὰ μιᾶς οἱ φωνές καὶ τὰ κλάματα τῶν γυναικόπαιδων καὶ ὁ θόρυβος τοῦ πλήθους ἡσυχάζει ἀμέσως, μόλις μπῆκε ὁ αὐτοκράτορας. Σὲ ὅλη ἐκείνη τὴν ἀπέραντη ἐκκλησία, νὰ, τώρα ἀκούεται καθαρὰ ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχιερέα, πού προσκαλεῖ τοὺς Χριστιανούς : « Μετὰ φόβου Θεοῦ, πίστεως καὶ ἀγάπης προσέλθετε ! »

Ὁ αὐτοκράτορας, ἀκούοντας τὴν πρόσκληση αὐτῆ, προχωρεῖ πρῶτος κατὰ τὴν ὥραία Πύλη καὶ φτάνοντας στοὺς εἰκονοστάσιο, σταυροκοπιέται καὶ γονατίζει τρεῖς φορὲς μπροστὰ στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ δεξιά κι ἄλλες τόσες φορὲς στὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας ἀριστερά.

Μόλις βαστᾶ τὰ δάκρυά του. Γυρίζοντας ὕστερα κατὰ τὸν κόσμον, φωνάζει : « Χριστιανοί, συχωρέστε με, κι ὁ Θεὸς νὰ σᾶς συχωρέσῃ ! »

— «Συχωρεμένος νάσαι!» άπαντᾶ ὄλο το πλῆθος με άναφιλητά.

Καί παίρνοντας κατά τή συνήθεια από τὰ χέρια τοῦ άρχιερέα, μεταλαβαίνει ὁ αὐτοκράτορας τὰ "Αχραντα μυστήρια ὁ ἴδιος. Ὑστερα γυρίζει κατά τὸ πλῆθος καί λέει πάλι :

« Ἀδέρφια, καιρὸς εἶναι νὰ μεταλάβετε ὄλοι σας κι ὅσοι ἀπὸ σᾶς μπορεῖτε νὰ κρατῆστε ὕπλα, νὰ με ακολουθήσετε. "Ολοι μας ἔχομε χρέος νὰ ὑπερασπιστοῦμε τὴν πατρίδα μας ὡς τὴν τελευταία στιγμή. "Αν δὲν εἶναι θέλημα Θεοῦ νὰ τὴ σώσωμε, πρέπει τουλάχιστο με τὴ θυσία μας ν' ἀφήσωμε στοὺς ἀπογόνους μας ἐνθύμηση τῆς ἀνδρείας μας, ποὺ νὰ τοὺς χρησιμέψη στὴ σκλαβιά, νὰ φυλάξουν τὴν πίστη τους».

Ἡ. "Ενα δυνατὸ σάλπισμα ἔκοψε τότε τὴν τραγική ἐκείνη σκηνή. Οἱ μητέρες ἀποχαιρετοῦν τὰ παιδιὰ τους. Οἱ γυναῖκες ρίχνονται στὴν ἀγκαλιὰ τῶν ἀντρῶν τους καί οἱ θρῆνοι μεγαλώνουν τόσο, ποὺ ἀντηχεῖ ὅλη ἡ ἐκκλησιά.

Δακρυσμένος κι ὁ αὐτοκράτορας βγαίνει ἀπὸ τὸ ναό, καβαλικεύει καί τραβάει κατά τὸ παλάτι του, γιὰ ν' ἀποχαιρετήση τοὺς δικούς του. "Αλλά κλάματα κι ἄλλοι θρῆνοι ἐκεῖ!

Σὲ λίγο μαζί με τοὺς αὐλικούς του, καί πάντα καβάλα, διευθύνεται κατά τὰ τεῖχη. Καί τὴν ὥρα, ποὺ λαλοῦν τὰ τελευταῖα λαλήματά τους οἱ πετεινοί, ἐκεῖνος με τὴ συνοδεία του βρίσκεται στὴν Πύλη τοῦ Ρωμανοῦ....

Πρωτότυπο

§ 3. Ἡ Θεσσαλονίκη σκλάβαι.

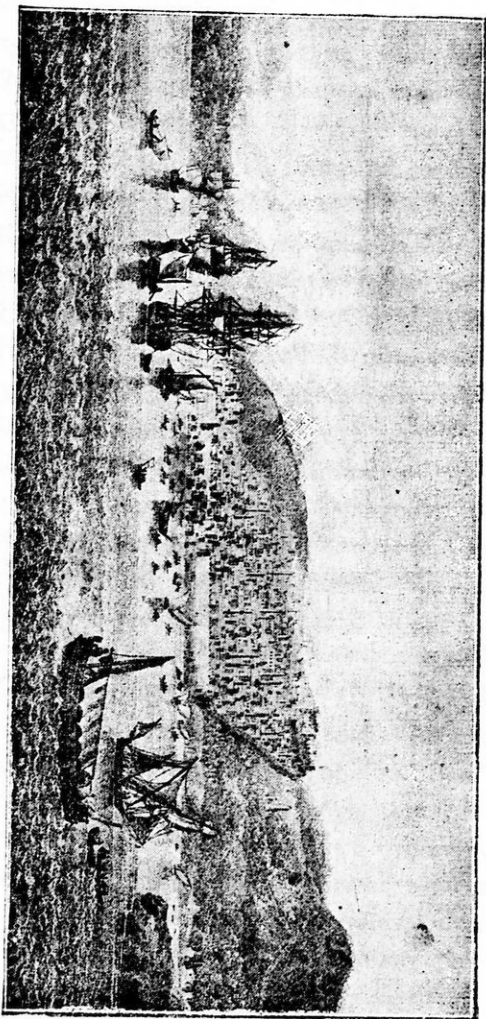
1. « Ἀκόμα ὡς τὶς τελευταῖες ἡμέρες τῆς ἐλευθερίας της ἡ πόλις μας ἦταν ὄλο χαρὲς καὶ γλέντια » λέει ὁ χρονογράφος, ποῦ ἔγραψε γιὰ τὴν ἄλωση τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Μέσα σ' αὐτὴ τὴν εὐδαιμονία της ἡ δευτέρα αὐτὴ πόλις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους, πλούσια σὲ ὄλα τ' ἀγαθά, δέχεται κακὰ μηνύματα. Ὁ ἕνας ὕστερ' ἀπ' τὸν ἄλλο, φτάνουν οἱ μαντατοφόροι, φέρνοντας κακὰ μαντάτα: « Ἐρχονται οἱ Τούρκοι μὲ τὸ σουλτάν Μουράτ ! »

Τρόμος καὶ φόβος πιάνει τὸ λαό, μὰ ὄχι κι ἀπελπισία. Ἀμέσως ἀρχίζουν τὶς ἐτοιμασίες, γιὰ ν' ἀντισταθοῦν στὸν ἐχθρό. Ἔχουν εἰς ἐλπίδες τοὺς στὸ Θεὸ καὶ στὸν προστάτη τῆς πόλης τοὺς, τὸ μυροβλήτη καὶ μεγαλομάρτυρα Ἅγιο Δημήτριο, καὶ εἶναι ἀποφασισμένοι « νὰ ὑποφέρουν ὄλα, γιὰ τὴν ἑξακουσμένη πατρίδα τοὺς » ὅπως λέει ὁ ἴδιος ὁ χρονογράφος.

2. Μιὰ ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἡμέρες τοῦ Μάρτη τοῦ 1430 γίνεται ἕνας μεγάλος σεισμός κατὰ τὰ μεσάνυχτα. Καὶ μέσα στὴν ταραχὴ καὶ τὸ φόβο τοῦ λαοῦ « μυριάνθρωπος στρατός » Τούρκων εἶναι τὸ ἄλλο πρῶτ' ἵνα πάρῃ τὴν πόλις ἑξαφνικά. Γιατὶ ὁ σουλτάν Μουράτ, καιροφυλαχτώντας ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, νόμισε πολὺ κατάλληλη τὴν περίσταση ἐκείνη τοῦ σεισμοῦ.

Ἡ ἀντίσταση ὅμως τοῦ στρατοῦ καὶ τῶν κατοίκων τῆς μεγάλης πόλης καὶ τὰ δυνατὰ κάστρα της κόβουν τὴν ὁρμὴ του καὶ τὸν ἀναγκάζουν νὰ τὴν περιζώσῃ καὶ ἀπὸ τὴ στεριά καὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα καὶ,

Η Θεσσαλονίκη ότος ήταν, όταν σκαβόρήγχε από τους Τούρκους.

σταίνοντας αντίκρυ στὰ κάστρα της ἄπειρες μηχανές, ν' ἀρχίσῃ ταχτική πολιορκία. Σὰν μελίσσια, περιτριγυρίζουν τὴν πόλιν οἱ Τούρκοι· καὶ εἶναι τόσοι πολλοί, πὺ ἐκατὸ ἀντίκριζαν σ' ἓνα μονάχα κάτοικο τῆς δύστυχης Θεσσαλονίκης.

3. Στὴν ἀρχὴ ὁ Μουράτ νόμισε, πὺς θὰ μπορούσε νὰ τὴν κυριέψῃ μὲ τὸ καλὸ καὶ μὲ ὑποσχέσεις, ὅτι τάχα θ' ἄφηνε ἐλεύθερους τοὺς κατοίκους της καὶ θὰ ἔδινε πολλὰ προνόμια, ἂν παράδιναν τὴν πόλιν τους.

Τρεῖς φορές προσπάθησε νὰ τοὺς ξεγελάσῃ μ' αὐτὸν τὸν τρόπο στέλλοντας προτάσεις, μὰ καὶ τὶς τρεῖς οἱ Θεσσαλονικῶτες ἀπόρριψαν περήφανα τὶς προτάσεις του αὐτές.

Τὰ μεσάνυχτα τῆς τετάρτης ἡμέρας τῆς πολιορκίας κάποιοι, μπαίνοντας ἀπ' ἔξω στὴν πόλιν, ἔφεραν τὴν εἶδηση, πὺς μὲ τὴν αὐγὴ ὁ Μουράτ θὰ ἔκανε γενικὴ ἔφοδο καὶ ἀπὸ τὴ στεριά καὶ ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Ταραχὴ καὶ τρόμος κυριέψε ὅλους· καὶ ὁ λαὸς γεμίζοντας τὶς ἐκκλησίες, πέρασε ἄγρυπνος ὅλη τὴ νύχτα μὲ παρακλήσεις στὸ Θεὸ καὶ στὸν ἅγιον καὶ προστάτη του, τὸν Ἅγιον Δημήτριον.

4. Ὡς τὴν αὐγὴ ἄγρυπνος ὁ λαὸς προσευχόταν ἀκόμα. Σὲ λίγο, βγαίνοντας πίσω ἀπὸ τὸ Χορτιάτη ὁ ἥλιος φώτισε, πάντα ἀσυγκίνητος, τὸ στρατόπεδο τοῦ Μουράτ καὶ τὴ Θεσσαλονίκη. Τότε ἀκούστηκαν τὰ τούμπανα καὶ οἱ σάλπιγγες τῶν ἐχθρῶν καὶ ὅλο ἐκεῖνο τὸ ἀμέτρητο καὶ ἄγριο πλῆθος τῶν Τούρκων πολεμιστῶν ξεκινάει ὀλοῦθε νὰ ἀνεβῆ τὰ κάστρα. Ἄλλοι κρατοῦν σκάλες θεόρατες, ἄλλοι μακριές σα]

νίδες, άλλοι ασπίδες πλατιές φτιασμενες από κλαδιά και άλλοι σπρώχνουν κατά τὰ τείχη τις πολιορκητικές μηχανές.

Μόλις πλησιάζουν στα κάστρα, ρίχνονται άπάνω, σαν τρελοί, από τή λύσσα και τήν όρεξη, που έχουν για να κυριέψουν τήν μεγάλη πόλη. Σάν κύματα τρικυμισμένης θάλασσας ρίχνονται, τὸ ένα πίσω από τὸ άλλο, τὰ πλήθη τῶν Τούρκων αδιάκοπα, γιατί είναι και άτέλειωτα. Τὰ βέλη πέφτουν, σά βροχή, και οί μηχανές ρίχνοντας χαλάζι τις πέτρες τους, προσπαθοῦν να σπάσουν τὰ κάστρα. Παραπέρα στήνοντας άλλοι τις πελώριες σκάλες, ζητοῦν ν' ανεβοῦν μ' αυτές άπάνω.

Τὰ βέλη πυκνά, οί φωνές άγριες και δυνατές. Και μέσα σε όλο αυτό τὸ πανδαιμόνιο σάλπιγγες άμέτρητες διαλαλοῦν ολουθε τήν υπόσχεσή τοῦ σουλτάνου, πώς όλος ό λαός και όλα τ' άγαθά τής πόλης θα είναι δικά τους.

5. Μὲ καρδιοχτύπι οί "Ελληνες στρατιῶτες και οί άρματωμένοι πολῖτες, άντρες και γυναῖκες, άραδιασμένοι άπάνω στα κάστρα περιμένουν τους Τούρκους να πλησιάσουν. Κι όταν βλέπουν, πώς ζύγωσαν αρκετά, αρχίζουν κι αυτοί με τὰ τόξα και με τις μηχανές τους να πετοῦν άπάνω τους σαίτες και λιθάρια άμέτρητα. Μά να, οί Τούρκοι σε πολλά μέρη κατορθώνουν ν' άκουμπήσουν τις σκάλες και τις μηχανές τους στα τείχη και ν' αρχίσουν, άλλοι ν' ανεβαίνουν κι άλλοι να προσπαθοῦν να πεταχτοῦν από μέσα από τις μηχανές άπάνω σ' αυτά.

Κρυμμένοι μέσα στις έπάλξεις και άγρυπνοι οί

Ἕλληνες φύλακες τῶν μερῶν αὐτῶν, τοὺς δέχονται ἔξαφνα μὲ ζεματιστὰ νερὰ καὶ λάδια καὶ ὑγρὲς φωτιές καὶ κόβουν γιὰ μιὰ στιγμή τὴν ὁρμὴ τους. Δὲ δειλιάζουν ὅμως ἐκεῖνοι καὶ μὲ λύσσα μεγαλύτερη τώρα ξαναχιμοῦν, γιὰ νὰ πετύχουν τὸ σκοπὸ τους. Πατώντας σὲ σωροὺς ἀπὸ πτώματα σκοτωμένων συναδέρφων των, προχωροῦν ἄφοβα κι ὀλοένα. Νέος ἀγῶνας, πιὸ ἄγριος ἀπὸ τὸν πρῶτο, περιμένει τοὺς δυστυχημένους ὑπερασπιστὲς τῆς πολιορκημένης πόλης....

6. Μὰ νά, σ' ἓνα μέρος τοῦ κάστρου, πού φυλαγόταν μὲ λίγη δύναμη, σκοτώνονται, ὁ ἓνας ὕστερα ἀπὸ τὸν ἄλλο, ὅλοι οἱ Ἕλληνες στρατιῶτες. Βλέποντας αὐτὸ οἱ Τοῦρκοι, ρίχνονται κατὰ κεῖ, σὰ λύκοι πεινασμένοι. Ὁ σουλτάν Μουράτ, ἀκούραστος καὶ τὰ πάντα ἐπιβλέποντας, μόλις παρατήρησε τὸ ρῆγμα αὐτό, διατάζει νὰ πυκνωθῇ ἡ ἔφοδος. Ζυγώνοντας οἱ στρατιῶτες του, χτυποῦν ἀκατάπαυτα μὲ τὰ κοντάρια, μὲ τὰ τσεκούρια καὶ μὲ τὰ σπαθιά καὶ πετοῦν τόσες πολλὲς σαῖτες ἀπάνω στοὺς Ἕλληνες πολεμιστὲς, πού ἔτρεξαν ἀμέσως, γιὰ νὰ ὑπερασπιστοῦν τὸ μέρος ἐκεῖνο, ὥστε δὲν τοὺς δίνουν καιρὸ οὔτε ἓνα λιθάρι οὔτε μιὰ σαῖτα νὰ πετάξουν κι αὐτοί.

Στὴν κρίσιμη ἐκείνη στιγμή ἀνάμεσα στὸν ἑλληνικὸ στρατὸ πετιέται ἓνα κεφάλι κομμένο Ἕλληνα στρατιώτη. Ἡ ταραχὴ ἀμέσως γίνεται πιὸ μεγάλη καὶ φέρνει τρομερὴ σύγχυση. Τὸ νιώθουν αὐτὸ οἱ Τοῦρκοι καὶ βάζοντας πιὸ μεγάλη προσπάθεια, κατορθώνουν μὲ βοή καὶ ἀλαλαγμοὺς ν' ἀνεβοῦν σ' ἓνα μέρος τοῦ κάστρου.

Σάν αστραπή, μαθαίνεται ἡ εἶδηση αὐτὴ ἀπὸ τὴ μιὰ ὡς τὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ κάστρου. Οἱ Ἕλληνες γεμάτοι ἐλπίδες ὡς τότε, χάνουν ἀμέσως τὸ θάρρος, παραιτοῦν τὶς θέσεις τους καὶ τρέχουν κατὰ τὴν πόλη, γιὰ νὰ κρυφτοῦν ὅπου μπορέσουν καλύτερα: στὰ σπίτια, στὶς ἐκκλησίες, στὰ μοναστήρια, στὰ θέατρα. Οἱ Τοῦρκοι, πλημμυρισμένο ξεροπόταμο, χύνονται, ἀβάσταχτοι πιά, στὴν μέσα πόλη καὶ ἡ Ξακουστὴ Θεσσαλονίκη, ἡ δευτέρη πόλη τῆς μεγάλης ἐλληνικῆς αὐτοκρατορίας, πέφτει στὰ χέρια τῶν Τούρκων.

7. Μουγκρίζοντας, σάν ἄγρια θηριά, ρίχνονται παντοῦ οἱ νικητές, ἐνῶ οἱ δυστυχημένοι Θεσσαλονικῶτες τρέχουν, σάν τρελοί, γιὰ νὰ γλιτώσουν. Ὅλοι φεύγουν κι ὅλα τὰ μέρη γεμίζουν ἀπὸ φυγάδες· οἱ ἐκκλησίες, τὰ μοναστήρια, τὰ ὑπόγεια, οἱ κρυψῶνες, ἀκόμα καὶ οἱ τάφοι. Κι ἐκεῖ ἀκόμα ζητᾶ σωτηρία ὁ λαός !

Κι ἀρχίζει τότε τὸ μεγάλο κακό.

Βοὴ καὶ θρῆνος, πὺ ἐβγαίνει ἀπὸ χιλιάδες στόματα σὲ ὅλη τὴν πόλη, μεγαλώνει τὴν ταραχὴ καὶ τὴ σύγχυση τῶν δυστυχημένων κατοίκων.

Κλαῖνε τὰ παιδιὰ, ζητώντας τοὺς γονεῖς των· θρηνοῦν καὶ φωνάζουν οἱ μητέρες, ζητώντας τὰ χαμένα τὰ παιδιὰ τους. Οἱ Τοῦρκοι, μπαίνοντας στὰ σπίτια, ἀρπάζουν ὅ,τι πιὸ πολύτιμο βρίσκουν ἐμπρὸς τους. Ὑστερα, βγάζοντας ἀπὸ τὶς κρυψῶνες τοὺς σπιτικούς, ἄλλους τοὺς σφάζουν καὶ ἄλλους τοὺς σέρνουν στὴ σκλαβιά. Πλήθη ἀπὸ ἄντρες καὶ γυναῖκες σέρνονται στοὺς δρόμους, σάν τὰ ζῶα τοῦ καραβανιοῦ, δεμένοι ὁ ἕνας πίσω ἀπὸ τὸν ἄλλο. Γυμνῶνονται σὲ λίγο τ' ἀρ-

χοντόσπιτα, οἱ ἐκκλησιῆς καὶ τὰ μοναστήρια. Ἀρπάζονται ἱερὰ κειμήλια καὶ στολίδια τῶν ἐκκλησιῶν, χρυσὰ καὶ ἀσημένια. Μολύνεται τὸ ἱερὸ λείψανον τοῦ Ἀγίου καὶ ὅλα τὰ χρυσαφικὰ καὶ τὰ πολύτιμα πετράδια, πού τὸ στολίζουν, γίνονται λάφυρα τῶν ἀχόρταγων νικητῶν.

Μιά μονάχη μέρα ἔφτασε, γιὰ νὰ ἐρημωθῇ ὅλη ἐκεῖνη ἡ μεγάλη καὶ εὐτυχισμένη πόλη !

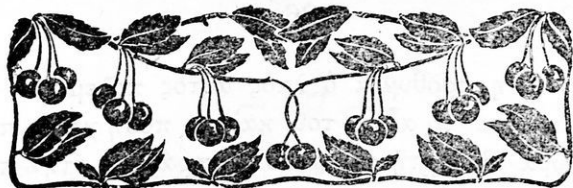
8. Βλέποντας ὁ σουλτάνος τὴ μεγάλη καταστροφή, θέλησε νὰ ζωντανέψῃ πάλι τὴ Θεσσαλονίκη. Κι ἔδωσε ἐλευθερία σὲ ὅσους ἀπὸ τοὺς κατοίκους τῆς ἔζησαν. Τοὺς χάρισε τὶς ἐκκλησιῆς τους, τοὺς ἔδωσε καὶ ἀρκετὰ προνόμια. Ὅμως δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ μετανοιώνοντας γι' αὐτό, ἔφερε Τούρκους κατοίκους, καὶ ἀφοῦ ἔδιωξε τοὺς Χριστιανούς, μοίρασε στοὺς ὀμόθρησκούς του τὰ σπίτια τῆς πόλης, τὶς ἐκκλησιῆς τὶς ἔκαμε τζαμιὰ καὶ τὰ μοναστήρια ξενῶνες.

Στὰ χέρια τῶν Τούρκων ἀπὸ τότε ἡ ξακουσμένη Θεσσαλονίκη μας κατάντησε μιὰ τιποτένια τουρκόπολη, ὥσπου ἔδωσ' ὁ Θεὸς καὶ στὶς 26 Ὀκτωβρίου τοῦ 1912, τὴν ἡμέρα τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ἑλληνικὸς στρατὸς τὴν ἐλευθέρωσε ἀπὸ τὴ σκλαβιά.

Πρωτότυπο

Η Θεσσαλονίκη όπως είναι σήμερα.

Θ' ΑΠΟ ΤΙΣ ΞΕΘΝΙΚΕΣ ΜΑΣ ΔΟΞΕΣ

§ 1. Ὁ θρίαμβος τοῦ Ἡρακλείου.

1. Ἐξακόσια εἴκοσι ὀχτώ χρόνια εἶναι περυσμένα ἀπὸ τότε ποὺ γεννήθηκε ὁ Χριστός, καὶ ποὺ ὁ Ἡράκλειος, ὁ αὐτοκράτορας τοῦ Βυζαντίου, γύρισε νικητὴς ἀπὸ τοὺς πολέμους του. Ἀρκετὰ χρόνια ὡς τότε πολεμώντας στὰ βάθη τῆς Ἀσίας τοὺς Πέρσες καὶ τὸ φοβερὸ βασιλέα τους, τὸ Χοσρόη, κουράστηκε καὶ βασανίστηκε.

Γυρίζει πίσω, ἀφοῦ ἔβαλε σὲ τάξιν τὰ σύνορα τῆς αὐτοκρατορίας του σὲ ἀσφαλισμένα σημεῖα καὶ ἀφοῦ τσάκισε σύρριζα τὴ μεγάλη περσικὴ δύναμη. Ἔρχεται νὰ ξεκουραστῇ ὁ ἴδιος, νὰ ξεκουράσῃ καὶ τὸ στρατό του.

Εἴκοσι ἑφτά χρόνων πόλεμοι! Σφαγὴ καὶ αἷματα! Ἡ τύχη τῆς αὐτοκρατορίας παίχτηκε. Ὁ λαὸς δοκίμασε τίς χειρότερες πίκρες καὶ τίς γλυκύτερες χαρές. Καρδιοχτύπησε γιὰ τὴν τύχη τοῦ ἔθνους, ἀγωνίστηκε καὶ γιὰ τὴν πρωτεύουσά του, νὰ τὴ γλυτώσῃ ἀπὸ ἐχθροὺς φοβεροὺς, τοὺς Ἀβάρους, φίλους καὶ συμμάχους τῶν Περσῶν, τὴν ὥρα ποὺ ὁ αὐτοκράτοράς του, μῆνες μακριὰ ἀπὸ αὐτὴ, προσπαθοῦσε μερόνυχτα νὰ νικήσῃ τὸ φοβερὸ τὸ θηρίο, τὸ βασιλεῖα Χοσρόη.

Μὲ πόση προθυμία ὁ λαὸς αὐτὸς πολεμοῦσε καὶ ἔχυνε ὡς τότε τὸ αἶμα του καὶ μὲ πόση χαρὰ περιμένει τώρα νὰ δεχτῆ τὸν αὐτοκράτορά του στὴν πρωτεύουσα!

Ὁ Ἡράκλειος γυρίζει νικητῆς.

2. Τὸ μήνυμα τοῦ νικητῆ αὐτοκράτορα, πῶς κερδήθηκε ἡ νίκη καὶ τελείωσε ὁ πόλεμος, ἔχει φτάσει στὴ μεγάλη Πόλη, στὴν πρωτεύουσα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Ἡ χαρὰ τοῦ λαοῦ γύνεται καὶ σκορπίζεται σὲ ὅλα τὰ σημεῖα της ἀπὸ πολλὰς ἡμέρας. Γιορτάζει τὰ ἐπινίκια καὶ περιμένει ἀνυπόμονα νὰ χαιρετήσῃ ἀπὸ κοντὰ τὸν αὐτοκράτορά του. Καὶ νά, ὕστερα ἀπὸ μερικὲς ἐβδομάδες μαθαίνει, πῶς ἐκεῖνος

ἔφτασε στή Χαλκηδόνα, τήν ἀντικρινή καί γειτονική πόλη τῆς πρωτεύουσας!

Καί δὲν εἶναι ψέμα. Τὸ παλάτι τῆς Ἱερείας τῆς πόλης αὐτῆς δίνει στὸν Ἡράκλειο τὸ πρῶτο ξεκούρασμα. Ἐκεῖ, ἀνάμεσα στοὺς δικούς του, μελετᾷ τὸ ἔργο του, ξαναφέρνει στή μνήμη τὶς νίκες καὶ τὶς εὐτυχίες του, τὶς μακριές του πορεῖες καὶ τὰ δεινοπαθήματα τοῦ στρατοῦ του. "Ὀλη του ἡ πολεμικὴ ζωὴ περνᾷ ἀπὸ τὰ μάτια του.

Ψαρά τὰ μαλλιά του ἀπὸ τὶς φροντίδες κι ἀυλακωμένο τὸ πρόσωπό του ἀπὸ τὶς ζαρωματιές τῶν μακρινῶν του κόπων. Κοιτάζοντας ἀπὸ τὰ παράθυρα τοῦ παλατιοῦ αὐτοῦ τὸ Βυζάντιο καὶ τὸν πανύψηλο τροῦλο τῆς Ἀγίας Σοφίας, περιμένει νὰ φτάσουν σὲ λίγο οἱ αἰχμάλωτοί του, ὁ Τίμιος Σταυρός καὶ τὰ λάφυρα, γιὰ νὰ στολίσῃ τὸ θρίαμβό του. Ἀναπαύοντας στὸ ἴδιο μέρος τὸ κορμὶ καὶ τὸ νοῦ του, δέχεται μαζί μὲ τοὺς συγγενεῖς του, τοὺς ὑπουργοὺς καὶ τοὺς ἄρχοντες. Ὑποδέχεται καὶ τὸν πατριάρχη καὶ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ τῆς πρωτεύουσάς του, ποὺ κρατεῖ στὰ χέρια λιόκλαδα καὶ φωνάζει « ζήτω » χαρούμενα.

3. Εἶναι ὄνειρο ἡ Πόλη. Ὁ γυρισμὸς ὕστερα ἀπὸ πολὺχρονο ἀγῶνα εἶναι ἡ πιὸ μεγάλη εὐτυχία. Οἱ θρακικὲς ἀκτὲς ἀντίκρου, βουτηγμένες στὸ πράσινο τοῦ δάσους καὶ στὸ γαλάζιο τοῦ Βοσπόρου, ποὺ κατεβάζει τὰ ρέματα μὲ τὰ μάγια τῶν ζεφύρων. Τὰ νησιά ἀριστερά, ἡ Χάλκη, ἡ Πρώτη καὶ ἡ Πρίγκηπος, μαλακὰ ἀπλωμένα στὸ ἀνοιγμα τῆς θάλασσας τοῦ Μαρμαρᾶ. Τὸ ἱερὸ Βυζάντιο παραπέρα κι ἀκριβῶς στὰ βόρεια τῆς Χαλκηδόνας, μὲ τοὺς τροῦλους τῶν ἀμέ-

τρητων ἐκκλησιῶν καὶ τὸ ξάπλωμα τῶν πολλῶν καὶ ἀπέραντων παλατιῶν καὶ στρατώνων καὶ τὸ πλῆθος τῶν σπιτιῶν, φραγμένων ὄλων μέσα σὲ κάστρα πανύψηλα καὶ δυνατά. Καὶ τέλος ὁ Κεράτιος, γεμάτος ἀπὸ καράβια λογιῆς λογιῶν καὶ βάρικες ἀμέτρητες.

Εὐφραίνεται τὸ μάτι τοῦ αὐτοκράτορα, ξανοίγοντας ἀπὸ τὰ παράθυρα τοῦ παλατιοῦ του μιὰ δύση ἀπὸ κεῖνες, ποὺ μονάχα ὁ τόπος αὐτὸς χαίρεται. Πετᾶ ἡ ψυχὴ του, ξαναβρίσκοντας τὴν πρωτεύουσα μεγαλόπρεπη νὰ τὸν περιμένῃ θριαμβευτὴ καὶ νικητὴ.

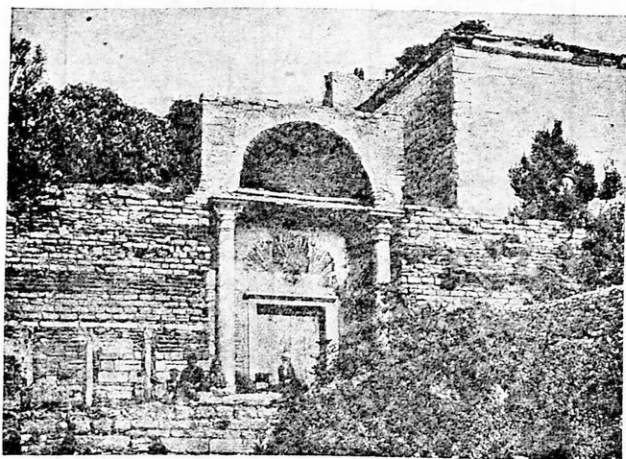
4. Πέρασαν ἀρκετὲς ἡμέρες, ὥσπου νὰ φτάσουν οἱ ἀιχμάλωτοι, ὁ Σταυρὸς καὶ τὰ λάφυρα. Σήμερα πιά εἶναι ὅλα ἕτοιμα. Καὶ ἡ πομπὴ ξεκινᾷ. Ἐνας δρόμωνας—βασιλικὸ καράβι—δέχεται τὸ νικητὴ αὐτοκράτορα. Πλοῖα πολεμικὰ τὸν συντροφεύουν πολλὰ. Ἡ θάλασσα ἀναταράζεται καὶ βουτίζει ἀπὸ τὰ σαλπίσματα καὶ τοὺς ἤχους καὶ τοὺς κρότους τῶν σαλπύγγων καὶ τυμπάνων κι ἀπὸ τὴς ζητωκραυγὰς καὶ τοὺς ἀλαλαγμούς, ποὺ βγαίνουν ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ συνοδεία αὐτὴ τῶν καραβιῶν.

Ἡ πομπὴ φτάνει σὲ λίγο στὸ λιμανάκι τοῦ Ἐβδομου, ἐνὸς ἀπὸ τὰ πολλὰ προάστεια τοῦ Βυζαντίου. Ἐδῶ ἡ θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ στέλνει τὰ κύματά της ἡσυχα, καὶ χτυπώντας μαλακὰ στὸν ἄμμο καὶ στὰ βότσαλα τῆς ἀκρογιαλιᾶς, σκορπᾷ τὰ μαργαριτάρια της ἀμέτρητα.

Ὁ λαὸς ὅταν ἔμαθε, πὼς ὁ αὐτοκράτορας ἔφτασε στὸ Ἐβδομο, τρέχει κατὰ κεῖ, βγαίνοντας ἀπὸ τὰ

κάστρα τῆς πόλης καὶ κρατώντας στέφανα ἀπὸ λουλού-
δια.

Τὴν ὥρα αὐτὴ οἱ αἰχμάλωτοι καὶ τὰ λαμπρὰ λά-
φυρα ἔξω ἀπὸ τῆ Χρυσόπορτα περιμένουν. Ἐκεῖ
περιμένει κι ὁ νικητὴς στρατός. Ἐκεῖ πηγαίνουν νὰ
δεχτοῦν τὸν αὐτοκράτορα καὶ ἡ βασίλισσα, λαμ-
προστολισμένη, καὶ οἱ ἄρχοντες καὶ οἱ Ἰσχυρῆτικοί

Ἡ Χρυσόπορτα ὅπως εἶναι σήμερα.

ἄλλοι καὶ μαζί μ' αὐτοὺς καὶ ὁ πατριάρχης μὲ ὅλη τὴν
ιερά Σύνοδο, βαστάζοντας κλαδιὰ ἐλιᾶς καὶ λαμπά-
δες. Ἰερωμένοι, πηγαίνοντας μπροστά, κρατοῦν ψηλά
τὸ πιὸ πολύτιμο λάφυρο τοῦ μακρόχρονου πολέμου,
τὸν Τίμιο Σταυρό, ποὺ οἱ Πέρσες, κυριεύοντας κάποτε
τὴν Ἱερουσαλήμ, τὸν ἔρπαξαν ἀπὸ κεῖ καὶ τὸν ἔφεραν
στὴν πρωτεύουσά τους.

5. Ἡ ὥρα ἔφτασε. Ἡλιοκαμμένος ὁ αὐτοκρά-
τορας, πηδᾷ στὸ ἄσπρο του ἀραβικὸ ἄλογο. Ἀστρά-

φτει δλόκληρος ανάμεσα στους άλλους. Φορεῖ χρυ-

Νά, καί τά λάφυρα παύσιν ἐπὶ τοὺς ἀγχιμάκτους (σ. 11.)

Καί νά, σὲ λίγῳ πύρο ἐπὶ τὸν Ἡρόδωτο σὲ στείρῃ ἀπέλαστον πύρον ὅι ἀγχιμάκτοι (σ. 112)

σούφαντο φόρεμα, μαργαροκεντημένο θώρακα στὸ
στῆθος καί χρυσὸ στεφάνι στὸ κεφάλι. Ζωμένος μὲ

σπαθί στή μέση, βαστᾶ στό χέρι λόγχη χρυσή.

Περήφανο τὸ ἄλογό του προχωρεῖ σιγά πρὸς τὴ Χρυσόπορτα.

Ὁ λαὸς πάει μπροστὰ καὶ πλάϊ του. Οἱ μεγιστᾶνες κοντά του, ἄλλοι πεζοὶ κι ἄλλοι καβαλάρηδες, ὅλοι ἀρματωμένοι καὶ λαμπροστολισμένοι, τὸν ἀκολουθοῦν. Τὰ κάστρα μπροστὰ του ὑψώνονται πελώρια, καβαλικεμένα ἀπὸ πλῆθος ἀμέτρητο, πού ζητωκραυγάζει ἀδιάκοπα ἀπὸ μακριά.

Στὸ ἱερό τοῦ Προδρόμου ὄλη ἡ πομπὴ σταματᾶ. Ὁ αὐτοκράτορας δέεται μὲ κατάνυξη. Σταματᾶ καὶ λίγο παραπέρα, στῶν Ἀβραμιτῶν τὸ ἱερό. Ἐδῶ ἀκούεται ψαλμωδία, πού ἔλεγε : « Δόξα στὸ Θεό, πού ἔδωσε σ' ἐμᾶς μαζί μὲ τὴ νίκη τὸν ἴδιο δεσπότη ! Δόξα στὸ Θεό, πού σὲ μεγάλωσε, αὐτοκράτορα τῶν Ρωμαίων ! Δόξα καὶ σ' ἐσένα, Παναγία Τριάδα, πού εἶδαμε τὸν ἴδιο δεσπότη νικητὴ ! Καλῶς ἤρθες νικητής, ἀνδρειότατε δέσποτα ! »

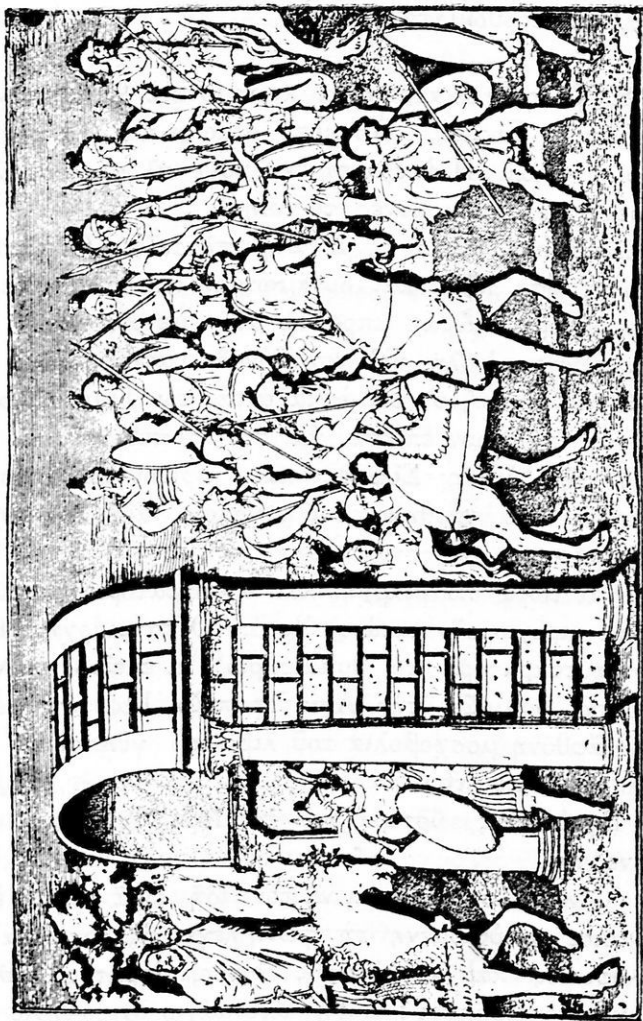
6. Ἡ μεσαία πύλη τῆς Χρυσόπορτας ἀνοίγει. Εἶναι ἡ θύρα τῶν θριάμβων. Καὶ περνᾷ ὁ αὐτοκράτορας καβαλάρης, ἀστράφτοντας ἀπὸ μεγαλεῖο καὶ λάμψη βασιλική. Ἀμέσως πίσω ἀπ' αὐτὸν περνοῦν καὶ οἱ αἰχμάλωτοι καὶ τὰ λάφυρα ἀπὸ τὴν ἴδια πύλη.

Ὁ δρόμος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, πού λεγόταν τότε Μέση, ἀπλώνεται μακρὺς. Σκίζονται αὐτὸν ἡ πομπή, προχωρεῖ πρὸς τὴν Ἁγιά Σοφία.

Πολλῖτες κάθε τάξης, γέροντες καὶ παιδιά, καλόγεροι κι ἐργάτες, πλούσιοι καὶ φτωχοί, ντόπιοι καὶ ξένοι, κρατώντας στὰ χέρια λαμπάδες ἀναμμένες, περιμένουν μὲ ἀγωνία τὸ πέρασμα τοῦ αὐτοκράτορα.

"Ολοι, ἐξὸν ἀπὸ τὸ ἱερὸ πρόσωπό του καὶ τὸν Τίμιο Σταυρό, θέλουν νὰ ἰδοῦν ἀκόμη καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὰ λάφυρα. Ἐχουν ἀκούσει τόσα πολλὰ καὶ γιὰ κείνους καὶ γι' αὐτά. Καὶ νά, σὲ λίγο πίσω ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα, σὲ σειρά ἀτέλειωτη, περνοῦν οἱ αἰχμάλωτοι ! Στρατηγοί, ἀξιωματικοὶ καὶ ἄρχοντες, Πέρσες, Μῆδοι καὶ Ἀσιᾶτες, λογιῶν λογιῶν, μὲ τίς παράδοξες στολὲς καὶ τὰ πλούσια στολίδια τους. Νά, καὶ τὰ λάφυρα κατόπιν ἀπ' αὐτούς ! Ἄρματα, ὄπλα, πολύτιμα πανικά, χρυσὰ καὶ ἀσημένια σκεύη, ἀρώματα, σημαῖες, λάβαρα καὶ ἄλλα πολλὰ. Ὅλα παράδοξα, ὅλα πολύτιμα. Καὶ βλέπει ὁ λαὸς καὶ γάσκει καὶ θαυμάζει καὶ ἐνθουσιάζεται καὶ χειροκροτῶντας τὸν αὐτοκράτορά του, τοῦ φωνάζει μὲ ὄλην τὴ δύναμή του : « Καλῶς ἤρθες νικητὴ ! Νὰ μᾶς ζήσης ! Πολλὰ τὰ ἔτη σου, δέσποτα ! »

7. Ὁ δρόμος ὅλος κατακάθαρος καὶ ἀνθοστρωμένος. Μυρτιές, δάφνες καὶ λουλούδια τῆς ἐποχῆς σὲ διάφορα σχήματα, κρεμασμένα παντοῦ, ὁμορφαίνουν τοὺς τοίχους, τίς θύρες καὶ τὰ παράθυρα τῶν σπιτιῶν καὶ τῶν μαγαζιῶν. Κρεμασμένα ἀσημένια καὶ χρυσὰ πολυάντηλα καῖνε, καὶ ἀπλωμένα χαλιὰ ὠριόπλούμιστα καὶ πανιὰ χρυσοῦφαντα καὶ κεντημένα μὲ ἱερὰς εἰκόνες, στολίζουν τοὺς ἐξῶστες τῶν ἀρχοντοσπιτιῶν τῆς Μέσης. Ἀπὸ τοὺς ἴδιους ἐξῶστες ροδοστάγματα καὶ ἀνθόνερα χύνονται καὶ ραντίζουν τὸν αὐτοκράτορα, ἐνῶ μοσχοβολοῦν τὰ λιβάνια καὶ τὰ μυρωδάτα ξύλα, ποὺ καῖνε σὲ ὅλον τὸ μακρὸ αὐτὸ δρόμο, ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ γεμίζουν τὸν ἀέρα μὲ γλυκιὰ μοσχοβολιά. Καὶ ἀπὸ θέσεις ὠρισμένες ἀκού-

Καί περὸν ὁ Πριάμειος καθ' αλάσῃ, ἀσπιδόφροντας ἀπὸ μεγαλέο καὶ λάμπῃ βασιλῆϊ (σ. 41).

ονται στὸ διάβα τοῦ νικητῆ στίχοι ταιριαστοὶ γιὰ τὰ μεγάλα κατορθώματά του.

8. Χτυποῦν ἀκατάπαυτα κι ἀρμονικὰ οἱ καμπάνες τῆς Ἀγιάς Σοφιάς. Ὁ πομπὴ σίμωσε πιά. Τὰ πλήθη στρυμώνονται. Ἡ ἀπέραντη ἐκκλησία πλημμυρισμένη, χαιρετᾶ μὲ ζητωκραυγὲς τὸ νικητῆ.

Διαβαίνει τώρα τὴ μεγάλη πλατεῖα. Οἱ ζητωκραυγὲς ὅσο πᾶνε καὶ δυναμώνουν πιὸ πολὺ. Νά, ὁ αὐτοκράτορας τώρα μπροστὰ στὸ μεγάλο ναό ! Ὁ πατριάρχης μὲ ὅλη τὴν ἱερὴ Σύνοδο, ἀφοῦ πρῶτα μὲ εὐλάβεια θυμιάζουν καὶ ἀσπάζονται τὸν Τίμιο Σταυρό, τὸν παίρνουν ἔπειτα καὶ τὸν τοποθετοῦν εἰς τὸ Ἱερὸ τῆς Ἀγιάς Σοφιάς, καὶ γυρίζοντας ἀμέσως δέχονται στὸ νάρθηκα τοῦ μεγάλου ναοῦ τὸ νικητῆ αὐτοκράτορα.

Καὶ τώρα πατριάρχης καὶ αὐτοκράτορας μεγαλόπρεπα προχωροῦν κατὰ τὸ Ἱερό. Ὁ πατριάρχης δίνει στὸν αὐτοκράτορα τὸ θυμιατήριον, κι ἐκεῖνος τριγυρίζοντας, θυμιάζει τὴν Ἀγία Τράπεζα. Καὶ τότε μέσα στὴν ἀφθονη μωσχοβολιά τοῦ λιβανιοῦ γίνεται τὸ εἶδωλο τοῦ λαοῦ του...

Βγαίνοντας ὕστερα ἀπὸ τὸ Ἱερό, ἀνεβαίνει στὸ θρόνον του.

Ὁ λαὸς σπρώχνεται νὰ τὸν ἰδῆ ἐκεῖ ψηλά, ἐνῶ ὁ διάκος μὲ ὑψωμένη τὴ φωνὴ λέγει τίς εὐχὲς καὶ ὁ πολὺφωνος καὶ καλλίφωνος χορὸς, ἀόρατος, ψέλνει γλυκὰ τὸ τροπᾶρι : « Τῆ ὑπερμάχῳ στρατηγῶ τὰ νικητήρια ... » Ὁ πατριάρχης εὐλογεῖ τὸν « ὀρθόδοξο, τὸν ἰσαπόστολο καὶ τὸν θωρακισμένο μὲ τοῦ Χριστοῦ τῆ δύναμη » αὐτοκράτορα.

Βγαίνει σὲ λίγο υπέρλαμπρος καὶ θαυμαστός καί, σκίζοντας τὸ ξετρελαμένο ἀπὸ χαρὰ πλῆθος τοῦ λαοῦ, γυρίζει εὐτυχισμένος γιὰ τὸ θρίαμβό του στὸ θεοφύλαχτο παλάτι ὁ Ἡράκλειος, ὁ νικητὴς τῶν Περσῶν.

Πρωτότυπο

§ 2. Ὁ στόλος τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ στὴν Κρήτη.

1. Εἴμαστε στὰ 960 μ.Χ. Ὁ στόλος τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ, τοῦ ξακουσμένου στρατηγοῦ τοῦ Βυζαντίου, εἶναι ἔτοιμος νὰ ξεκινήσῃ.

Ὁ Κεράτιος μὲ τὸ βαθυγάλαζο χρῶμα του ἀπλώνεται ἡσυχος στὴ μαγικὴ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου. Τὰ ὑψώματα τῆς Ἐφτάλοφης, οἱ βουνοκορφές τῆς Χρυσουπόλεως κι ὅλα τὰ γύρω ἀπλωμένα περιγιάλια τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας λαμποκοποῦν ἀπὸ τὰ θαυμαστά χρώματα τοῦ ἡλίου.

Ὅλο τὸ μεγάλο διάστημα ἀπὸ τὸν Κεράτιο ὡς τὴ Χρυσούπολη εἶναι γεμᾶτο ἀπὸ χιλιάδες πλοῖα. Ἔχουν τὶς πλευρὲς καὶ τὰ πανιά τους ζωηρὰ χρωματισμένα, χρυσοστόλιστες τὶς πλώρες τους καὶ στίς πρύμνες κρεμασμένες γιγάντιες σημαῖες καὶ λάβαρα, ζωγραφισμένα μὲ τὶς εἰκόνες τοῦ Παντοκράτορα, τῆς Παναγίας καὶ τῶν μεγάλων στρατιωτικῶν ἀγίων, δηλ. τοῦ ἀγίου Θεοδώρου τοῦ Τύρωνα, τοῦ ἀγίου Θεοδώρου τοῦ στρατηλάτη, τοῦ ἀγίου Γεωργίου καὶ τοῦ ἀγίου Δημητρίου.

Ἀπάνω στίς γέφυρες τῶν πολεμικῶν караβιῶν, ποὺ ἔχουν διάφορα σχήματα, λαμποκοποῦν καὶ ἀστρά-

φτουν στὸν ἥλιο οἱ θώρακες οἱ ἀλυσσωτοὶ καὶ οἱ στρογγυλὲς ἀσπίδες καὶ τὰ μέταλλα κράνη τῶν πολεμιστῶν ναυτῶν.

Καὶ βλέπεις μέσα σ' ἐκεῖνα τὰ καράβια ἀνάκατα λογῆς λογιῶν φορεσιές· ἀπὸ τὶς κομψὲς καὶ συνηθισμένες τῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς, ὡς τὶς ἀκομψες καὶ κατὰμυρες στολὲς τῶν φυλῶν τοῦ Βοριᾶ κι ὡς τὶς ἀλλόκοτες πέτσινες καὶ ἀπὸ μαλλὶ τῶν ἄγριων πολεμιστῶν τῆς στέππας.

Κι ἀκοῦς, περνώντας κοντὰ τους, τὶς φωνὲς τῶν διαφόρων ἀξιωματικῶν τοῦ ναυτικοῦ, πού προστάζουν τοὺς ναῦτες, ν' ἀνακατεύωνται μὲ τὶς φωνὲς τῶν ἀξιωματικῶν τῆς ξηρᾶς, πού ἐπιτηροῦν τὸ μπαρκάρισμα.

2. Χιλιάδες βάρκες καὶ καϊκάκια, ὄμορφα χρωματισμένα, γεμάτα ἀπὸ εὐγενεῖς Κωνσταντινουπολιῖτες, πού βγῆκαν νὰ ἰδοῦν τὸ μεγαλόπρεπο θέαμα, διασταυρώνονται ἀνάμεσα ἀπὸ τὰ πολεμικὰ καράβια.

Δεξιὰ κι ἀριστερά, στὶς ψηλὲς ὄχτες τοῦ Βοσπόρου, στὶς ταρατσες, στὰ μπαλκόνια καὶ στὰ παράθυρα τῶν ἀμέτρητων ἐξοχικῶν σπιτιῶν τοῦ Βυζαντίου, ἀπάνω στὰ πολὺκλαδα δέντρα τῶν γύρω περιβολιῶν του καθὼς καὶ στὶς ἐπάλξεις τῶν ψηλῶν πύργων τῶν κάστρων τῆς μεγάλης πόλης, μαυρίζουν παντοῦ τὰ πλήθη τῶν περιέργων, πού θέλουν νὰ ἀπολάψουν τὸ μεγαλόπρεπο θέαμα, τὸ στόλο νὰ ξεκινᾷ !

Μέσα στὰ ἄλση καὶ τὰ περίπτερα τοῦ παλατιοῦ οἱ πολυάριθμοι αὐλικοὶ παρακολουθοῦν κι αὐτοὶ τὸ ἴδιο θέαμα.

Στὸ λιμάνι τοῦ Βουκολέοντα— πού τὰ μαρμαρένια σκαλοπάτια του, φραγμένα στὶς ἄκρες τους μὲ ὠραῖες κολόνες, κατεβαίνουν ὁμορφα πρὸς τὴ θάλασσα— ὁ νέος αὐτοκράτορας μὲ τὸ στέμμα στὸ κεφάλι καὶ δίπλα του ὁ πατριάρχης, ἡ σύνοδος, ἡ σύγκλητος καὶ οἱ μεγαλοάρχοντες, χρυσοντυμένοι καὶ μεταξοφορεμένοι ὅλοι, κάθονται ἀπάνω σ' ἓνα πρόχειρο θεωρεῖο καὶ παρατηροῦν κι αὐτοὶ ἀπὸ κεῖ τὸ ὠραῖο θέαμα.

Καὶ πίσω ἀπὸ τὰ ψηλὰ κάγκελα τοῦ βασιλικοῦ περιβολιοῦ ἢ μέσα στὸ βάθος τοῦ ἀπέραντου γυναικωνίτη μαντεύει κανεὶς, πὼς πλῆθος ἀπὸ γυναῖκες περιτριγυρίζουν τὴ βασίλισσα. Εἶναι οἱ ζωστές, οἱ γυναῖκες δηλαδή, πού φοροῦν ζῶνες πατριχίας, οἱ γυναῖκες τῶν αὐλικῶν καὶ τῶν ἄλλων εὐγενῶν, πού ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ παραστέκουν καὶ νὰ συντροφεύουν τὴ βασίλισσα.

3. Σὲ λίγο μέσα στὸ ἄπειρο αὐτὸ πλῆθος ὅσο πάει καὶ μεγαλώνει ὁ θόρυβος. Ἀπὸ παντοῦ τώρα ἀντηχοῦν οἱ ἤχοι πολεμικῆς μουσικῆς. Εἶναι παράξενη πολὺ ἡ μουσικὴ αὐτή. Ἀκοῦς τραχιὰ σαλπίσματα μαζί μὲ τοὺς κανονικοὺς κρότους ἀπὸ κρόταλα καὶ τύμπανα. Μαζὶ ἔμως μὲ αὐτὰ ἀκοῦς κι ἄγρια τραγούδια τῶν βαρβάρων· ἀκοῦς καὶ τὶς ἀτέλειωτες ζητωκραυγὲς τῶν δῆμων καὶ τὶς μονότονες ψαλμωδίες τῶν χιλιάδων καλογέρων· ἀκοῦς καὶ τὶς φωνές τῶν ψαλτάδων νὰ ψέλνουν γλυκῶφωνα τὸ τροπάριο : « Τὴν ἀπροσμάχητον ἔχουσαν τὸ κράτος ».

Ἐξαφνα μιὰ σιωπὴ βαθιὰ ἀπλώνεται. Ὁ πατριάρχης εὐλογεῖ τὸ στόλο. Ὁρθιος ὁ αὐτοκράτορας, δίνει τὸ σημάδι γιὰ τὸ ξεκίνημα, καὶ στὴ στιγμὴ

ἀρχίζει νά μετακινιέται σιγά σιγά κατὰ τὴν Προποντίδα ὅλο τὸ πλῆθος τῶν караβιῶν ἐκείνων, ἐνῶ καὶ ἀπὸ τὶς δυὸ ὄχθες τοῦ Βοσπόρου ὅλος ὁ κόσμος ξεοπάζει σὲ ζητωκραυγές. Τὴν ἴδια στιγμή στὶς πεντακόσιες ἐκκλησίες τῆς Πόλης καὶ στ' ἀμέτρητα μοναστήρια τῆς ἀρχίζουν οἱ παρακλήσεις καὶ οἱ λιτανίες γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου ἐναντία στοὺς Σαρακηνοὺς, πού κρατοῦν ἀπὸ χρόνια τώρα τὴν Κρήτη μας.

4. Γιατὶ κατὰ κεῖ διευθύνεται ὁ μέγας αὐτὸς αὐτοκρατορικὸς στόλος μὲ ἀρχηγὸ τὸ στρατηγὸ τὸ Νικηφόρο Φωκά. Πηγαίνει νά κυριέψη τὸ Χάντακα, (τὸ σημερινὸ Ἡράκλειο), καὶ νά διώξη ἀπὸ τὰ ἄλλα μέρη τοῦ μεγάλου νησιοῦ τοὺς Σαρακηνοὺς. Γιὰ νά φτάσῃ ὁ στόλος ὡς ἐκεῖ, ἔπρεπε νά ταξιδέψῃ ἐφτακόσια ἐνεήντα δυὸ μίλια, ὅπως λογάριαζαν οἱ ἐπιμελητές του.

Ξεκινώντας, ἀφίνει πίσω του τὴν Πόλη καὶ σὲ λίγο χάνεται σὲ βῆθος μακρινὸ ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιά τῆς Βιθυνίας καὶ τῶν σμαραγδένιων Πριγκηπόνησων· καὶ προχωρεῖ πλάϊ μὲ τὴ βορεινὴ παραλία τῆς Προποντίδας ὡς τὴν Ἡράκλεια, πού ἦταν ὁ πρῶτος ναυτικὸς σταθμὸς καὶ τὸ πιὸ σημαντικὸ λιμάνι τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ καιροῦ ἐκείνου στὴ θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ. Ἀπὸ κεῖ κι ἀφοῦ συμπλήρωσε τὶς ἐλλείψεις του, μ' ἓνα βοθητικὸ ἀεράκι ἀνοίγει ὁ μέγας στόλος τὰ πανιά γιὰ τὶς ἀκτὲς τῆς Μικρασίας.

Νά, τὸ Προκονήσι—ὁ σημερινὸς Μαρμαράς—! Τὰ μάρμαρά του λάμπουν ἀπὸ μακριά. Ἀπὸ δῶ ὅλο τὸ

Βυζάντιο προμηθεύεται τὰ μάρμαρά του κι ἀπὸ τὸ νησι αὐτὸ παίρνει κι ἄλλη ἢ γύρω θάλασσα τὸ ἔνομά της. Οἱ ἀπόκρημνες ἀκτές του ὑψώνονται κάτασπρες. Κάτου ἐκεῖ στὰ πόδια ἀπότομου βράχου βρίσκεται κι ἡ πολυάνθρωπη πολιτεία του μὲ τὸ λιμάνι της τὸ βολικό.

5. Πάντα τὸ πανὶ φουσκωμένο δίπλα στὴ στεριά. Νά, τώρα ὁ περήφανος στόλος προσπερνᾷ τὴν Ἄβυδο. Ἐδῶ βρίσκεται τὸ αὐτοκρατορικὸ τελωνεῖο. Οἱ ἀμέτρητοι τελῶνες του, παραταγμένοι ὅλοι στὴν ἀκρογιαλιά σὲ μιὰ μακριὰ σειρά, κρατώντας ὁ καθένας στὰ χέρια τὸ μακρὺ, ψιλὸ καὶ σουβλερὸ κοντάρι του, γιὰ νὰ τρυποῦν τὰ σακούλια καὶ νὰ βρίσκουν τὸ κρυμμένο μετᾶξι, τὸ λινάρι ἢ τὸ χρυσάφι, κρυμμένο στὸ κερί, ὑποδέχονται μὲ σεβασμὸ τὸν αὐτοκρατορικὸ στόλο. Δίπλα τους ἀμέτρητοι σάκοι, γεμάτοι ἐμπυρέυματα, περιμένουν νὰ ἐξεταστοῦν κι ἀφοῦ σφραγιστοῦν μὲ μολυβένιες σφραγιῖδες, νὰ δοθῇ ἡ ἄδεια, γιὰ νὰ μεταφερθοῦν στὴν Πόλη καὶ στὶς ἄλλες πολιτεῖες τῆς μεγάλης ἐλληνικῆς αὐτοκρατορίας. Χαῖρε Ἄβυδος!

Ὁ στόλος τώρα, προχωρώντας κατὰ τὴν Τένεδο, χάνει σὲ λίγο ἀπὸ τὰ μάτια του τὴν ὁμορφὴ αὐτὴ πολιτεία. Ὅστερ' ἀπὸ λίγες ὥρες, περνώντας ἀνάμεσα ἀπὸ τὸν ξακουστὸ Ἑλλησπόντο μὲ τὰ δυνατὰ ρεμάτά του, φτάνει στὸ μικρὸ κι ἄχαρο νηοί.

Εἶναι ὁ πέμπτος ναυτικὸς σταθμὸς, πού ἔχει μεγάλη σπουδαιότητα γιὰ τὴν αὐτοκρατορία. Ἐξασφαλίζει τὸ πέρασμα τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ προφυλάγει τὴν πρωτεύουσα ἀπὸ ξαφνικὴ ἐπιδρομὴ ἐχθρικῶν στό-

λων. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο στὸ λιμάνι τοῦ νησιοῦ αὐτοῦ βλέπεις ἀραγμένες ἢ ἔτοιμες γιὰ ξεκίνημα ἀμέτρητες φρουρίδες, ἀλαφριά δηλ. καὶ γοργοκίνητα πολεμικὰ κατ'ἄλλα. Ἡ Τένεδος εἶναι ἡ σκοπιὰ τοῦ Ἑλλησπόντου.

Ἐδῶ σταματᾷ ὁ στόλος κάμποσες ἡμέρες, γιὰ νὰ ξεκουραστοῦν τὰ πληρώματα καὶ νὰ προμηθευτοῦν τροφές. Κι ὅτα ἔγιναν αὐτά, ἀνοίγει πάλι τὰ πανιά καὶ βάζει πλώρη γιὰ τὴ Μυτιλήνη, τὸ μεγάλο καταπράσινο καὶ χαρούμενο νησί. Ἀρμενίζοντας μὲ τὸ βοριά, προσπερνᾷ τὴ μελαχολικὴ ἀκρογιαλιά τῆς Τρωάδας. Μὰ οὔτε ἡ μνήμη τοῦ γερο-Πρίαμου ὑπάρχει πιά οὔτε ὁ τάφος τοῦ ἥρωα Ἀχιλλέα φκίνεται πούθεν, γιὰ νὰ θυμίση στοὺς βυζαντινοὺς ἐκείνους ναῦτες παλιὰ ἑλληνικὰ κατορθώματα. Σταθμεύει καὶ στὸ νησί αὐτὸ ὁ στόλος. Ἡ Μυτιλήνη εἶναι ὁ πιὸ σπουδαῖος ναύσταθμος τοῦ Αἰγαίου. Ἐδῶ μαζεύονται τὰ περισσότερα ἑλληνικὰ στρατεύματα ἀπὸ τὰ θέματα τῆς Μικρασίας, γιὰ νὰ καταταχτοῦν εἴτε στὸ ναυτικὸ εἴτε στὸ στρατὸ τῆς ξηρᾶς. Ποτὲ πόδι Σαρακηνοῦ δὲν πάτησε στὸ νησί αὐτό.

6. Μοσχομυρίζει τώρα ἡ θάλασσα. Εἶναι ἡ μυρωδιά, πού ἔρχεται ἀπὸ τὸ νησί τῆς μαστίχας, ἀπὸ τὴν ὄμορφη κι ἀνθοςπαρμένη Χίο. Τὴ χαιρετᾷ ὁ στόλος καὶ τραβᾷ κατὰ τὴ Σάμο καί, σιμώνοντας ἐκεῖ, ἀφήνει πιά τὶς ἀκτὲς τῆς Μικρασίας καὶ τὰ μεγάλα τοῦ Αἰγαίου νησιά. Ἡ Ἰκαρία ἔμεινε οβυσμένη στὸ βάθος τοῦ γαλανοῦ ὀρίζοντα. Καὶ νὰ τώρα, ἡ Νάξος, ἡ πιὸ σπουδαία ἀπὸ τὶς Κυκλάδες! Οἱ δρόμωνες καὶ τὰ χελάνδια, τὰ πολεμικὰ δηλ. καράβια, πετοῦν, θαρρεῖς,

ἀπόνω στὰ ἤσυχα κυκλαδίτικα νερά. Οὔτε κύμα οὔτε ζαρωματιὰ καμιά. Τριγυρνοῦν παραπέρα τῆ Σαντορίνη, τὴν περιλάλητη Θήρα τῶν ἡφαιστείων καὶ τῶν κρατῆρων, καὶ μπαίνουν στὰ κρηρικὰ νερά.

Οἱ ἀκτὲς τοῦ μεγάλου καὶ ξακουσμένου νησιοῦ εἶναι κοντά, πολὺ κοντά. Δὲ μένει παρὰ τὸ ξεμπαρκάρισμα. Καὶ ὅμως ὁ Νικηφόρος δὲν ἀποβιβάζεται. Περιμένει τὶς φορηγίδες· ἔπειτα θέλει καὶ νὰ ἐξετάσῃ πρῶτα καλὰ μὲ τοὺς προσκόπους τοῦ ὅλα τὰ παράλια.

7. Ἡ Κρήτη βρίσκεται σὲ μεγάλη ταραχὴ. Οἱ Σαρακηνοί, θαμπωμένοι ἀπὸ τὸ φανέρωμα τοῦ ἑλληνικοῦ στόλου, ἀρχίζουν ἀμέσως νὰ ἐτοιμάζονται. Περιζώνουν τώρα τὸ ἑλληνικὸ νησι τὰ χελανδία, μὲ τοὺς ἑκατὸν πενήντα ναῦτες μέσα τὸ καθένα, καὶ μὲ τὰ ξυλόκαστρα—ψηλοὺς πύργους—πάνω στὶς γέφυρές τους. Τὴν περιζώνουν καὶ οἱ δρόμωνες, καράβια δυνατὰ μὲ τέσσερεις σειρὲς ἀπὸ κουπιὰ στὸ κάθε κατάστρωμα, ἀληθινὰ ἀριστουργήματα τῆς ναυπηγικῆς τέχνης. Οἱ Παμφύλιοι, οἱ πεζοναῦτες τοῦ καιροῦ ἐκείνου, πλημμυροῦν τὰ πλοῖα, σὰν ἀστακοὶ ἀρματωμένοι. Τῆ σφιγτοδένου τὰ φοβερὰ πυρφόρα, καράβια πυρπολικά, μὲ τὸ μηχανήμα τους ξεχωριστὸ τὸ καθένα. Μ' αὐτὸ θ' ἀρχίσῃ σὲ λίγο νὰ πετιέται φωτιά—τὸ ὑγρὸν πῦρ—τὸ φοβερὸ ἑλληνικὸ πῦρ, ἡ μυστικὴ ἐφεύρεση τοῦ Ἑλλήνα μηχανικοῦ Καλλίνικου.

Στὴν πλώρη κάθε χελανδίου βλέπεις ἓνα κεφάλι λιονταριοῦ ἢ ἄλλου θηριοῦ, χάλκινο κι ἐπιχρυσωμένο, μὲ στόμα ἀνοιχτό, σὰ νὰ θέλῃ νὰ μουγκρίσῃ. Αὐτὸ μονάχα τρομάζει τοὺς ἐχθρούς. Μέσα ἀπὸ τὰ στόματα

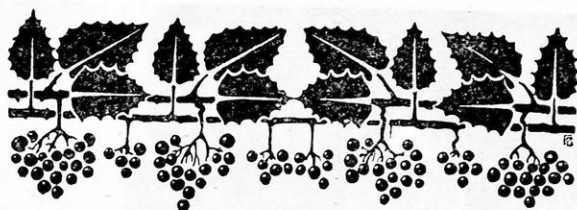
αὐτὰ προβάλλουν κάθε λίγο μακριοὶ εὐκολολύγιστοι
κι εὐκολοκίνητοι σωλῆνες, ντυμένοι μὲ μέταλλο, σὰ
σωλῆνες πυροσβεστικῆς ἀντλίας.

Αὐτοὶ εἶναι οἱ σίφωνες, πού ἡ μία τους ἄκρη εἶναι
βυθισμένη μέσα σὲ καζάνια γεμάτα ἀπὸ τὸ φοβερὸ
αὐτὸ μῖγμα τῆς φωτιᾶς, καὶ ἡ ἄλλη τινάζει τὴ
φλογισμένη βροχὴ στὸ ἐχθρικὸ πλοῖο, γιὰ νὰ κάψει
τὸ κάθε τι, πού θὰ βρεθῆ μπροστά της. Οἱ πυροτε-
χνῆτες, καθισμένοι καὶ προφυλαγμένοι, τὸ στέλνουν
δεξιότεχνα, ἐδῶ κι ἐκεῖ, ὅπου θέλουν.

Οἱ Σαρακηνοί, ζωσμένοι πιά, συμπληρώνουν τὶς
τελευταῖες ἐτοιμασίες τους τὴν ὥρα, πού ὁ Νικη-
φόρος Φωκάς, ὁ μεγάλος στρατηγός, ἀρχίζει τὴν ἀπό-
βαση μὲ τὸ στρατό του. Ἄλίμονό σας, Σαρακηνοί !

Πρωτότυπο

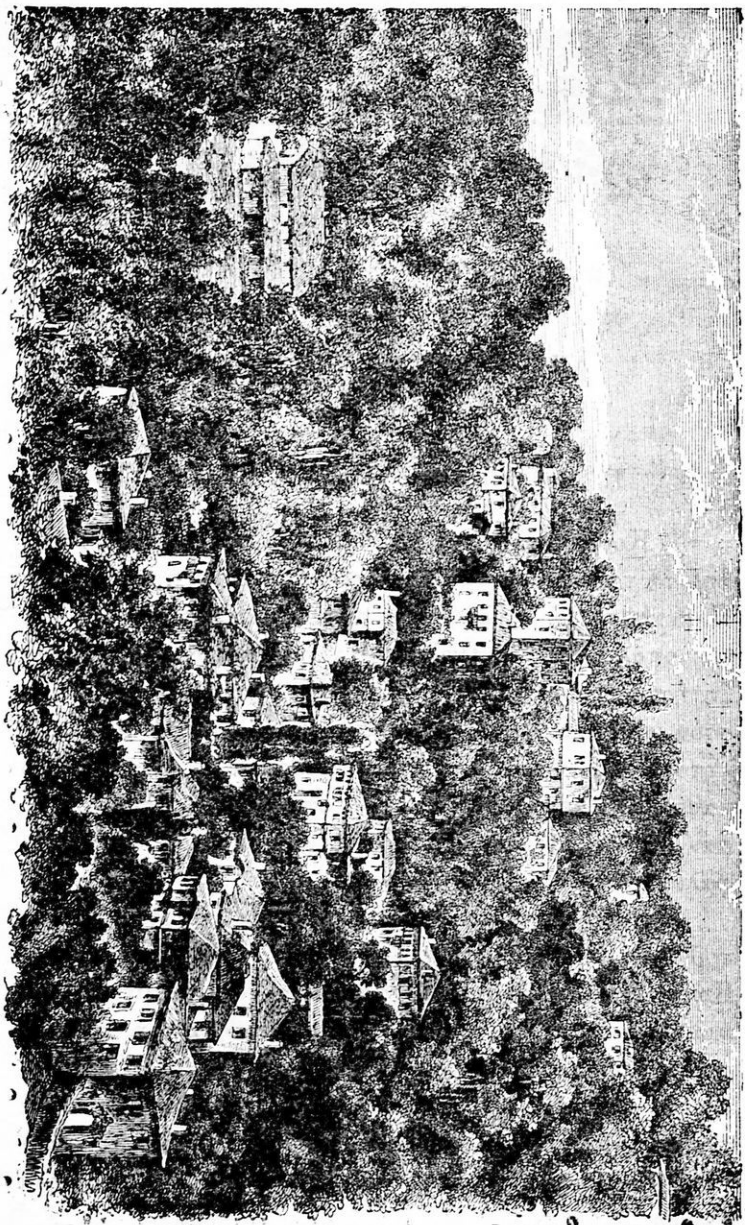

Γ'. ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

1. Ἡ βασιλόμυγα (ὁ δάκος τῆς ἐλιάς).

1. Κουρασμένοι καὶ κατσοφιασμένοι σίμωσε σ' ἓνα ἀπὸ τὰ τραπεζάκια τοῦ μικροῦ καφενείου ὁ κύρ Ρήγας Πλιαρήγας, ὁ μεγαλύτερος κτηματίας μιανῆς ἀπὸ τὶς μικροπολιτεῖες τοῦ Πηλίου. Καλησπέρισε καί, χωρὶς νὰ ζητήσῃ τὴν ἄδεια, πῆρε ἓνα κάθισμα καὶ παρακάθησε στὸν κύκλο τοῦ μικροῦ τραπεζιοῦ. Σοβαροὶ καὶ ἀμίλητοι ὅλοι οἱ ἄλλοι οἱ καθισμένοι καὶ κρατώντας ὁ καθένας μαρκούτσι ναργιλὲ στὰ χέρια, ἀντιχαιρέτησαν τὸ νεοφερμένο μονάχα μὲ σκύψιμο τοῦ κεφαλοῦ τους.

Ἦταν ἀπόγεμα μιανῆς ἀπὸ τὶς πρῶτες ἡμέρες τοῦ Ἰουλίου. Ὁ μπάτης εἶχε κοπῆ ἀπὸ ὥρα πολλή. Κάτω ὁ Παγασητικὸς φαινόταν σκεπασμένος μὲ μιὰ θαμπὴ ἀχνάδα. Καὶ μ' ὅλο, ποῦ ἡ μικρὴ πλακοστρωμένη πλατεῖα τοῦ καφενείου ἦταν ὀλοῦθε ἰσιωμένη ἀπὸ ἓνα μεγάλο πλάταιο καὶ κάτω ἀπὸ τὰ τραπεζάκια τοῦ καφενείου διάβαινε κελαρῦζοντας κρυσταλλένιο νερό, ἡ ζέστη ἦταν αἰσθητὴ κι ὡς ἐκεῖ ψηλὰ ἀκόμῃ.

Μία από τις μικροπολιτείες του Πηλίου (σελ. 153).

2. Μόλις τὸ παιδί τοῦ καφενείου εἶδε τὸ νεοφερ-
μένον πελάτη νὰ κάθεται, φώναξε τραγουδιστά : « Ένα
μέτριο βαρὺ κι ἕναν καθαρὸ ναργιλέ ! »

— « Όχι, παιδί μου, δὲ θέλω τίποτε νὰ μοῦ φέ-
ρης. Τὴ στιγμή πού χάνω τὴ λαδιά ἀπὸ τὰ χέρια μου,
ἄς μοῦ λείπη κι ὁ καφές κι ὁ ναργιλές ».

— « Νὰ μείνη κι ὁ καφές κι ὁ ναργιλές ! » ξανα-
φώναξε τὸ παιδί τοῦ καφενείου, ὅχι πιά τραγουδιστά·
ἐνῶ ὅλη ἡ ἀμίλητη ὡς τότε παρέα τοῦ μικροῦ τρα-
πεζιοῦ, βγάζοντας τὸ κεχριμπαρένιο ἐπιστόμιο τοῦ
μαρκουτσιοῦ ἀπὸ τὸ στόμα, ρώτησε ξαφνισμένη :

— « Τί τρέχει, κύρ Ρήγα ; »

— « Τί νὰ τρέχη, ἀφεντάδες μου ! Τρέχει τὸ νερὸ
στ' αὐλάκι κι ἡ βασιλόμυγα στὶς ἐλιές μας. Πάει ἡ
σοδιά μας ! Ξεγράψτε τὴν ! »

— « Μίλα καλύτερα, κύρ Ρήγα. Πότε κιόλας ;
'Εγὼ χτὲς εἶχα βγῆ στὸ καλύβι μας καὶ δὲν εἶδα τί-
ποτε » εἶπε ἕνας ἀπὸ τὴν παρέα.

— « Κι ἐγὼ σήμερα τὸ πρωὶ ἔφερα μιὰ γύρα
στὰ περιβόλια μου καὶ δὲν παρατήρησα σπουδαῖα πρά-
ματα » πρόσθεσε κι ἕνας ἄλλος.

— « Αὐτὸ πού σᾶς λέω ἐγὼ, κύριοί μου » ξανα-
εἶπε, πιὸ πεισμωμένος τώρα, ὁ κ. Ρήγας Πλιαρήγας.
« Κατὰ τὰ σημάδια, πού εἶδα λίγο πρωτύτερα στὴν
'Αγία Παρασκευή—στὸ μεγάλο περιβόλι μου—φέτος
μονάχα μὲ τὰ λιοκούκουτσα θὰ μείνωμε ».

— « Σὰν τί εἶδες, κύρ Ρήγα ; »

— « Εἶδα πρῶτα πρῶτα ἀρκετὲς μύγες νὰ περι-
τριγυρίζουν κάθε λιόδεντρο. Ὑστερα εἶδα κάμποσες
ἐλιές τρυπημένες κι ὅχι λίγες καὶ σκουληκιασμένες.
Καὶ ποῦ εἴμαστε ἀκόμη ; Μόλις ὁ καρπὸς ἄρχισε νὰ

χοντραίνη, και νά πιάνη ζουμί ποῦ και ποῦ καμιά ἐλιά. Ἐπειτα θυμήθηκα, πῶς δὲν εἴχαμε φέτος βαρὺ χειμῶνα· πολὺ λίγα τὰ χιόνια και παγωνιά διόλου.

Ἄλλα αὐτὰ τὰ σημάδια μοῦ λένε, πῶς σὲ λίγες μέρες θάχωμε ἄφθονη σοδιά ἀπὸ... βασιλόμουγες. Κι ἀλίμονό μας!».

3.— «Και τί λὲς νὰ κάμης, κύρ Ρήγα ;» ρώτησε κάποιος, τρέμοντας γιὰ τὴ δική του σοδιά.

—«Ἐρῶ κι ἐγώ ; Ὅ,τι νὰ κάμη κανεὶς γιὰ τὴ βασιλόμουγα, χαμένο πάει. Θυμᾶστε ποτέ σας νάχωμε σοδιά τῆς προκοπῆς μὲ τὴ βασιλόμουγα ;»

Τὴ στιγμὴ ἐκείνη πλησίασε και κάθησε στὸ ἴδιο τραπέζι κι ὁ δάσκαλος τοῦ χωριοῦ.

—«Μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ ρωτήσω, κύριοι, τί συζητᾶτε και εἶστε ὅλοι σας ἔτσι σοβαροί ;» ρώτησε γελώντας, μόλις κάθησε και παράγγειλε τὸν καφέ του.

—«Λέμε γιὰ τὴ βασιλόμουγα, ποῦ μᾶς πλάκωσε, κύρ δάσκαλε, και ποῦ θὰ καταστρέψῃ τὴ φετεινὴ σοδιά μας» ἀποκρίθηκε ὁ κ. Ρήγας Πλιαρήγας.

—«Ἄν πραγματικὰ φάνηκε στὰ δέντρα σας αὐτὸ τὸ ζωύφιο, εἶπε ὁ δάσκαλος, εἶναι ἀνάγκη νὰ κινηθῆτε γρήγορα, γιὰ νὰ προλάβετε τὴν καταστροφὴ. Θυμᾶστε πρόπερσι, πῶς γλυτώσατε τ' ἀμπέλια σας ἀπὸ τὸν περονόσπορο ; Ἄν δὲ μ' ἀκούγατε και δὲ φροντίζατε νὰ φέρετε τὸν κατάλληλο γιαιτρό, οὔτε τὴ χρονιά ἐκείνη οὔτε ὡς τὰ σήμερα θὰ εἴχατε σταφύλια. Ἡ βασιλόμουγα—καθὼς ἐγὼ τουλάχιστο ξέρω—εἶναι μιὰ ἀρρώστια τῆς ἐλιάς, ποῦ δὲ γιαιτρεύεται μὲ τὰ πραχτικά γιαιτροσόφια ἢ μὲ τὰ ξόρκια. Χρειάζεται γιαιτρό ἐπιστήμονα, και τέτοιοι γιαιτροὶ εἶναι οἱ γεω-

πόννοι. Είναι ανάγκη απαραίτητη νά έρθη και πάλι ή έπιστήμη στο χωριό και νά μᾶς πῆ, τί πρέπει νά κάμωμε. "Αν θέλετε, αναλαβαίνω ἐγώ νά γράψω στο νομογεωπόνο ».

— « Μονάχοι μας δὲ μπορούμε ν' ἀποφασίσωμε ἕνα τέτοιο πρᾶμα » εἶπαν 2—3 ἀπὸ τὴν παρέα. « "Ας ρωτήσωμε και τοὺς ἄλλους νοικοκυραίους ». Κι ἀμέσως, ἀφοῦ σηκώθηκαν ἀπὸ τὰ καθίσματά τους, φώναζαν στοὺς ἄλλους πελάτες τοῦ καφενεῖου : « Κοπιάστε, παρακαλοῦμε, κύριοι, στὸ τραπέζι μας ὅλοι σας. "Εχομε κάτι σπουδαῖο νά σᾶς ποῦμε ».

Περίεργοι νά μάθουν τί τρέχει, σίμωσαν ὅλοι σχεδὸν στὸ τραπέζι τοῦ δασκάλου, οἱ περισσότεροι μὲ τὰ φλυτζάνια και μὲ τοὺς ναργιλέδες στὰ χέρια. Κι ὅταν ἄκουσαν ἀπὸ τὸν κ. Πλιαρήγα τὸ μελλούμενο κακὸ και τὴν πρόταση τοῦ δασκάλου, ὅλοι μ' ἕνα στόμα εἶπαν : « Νᾶρθη, νᾶρθη χωρὶς ἄλλο ὁ νομογεωπόνος ! »

4. "Υστερα ἀπὸ 3—4 ἡμέρες στὴν ἴδια θέση και τὴν ἴδια ὥρα περίπου κάποιος κύριος, νεοφερμένος, καλοντυμένος και μὲ γυαλιὰ στὰ μάτια, μιλοῦσε ὀρθιος, κι ἔλεγε αὐτὰ στὸ συναγμένο πλῆθος, πού τὸν ἄκουε μὲ προσοχή :

« 'Απ' ὅσα εἶδα, ἐξετάζοντας ὅλη μέρα σήμερα τὸν ἐλαιῶνα τοῦ χωριοῦ σας, κύριοι, σχημάτισα τὴ γνώμη, πὼς ἡ φετεινὴ σοδιά σας κιντυνεύει. Ζήτημα εἶναι, ἂν θὰ σοδιάσετε και τὸ τέταρτο ἀπ' ὅ,τι λογαριάζατε. "Αφοῦ τώρα, μὲ τὴν πρώτη γενιὰ τοῦ δάλου, βρίσκει κανεὶς σκουληκιασμένες ὅλες τίς πιὸ θρεμμέ-

νες έλιές του κάθε δέντρου, τί θά γίνη, σά βγῆ και ἡ δεύτερη και ἡ τρίτη γενιά ;»

—« Ὡς τότε ἐμεῖς θάχουμε τρυγημένες τίς έλιές μας » αντίκοψε κάποιος ἀπό τοὺς ἀκροατές.

—« Δὲ θά προφτάσετε » ἀπάντησε ὁ νομογεωπόνος—γιατι αὐτὸς ἦταν ὁ καλοντυμένος και με γυαλιὰ στὰ μάτια κύριος, πὺ μιλοῦσε στοὺς χωριανούς τῆς μικροπολιτείας ἐκείνης τοῦ Πηλίου.—« Γιατί, ἂν ἡ πρώτη γενιά φανερώθηκε στὶς ἀρχές τοῦ Ἰουλίου, ἡ δεύτερη θά παρουσιαστῆ κατὰ τὰ μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου, ἡ τρίτη τέλος Ὀκτωβρίου και μονάχα ἡ τέταρτη και ἡ πέμπτη τὸν ἐρχόμενο Μάρτη και Ἀπρίλη, πὺ θάχετε μαζεμένο τὸν καρπὸ ».

—« Περιέργο πρᾶμα ! Τόσο πολὺ προκομμένο ζῶο εἶναι αὐτὴ ἡ μύγα, ὥστε νὰ γεννοβολᾷ πέντε φορές τὸ χρόνο ;» ρώτησε κάποιος, πὺ δὲν κατάλαβε καλά τὸ τί εἶχε πεῖ ὁ νομογεωπόνος. Ἐκεῖνος τότε ἀπάντησε :

—« Ἡ κάθε θηλυκιὰ βασιλόμυγα δὲ γεννάει πέντε φορές τὸ χρόνο, ὅπως φαντάζεται ὁ κύριος, παρὰ μονάχα μιὰ φορά 200—250 αὐγά κι ἀπάνω σ' ἓνα μῆνα. Ὑστερα ἀπὸ λίγες ἡμέρες πεθαίνει. Τὸ γεννοβόλημα ὅμως αὐτὸ ἐξακολουθοῦν ἔπειτα τὰ παιδιὰ και τὰ ἐγγόνια και τὰ δισέγγονα τῆς πρώτης μητέρας ὅλον τὸ χρόνο, φτάνει νὰ βρισκεται καρπὸς ἀπάνω στὸ δέντρο ».

—« Γιατί τότε μονάχα ;» ρώτησε ἄλλος, ἀπορώντας για ὅ,τι ἄκουσε.

—« Γιατι μονάχα τότε τὸ ζῶο αὐτὸ βρίσκει κατάλληλη θέση νὰ βάλῃ τὰ αὐγά του και κατάλληλη τροφή, για νὰ θρέψῃ τὰ παιδιὰ του. Ἄν ὑποθέσωμε,

πώς ἓνα μονάχα χρόνο δὲ γινόταν οὔτε μιὰ ἐλιά σ' ὅλα τὰ λιόδεντρα τῆς Ἑλλάδας, ἡμερα κι ἄγρια, ἣ ἀποφάσιζαν ὅλοι οἱ Ἕλληνες χτηματίες νὰ τρυγήσουν ἀπὸ τώρα ὅλες τὶς ἐλιές τους καὶ νὰ κλαδέψουν κι ὅλες τὶς ἀγριελιές, ὁ δόκος θὰ ἐξαφανιζόταν μιὰ γιὰ πάντα ἀπὸ ὅλη τὴν Ἑλλάδα. Γιατὶ τὰ θηλυκὰ δὲ θὰ εἶχαν, ποῦ νὰ βάλουν τ' αὐγά τους καὶ πῶς νὰ θρέψουν τὰ παιδιὰ τους. Κι ἐπειδὴ οἱ μεγάλες βασιλόμυγες, σὰ μύγες ποῦ εἶναι, δὲ μποροῦν νὰ ζήσουν περισσότερο ἀπὸ 3—4 μῆνες τὸ πολὺ, θὰ ἐξαλειφτόταν ὅλη ἡ γενιά τοῦ βλαβεροῦ αὐτοῦ ζώου ἀπὸ τὴν πατρίδα μας.

» Βλέπω ὅμως ἀπὸ τὶς ἐρωτήσεις, ποῦ μοῦ κάνετε, πῶς, ἐνῶ τόσο κακὸ σᾶς φέρνει αὐτὸ τὸ ζῶο, ἐνῶ τὸ βλέπετε ἀπὸ τὰ μικρὰ σας χρόνια ὡς τὰ σήμερα, ἐσεῖς δὲν ξέρετε διόλου τὴ ζωὴ του. Κι ὅταν δὲ γνωρίζη κανεὶς καλὰ τὸν ἐχθρὸ του, πῶς μπορεῖ νὰ τὸν πολεμήσῃ; Γι' αὐτὸ, προτοῦ σᾶς πῶ, πῶς μπορεῖτε νὰ πολεμήσετε τὴ βασιλόμυγα, εἶναι ἀνάγκη νὰ μάθετε μερικὰ πράγματα γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ζώου αὐτοῦ. Ἀκοῦστε!

5. » Τέλειο τὸ ζῶο αὐτὸ μοιάζει, ὅπως ξέρετε, σὰν τὴ μύγα τὴ σπιτικιά, μονάχα πῶς εἶναι λίγο μικρότερη, πιὸ ἀνήσυχη καὶ πολὺ πιὸ ὠραία ἀπ' αὐτή. Τὸ σῶμα τῆς εἶναι ὡς 5 χιλιοστά μακρὸ καὶ χωρίζεται σὲ 3 μεγάλα κομμάτια, τὸ κεφάλι, τὸ στήθος καὶ τὴν κοιλιά. Τὸ κεφάλι τῆς εἶναι ἐξωγκωμένο καὶ στρογγυλό. Ἀπάνω σ' αὐτὸ βλέπει κανεὶς δυὸ ψιλὰ νήματα μαυριδερά λίγο παραπάνω ἀπὸ τὸ στόμα—τὶς δυὸ κεραῖες—μιὰ μακριὰ προβοσίδα στὴ μέση ἀπὸ τὸ στόμα, ποῦ ἀκατάπαυτα μπαινοβγαίνει, σὰν τὸ

ἔμβολο στήν τρόμπα, καί δυὸ μεγάλα μάτια πράσινα καί λαμπερά. Τὸ στῆθος εἶναι στενότερο λίγο ἀπὸ τὸ κεφάλι καί μοιρασμένο σὲ 3 μικρότερα κομματάκια, σὰ δαχτυλίδια.

Ἀπ' αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ σώματός της φυτρώνουν, δεξιά κι ἀριστερά, τὰ 6 πόδια καί οἱ 2 φτεροῦρες τῆς βασιλόμυγας. Ἡ κοιλιά της εἶναι μακρουλή, ἀπὸ πάνω κυρτή, ἀπὸ κάτω γουβωτή κι ἔχει 5 ζωνάρια. Στὸ κάτω μέρος τῆς κοιλιάς βρίσκεται στὰ θηλυκὰ ἓνα ἐργαλεῖο μικρὸ, ὡς 1 χιλιοστὸ μακρὸ καί μυτερό, σὰν τρυπάνι. Μὲ αὐτὸ κάθε θηλυκὴ βασιλόμυγα ἀνοίγει τὶς τρύπες στὸν καρπὸ, ὅταν θέλῃ νὰ τοποθετήσῃ τ' αὐγὰ της ».

6. « Τὸ αὐγὸ τῆς μύγας αὐτῆς » ἐξακολούθησε νὰ λέῃ ὁ νομογεωπόνος, « γιὰ νὰ γίνῃ τέλειο ἔντομο, σωστή δηλ. βασιλόμυγα, εἴτε ἀρσενικὴ εἴτε θηλυκὴ, χρειάζεται πρῶτα πρῶτα νὰ τοποθετηθῆ μέσα σὲ ἓνα μεγαλούτσικο καί ζουμερὸ καρπὸ, ποὺ νὰ μὴ βρίσκεται μέσα τοῦ ἄλλο αὐγὸ. Κι αὐτό, γιὰ νὰ βρῆ τὸ μικρὸ σκουληκάκι, ποὺ θὰ βγῆ ἀπὸ τὸ αὐγὸ, καί εὐρύχωρη κατοικία κι ἄφθονη τροφή. Ὅταν λοιπὸν ἡ θηλυκὴ βασιλόμυγα θέλῃ νὰ γεννήσῃ, διαλέει τὴν πιὸ παχιά ἐλιά, τὴν τρυπᾶ μὲ τὸ κεντρί της καί τοποθετεῖ ἀμέσως στήν τρυπίτσα αὐτὴ ἓνα μονάχα αὐγὸ, λίγο μικρότερο ἀπὸ 1 χιλιοστὸ, κυλινδρικό καί σὰ γάλα ἄσπρο. Μόλις ταχτοποιήσῃ ἔτσι τὸ πρῶτο αὐτὸ αὐγὸ της, τραβιέται, γιὰ νὰ ξεκουραστῆ λίγο, κι ὕστερα ψάχνει νὰ βρῆ ἄλλον καρπὸ κατάλληλο, γιὰ νὰ κάμῃ τὸ ἴδιο. Ἐτσι ὀλόκληρη μέρα δὲ γεννάει περισσότερα ἀπὸ 10—12 αὐγὰ.

Δυὸ μέρες κατόπι ἢ καὶ λίγο ἀργότερα, ὅταν εἶναι ψυχρὸς ὁ καιρὸς, βγαίνει ἀπὸ τὸ κάθε τέτοιο αὐγὸ τῆς βασιλόμυγας ἓνα σκουληκάκι, ὡς 1 χιλιοστὸ μακρὺ, ποὺ ἔχει 14 ζωνάρια καὶ διόλου πόδια. Στὴ μιὰ ἄκρη τοῦ σώματος τοῦ σκουληκιοῦ αὐτοῦ εἶναι τὸ στόμα μὲ δυὸ ἀγκιστρωτὲς λαβίδες στὰ πλάγια. Μὲ τὶς λαβίδες αὐτές, κόβοντας καὶ τρώγοντας ὀλοένα τὸ σκουλήκι αὐτὸ τοῦ δάκου τὴ σάρκα τῆς ἐλιᾶς, προχωρεῖ λίγο λίγο πρὸς τὰ ἔμπρὸς καὶ, ἀνοίγοντας ὀλοένα διάδρομο μέσα στὸν καρπὸ, τὸν καταστρέφει. Γιατί, ἔξὸν ποὺ τρώει τὸ 1/4 τῆς σάρκας, ὥσπου νὰ μεγαλώσῃ, μὲ τὴν κοπριά ποὺ ἀφήνει μέσα της, χαλᾷ ὅλως διόλου καὶ τὴ γεύση καὶ τὸ λάδι της.

Ὅταν μεγαλώσῃ τὸ σκουλήκι αὐτὸ ὡς 5 χιλιοστά, ἀπάνω σὲ 12 ἡμέρες τὸ καλοκαίρι καὶ σὲ 20 τὸ χειμῶνα, βγαίνει ἀπὸ τὸν καρπὸ καὶ ἢ πέφτει κάτω στὸ χῶμα ἢ πάει δίπλα σὲ κανένα ἐλιόφυλλο, ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὸν καρπὸ, ποὺ ἔμενε ὡς τότε, καὶ ἀρχίζει νὰ πλέκῃ γύρω στὸ σῶμα του ἓνα λεπτὸ καὶ κιτρινωπὸ κουκούλι, ὅπου καὶ κλείνεται στὰ τελευταῖα. Τότε λέγεται νύφη. Μέσα στὸ κουκούλι αὐτὸ κλεισμένη ἢ νύφη τοῦ δάκου καὶ ἀπάνω σὲ 12 ἡμέρες τὸ καλοκαίρι, 20—25 τὸ φθινόπωρο καὶ 20—120 τὸ χειμῶνα, μεταμορφώνεται λίγο λίγο ἀπὸ σκουλήκι σὲ μύγα τέλεια, καὶ τρυπώντας τὸ κουκούλι βγαίνει ἔξω στὸ φῶς τῆς ἡμέρας.

7. » Τὰ πρῶτα τέτοια τέλεια ἔντομα, οἱ πρῶτες δηλ. βασιλόμυγες τῆς καινούριας γενιᾶς, βγαίνουν κατὰ τὰ μέσα τοῦ καλοκαιριοῦ. Ἀπὸ τὰ θηλυκὰ τῆς

γενιάς αὐτῆς ἀκολουθοῦν ἄλλα γεννοβολήματα. Αὐγὰ δηλ., σκουλήκια κατόπι, ὕστερα νύφες κλεισμένες σὲ κουκούλια καὶ τελευταῖα μύγες τέλειες. Ἔτσι ἡ μιὰ γενιά ἀκολουθεῖ τὴν ἄλλη σὲ τέτοιον τρόπο, πού κάθε κατοπινὴ εἶναι πολλὲς φορές μεγαλύτερη στὸν ἀριθμὸ ἀπὸ τὴν προηγούμενη, ἐξὸν ἀπὸ τὶς δυὸ τελευταῖες, τὴν τέταρτη καὶ τὴν πέμπτη. Γιατὶ οἱ γενιὲς αὐτὲς σχηματίζονται κατὰ τοὺς μῆνες τοῦ χειμῶνα, ὅπου καὶ πολὺ λίγος καρπὸς βρίσκεται στὰ λιόδεντρα, καὶ ἀπὸ τὰ χιόνια καὶ τὸ δυνατὸ κρύο φοφοῦν πολλὲς μάνες. Αὐτὴ εἶναι ἡ αἰτία, πού καταστρέφεται ὅλη ἡ σοδιὰ ἀπὸ τὶς τρεῖς πρώτες γενιὲς τοῦ ζώφιου αὐτοῦ καὶ ἀπάνω σὲ 3—4 μῆνες.

» Καὶ γιὰ νὰ νιώσετε καλύτερα, πῶς ἡ βασιλόμυγα σὲ τόσο μικρὸ διάστημα φέρνει τόση μεγάλη καταστροφή στὶς ἐλιές μας, ἐνῶ τὸ κάθε σκουλήκι τῆς μιὰ μονάχα καταστρέφει, κάμετε αὐτὸ τὸν ἀπλὸ λογαριασμό. Ἄς ποῦμε, πῶς μιὰ θηλυκὴ βασιλόμυγα τῆς τελευταίας γενιάς—τοῦ Ἀπρίλη δηλ.—κατῶρθωσε νὰ ζήσει ὡς τὸν καιρὸ αὐτό, πού ἄρχισαν νὰ ὠριμάζουν οἱ ἐλιές. Ἄς παραδεχτοῦμε ἀκόμη, πῶς ἡ βασιλόμυγα αὐτὴ κατορθώνει νὰ γεννήσῃ 100 μονάχα αὐγὰ καὶ ὕστερα πεθαίνει καὶ πῶς μονάχα ἀπὸ τὰ μισὰ αὐτὰ αὐγὰ θὰ βγοῦν θηλυκὲς μύγες. Οἱ 50 αὐτὲς θηλυκὲς μύγες τῆς πρώτης γενιάς, ἐπειδὴ στὸν καιρὸ, πού βρίσκονται στὴ ζωὴ, ὑπάρχουν πολλὲς ζουμερὲς ἐλιές, θὰ μπορέσουν νὰ γεννήσουν ἀπὸ 200 αὐγὰ ἢ καθεμία. Ἔτσι θάχουμε $50 \times 200 = 10000$ ἐλιές χαλασμένες.

» Στὴ δεύτερη γενιά τὸ κακὸ θὰ μεγαλώσῃ. Γιατί, ἂν ποῦμε πάλι πῶς τὰ μισὰ ἀπ' αὐτὰ τὰ 10 χιλιά-

δες σκουληκάκια θὰ βγοῦν θηλυκὲς βασιλόμυγες καὶ ἡ καθεμιὰ ἀπ' αὐτὲς θὰ γεννήσῃ ἀπὸ 200 αὐγά, ἀμέσως ἔχομε $5000 \times 200 = 1$ ἑκατομμύριο ἑλιὲς χαλασμένες. Στὴν ἄλλη γενιὰ τὸ κακὸ γίνεται πιά φοβερώτερο. Γιατί, ἂν λογαριάσωμε πάλι κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο, ἀπὸ 500 χιλιάδες θηλυκὲς βασιλόμυγες θᾶχῳμε $500000 \times 200 = 100$ ἑκατομμύρια ἑλιὲς χαλασμένες ἀπὸ μιὰ μονάχα βασιλόμυγα τῆς τρίτης γενιάς ! Μήπως ὅμως μιὰ μονάχα τέτοια βασιλόμυγα κατορθώνει καὶ γλιτώνει ; Ὅχι βέβαια.

» Ἀπ' αὐτὸ καταλαβαίνετε πῶς, ἂν δὲν προλάβωμε νὰ πολεμήσωμε τὴ βασιλόμυγα στὴν πρώτη καὶ στὴ δεύτερη γενιὰ της, χάνομε τὴ σοδιά μας ».

8.—« Λοιπὸν τί πρέπει νὰ κάμωμε τώρα, κύριε γεωπὸνε, γιὰ νὰ μπορέσωμε νὰ γλιτώσωμε τὸ φεινὴ σοδιά ; » ρώτησαν δυὸ τρεῖς βιαστικοὶ χωριανοί, μόλις εἶδαν τὸ νομογεωπὸνο νὰ σταθῆ λίγο, γιὰ νὰ ξεκουραστῆ.

—« Γιὰ νὰ προφυλάξετε τὶς ἑλιὲς σας ἀποτελεσματικὰ ἀπὸ τὸ καταστρεφτικὸ αὐτὸ ζώυφιο, πρέπει νὰ τὸ κυνηγήσετε, ὅταν εἶναι τέλειο ἔντομο, τὸν καιρὸ δηλ. πὺ εἶναι μύγα καὶ πετάει ».

—« Καὶ θὰ μπορέσωμε ἐμεῖς νὰ κυνηγοῦμε, μία μία, τόσες μύγες καὶ νὰ τὶς σκοτώνωμε ; » ρώτησε κάποιος ἀπορώντας.

—« Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κυνηγᾶτε, μία μία, τὶς βασιλόμυγες καὶ νὰ τὶς σκοτώνετε » ἀποκρίθηκε γελώντας ὁ νομογεωπὸνος. « Φτάνει μονάχα, πρὶν ἀκῆμα κεντήσουν τοὺς ἑλιὲς, νὰ τὶς δώσετε νὰ φᾶνε δόλωμα δηλητηριασμένο. Ἐκεῖνες θὰ φαρμακωθοῦν καὶ

ἔτσι δὲ θὰ μπορέσουν νὰ κάμουν τὸ κακό, πού εἶπαμε. Κι ἐπειδὴ ἀπὸ τὴν ἡμέρα, πού θὰ βγῆ ἀπὸ τὸ κουκούλι τῆς, ὥσπου ν' ἀρχίσῃ νὰ γενᾶ ἡ βασιλόμυγα, χρειάζεται 10 ἡμέρες, καταλαβαίνετε ὅλοι σας πὼς στὸν καιρὸ αὐτό, πρὶν προφτάσῃ δηλ. νὰ μολύνη τις ἐλιές μας, εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴ φαρμακώσωμε. Ἔτσι μονάχα προλαβαίνομε τὸ κακό.

» Καὶ νά, πῶς μπορεῖ νὰ γίνῃ ἓνα τέτοιο πρᾶμα ! Πρέπει πρῶτα πρῶτα νὰ ἔχωμε ἔτοιμο τὸ δηλητηριασμένο αὐτὸ δόλωμα. Καὶ τὸ ἐτοιμάζομε ἔτσι. Μέσα σὲ 90 ὀκάδες νερὸ ἀνακατεύομε 10 ὀκάδες σιρόπι ἀπὸ μελάσσα—ἓνα σιρόπι κατώτερης ποιότητος, καὶ γιὰ αὐτὸ πολὺ φτηνὸ, πού μένει κατακάθι στὰ ἐργοστάσια τῆς ζάχαρης—καὶ 3 ὀκάδες ἀρσενικοῦχα ποτάσσα—ἓνα δυνατὸ δηλητήριο—. Γιὰ νὰ λιώσῃ καλὰ τὸ δηλητήριο αὐτό, πρέπει πρῶτα νὰ διαλυθῆ σὲ ζεστὸ νερό Ἄφοῦ ἔτσι ἐτοιμάσωμε σὲ μεγάλες ποσότητες τὸ δηλητηριασμένο αὐτὸ δόλωμα, μόλις ἰδοῦμε, πὼς ἀρχισαν νὰ φαίνονται οἱ πρῶτες μύγες τοῦ δάκου—κατὰ τις πρῶτες δηλ. δέκα μέρες τοῦ Ἰουλίου—πρέπει ἀμέσως ν' ἀρχίσωμε νὰ ραντίζομε μ' αὐτὸ καὶ μὲ τὰ συνηθισμένα ραντιστήρια τῶν ἀμπελιῶν, τοὺς ψεκαστήρες δηλ. τοῦ περονόσπορου, ὅλα τὰ λιόδεντρά μας. Γιὰ κάθε δέντρο, ὅσο μεγάλο κι ἂν εἶναι, δὲ χρειάζεται περισσότερο ἀπὸ 150 δράμια ἀπ' αὐτὸ τὸ ὑγρὸ δόλωμα. Καὶ μ' ἓνα γεμάτον ψεκαστήρα μπορούμε νὰ ραντίσωμε ὡς 30 δέντρα.

» Τί θὰ γίνῃ μὲ τὸ ράντισμα αὐτὸ τὸ καταλαβαίνετε, πιστεύω, ὅλοι σας. Οἱ βασιλόμυγες λαίμαργες, καθὼς εἶναι ὅλες οἱ μύγες, μόλις ἀπὸ τὴ μυρουδιά νιώσουν τὴ γλύκα τοῦ σιροπιῦ, ἀμέσως θ' ἀρχίσουν

νά ρουφοῦν μὲ τις προβοσνίδες τους τις στόλες τοῦ ὑγροῦ, ὅπου τις βρίσκουν, κι ἀμέσως θὰ πεθαίνουν φαρμακωμένες ἀπὸ τὴν ἀρσενικούχα ποτάσσα. Ἐπειδὴ ὅμως δὲ βγαίνουν ὅλες μαζὶ οἱ βασιλόμυγες, ἔπειτα μπορεῖ καὶ νὰ βρέξη κι ἔτσι νὰ ξεπλυθῆ τὸ πρῶτο ράντισμα, εἶναι ἀνάγκη νὰ ξαναραντίζουμε ὕστερα ἀπὸ 20 ἡμέρες.

9. » Ἄλλὰ γιὰ νὰ εἶμαστε περισσότερο ἐξασφαλισμένοι, πὼς ὅλες οἱ βασιλόμυγες θὰ ρουφήσουν ἀπὸ αὐτὸ τὸ φαρμακερὸ ὑγρὸ, εἶναι ἀνάγκη, ἐξὸν ἀπὸ τὸ ράντισμα, νὰ μεταχειριστοῦμε κι ἄλλα δύο μέσα, γιὰ νὰ καταστρέψωμε τέλεια ὅλες τις μύγες.

» Τὸ πρῶτο ἀπ' αὐτὰ τὰ βογηθητικὰ μέσα εἶναι νὰ τοποθετήσωμε στερεὰ ἐπάνω στὶς ἐλιές βάζα λίγο βαθουλὰ κι ἀπλωτὰ, γεμάτα ἀπὸ τὸ ἴδιο δόλωμα. Ἐνα τέτοιο βάζο, ἀπάνω σ' ἓνα λιόδεντρο, μπορεῖ νὰ μαζέψῃ ὄχι μόνο τις μύγες, ποὺ εἶναι ἐκεῖ κοντὰ, ἀλλὰ κι αὐτὲς ποὺ εἶναι σὲ ἀρκετὴ ἀπόσταση. Φανταστῆτε, πὼς μὲ 500 τέτοια βάζα μπορεῖ νὰ προφυλαχτῆ ἓνας ἐλαιῶνας ἀπὸ 3 χιλιάδες στρέμματα ».

— « Σὰ δύσκολο αὐτὸ τὸ γιαντρικό, κύριε γεωπόνε » παρατήρησε τότε κάποιος ἀπὸ τοὺς ἀκροατές.

— « Βέβαια ἔχει φασαρία καὶ ἡ τοποθέτηση καὶ τὸ γέμισμα τῶν βάζων αὐτῶν μὲ τὸ δηλητηριασμένο ὑγρὸ » ἀποκρίθηκε ὁ νομογεωπόνος. « Κι ἔξοδα χρειάζεται ὄχι λίγα. Μὰ εἶναι πολὺ ἀποτελεσματικό. Γιὰ νὰ γίνῃ ὅπως πρέπει, εἶναι ἀνάγκη τὰ βάζα αὐτὰ νὰ τοποθετηθοῦν ἀπάνω στὶς ἐλιές, πρὸ τοῦ ἀκόμη φανῆ ἡ μύγα. Γιατὶ χρειάζεται πολλὴ χασομέρια

μιά τέτοια δουλειά : νά βρεθῆ ἡ πιό κατάλληλη θέση ἀπάνω στοῦ δέντρο, ἔπειτα νά δεθῆ τὸ βάζο στερεά με σύρμα, ὥστε νά μὴ γέρνη ἀπὸ δῶ κι ἀπὸ κεῖ ὅπως διόλου, κι ὕστερα νά τὸ ἀπογεμίζουμε ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ. Ὅσο γιὰ τὸ ποσὸ τῶν βάζων, 4—8 εἶναι ἀρκετὰ γιὰ 10 στρέμματα ἑλιές. Τὰ βάζα μπορεῖ νά εἶναι καὶ πήλινα καὶ τσίγκινα, ἀλλὰ καλὰ γανωμένα.

» Τὸ δεύτερο βοηθητικὸ μέσο, πού ὠφελεῖ πολὺ στοῦ ξεπάστρεμα τῆς βασιλόμυγας, εἶναι τὰ ἐτοιμάσουμε δεμάτια ἀπὸ κλαδιὰ ἑλιᾶς ἢ ἀγριελιᾶς, κι ἀφοῦ τὰ ραντίσουμε με τὸ γνωστὸ δηλητηριασμένον ὑγρὸ, νά τὰ κρεμάσουμε κάτω ἀπὸ τὰ μεγάλα κλωνάρια τῶν λιόδεντρῶν μας καὶ ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ νά τὰ ραντίζουμε.

10. » Αὐτὰ εἶναι τὰ πιό συνηθισμένα καὶ τὰ πιό ἀποτελεσματικὰ μέσα, πού μποροῦμε νά πολεμήσουμε τὸ δάκο, ὥστε νά ἐξασφαλίζουμε κάθε φορὰ τὴ λαδιά μας. Βέβαια ὅλ' αὐτὰ θέλουν κόπο, θέλουν κι ἐξοδα κάμποσα. Μὰ καὶ ὁ κόπος καὶ τὰ ἐξοδα βγαίνουν ὅλα, με τὸ παραπάνω μάλιστα, ὄχι μόνο ἀπὸ τὸν καρπὸ, πού θὰ γλιτώσουμε, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν ἐξαιρετικὴ ποιότητα τοῦ λαδιοῦ. Γιατί, καθὼς καλύτερα ἀπὸ μὲνα ξέρετε, ἑλιές πού δὲν εἶναι μολυσμένες ἀπὸ τὸ δάκο, πωλιοῦνται εὐκολα καὶ σὲ καλὴ τιμῆ, καὶ λάδι ἐξαιρετικὸ δίνουν.

» Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ζῶφιον αὐτὸ εἶναι πετούμενον καὶ μπορεῖ εὐκολα νά ἔρχεται κι ἀπὸ τὶς γειτονικὲς περιφέρειες, γι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη ὁ πόλεμός του νά ζαπλώνεται σὲ μεγάλη περιοχὴ. Πρέπει δηλαδή ὄχι μόνο ὅλοι οἱ χωριανοὶ νά συμφωνήσετε καὶ νά κάμετε

ὅ,τι θὰ σᾶς πῶ, ἀλλὰ νὰ πείσετε καὶ τ' ἄλλα τὰ γύρω χωριά νὰ θελήσουν κι ἐκεῖνα νὰ πάρουν μέρος στὸν πόλεμο αὐτό. Δῶστε λοιπὸν τὰ χέρια σας κι ἐνωθῆτε ! Καὶ ὅπως παντοῦ καὶ πάντα ἡ ἔνωση φέρνει τὴ δύναμη, ἔτσι καὶ στὴν περίστασι αὐτὴ ἡ ἔνωση τῶν χητηματιῶν, ποὺ ἔχετε ἐλιές κι ἐδῶ καὶ γύρω ἀπὸ τὸ χωριό σας, θὰ προφυλάξῃ ἀποτελεσματικὰ τὴ φετεινὴ λαδιά σας ».

11. Αὐτὰ περίπου εἶπε τὸ ἀπόγεμα ἐκεῖνο ὁ νομογεωπόνος. Οἱ χητηματίες τῆς μικροπολιτείας ἐκείνης τοῦ Πηλίου ὄχι μόνο παραδέχτηκαν κι ἀκολούθησαν τὶς συμβουλές του, ἀλλὰ καὶ μπόρεσαν κι ἔπεισαν νὰ κάμουν τὸ ἴδιο κι ὅλα τὰ γειτονικά τους χωριά. Ἔτσι ἐκείνη τὴ χρονιά ἐξασφαλίστηκε τέλεια ἡ σοδιά στὴν περιφέρεια ἐκείνη τοῦ Πηλίου, ἐνῶ σὲ ὅλες τὶς ἄλλες σημειώθηκε καταστροφὴ μεγάλη. Αὐτὸ ὅμως ἔγινε ἀφορμὴ ὕστερα ἀπὸ λίγον καιρὸ νὰ συστηθῆ με νόμο γιὰ ὅλη τὴν περιφέρεια τοῦ Πηλίου τὸ « τ α μ ε ἴ ο ν ἐ λ α ί α ς ». Σύμφωνα με αὐτὸ κάθε ἐλαιοχηματίας εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ πλερώνῃ κάθε χρόνο κάποιο μικρὸ φόρο, ἀνάλογο με τὰ λιόδεντρα, ποὺ ἔχει. Κι ἔτσι ἀπὸ τότε με τὴ γενικὴ συνδρομὴ γίνεται καὶ γενικὸς καὶ πιὸ τέλειος ὁ πόλεμος τοῦ δάκου σὲ ὅλα τὰ χωριά τοῦ Πηλίου.

Μαχόρι ἔτσι νὰ φρόντιζαν κι ἄλλες περιφέρειες τῆς Ἑλλάδας μας.

Πρωτότυπο

§ 2. Ἀσφάλεια γιὰ τὸ χαλάζι.

1. Ἄβρεχος πέρασε ὅλος ὁ Ἀπρίλης. Πέρασε καὶ ὁ μισὸς ὁ Μάης, χωρὶς μῆτε συννεφάκι νὰ φανῆ στὸν οὐρανό. Ἀπελπισμένοι γιὰ τὰ πρῶιμα γεννήματά τους οἱ κάτοικοι μιᾶς μικροπολιτείας τῆς βορεινῆς Θεσσαλίας, κοντεύουν ν' ἀπελπιστοῦν καὶ γιὰ τὶς ὀψιμίες τους. «Ἄν δὲ βρέξῃ κι αὐτὴ τὴν ἐβδομάδα, πᾶνε τὰ καλάμπokia καὶ τὰ σουσάμια μας!» λέει ὁ γερο-Πράντζαλος, καθισμένος μὲ δύο ἄλλους γέρους γειτόνους στὸ πέτρινο πεζούλι τῆς ἐξώπορτάς του. «Ὅσο γιὰ καρπούζια καὶ γιὰ πεπόνια, μοῦ φαίνεται, πὼς δὲ θὰ τὰ δοῦμε στὰ μάτια μας φέτος» πρόσθεσε, κοιτάζοντας τὸν οὐρανό.

—«Μά, κι ἂν βρέξῃ, τώρα πιά περιμένεις προκοπή;» εἶπε ὁ γερο-Μπόσκος. «Ξεχνᾶς, πὼς «στὸν καταραμένο τόπο τὸ Μάη μῆνα βρέχει;»

—«Αὐτὸ εἶναι ἀλήθεια, συμπέθερε, μά, καὶ «στὴν ἀναβροχιά καλὸ εἶναι καὶ τὸ χαλάζι» ἀντιμίλησε ὁ γερο-Πράντζαλος, ρουφώντας μιὰ πρέζα ταμπάκο.

—«Ἀγύρευτο νᾶναι πάντα τέτοιο φροῦτο» πετάχτηκε ἀπὸ τὴ θέση του ὁ γερο-Κωστούλας· κι ἔκαμε τρεῖς φορές τὸ σταυρό του.

2. Ἀρκετὴ ὥρα κουβέντιασαν οἱ γέροι ἐκεῖνοι νοικοκυραῖοι τῆς Θεσσαλικῆς μικροπολιτείας γιὰ τὶς ἀναβροχές, γιὰ τὰ χαλάζια καὶ γιὰ τὶς ἄλλες θεομηνίες. Ἡ ὀμιλία τους θὰ βαστοῦσε κι ὡς τὸ μεσημέρι, γιατί καὶ σκόλη ἦταν ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα καὶ ἡ ὄρεξη γιὰ κουβεντολόγι δὲ λείπει ποτὲ ἀπὸ τοὺς γέρους. Κάποιο

ὅμως συννέφιασμα τῆς κορφῆς τοῦ Μενεξέ, τοῦ γειτονικοῦ βουνοῦ, χάλασε γρήγορα τὴ γεροντικὴ αὐτῆ παρέα καὶ τῆς ἔκοψε τὴν ὀμιλίαν της.

Πρῶτος εἶδε τὸ συννέφιασμα ὁ γερο-Κωστούλας, καὶ δείχνοντάς το στοὺς συντρόφους του, εἶπε : « Ὁρίστε, κύρ Θανάση, πὺ γύρευες βροχὴ τὸ Μάη ! Δέξου το σὲ λίγο τὸ χαλάζι. Κοίταξε τὴν κουκούλα τοῦ Μενεξέ ! »

— « Δάγκασε τὴ γλῶσσα σου, κύρ Βασίλη » ἀπάντησε ὁ γερο-Πράντζαλος· καὶ γύρισε νὰ ἰδῆ κι αὐτὸς τὸ ἀλάθειτο μετεωρολογικὸ σημάδι γιὰ τὸ χαλάζωμα στὴν περιφέρειαν τῆς πατρίδας του.

— « Ἐχεις δίκιο, γείτονα. Ὁ Θεὸς νὰ λυπηθῆ τὸν κοσμάκη καὶ νὰ βάλῃ τὸ χέρι του » πρόσθεσε ὁ ἴδιος· καὶ σηκώθηκε ἀμέσως ἀπὸ τὴ θέση του.

Τὸ ἴδιο ἔκαμαν κι οἱ δυὸ ἄλλοι συνομιλητές του, ἀνήσυχτοι κι αὐτοὶ γιὰ ὅ,τι ἔβλεπαν καὶ πιὸ πολὺ γιὰ ὅ,τι ὑπωψιάζονταν· κι ἔφυγαν γιὰ τὰ σπίτια τους. Ὡστόσο, ἀποχαιρετώντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, δὲν ζέχασε νὰ εὐχηθῆ τὸ « καλὸ νερὸ στὸν τόπο μας ! »

3. Τοῦ κάκου ὅμως ! Δὲν ἀκούστηκε ἡ εὐχὴ τοῦς κι ἀλήθεψε τὸ μάντεμα τοῦ γερο-Κωστούλα.

Τὸ θολὸ ἐκεῖνο συννεφάκι τῆς κορφῆς τοῦ Μενεξέ, ἀπλώνοντας ὀλοῦθε σὲ λίγο, σκέπασε τὸν οὐρανὸ πέρα πέρα καὶ δὲν ἄργησε νὰ ξεσπάσῃ σὲ μπόρα. Καὶ τί μπόρα ! Τρομερὴ ! Ἄρχισε μὲ συχνὰς ἀστραπὲς καὶ τρομαχτικὰς βροντὰς, κι ἀφοῦ σκόρπισε καὶ μέσα στὴ μικροπολιτεία καὶ γύρω στὰ περίχωρά της κάμποσα ἀστροπελέκια, μηνώντας μ' αὐτὰ τὸ μεγάλο κακὸ πὺ σκόπευε νὰ κάμῃ, τέλειωσε ἄλλοῦ μὲ νεροποντὴ,

κι ἄλλοῦ μὲ χαλάζι. Γιατὶ οὔτε ἡ πρώτη οὔτε τὸ δευτέρο ἦταν γενικό. Τὶς πιὸ πολλές συνοικίες τῆς μικρῆς πόλης κι ὅλα τὰ δυτικὰ περίχωρά της τὰ ἔπνιξε ἡ νεροποντή. Τὶς ἀκρινὲς ὅμως ἀνατολικὲς συνοικίες καθὼς καὶ ὅλη τὸ γειτονικὴ μὲ αὐτὲς χτηματικὴ περιοχὴ, ὅλα δηλ. τ' ἀμπέλια, τὰ σπαρμένα χωράφια, τὰ μωρεοπερίβολα, τὶς καπνοφυτεῖες καὶ τοὺς λαχανόκηπους, πού ἦταν στὸ ἀνατολικὸ μέρος τῆς μικροπολιτείας, τὰ κατατσάκισε καὶ τὰ κατάστρεψε τὸ χαλάζι.

4. Μὰ τί χαλάζι ἦταν ἐκεῖνο! Θαρρεῖς κι ὁ Θεὸς ἔβρεχε κομματάκια ἀπὸ πάγο, ἄλλα σὰ στραγάλια, ἄλλα σὰ φουντούκια καὶ μερικὰ σὰν καρῦδια μεγάλα! » Κ α τ ἄ ρ α τ ο Ὡ Θ ε ο Ὡ! » ὅπως τὸ εἶπε κι ὁ γερο-Πράντζαλος, πού μῆτε τὸ μαυρομάνικο μαχαίρι, μπηγμένο στὴν αὐλὴ ἀπὸ τὸ πρωτογέννητο ἀγόρι του, μῆτε ἡ πασχαλιάτικη ἀναμμένη λαμπάδα, ἀκουμπισμένη σὲ πυροστιὰ ἀπὸ τὴν πρωτοστέφανη κι ἀσαράντιστη νύφη του, μπόρεσαν νὰ τὸ σταματήσουν...

Θέριζε σ' ὅποιο σπαρμένο χωράφι ἔπεφτε. Μαδοῦσε τὰ φύλλα κι ἔρριχνε χάμω τὸν καρπὸ τοῦ κάθε ἀμπελιοῦ καὶ τοῦ κάθε μωρεοπερίβολου. Ἔσπαζε τὸ κάθε τρυφερὸ κλωνάρι καὶ γέμιζε τὸ κάθε βαθούλωμα τῆς γῆς μὲ χοντρὸ σπειρωτὸ καὶ παγωμένο κάτασπρο στρῶμα, πού γιὰ νὰ λιώση χρειάστηκε νὰ περάσουν μιὰ δυὸ μέρες.

5. Τρομαγμένοι κι ὑπωφιασμένοι ἔφαγαν τὸ μεσημέρι ὅλοι στὴν μικροπολιτεία. Μόλις ἔπαψε ἡ μπόρα καὶ στράγγισαν λίγο τὰ νερά, τρεχάτοι πετάχτηκαν ἔξω ἀπὸ τὰ σπίτια τους, ἄλλοι στὰ καφενεῖα κι ἄλλοι στὰ

χτήματά τους, ανυπόμονοι να μάθουν κατά ποῦ ἔπεσε τὸ χαλάζι.

Δὲν πέρασε πολλή ὥρα καὶ τὸ «μεγάλο» καφενεῖο τῆς μικρῆς πόλης γέμισε ἀπὸ πελάτες. Τί ὀμιλίες, τί ὀγλοβοή, ποῦ ὅσο πάει καὶ δυναμώνει! Ἦρθαν τὰ μαντάτα! «Πάει ἡ Γκαμπήλαγα! γῆς Μαδιὰμ ἔγινε!» φώναξε κάποιος, μπαίνοντας στὸ καφενεῖο λαχανιασμένος.

— «Ἡ Πραδὰ καὶ τὸ Καστρί κουρεύτηκαν μὲ τὴν φιλή» πετάχτηκε ἄλλο σιμώνοντας σ' ἓνα τραπέζι καταπικραμένος.

— «Βάλτε καὶ τὸν Ἄμμο καὶ τὴ Χασάπη, ποῦ μῆτε ἓνα φυλλαράκι δὲ βλέπετε πιά» συμπληρώνει τρίτος.

— «Τί θὰ γίνῃ τὸ σκουλήκι μου; Βρίσκεται στὴ «μεγάλη» καὶ τὸ περιβόλι μου στὰ Μπουκλούκια μαδῆθηκε ὅλο» σιγομιλεῖ τέταρτος, σὰ νὰ μοιρολογάη. Μὰ ἡ ἀπελπισία καὶ ἡ ἀπόγνωση, ζωγραφισμένες στὰ πρόσωπά τους, λένε πιὸ πολλὰ.

Ὡστόσο πολλοὶ ἀπὸ τοὺς πελάτες ἐκείνους τοῦ καφενεῖου δὲ μποροῦν νὰ κρύψουν τὴ χαρὰ τους. Τρίβουν συχνὰ τὸ κομπολόγι μὲ τὰ δύο τους χέρια καὶ κάπου κάπου ψιθυρίζουν στοὺς γειτόνους των: «Ἐμένα μὲ λυπήθηκε ὁ Μεγαλοδύναμος. Ἄγγιχτο τὸ ἀμπέλι μου στὴν Ξούρω καὶ τὸ περιβόλι μου στὴν Καλαμπάκα»

— «Κι ὁ δικός μου ὁ καπνὸς στὸν Παλιόμυλο» τοῦ ἀπαντᾷ ὁ συνομιλητῆς του.

— «Ὁ θάνατός σου ζωὴ μου» λέει μέσα του χαρούμενος ἄλλος παραπέρα, ποῦ γλίτωσε τὰ μωροφυλλά του καὶ λογαριάζει τὸν ὑψωμὸ τῆς ἀξίας τους τώρα μὲ τὴν καταστροφή...

6. Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ ἀκούστηκε ἓνα συρτὸ σσος ! κι ἀμέσως στὸ καφενεῖο ἔγινε ἡσυχία. Κάποιος κύριος, καλοντυμένος, σηκώθηκε γιὰ νὰ μιλήσῃ. Ἦταν ὁ βουλευτὴς τοῦ τόπου, ποὺ νόμισε κατάλληλῃ τὴν περίπτωση νὰ δημοκοπήσῃ.

« Κύριοί μου ! » ἄρχισε νὰ λέῃ μὲ δυνατὴ φωνή. » Τὸ κακὸ ποὺ σᾶς βρῆκε, εἶναι μεγάλο, μὰ δὲ θὰ τὸ ἀφήσω νὰ σᾶς βουλιάξῃ πέρα γιὰ πέρα. Ἐλαβα τὰ μέτρα μου. Καὶ τηλεγράφημα ἔστειλα αὐτῇ τῇ στιγμῇ στὴν Κυβέρνηση, καὶ σὰν πάω στὴν Ἀθήνα ὕστερ' ἀπὸ λίγες μέρες, θὰ ζητήσω ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ νὰ χαρίσῃ τοὺς φόρους στοὺς χαλαζόπληχτους ».

— « Σ' εὐχαριστοῦμε ! σ' εὐχαριστοῦμε ! Νὰ μᾶς ζήσης ! » φώναξαν ἀμέσως μερικοὶ φίλοι του, ἐνῶ ἄλλοι, ἀντίθετοί του, κουνώντας τὸ κεφάλι, σιγομίλησαν : « Ὅλο τὸ αὐγὸ στὴν πίτα ! » Σωθήκαμε μ' αὐτό ! Νὰ ζημιωθοῦμε χιλιάδες, καὶ νὰ χαριστοῦν ἀπὸ ἑκατὸ κι ἀπὸ διακόσιες δραχμὲς τοῦ καθενοῦ μας ! ».

7. Ὁ βουλευτὴς ὥστόσο, ποὺ δὲν ἄκουσε τίποτε ἀπ' αὐτὰ τὰ σιγομιλήματα, νομίζοντας πὼς λένε καλὰ λόγια γι' αὐτόν, κάθησε εὐχαριστημένος γιὰ τὴν εὐκολὴ δημοκοπία του.

Στὸ μεταξὺ αὐτὸ κάποιος κύριος καλοντυμένος καὶ αὐτὸς καὶ φρεσκοξυρισμένος γένεια καὶ μουστάκια, παίρνοντας τὸ λόγο, εἶπε φωναχτά :

« Ἀπορῶ, κύριοι, μὲ τὰ ὅσα βλέπω κι ἀκούω αὐτῇ τῇ στιγμῇ. Ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος βλέπω ἀνθρώπους νὰ κλαῖν τὴν τύχη τους γιὰ τὸ κακὸ, ποὺ τοὺς ἤρθε, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀκούω, πὼς μπορεῖ νὰ διορθωθῇ αὐτὸ τὸ κακὸ μὲ τὸ χάρισμα τῶν φόρων στοὺς χαλαζόπλη-

χτους. Γιατί όμως να χαριστούν οι φόροι, δὲν τὸ νιώ-
θω. Δὲ μοῦ λέτε, σᾶς παρακαλῶ, οἱ χαλαζόπληχτοι δὲ
θὰ πάρουν τ' ἀσφάλιστρά τους ;»

— « Ποιὰ ἀσφάλιστρα, κ. Καλαμπούκα ; » πετά-
χτηκε κάποιος ἀπὸ τὸ τραπέζι του.

— « Ἀπὸ τίς ἐταιρεῖες, πού ἔχετε ἀσφαλισμένες τίς
ἐσοδιές σας ».

— « Ἀσφαλισμένες ; Τί λέτε, κύριε ; Κανένας μας
δὲν ἀσφαλίζει ἐσοδιά » ἀπάντησε ἄλλος.

— « Μὰ μήτε καὶ καμία ἀσφαλιστικὴ ἐταιρεία ἐδῶ
στὴν Ἑλλάδα ἀσφαλίζει ἀπὸ τὴ θεομηνία τοῦ χαλα-
ζιοῦ, κ. Καλαμπούκα. Ἔχετε πολλὰ χρόνια, πού λεί-
πετε ἀπὸ τὴν πατρίδα καὶ περνᾶτε τὴν Ἑλλάδα γι' Ἀ-
μερικὴ » πρόσθεσε κοκορευόμενος ὁ βουλευτής.

— « Κύριε βουλευτῆ » ἀπάντησε ἡσυχᾶ ὁ κύριος
μὲ τὸ ξυρισμένο μουστάκι. « Δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ γίνῃ
ἡ Ἑλλάδα μας Ἀμερικὴ, γιὰ νὰ μάθουν οἱ πατριῶ-
τες μας νὰ γλιτώνουν τίς ἐσοδιές τους ἀπὸ τίς πλημμύ-
ρες, ἀπὸ τὸ χαλάζι κι ἀπὸ κάθε ἄλλη θεομηνία. Ὅπως
θὰ ἔχουν μάθει, πιστεύω, ν' ἀσφαλίζουν τὰ σπίτια καὶ
τὰ μαγαζιά τους ἀπὸ τὴ φωτιά, ἔτσι θᾶπρεπε νὰ μά-
θαιναν ν' ἀσφαλίζουν καὶ τὴν κάθε μιὰ ἐσοδιά τους
ἀπὸ τίς διάφορες θεομηνίες. Αὐτὸ δὰ τὸ καταλαβαίνει
καὶ ὁ πιὸ ἀμόρφωτος ἄνθρωπος. Μὲ λίγες δραχμές, πού
θὰ πλερώση κανεὶς γιὰ ἀσφάλιστρα, κοιμᾶται ἡσυχος
ὅλο τὸ χρόνο καὶ σὲ μιὰ καταστροφή, σὰν τὴ σημερινή,
πλερώνεται ἀμέσως ὅλη τὴν ἀξία τῆς χαμένης ἐσο-
διάς του ».

8. « Μὰ, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουν ἐταιρεῖες ν' ἀσφαλίζουν
ἀπὸ χαλάζι, πῶς θέλετε ν' ἀσφαλίζαμε τὴν ἐσοδιά

μας ;» αντίκοψε με πείσμα τώρα πιό πολύ ό βουλευτής.

—« Τότε θάπρεπε νά κάμουν μόνοι τους οί χτηματίες τήν άσφαλιστική αύτή έταιρεία. Κι εΐναι τόσο εύκολο » εΐπε ό κ. Καλαμπούκας.

—« Πώς μπορούσε νά γινόταν ένα τέτοιο πράμα ;» ρώτησαν πολλοί.

—« Νά, πώς ! Συμφωνώντας όλοι οί χτηματίες τής πόλης μας, μπορούν νά φτιάσουν έναν άσφαλιστικό συνεταιρισμό. Στο συνεταιρισμό αύτό ό καθένας χτηματίας θά πλερώνη ένα μικρό ποσό κάθε χρόνο για τó κάθε στρέμμα τών διαφόρων χτημάτων του, πού μπορεί νά πάθουν από χαλάζι. Τα χρήματα αύτά, πού θά εΐναι παραπολλά, μαζεύοντας ό συνεταιρισμός, θά τά καταθέτη σέ μιá Τράπεζα με τόκο· και σέ μιá θεομηνία, σάν τή σημερινή, θά τά μοιράζη στους χαλαζόπληχτους κατά τή ζημία τοῦ καθένα ».

—« Και θά φτάνη αύτό τó ποσόν νά πλερωθοῦν όλοι αύτοί πού παθαίνουν ;» ρώτησε κάποιος.

—« Θα φτάνη και θα περισσεύη κάποτε » απάντησε ό ξενοφερμένος κύριος. « Και νά, γιατί ! Πρώτα πρώτα τó χαλάζι δέν πέφτει ταχτικά κάθε χρόνο. Έπειτα από μιá τέτοια θεομηνία δέν παθαίνουν όλοι οί χτηματίες. Μποροῦν λοιπόν εύκολα οί πολλοί νά βοηθήσουν τούς λίγους. Έτσι εΐδα νά κάνουν σέ όλα τά πολιτισμένα μέρη, πού έχω γυρίσει ως τώρα. Δέν περιμένουν νά τούς έρθη τó κακό, μά προλαβαίνοντάς το, « νίβουν τ'όνα χέρι με τó άλλο », για νά μπορέσουν άργότερα « νά νίψουν με τά δυό και τó πρόσωπο » όπως λέει κι ή παροιμία. Μά, αύτό πού δέν έγινε ως

τώρα, μπορεί, αν θέλετε, να γίνη από δω και πέρα» εἶπε, τελειώνοντας τὴν ὁμιλία του ὁ λ. Καλαμπούκας.

9.—«Νὰ γίνη! νὰ γίνη!» ἄρχισε τότε νὰ φωνάζη ὅλο τὸ πλῆθος ἐκεῖνο. Κι ἔγινε. Μὲ τὶς ὁδηγίες τοῦ καλοντυμένου κι ὀλοξυρισμένου ἐκείνου συμπατριώτη τους—τοῦ Ἀμερικάνου—ὅπως τὸν ἔλεγαν οἱ κάτοικοι τῆς Θεσσαλικῆς ἐκείνης μικροπολιτείας, τὴν ἴδια ἐβδομάδα ἔκαιαν τὸν πρῶτο «ἀσφαλιστικὸ συνεταιρισμὸ χαλαζοπλήχτων». Κι ἀπὸ τότε μῆτε τὸ χαλάζι φοβοῦνται πιά μῆτε, ὅταν κάποτε βρῆ τὰ χτήματά τους ἢ θεομηνία αὐτή, περιμένουν ἀπὸ τὸ βουλευτὴ τους νὰ φροντίσῃ νὰ τοὺς χαριστοῦν οἱ φόροι, γιὰ νὰ ξαλαφρώσουν ἀπὸ τὴ μεγάλη ζημιά. Τώρα ὁ συνεταιρισμὸς τους, στεριωμένος καλὰ, πλερώνει ἀμέσως τὴν κάθε τέτοια ζημιά τους, καὶ μὲ τὸ παραπάνω μάλιστα.

Πρωτότυπο

ΙΑ' Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

§ 1. Τὸ δυσκολώτερο θέμα γιὰ ἐκθεση.

1. Ἄνอเรχτα πολὺ χαιρέτησε σήμερα τὴ μητέρα του, ὁ Πέτρος Ροϊλός, μαθητὴς τῆς ΣΤ' τοῦ δημοτικοῦ, γυρίζοντας τὸ μεσημέρι ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Ἄνอเรχτα πολὺ ἔφαγε κι ὕστερα σηκώθηκε ἀπὸ τὸ τραπέζι ὁ ἴδιος. Αὐτός, πὺ κάθε φορὰ ἀπάνω στὸ φαῖ συνήθιζε νὰ διηγιέται μὲ χάρη ὅλες τὶς ἱστορίες τῆς ἡμέρας τοῦ σχολείου του, σήμερα οὔτε ἀνοιξε τὸ στόμα του.

Τὸ φέρσιμο αὐτὸ τοῦ γιοῦ της φάνηκε πολὺ παράξενο στὴν κ. Ροϊλοῦ, καὶ μόλις ἀπόφαγαν, ρώτησε τὸν Πέτρο, τί ἔχει κι εἶναι ἔτσι ἀνὸρεχτος.

« Δὲν τὰ κατάφερα διόλου στὸ διαγωνισμό τῶν ἐκθέσεων σήμερα » ἀπάντησε ἐκεῖνος. « Δὲν ξέρω, ἀν τὸ θέμα, πὺ μᾶς ἔδωσε ὁ δάσκαλός μας, ἦταν δύσκολο ἢ ἐγὼ δὲν ἤμουν στὰ καλά μου σήμερα καὶ γι' αὐτὸ δὲν ἔγραψα οὔτε γιὰ «σχεδὸν καλῶς». Φανταστῆτε! Δὲν κατῶρθωσα νὰ γεμίσω οὔτε τὴν πρώτη σελίδα τῆς κόλλας!»

—« Καὶ ποιὸ ἦταν αὐτὸ τὸ δύσκολο θέμα τοῦ ση-

μερινοῦ διαγωνισμοῦ σας, Πέτρο ;» ρώτησε ὁ πατέρας του, ἕνας μεσόκοπος κύριος μὲ μιὰ μεγάλη σημαδιὰ στὸ ἀριστερὸ μάγουλο. Καί, σέρνοντας λίγο τὸ δεξί του πόδι, σηκώθηκε ἀπὸ τὸ τραπέζι, γιὰ νὰ ξαπλωθῆ στὸν καναπέ τῆς τραπεζαρίας.

— «Ὁ δάσκαλός μας ἔγραψε στὸν πίνακα : « Γιατί ἀγαποῦμε τὴν Ἑλλάδα μας ;» καὶ μᾶς εἶπε : « Διαβάστε αὐτὴν τὴν ἐπιγραφή, σκεφτῆτε τὴν καλὰ καὶ ὕστερα γράψετε μὲ προσοχὴ ὅ,τι μπορεῖ νὰ ἔρθῃ στὸ νοῦ σας μὲ αὐτὰ τὰ λίγα λόγια. Τίποτε ἄλλο δὲ σᾶς λέω. Εἶναι τόσο εὐκολο καὶ τόσο ὠραῖο τὸ θέμα! ». Καὶ ὅμως σ' ἐμένα φάνηκε βουνό. Βέβαια ἀγαπῶ τὴν Ἑλλάδα μας, μὰ γιατί τὴν ἀγαπῶ δὲν ξέρω, δηλ. δὲ μπορῶ νὰ τὸ πῶ μὲ λόγια, νὰ τὸ ἐκφραστῶ. Καὶ ἔτσι δὲ μπόρεσα νὰ γράψω καλὴ ἔκθεση ».

2. « Βέβαια δὲ θὰ ἦσουν καλὰ στὴν ὑγεία σου σήμερα, παιδί μου » ἄρχισε νὰ λέῃ τότε ὁ κ. Ροῦλὸς μὲ ἕναν τόνο αὐστηρό, σὰ νὰ ἤθελε νὰ ἐπιπλήξῃ τὸ γιό του, « γιὰ νὰ δυσκολευτῆς σὲ τόσο εὐκολο θέμα ἐσύ, πού τόσο καλὰ τὰ κατάφερες σὲ ἄλλα πολὺ δυσκολώτερα. Ἀπορῶ πῶς, μόλις διάβασες τὴν ἐπιγραφή τοῦ θέματος, δὲ σοῦ ἤρθαν στὸ νοῦ σου χίλιες ἀπαντήσεις. Καημένο παιδί ! Εἶναι ἀνάγκη νὰ σκεφτῶ πολὺ, γιὰ ν' ἀπαντήσω « γιατί ἀγαπῶ τὴν Ἑλλάδα μας ;» Ἀγαπῶ τὴν Ἑλλάδα μας, γιατί οἱ γονεῖς μου εἶναι Ἕλληνες καὶ τὸ αἷμα, πού τρέχει μέσα στὶς φλέβες μου, εἶναι ἑλληνικό, ὅπως ἑλληνικό εἶναι καὶ τὸ χῶμα, ὅπου εἶναι θαμμένοι οἱ νεκροί, πού κλαῖμε κι ἐγὼ καὶ ἡ μητέρα σου. Ἀγαπῶ τὴν Ἑλλάδα, γιατί ἡ πολιτεία, ὅπου γεννήθηκα καὶ ζῶ καὶ μεγαλώ-

νω, ἡ γλῶσσα πού μιλῶ, τὰ βιβλία πού διαβάζω, οἱ ἄνθρωποι πού συναναστρέφομαι, ὁ λαὸς ὅλος πού ζῶ ἀνάμεσά του, ἡ ὠραία φύση πού με περιτριγυρίζει, τὸ κάθε τι πού βλέπω καὶ μοῦ ἀρέσει καὶ τὸ θαυμάζω, εἶναι ἑλληνικό ».

3. Σταμάτησε γιὰ λίγο ὁ κ. Ροῦλός, ἄλλοτε ἔφεδρος ἀξιωματικὸς καὶ τώρα ἀνώτερος δημόσιος υπάλληλος. Μά, σὰ νὰ μετάνιωσε γιὰ ὅσα εἶπε πρωτύτερα, ἀλλάζοντας τὸν τόνο τῆς φωνῆς του, εἶπε σὲ λίγο :

« Μὲ συχωρεῖς, παιδί μου, γιατί σὲ παραπῆρα μὲ τὰ λόγια μου. Ἔχεις δίκιο νὰ λές, πὼς τὸ θέμα, πού σᾶς ἔβαλε σήμερα ὁ δάσκαλός σας γιὰ ἔκθεση, ἦταν δύσκολο. Εἶναι ἀληθινὰ δύσκολο πράμα νὰ μπορέσης ἀπὸ τώρα, σ' αὐτὴ δηλ. τὴν ἡλικία, νὰ νιώσης καλὰ κι ὕστερα νὰ τὴν παραστήσης μὲ λόγια αὐτὴν τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν Ἑλλάδα μας. Ἀλήθεια, εἶσαι μικρὸς ἀκόμη, γιὰ νὰ μπορῆς νὰ νιώσης ἓνα τόσο μεγάλο αἶσθημα. Αὐτὸ ἔπρεπε νὰ τὸ ξέρη ὁ δάσκαλός σας καὶ νὰ μὴ σᾶς βάλῃ τέτοιο ἀνώτερο ἀπὸ τίς δυνάμεις σας θέμα γιὰ ἔκθεση.

» Βέβαια θὰ νιώσης κι ἐσὺ τὸ αἶσθημα αὐτὸ καὶ θὰ μπορῆς νὰ τὸ ἐκφραστῆς ὅπως πρέπει, ὅταν, ἄντρας πιά καὶ γυρίζοντας ἀπὸ μακρινὸ ταξίδι, ἀντικρίσης κανένα πρῶι ἀπὸ τὸ κατάστρωμα τοῦ καραβιοῦ μακριὰ στὸν ὀρίζοντα τὰ γνώριμα ἑλληνικά μας βουνά. Τότε θὰ δῆς, πὼς θὰ βουρκώσουν ἀπὸ χαρὰ τὰ μάτια σου καὶ πὼς ἄθελα θὰ φωνάξεις μὲ λαχτάρια: « Ἐπιτέλους φτάσαμε στὴν Ἑλλάδα μας ! »

» Θὰ νιώσης καλὰ αὐτὴν τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν Ἑλλάδα μας, ὅταν γυρίζοντας στοὺς δρόμους καμιάς

ξένης μεγαλούπολης και σκίζοντας τὸ ἄγνωστο πλῆθος τοῦ κόσμου, ἀκούσης δίπλα σου ἔξαφνα νὰ μιλοῦν ἑλληνικά. Θὰ νιώσης ἀκόμη τὴν ἀγάπη αὐτὴ βαθιὰ μὲς στὴν καρδιά σου, ὅταν κάποτε ἀναγκαστῆς νὰ κοκκινίσης ἀπὸ θυμό, ἀκούοντας στὴν ξενιτιὰ κανέναν ξένο νὰ βρίζη ἢ νὰ περιπαίζη τὴν Ἑλλάδα μας.

» Θὰ τὴ νιώσης ὅμως πιὸ δυνατὰ και πιὸ περήφανα τὴν ἡμέρα, πού ἡ φοβέρα ἑνὸς λαοῦ ἐχτρικοῦ σηκώση στὸ πόδι ὄλους τοὺς Ἕλληνες και δῆς ἀπὸ κάθε γωνιὰ νὰ μαζεύωνται οἱ ἐπίστρατοι κι ἀκούσης τοὺς πατέρες, ξεπροβοδώντας γιὰ τὸν πόλεμο τὰ παιδιά των, νὰ τοὺς λένε : « Κοιτάξετε μὴ μᾶς ντροπιάσετε! » Θὰ τὴ νιώσης, σὰν οὐράνια χαρά, ὅταν δῆς νὰ περνᾷ μπροστὰ ἀπὸ τὸ σπίτι σου κανένα τάγμα ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ἀραιωμένο, κουρασμένο και κουρελιασμένο, μὰ και μὲ τὴ λάμψη τῆς νίκης στὰ μάτια και μὲ τὴ σημαία τρυπημένη ἀπὸ τίς σφαῖρες, και τοὺς γέρους, τίς γυναῖκες και τὰ μικρὰ παιδιά νὰ περιχύνουν τοὺς στρατιῶτες μὲ λουλούδια και μὲ δαφνόκλαδα.

» Θὰ νιώσης ὅμως ἀπὸ κάθε ἄλλη φορὰ ἀνώτερη αὐτὴν τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν Ἑλλάδα μας, ἀνπηγαίνοντας στὸν πόλεμο σταθῆς τυχερός, σὰν κι ἐμένα, νὰ πάρης καμιὰ σπαθιά στὸ πρόσωπο ἢ καμιὰ λαβωματιὰ στὸ πόδι. Τότε, κοιτάζοντας κάθε φορὰ στὸν καθρέφτη, θὰ καμαρώνης γιὰ τὴ σημαδιὰ τοῦ προσώπου σου ἢ τὸ σύρσιμο τοῦ ποδιοῦ σου. Θὰ νομίζης τὰ σημάδια αὐτὰ τῶν πληγῶν σου, πὼς εἶναι παράσημα παντοτεινά, πού σοῦ ἔχει κρεμάσει ἡ πατρίδα σου, γιὰ νὰ ξεχωρίσης ἀπὸ τ' ἄλλα τῆς τὰ παιδιά. Μὰ, αὐτὰ ὅλα δὲν

τὰ ἔνωσες ἀκόμη, Πέτρο μου, γιατί εἶσαι μικρὸς ἀκόμη. Καὶ γι' αὐτὸ δυσκολεύτηκες στὸ σημερινό σου θέμα ».

Ἐπὶ τὴν «Καρδιά» τοῦ δὲ Ἀμίτσις.
Διασκευὴ

§ 2. Ἡ ἑλληνικὴ σημαία.

Πάντα, ὅπου σ' ἀντικρίζω,
μὲ λαχτάρω σταματῶ
καὶ περήφανα δακρύζω,
ταπεινὰ σὲ χαιρετῶ.

Δόξα ἀθάνατη στολίζει
κάθε θεία σου πτυχὴ
καὶ μαζί σου φτερουγίζει
τῆς πατρίδας ἡ ψυχὴ.

Ὅταν ξάφνω σὲ χαϊδεύη
τὸ ἀγεράκι τὸ ἀλαφρό,
μοιάζεις κῦμα, ποῦ σαλεύει
μὲ χιονόλευκο ἀφρό.

Κι ὁ σταυρός, ποῦ λαμπυρίζει
στὴν ψηλὴ σου τὴν κορφή,
εἶναι ὁ φάρος, ποῦ φωτίζει
μιὰ ἐλπίδα μας κρυφὴ.

Σὲ θωρῶ κι ἀναθαρρεύω
καὶ τὰ χέρια μου χτυπῶ,
σὰν ἅγια σὲ λατρεύω,
σὰ μητέρα σ' ἀγαπῶ.

Κι ἀπ' τὰ στήθη μου ἀνεβαίνει
μιὰ χαρούμενη φωνή :
« Νᾶσαι πάντα δοξασμένη,
ὦ σημαία ἑλληνική ! »

Ἰωάν. Πολέμης

§ 3. Ὁ πρόσφυγας μαθητής.

1. Τὸ κουδούνι τοῦ 85ου δημοτ. σχολείου τῶν ἀγοριῶν τῆς Ἀθήνας χτύπησε γιὰ διάλειμμα. Ἡ Ε' τάξη εἶχε Ἑλληνικὴ Ἱστορία αὐτὴν τὴν ὥρα καὶ κάποιος μαθητὴς ξαναἱστορώντας τὴν ἄλωση τῆς Πόλης, βρισκόταν στὸ τέλος. Τῆ στιγμῇ ἐκείνῃ ἀκούστηκαν ἀλαφριά χτυπήματα στὴν πόρτα τῆς κάμαρας, ὕστερα ἀπ' αὐτὸ ἓνα « ἐμπρός » τοῦ δασκάλου κι ἀμέσως μπῆκε ὁ διευθυντὴς τοῦ σχολείου, κρατώντας ἀπ' τὸ χέρι ἓνα ἀγόρι ὡς 12 χρονῶν, ντυμένο μὲ τριμμένα ροῦχα καὶ ξεσκισμένα παπούτσια, μελαχροινὸ καὶ ἀδυνατισμένο, μὰ καὶ μὲ μεγάλα μαῦρα μάτια καὶ γερὸ κορμί.

Ὁ διευθυντὴς, ἀφοῦ εἶπε κάτι τι στ' αὐτὸ τοῦ δασκάλου, ἔφυγε, ἀφήνοντας ἐκεῖ τὸ ἀγόρι ἐκεῖνο. Ὁ δάσκαλος ἔπαψε ἀμέσως τὸ μάθημα κι εἶπε σὲ ὅλη τὴν τάξη :

2. « Σήμερα, παιδιά, μπαίνει στὴ συντροφιά σας καὶ γίνεται συμμαθητὴς σας κι ἓνα ἄλλο ἑλληνόπουλο, αὐτὸ ἐδῶ, πού βλέπετε » κι ἔδειξε τὸ ἀγόρι. « Ξέρει κι αὐτὸ ὅσα γράμματα ξέρετε κι ἐσεῖς, μὰ δὲ μπορεῖ νὰ μιλήσῃ καλὰ τὰ ἑλληνικά. Γεννήθηκε σὲ μέρος

έλληνικό, πού από χρόνια τώρα είναι σκλαβωμένο από τούς Τούρκους κι όπου μονάχα τὰ τουρκικά μιλιούνται. Πατρίδα του είναι ἡ Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας, μιὰ ἑλληνική πόλη δοξασμένη, πού ἔδωσε στήν Ἑλλάδα μας μεγάλους στρατηγούς κι ἓνα μεγάλο δεσπότη, τόν Ἅγιο Βασίλειο. Ἔχει διωχτῆ από τούς Τούρκους μαζί μέ ὅλους τούς ἄλλους Ἑλληνες, πού κατοικοῦσαν σ' αὐτήν ἐδῶ τῇ μεγάλῃ ἑλληνική χώρᾳ». (Καί λέγοντας αὐτὰ ἔδειξε στό μεγάλο χάρτη τῇ Μικρασίᾳ). Ἐπειτα ἐξακολούθησε :

» Πολύ μακριά από τήν Ἀθήνα μας εἶναι ἡ Καισάρεια, ἡ πατρίδα τοῦ Ἰορδάνη Βαϊνόνγλου, τοῦ νέου σας συμμαθητῆ. Σέ 15 ὥρες μέ τὸ βαπόρι φτάνομε ἀπό τόν Πειραιᾶ ὡς τῇ Σμύρνη ἐδῶ, (καί ἔδειξε πάλι στό χάρτη), τήν πρωτεύουσα τῆς Μικρασίας. Χρειάζεται ὅμως περισσότερο ἀπό ἓνα μῆνα, γιά νὰ φτάση κανεῖς πεζὸς ἀπό τῇ Σμύρνη ὡς τήν Καισάρεια ἐδῶ, τήν πατρίδα τοῦ Ἰορδάνη. Κι ὅμως κι ἀκόμη πιὸ πέρα κι ἀπ' αὐτὴ τήν πόλη κατοικοῦσαν ὡς τὰ 1922 ἀδέρφια μας, Ἑλληνες δηλ., ραγιαδες ὅμως στοὺς Τούρκους. Εἶχαν χάσει ἀπὸ 500 χρόνια περίπου τὴν ἐλευθερία καὶ τῇ γλῶσσα τους, βάσταξαν ὅμως τῇ θρησκείᾳ καὶ τὸν ἐθνισμό τους. Ἐμειναν δηλ. Χριστιανοὶ στήν πίστη κι Ἑλληνες στήν καρδιά. Ἡ θρησκεία κι ὁ ἐθνισμὸς ἔνωσαν τότε αὐτὰ τὰ σκλαβωμένα ἀδέρφια μας μ' ἐμᾶς τούς Ἑλληνες τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας καὶ ἡ ἐλπίδα, πὼς μιὰ ἡμέρα θὰ λευθερωθοῦν κι αὐτοί, τούς δυνάμωνε τὴν ὑπομονὴ νὰ ὑποφέρουν τὰ βάσανα τῆς σκλαβιάς.

» Ἐμεῖς, οἱ ἐλεύθεροι Ἑλληνες, μὴ λησμονώντας τὴν ἱερὴ ὑποχρέωση, πού εἴχαμε, προσπαθήσαμε,

ἀφοῦ πρῶτα λευθερώσαμε τοὺς Ἡπειρώτες, τοὺς Μακεδόνες καὶ τοὺς Θρακιῶτες—σκληρωμένα κι αὐτὰ στοὺς Τούρκους ἀδέρφια μας—νά λευθερώσωμε καὶ τοὺς Μικρασιᾶτες. Καὶ πατήσαμε τὸ πόδι μας στὴ Μικρασία, καὶ ξεσκληρώσαμε τὴ Σμύρνη, τὸ Ἀϊβαλί καὶ τὴν Πάνορμο, τὸ Ἀϊδίνι καὶ τὴ Φιλαδέλφεια, τὸ Οὐσάκ καὶ τὴν Προῦσα, καὶ φτάσαμε διώχνοντας τοὺς Τούρκους, ὡς τὴν Κιουτάχεια καὶ τὸ Ἀφιόν Καραχισάρ, ἐδῶ πέρα—ἓνα μέρος πιὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τὴ σημερινὴ ἐλεύθερη Ἑλλάδα μας—. Γιὰ δυστυχία μας ὁμως ἐξ αἰτίας ἀπὸ τὴ διχόνοια, πού μᾶς ἔπιασε στὰ τελευταῖα, καὶ ἀπὸ τὴ μεγάλη κούραση, πού αἰσθανθήκαμε ὅλοι μας ὕστερα ἀπὸ τὸ δεκάχρονο πόλεμο, δὲ μπορέσαμε νὰ κάμωμε ὡς τὸ τέλος τὸ καθήκον μας. Καὶ νικηθήκαμε ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ χάσαμε ὅλ' αὐτὰ τὰ μέρη, πού εἶχαμε λευθερώσει ἀπὸ αὐτούς. Κι αὐτοὶ τότε, γιὰ νὰ μᾶς ἐκδικηθοῦν καὶ γιὰ νὰ μὴν ἔχουν πιά κανένα φόβο ἀπὸ ξένο, ἐδιώξαν ὅλους τοὺς Ἕλληνας τῆς Μικρασίας καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης. Τοὺς ξερρίζωσαν ἀπὸ τὶς πατρίδες τους καί, παίρνοντας ἀπὸ μέσα ἀπὸ τ' ἀγαθὰ τους ἐνάμισυ ἑκατομμῦριο Μικρασιᾶτες καὶ Θρακιῶτες Ἕλληνας, μᾶς τοὺς πέταξαν γυμνοὺς καὶ πεινασμένους ἐδῶ στὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα. Πίστευαν, πὼς ἔτσι, μὲ τόσο βάρος δηλ., θὰ μᾶς βούλιαζαν. Ἡ πατρίδα μας ὁμως δὲν ἔπαθε τίποτε ἀπ' αὐτὰ, πού φαντάζονταν οἱ ἐχθροὶ τῆς. Μὲ ὅλη τὴ φτώχεια τῆς δέχτηκε πρόθυμα τὰ κατατρεγμένα αὐτὰ παιδιὰ τῆς. Τὰ φιλοξένησε, τὰ ἔθρεψε, τὰ πότισε καὶ τὰ ἔντυσε· γιάτρεψε τὶς πληγὲς καὶ τὶς ἀρρώστιες τους· τοὺς ἔχτισε καινούριες κατοικίες· τοὺς ἔδωσε ζῶα γιὰ τὶς

ανάγκες τους· τούς χάρισε χωράφια και σπόρους να καλλιεργούν και λιβάδια, για να βόσκουν τὰ ζῶα τους· ἔδωσε ἐργαλεῖα στοὺς τεχνῖτες και συντάξεις και βοηθήματα χρηματικά στις γυναῖκες, πού ἔχασαν τοὺς ἄντρες τους.

» Κοντὰ σ' αὐτὲς τίς πολλές και μεγάλες φροντίδες για τοὺς πρόσφυγες, πού για να πραγματοποιηθοῦν χρειάστηκαν και χρειάζονται ἀκόμη κάθε μέρα ἑκατομμύρια, ἡ πονετικὴ μεγάλη μας μητέρα δὲ λησμόνησε και τὰ μικρὰ τὰ προσφυγόπουλα. Περιμάζεψε τὰ ὄρφανὰ και ἀπροστάτευτα ἀπ' αὐτὰ σὲ ὄρφανοτροφεῖα· ἔχτισε σὲ κάθε προσφυγικὸ συνοικισμό σχολεῖα ἰδιαίτερα και διώρισε δασκάλους για ὅλα τ' ἄλλα. Κι ὅπου πάλι δὲν κατοικοῦν συγκεντρωμένοι οἱ πρόσφυγες, πρόσταξε ἐμᾶς τοὺς δασκάλους να δεχόμαστε πρόθυμα τὰ προσφυγόπουλα στὰ σχολεῖα μας.

3. » Στις ἄλλες τάξεις, καθὼς ξέρετε, ἔχουν γραφῆ κάμποσα ἀπ' αὐτὰ τὰ ἑλληνόπουλα φέτος. Ἐσεῖς ὡς τώρα δὲν εἶχατε κανέναν πρόσφυγα συμμαθητῆ. Ἄπὸ σήμερα θάχετε τὸν Ἰορδάνη Βαϊνόγλου ἀπὸ τὴν ξακουσμένη Καισάρεια. Δεχτῆτε τον, σὰν ἀδερφό σας. Ἀγαπᾶτε τον σὲ τρόπο, πού να πιστεῦη, πὼς δὲ βρίσκεται μακριὰ ἀπὸ τὴν πατρίδα του. Δώστε του να νιώση, πὼς εἶναι και ἐδῶ ἑλληνόπουλο, ὅπως και στὴν Καισάρεια, τὴν πατρίδα του ». Καὶ λέγοντας αὐτὰ φώναξε : « Ἐλα ἐδῶ, Λευτέρη Τσαλικόπουλε, και στάσου κοντὰ στὸ νέο συμμαθητῆ σου ! »

Ὅταν ὁ μαθητῆς ἐκεῖνος πῆγε κοντά, εἶπε ὁ δάσκαλος τῆς Ε' τάξης : « Ἐπειδὴ εἶσαι ὁ πρῶτος μέσα σὲ ὅλη τὴν τάξη, χαίρετισε για ὅλους τὸ

νέο συμμαθητή σας. Δῶσε τὸ χαιρετισμὸ τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας σ' ἓνα παιδὶ τῆς σκλαβωμένης Μικρασίας ».

Ὁ Γσαλικόπουλος ἀγκάλιασε τὸ προσφυγόπαιδο καὶ τοῦ εἶπε : « Καλωσώρισες ! ». Τότε τὸ παιδὶ ἐκείνο, πού ὡς τότε, ντροπαλὸ καὶ μαζεμένο, πάντα χαμηλόβλεπε, σήκωσε τὰ μεγάλα μάτια του καὶ εἶπε « εὐχαριστῶ » στὸ συμμαθητὴ του. Ὑστερα ὁ δάσκαλος ὤρισε τὴ θέση, πού θὰ καθόταν ὁ νέος μαθητῆς καὶ τὸν συνώδεψε ὁ ἴδιος.

4. Τῆ στιγμῇ ἐκείνῃ ξαναχτύπησε τὸ κουδούνι τοῦ σχολείου, γιὰ νὰ μποῦν στὶς τάξεις τους τὰ παιδιά. Ὁ δάσκαλος τῆς Ε' στενοχωρέθηκε γι' αὐτό, γιὰτὶ φαινόταν, πὼς ἤθελε κάτι ἀκόμη νὰ προσθέσῃ.

« Κύριε δάσκαλε » πετάχτηκε τότε ἀπὸ τὴ θέση τοῦ ἑναὶ μαθητῆς « δὲν πειράζει, πού δὲ θὰ κάμωμε μιὰ φορὰ διάλειμμα. Ὡστόσο ἐσεῖς ἀποτελειῶστε, σᾶς παρακαλοῦμε, αὐτὰ πού θέλετε νὰ μᾶς πῆτε ἀκόμη ».

Ὁ δάσκαλος χαμογέλασε καὶ πιὸ συγκινημένος τώρα πρόσθεσε κι αὐτά :

« Βλέποντας ἐσεῖς ἀπὸ δῶ καὶ μπρὸς τὸν Ἰορδάνη Βαϊνόγλου, νὰ θυμᾶστε, πὼς γιὰ νὰ βρεθῆ αὐτὸ τὸ παιδὶ ἀπὸ τὴν Καισάρεια ἐδῶ μέσα στὴν Ἀθήνα σὲ τέτοια κατάσταση, πού τὸ βλέπετε, θυσιάστηκαν χιλιάδες Ἕλληνες στρατιῶτες καὶ ἀξιωματικοὶ στὶς μάχες καὶ στὴν αἰχμαλωσία· πὼς χιλιάδες Μικρασιᾶτες — ἀδέρφια μας — ἐξωντώθηκαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους· πὼς ἀμέτρητες ἑλληνοπουῦλες, κλεισμένες σὲ τούρκικα χαρέμια, γεννοῦν τουρκόπαιδα· πὼς ἀμέτρητες χριστιανικὲς ἐκκλησίες ἔχουν γίνει στάβλοι κι ἀποθῆκες

Τούρκων, καὶ στὶς αὐλὲς χιλιάδων ἑλληνικῶν σχολείων τῆς Μικρασίας καὶ τῆς Θράκης τρέχουν καὶ παίζουν σήμερα τουρκόπουλα.

» Πρέπει, φέρνοντας ὄλ' αὐτὰ στὸ νοῦ σας, νὰ προσέχετε νὰ μὴν προσβάλετε καμιὰ φορὰ μῆτε μὲ λόγια μῆτε μὲ ἔργα αὐτὸν τὸ συμμαθητὴ σας, γιατί τάχα δὲ γεννήθηκε στὴν ἐλεύθερη Ἑλλάδα ἢ γιατί δὲ μπορεῖ νὰ μιλήσῃ ἀκόμη καλὰ τὰ ἑλληνικά. "Ὅποιος ἀπὸ σᾶς κάμη ἓνα τέτοιο πρᾶμα, αὐτὸς δὲν ἀξίζει νὰ λέγεται ἑλληνόπουλο οὔτε νὰ σηκώνῃ τὸ μῦτι του καὶ νὰ χαιρετᾷ τὴν ἀσπρογάλαξη σημαία μας. Πρέπει ἀκόμη, βλέποντας κάθε στιγμὴ τὸ συμμαθητὴ σας αὐτόν, καθὼς καὶ κάθε πρόσφυγα, νὰ μὴ λησμονᾶτε τὸ ξερίζωμα, πὺ τὸυς ἔκαμν. Ἐμπρὸς τώρα, τὴν ἀνάγνωσή μας, παιδιά » εἶπε τελευταῖα ὁ δάσκαλος τῆς Ε'. Καὶ σφουγγίζοντας τὰ ἀπογοιμισμένα μάτια του, χάρισε στὸ προσφυγόπαιδο τὸ ἀναγνωστικὸ του βιβλίον.

4. Ὑστερα ἀπὸ μιὰ ὥρα, σχολώντας ὁ Ἰορδάνης Βαϊνόγλου, γύριζε στὸ σπίτι μὲ τὴ συνοδεία 5—6 συμμαθητῶν του καὶ μὲ μιὰ σάκα γεμάτη ἀπὸ βιβλία, τετράδια, πένες, κοντυλοφόρους, μολύβια κι ἓνα ὠραῖο καλαμαράκι, δίχως ν' ἀγοράσῃ κανένα ἀπ' αὐτά.

Πρωτότυπο

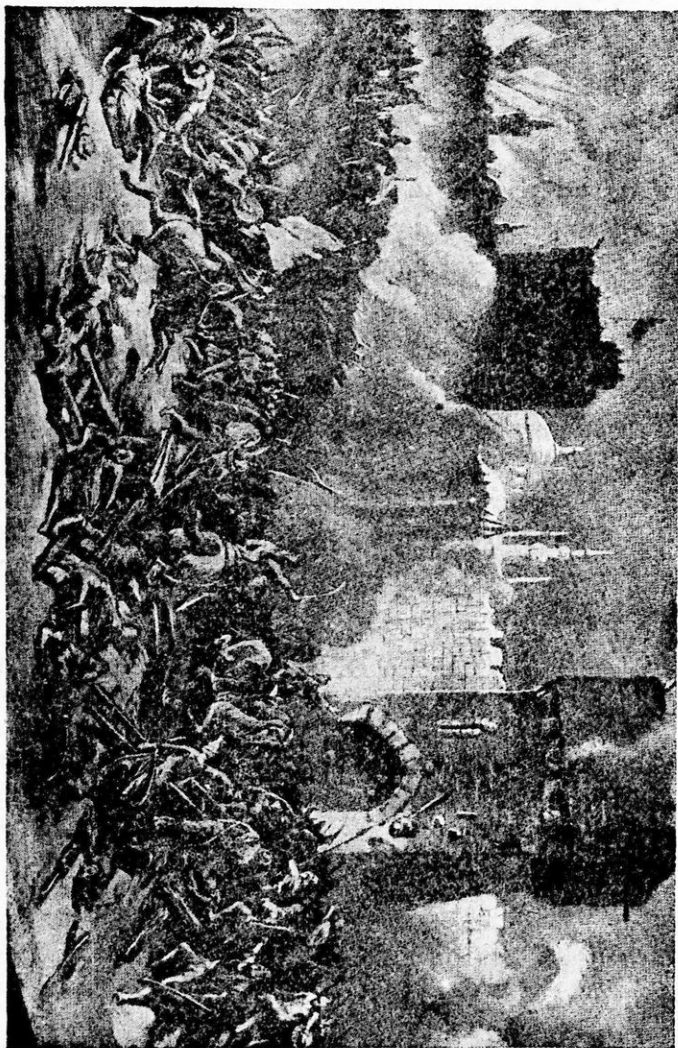

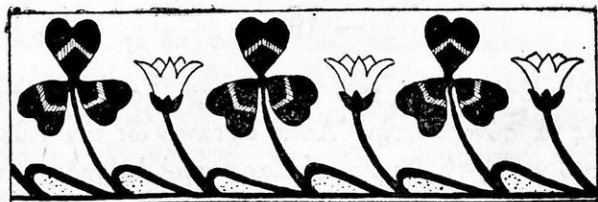
§ 4. Ἡ ἄλωση τῆς Πόλης.

1. Πῆραν τὴν Πόλη, πῆραν την, πῆραν τὴ Σαλονίκη,
πῆραν καὶ τὴν Ἁγιά Σοφιά, τὸ μέγα μοναστήρι,
ποῦχε τρακόσια σήμαντρα κι ἐξῆντα δυὸ καμπάνες.
Κάθε καμπάνα καὶ παπάς, κάθε παπάς καὶ διάκος.
Σιμὰ νὰ βγοῦνε τ' Ἁγία κι ὁ Βασιλιάς τοῦ κόσμου,
φωνὴ τοὺς ἤρθε ἐξ οὐρανοῦ ἀγγέλου ἀπ' τὸ στόμα :
« Ἀφῆστε αὐτὴ τὴν ψαλμουδιὰ κι ἔς χαμηλώσουντ' Ἁγία,
γιατὶ εἶναι θέλημα Θεοῦ ἡ Πόλη νὰ τουρκέψη.
Μόν' στειλτε λόγο στὴ Φραγκιά, νάρθοῦ, τρία καράβια,
τόνα νὰ πάρη τὸ Σταυρό, τὸ ἄλλο τὸ Βαγγέλιο,
τὸ τρίτο τὸ καλύτερο τὴν Ἁγία Τράπεζά μας,
μὴ μᾶς τὴν πόρουν τὰ σκυλιὰ καὶ μᾶς τήνε μολύνουν».
2. Σὰν τ' ἄκουσε ἡ Δέσποινα, πολὺ τῆς κακοφάνη.
« Σώπασε, κυρὰ Δέσποινα, κι ἐσεῖς ἴκονες μὴν κλαῖτε!
πάλι μὲ χρόνους μὲ καιροῦς, πάλι δικὰ μας θᾶναι ».

Δημοτικό

Η άλωση της Πόλης.

ΙΓ' ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΜΑΣ ΘΡΥΛΟΥΣ

Ὁ Διγενῆς Ἀκρίτας.

1. « Πατέρα, δὲ μοῦ λές, σὲ παρακαλῶ, τί ἦταν αὐτὸς ὁ Διγενῆς Ἀκρίτας ; Σ' ἓνα διάλειμμα σήμερα τοῦ σχολείου μας πιάστηκαν συναμεταξὺ τους δυὸ μαθητὲς τῆς ΣΤ', γιὰτὶ ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς κοροϊδεύοντας τὸν ἄλλο τοῦ εἶπε : « Μήπως θέλεις νὰ σὲ ἀναγνωρίσωμε γιὰ Διγενῆ Ἀκρίτα ; » Γέλασαν οἱ ἄλλοι συμμαθητὲς του, ἐνῶ ἐκεῖνος πού πιάστηκε μαζί τους, πειράχτηκε γι' αὐτὸ πιὸ πολὺ, χίμησε ἀπάνω του καὶ τοῦδωσε μιὰ γροθιά. Ἐννοεῖται, πὼς ἀμέσως μπήκαμε ὅλοι στὴ μέση οἱ μαθητὲς καὶ τοὺς χωρίσαμε. Ἐγὼ ὅμως ντράπηκα νὰ ρωτήσω κανένα συμμαθητῆ μου γιὰ τὸ Διγενῆ Ἀκρίτα ».

—« Δὲν ἔκαμες διόλου καλά, Πάνο, νὰ μὴ ρωτήσης καὶ νὰ μὴ μάθης ἓνα πρᾶμα, πού δὲν ἤξερες » ἀποκρίθηκε ὁ κ. Διβόπουλος, ζαπλωμένος ὕστερ' ἀπὸ τὸ φαγητὸ στὸν καναπέ τῆς τραπεζαρίας τους.

» Ντροπὴ εἶναι νὰ μὴν ξέρης ἓνα πρᾶμα, πού μποροῦσες νὰ τὸ μάθης ρωτώντας. Μονάχα ὁ ἐγωιστὴς δὲν καταδέχεται νὰ ρωτᾷ, γιὰ νὰ φαίνεται, πὼς τὰ ξέρει ὅλα. Ὡστόσο ἄκουσε γι' αὐτὸ, πού μὲ ρώτησες :

2. » Στὸν καιρὸ, ποῦ τῆς ἑλληνικῆς μας αὐτοκρατορίας τὰ σύνορα στὴν Ἀσία ἔφταναν ὡς τὸν Εὐφράτη ποταμὸ κι ὡς τὴ Συρία, οἱ Σαρακηνοὶ ἐμίρηδες, οἱ ἀρχηγοὶ δηλ. τῶν τότε γειτόνων καὶ ἄσπονδων ἐχθρῶν μας Ἀραβιτῶν, πολλές φορές ἔκαναν ληστρικές ἐπιδρομές στὴν αὐτοκρατορία μας καὶ κούρσευαν πολλά χωριά καὶ πολλές πολιτεῖες της.

» Ἐνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς φοβεροὺς κουρσάρους, ὁ Μουσούρ, ἐμίρης τῆς Συρίας, σ' ἓνα ἀπὸ τὰ πολλά κουρσέματά του βρῖσκει ἀφύλαχτο τὸν πύργο τοῦ Ἑλληνα στρατηγοῦ Ἀντρόνικου κι ἀρπάζει τὴ μοναχοκόρη του.

» Ἐτυχε αὐτὸν τὸν καιρὸ κι ἐκεῖνος καὶ τὰ πέντε ἀγόρια του νὰ λείπουν ἀπὸ τὸ σπίτι τους. Ὁ πατέρας, τιμωρημένος ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα, ἦταν κάπου ἐξόριστος, καὶ τὰ ἀγόρια του φύλαγαν στὶς ἄκρες—ὅπως ἔλεγαν τότε οἱ Ἕλληνες τὰ σύνορα—.

» Ἡ γυναῖκα τοῦ Ἀντρόνικου, ξεφεύγοντας τὴν αἰχμαλωσία, εἰδοποιεῖ γρήγορα τὰ πέντε της ἀγόρια. Κυνηγοῦν ἐκεῖνα τὸν ἐμίρη, τὸν προφταίνουν καὶ τοῦ ζητοῦν νὰ τοὺς δώσει πίσω τὴν ἀδερφή τους :

« Ἄν ἓνας ἀπὸ σᾶς μονομαχώντας μαζί μου μὲ νικήση, τότε μονάχα θὰ σᾶς δώσω πίσω τὴν ἀδερφή σας » ἀπαντᾷ ὁ ἐμίρης Μουσούρ.

» Τραβοῦν κλῆρο τὰ πέντε ἀδέρφια, κι ὁ κλῆρος πέφτει στὸ μικρότερο, τὸν Κωσταντῖνο. Μονομαχεῖ ἐκεῖνος, νικᾷ τὸν περήφανο ἐμίρη καὶ τὸν ἀναγκάζει, σηκώνοντας τὰ δυὸ του χέρια καὶ σταυρώνοντας τὰ δάχτυλά του, νὰ μολογήσῃ, πῶς νικήθηκε.

» Τότε παραδίνει στὰ πέντε ἀγόρια τοῦ στρατηγοῦ

Ἄντρονίκου τὸ δαχτυλίδι του, γιὰ νὰ γυρέψουν ἐλεύθερα μέσα στὶς σκηνές τῶν Ἀραβιτῶν τὴν ἀδερφή τους. Τὴν ζητοῦν ἐδῶ, τὴν γυρεύουν ἐκεῖ, μὰ πουθενὰ δὲ βρίσκουν τὴν ἀδερφή τους· καὶ θυμωμένα γυρίζουν πίσω στὸν ἐμίρη καὶ τὸν βιάζονται νὰ τοὺς τὴ φανερώσῃ. Ὁ ἐμίρης τότε τοὺς ζητεῖ νὰ τοῦ δώσουν τὸ λόγο τους, πῶς, ἂν ἀλλάξῃ τὴν πίστη του, θὰ τοῦ τὴ δώσουν γιὰ γυναῖκα του.

»Δέχονται τὰ πέντε ἀδέρφια, κι ἔτσι ὅλοι μαζί γυρίζουν στὸν πύργο τοῦ Ἄντρονίκου, ὅπου βαφτίζεται ὁ Ἀραβίτης ἐμίρης καὶ παντρεύεται τὴ μοναχοκόρη τοῦ Ἑλληνα στρατηγοῦ. Ὑστερα ἀπὸ ἕνα χρόνο γεννιέται ὁ Βασίλειος, πού γιὰ τὴ διπλὴ του τὴ γενιὰ ὠνομάστηκε Διγενής.

3. » Δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ ὁ ἐμίρης, χριστιανὸς πιά, παίρνει γραφὴ ἀπὸ τὴ μητέρα του. Τὸν ξώρικιζε νὰ τρέξῃ στὴ Συρία καὶ νὰ γλιτώσῃ τὴν οἰκογένειά του ἀπὸ κάτι ἐχτροὺς τῆς. Φεύγει ἀμέσως ὁ ἐμίρης μὲ τὴ θέληση τῆς πεθερᾶς καὶ τῶν γυναικαδέρφων του ἀπὸ τὸν πύργο, καὶ τρέχει στὴ Συρία. Βοηθεῖ τοὺς δικούς του νὰ ξολοθρέψουν τοὺς ἐχτροὺς των καὶ ὕστερα, πείθοντάς τους, ἀλλάζει καὶ τὴν πίστη τους. Ἡ μητέρα του καὶ οἱ συγγενεῖς του ὅλοι γίνονται χριστιανοὶ καὶ γυρίζουν στὸν πύργο τοῦ Ἄντρονίκου, ὅπου ζοῦν ὅλοι εὐτυχισμένοι.

4. » Τὸ παιδί του, ὁ Βασίλειος, μεγαλώνοντας λίγο λίγο, δυναμώνει ἀπίστευτα. Περνάει στὸ κάθε τι ὄχι μονάχα τὰ συνομήλικα, παρὰ καὶ τὰ πιὸ μεγαλύτερα

ἀπ' αὐτὸν παιδιά. Κανέννας δὲν τολμᾷ νὰ παλαίψῃ μὲ τὸ Διγενὴ οὔτε νὰ τρέξῃ μαζί του ἢ νὰ κονταρίσῃ. Ξέρει, πὼς θὰ βγῆ νικημένος. Ἡ μητέρα του τὸν καμαρώνει, ὁ πατέρας ὅμως δὲ δίνει καὶ μεγάλη σημασία « σὲ τέτοια μικροπράματα ». Ὅταν ὅμως τὸν παίρνῃ μαζί του στὸ κυνήγι—δώδεκα χρόνων ἀκόμη—καὶ βλέπῃ μὲ τὰ μάτια του πρῶτα νὰ πιάνῃ τρέχοντας ἓνα ἐλάφι ἀπὸ τὰ πσινά του πόδια καὶ νὰ τὸ σκίζῃ στὰ δύο ὕστερα νὰ πνίγῃ μιὰ ἀρκούδα· πιάνοντας ἔπειτα ἄλλῃ μιὰ ἀπὸ τὸ μάγουλο, νὰ τὴ ρίχνῃ κάτω, νὰ τὴν ξεσφοντυλιάζῃ καὶ νὰ τὴ σκοτώνῃ· καὶ στὰ ὕστερὰ νὰ ρίχνεται σ' ἓνα λιοντάρι, νὰ τοῦ σκίζῃ τὸ κεφάλι μὲ τὸ σπαθί του καὶ νὰ τὸ χωρίζῃ στὰ δύο ὡς τοὺς ὤμους· ὅταν ὁ πατέρας του εἶδε ὅλα αὐτὰ τὰ κατορθώματα τοῦ γιοῦ του, τότε πίστεψε, πὼς μεγαλώνοντας ἐκεῖνος, θὰ γίνῃ μεγάλος καὶ ξακουστὸς ἄνθρωπος.

5. » Σὰν ἔγινε ἄντρας ὁ Διγενής, ἀφήνει τὸν πατέρα του καὶ πάει στὶς ἐρημιὲς νὰ βρῆ τοὺς ἀπελάτες, τοὺς φοβεροὺς αὐτοὺς ληστὲς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, γιὰ νὰ δοκιμάσῃ τὴ δύναμή τους. Ψάχνοντας, βρίσκει τὸν ὕδροφόρο τους, κι αὐτὸς τὸν ὀδηγᾷ στὸ λήσταρχο, τὸ γερο-Φιλοπαππού. Τὸν καλοδέχεται ὁ γέροντας καὶ τοῦ στρώνει τραπέζι. Καὶ ὕστερα ἀπὸ τὸ φαγοπότι ὁ Διγενής δείχνει τὴ δύναμή του στοὺς ἀπελάτες, παίρνοντας τους τ' ἄρματα.

» Ἔτσι πότε μὲ θηρία καὶ πότε μὲ ἀνθρώπους παλεύοντας ὁ Διγενής, περνᾷ τὸν καιρὸ του.

6. » Σὲ μιὰ ἀπὸ τίς μεγάλες του ἐκδρομὲς ἔτυχε ὁ Διγενής νὰ περάσῃ ἀπὸ τὸν πύργο τοῦ Ἑλληνα στρα-

τηγοῦ Δούκα, πού εἶχε κόρη ὠραιότατη, τὴν Εὐδοκία. Ὁ στρατηγὸς ἀπὸ φόβο, μήπως τοῦ τὴν κλέψουν, τὴν εἶχε κλειδωμένη σὲ μοναχικὸ κουβούκλι, σὲ μιὰ δηλαδὴ κρεβατοκάμαρα.

» Μὴν ζέροντας τίποτε ὁ Διγενής, περνᾷ κοντὰ ἀπὸ τὸν πύργο τοῦ Δούκα τραγουδώντας. Πετιέται ἡ Εὐδοκία στὸ παράθυρο νὰ γνωρίσῃ τὸ λαμπρὸ τραγουδιστὴ, τὴ βλέπει ὁ Διγενής κι ἀποφασίζει νὰ τὴν πάρῃ γυναῖκα του.

» Μὰ ὁ στρατηγὸς οὔτε θέλει ν' ἀκούσῃ ἓνα τέτοιο πρᾶμα : « Ἀφοῦ δὲ μοῦ τὴ δίνετε μὲ τὸ καλό, θὰ σᾶς τὴν πάρω μὲ τὴ βία. Νὰ τὸ ξέρετε ! » λέει στὸ στρατηγὸ καὶ στὰ παιδιὰ του ὁ Διγενής.

» Θυμώνουν τότε ἐκεῖνοι καὶ χιμοῦν ἀπάνω του νὰ τὸν διώξουν ἀπὸ τὸν πύργο τους. Ἀλλὰ ποιὸν νὰ διώξουν, τὸ λιοντάρι ; Πέφτει ἀπάνω τους καὶ τοὺς νικᾷ ὅλους κι ἀναγκάζει τὸ στρατηγὸ νὰ τὸν δεχτῆ γιὰ γαμπρό του.

» Κάνοντας τὸ γάμο του ὁ Διγενής, παίρνει μαζί του τὴν Εὐδοκία καὶ τοὺς ἄγουρους του—ὅπως λέγονταν τότε οἱ νεαροὶ πολεμιστὲς, πού συνώδευαν τοὺς ἄρχοντες—καὶ τραβᾷ γιὰ τὶς ἄκρες τῆς αὐτοκρατορίας. Ἐκεῖ σταίνει μοναχικὴ τὴ σκηνή του καὶ, φυλάγοντας τὰ σύνορα ἀπὸ τοὺς ἐχτροὺς καὶ τοὺς ἀπελάτες, ζῆ μὲ τὴν ἀγαπημένη του γυναῖκα.

7. » Μὰ οἱ κίντυνοι τῆς ἐρημιᾶς εἶναι μεγάλοι. Ἀδιάκοπα ὁ Διγενής παλεύει μὲ θεριὰ κι ἀγωνίζεται μὲ τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ φυλάξῃ τὰ σύνορα καὶ νὰ προστατέψῃ τὴν καλή του.

» Μιὰ μέρα, τὴν ὥρα πού ὁ Διγενής κοιμόταν βαθιά,

ἡ Εὐδοκία διψώντας κρύο νερό, πῆγε μοναχὴ στὴ γειτονικὴ βρύση, γιὰ νὰ ξεδιψάσῃ. Μὰ νά, προστάτης φανερώνεται ὁ δράκος καὶ ζητεῖ νὰ τὴν ἀρπάξῃ.

»Ευπνᾶει ἀπὸ τὶς τρομαχτικὲς φωνὲς τῆς γυναίκας τοῦ ὁ Διγενῆς, ἀρπάζει τὸ σπαθί του καὶ τρέχει κατὰ τὴ βρύση. Μὰ τί νὰ δῆ ! Τὴν Εὐδοκία τοῦ νὰ προσπαθῆ ἀνώφελα νὰ λευθερωθῆ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ φοβεροῦ τοῦ δράκου. Χιμᾶ ἀπάνω τους ὁ Διγενῆς, ἀγωνίζεται μὲ τὸ δράκο καί, κόβοντας τὰ τρία του κεφάλια, τὸν σκοτώνει.

»Μιὰ ἄλλη μέρα πάλι, ἐνῶ ἡ γυναῖκα τοῦ ξένοιαστη περπατοῦσε ἔξω ἀπὸ τὴ σκηνή τους, ρίχνεται καταπάνω τῆς ἓνα φοβερὸ λιοντάρι.

»Ἀκούει τὰ φοβερά τὰ μουγκρητά τοῦ ὁ Διγενῆς ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ σκηνή, ἀρπάζει μιὰ δυνατὴ μαγκούρα καὶ βγαίνοντας ἔξω χτυπᾶ μ' αὐτὴ τὸ λιοντάρι στὸ κεφάλι καὶ τὸ ἀφήνει στὸν τόπο.

»Γιὰ νὰ διασκεδάσῃ τὴν τρομάρα τῆς αὐτῆ ἡ γυναῖκα τοῦ, παρακαλεῖ τὸν ἄντρα τῆς νὰ τῆς παίξῃ τὸν ταμπουρά του καὶ μὲ τὸν ὠραῖο σκοπὸ τοῦ ἀφήνει καὶ αὐτὴ τὴ γλυκιὰ φωνή τῆς ν' ἀκουστῆ. Ἀκοῦν τὸ ὁμορφο τραγούδι τοῦ εὐτυχισμένου ἀντρόγυνου τριακόσιοι ἀπελάτες καὶ ἔρχονται ν' ἀρπάξουν τὴν Εὐδοκία.

»Μὰ ὁ Διγενῆς ἄσκημα πολὺ τοὺς ἀποδιώχνει.

»Δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ φτάνουν τρεῖς, οἱ πιὸ ἀντρειωμένοι ἀπὸ τοὺς ἀπελάτες, ὁ Ἰωάννης, ὁ Φιλοπαππούς καὶ ὁ Κίναμος. Μὰ καὶ τούτους τοὺς νικάει ὁ Διγενῆς ὀλότελα. Οἱ ἀπελάτες τότε τρέχουν, ζητώντας βοήθεια ἀπὸ τὴν ἀμαζόνα τὴ Μαξιμώ. Κι αὐτὴ ὁμοῦς νικιέται ἀπὸ τὸν Ἀκρίτα Διγενῆ καὶ χάνει τὴ φήμη τῆς.

» Από τότε πιά ἠσύχασαν ἀπὸ ληστεῖες κι ἐπίδρο-
μὲς οἱ ἄκρες τῆς αὐτοκρατορίας.

8. » Τότε ὁ Διγενὴς πεθύμησε νὰ κατοικήσῃ πλάϊ
στὸν Εὐφράτη ποταμό. Ἦρθε καὶ κι ἀφοῦ διάλεξε
μιὰ ὠραία τοποθεσία, πρόσταξε καὶ τοῦ ἔχτισον πα-
νώριο παλάτι μέσα σ' ἓνα μεγάλο κι ὄμορφο περι-
βόλι. Μέσα ἐκεῖ περνοῦσε τὴ ζωὴ του μαζί μὲ τὴ γυ-
ναῖκα του εὐτυχισμένος.

» Κάποτε πέθανε ὁ πατέρας κι ὕστερα ἀπὸ λίγο καὶ
ἡ μητέρα του. Μετὰ κάμποσον καιρό, κάνοντας τὸ
λουτρό του, ἀρρωσταίνει καὶ ὁ ἴδιος ὁ Διγενὴς κι ἀρ-
ρωσταίνει τοῦ πεθαμοῦ.

» Ἄκουσε, Πάνο, πῶς ἓνα δημοτικὸ τραγοῦδι περι-
γράφει τὸ θάνατο τοῦ Διγενῆ :

« Τρίτη γεννήθη ὁ Διγενής, Τρίτη θὲ νὰ πεθάνη.
Στέλνει, φέρνει τοὺς φίλους του, ὅλους τοὺς ἀντρειω-
[μένους.

Ἦρθ' ὁ Μηνάς, ὁ Μαυραῖλῆς κι αὐτὸς ὁ γιὸς τοῦ δράκου,
καὶ πῆγαν καὶ τὸν βρήκανε στὸν κάμπο ξαπλωμένο.

Βογγάει, τρέμουν τὰ βουνά, βογγάει τρέμουν κάμποι.

« Σὰν τί σέ βρῆκε, Διγενή, καὶ θέλεις νὰ πεθάνης ;

— « Ὅγδόντα χρόνους ἔγινα ἐδῶ στὸν κόσμον πάνω,
κανένα δὲ φοβήθηκα ἀπὸ τοὺς ἀντρειωμένους.

Τώρα εἶδα ἓναν ξυπόλυτο καὶ λαμπροφορεμένο.

Φορεῖ τοῦ ἡλίου τὰ μαλλιά, τῆς ἀστραπῆς τὸ μάτι,

μὲ κράζει νὰ παλαίψωμε σὲ μαρμαρένια ἀλώνια,

κι ὅποιος νικήσῃ ἀπὸ τοὺς δυὸ νὰ πάρῃ τὴν ψυχὴ του ».

.....

Καὶ πῆγαν καὶ παλαίψανε στὰ μαρμαρένια ἀλώνια.
κι ὅθε χτυπάει ὁ Διγενής, τὸ αἷμα αὐλάκι κάνει,
κι ὅπου χτυπάει ὁ Χάροντας, τὸ αἷμα τάφρο κάνει.

» Ἔτσι πέθανε κι ὁ Διγενής, ὁ ξακουστός Ἀκρίτας.

Ἄκου τώρα κι ἓνα ἄλλο δημοτικὸ τραγούδι, πῶς
παρασταίνει τὸ χαμὸ τοῦ Ἑλληνα αὐτοῦ ἥρωα.

» Ὁ Διγενής ψυχομαχᾷ κι ἡ γῆ τότε τρομάζει.

Βροντᾷ κι ἀστράφτει ὁ οὐρανὸς καὶ σειέται ὁ κάτω κόσ-
[σμος.

Κι ὁ κάτω κόσμος ἀνοιξε καὶ τρίζουν τὰ θεμέλια.

Κι ἡ πλάκα τὸν ἀνατριχιᾷ, πῶς θὰ τότε σκεπάση,
πῶς θὰ σκεπάση τὸν αἰτό, τῆς γῆς τὸν ἀντρειωμένο».

« Αὐτὸς εἶναι, Πάνο μου, ὁ Διγενής Ἀκρίτας, ὁ
ἐθνικός μας ἥρωας » εἶπε τελειώνοντας τὴ διήγησή του
ὁ κ. Διβόπουλος.

9. Ὁ Πάνος, ποῦ ὅλη τὴν ὥρα ἄκουε χαμογελώντας
τὸν πατέρα του, μόλις τελείωσε, τὸν ἐρώτησε :

— « Μά, πατέρα, ἱστορία ἢ παραμῦθι μοῦ διηγή-
θηκες ; »

— « Εἶναι ἀλήθεια, πῶς παραμυθένια εἶναι ὅλη ἡ
ἱστορία τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα. Ὅ,τι ὅμως μαθαίνομε
ἀπὸ τὸ παραμῦθι αὐτό, δὲν παύει νὰ εἶναι μιὰ με-
γάλη ἀλήθεια γιὰ τὴν Ἑλλάδα, τὴν πατρίδα μας.
Θέλεις νὰ νιώσης αὐτὴ τὴν ἀλήθεια ; Διάβασε μὲ προσ-
οχὴ αὐτὸ τὸ ποίημα τοῦ Ἑλληνα ποιητῆ μας, τοῦ
κ. Κωστῆ Παλαμᾷ ». Καὶ λέγοντας αὐτὰ ὁ κ. Διβό-
πουλος, σηκώθηκε, ἔφαξε στὴ βιβλιοθήκη του, βρῆ-
κε κάποιον μικρὸ βιβλίον, κι ἀφοῦ τὸ ἀνοιξε καὶ γύ-
ρισε κάμποσα φύλλα του, τὸ παράδωσε στὰ χέρια τοῦ

Πάνου του καὶ τοῦ εἶπε : « Διάβασε ἀργὰ ἀργὰ καὶ
μὲ πολλή προσοχὴ αὐτοῦς ἔδω τοὺς στίχους, Πάνο ».
Κι ἐκεῖνος διάβασε :

10. Ὁ Διγενὴς στὸν Ἄδη.

Καβάλα πάει ὁ Χάροντας
τὸ Διγενὴ στὸν Ἄδη
κι ἄλλους μαζί. Κλαίει, δέρνεται
τὸ ἀνθρωπινὸ κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατᾶει στ' ἀλόγου του
δεμένους τὰ καπούλια,
τῆς λεβεντιῶς τὸν ἄνεμο,
τῆς ὁμορφιάς τὴν Πούλια.

Καὶ σὰ νὰ μὴ τὸν πάτησε
τοῦ Χόρου τὸ ποδάρι,
ὁ Ἄκρίτας μόνο ἀτάραχα
κοιτᾶει τὸν καβαλάρη.

« Ὁ Ἄκρίτας εἶμαι, Χάροντα'
» δὲν περνῶ μὲ τὰ χρόνια.
» Μ' ἄγγιξες καὶ δὲ σ' ἔνωσα
» στὰ μαρμαρένια ἁλώνια.

» Εἶμαι ἐγὼ ἡ ἀκατόλυτη
» ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων.
» Στὴν Ἐφτάλοφῃ ἔφερα
» τὸ σπαθὶ τῶν Ἑλλήνων.

» Δὲ χάνομαι στὰ Τάρταρα,
» μονάχα ξαποσταίνω,
» στὴ ζωὴ ἀναφαίνομαι
» καὶ λαοὺς ἀνασταίνω ».

11. Ὁ Πάνος ξαναδιάβασε κι ἄλλη μιὰ φορὰ μὲ μεγαλύτερη ἀκόμα προσοχὴ τὸ παραπάνω ποίημα· καὶ τότε, φτάνοντας στὸ τέλος, ἀκούστηκε νὰ λὲη χαρούμενα στὸν πατέρα του : « Τώρα ἔνωσα, πατέρα, τὴ μεγάλη ἀλήθεια, πὺ κρύβει ἡ παραμυθένια αὐτὴ ἐθνικὴ μας ἱστορία ».

Πρωτότυπο

Τ Ε Λ Ο Σ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α' ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΖΩΩΝ ΜΑΣ

§ 1. Οί σαλιάγχοι.....	3
§ 2. Ὁ σταυραετός.....	9
§ 3. Ἀπὸ τῆ ζωῆ τῶν μερμηγκιῶν.....	14

Β' ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝ. ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΖΩΗ

§ 1. Τὸ σχολεῖο.....	31
§ 2. Ἐνα ἀνώτερο σχολεῖο ἀπὸ τὰ συνηθισμένα.....	35
§ 3. Ἡ φιλία.....	43
§ 4. Ἡ καταιγίδα (ποίημα).....	50
§ 5. Ἡ φιλοτιμία καὶ ἡ θέληση.....	52

Γ' ΑΠΟ ΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝ. ΧΩΡΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ

§ 1. Ἡ σπορά (ποίημα).....	60
§ 2. Ὁ θῆρος (ποίημα).....	62
§ 3. Στ' ἀλώνια (ποίημα).....	61
§ 4. Τὸ πρῶτο ψωμί (ποίημα).....	64
§ 5. Λαγοὶ μὲ πετραχήλια (ποίημα).....	65
§ 6. Τὸ ἀμπέλι (ποίημα).....	66
§ 7. Ἡ ἐπιθυμία τοῦ γέρου (ποίημα).....	66
§ 8. Ὁ χορὸς τῆς Λαμπρῆς (ποίημα).....	67
§ 9. Ὁ κοῦρος (ποίημα).....	68
§ 10. Ὁ τρύγος (ποίημα).....	70

Δ' ΑΠΟ ΤΙΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛ. ΛΑΟΥ

§ 1. Ὁ μαρμαρωμένος βασιλιάς.....	73
§ 2. Τῆς Ἁγίας Σοφίας ἢ Ἁγία Τράπεζα (ποίημα).....	74
§ 3. Τὸ κρασί.....	76
§ 4. Ἡ λιθωμένη γριά.....	76
§ 5. Ὁ Μάρτης (ποίημα).....	77
§ 6. Τὸ κυπαρίσσι.....	79
§ 7. Ἡ γοργόνα.....	80

Ε' Η ΕΛΛΗΝ. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

§ 1. Μάνα (ποίημα).....	84
§ 2. Ἡ ἀδερφικὴ ἀγάπη (ποίημα).....	85
§ 3. Τὸ πέρασμα τοῦ χάρου (ποίημα).....	86
§ 4. Τὸ τρυγόνι (ποίημα).....	87
§ 5. Οἱ τρεῖς ξενιτεμένοι (ποίημα).....	88

§ 6. Τὸ ἔρημο πουλί (ποίημα).....	91
§ 7. Τὸ γεφύρι τῆς Ἄρτας (ποίημα).....	93
§ 8. Ἡ μάνα μὲ τοὺς ἐννιά γιουὺς (ποίημα).....	96

ΣΤ' ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝ. ΦΥΣΗ

§ 1. Ἡ ἀνατολὴ τοῦ ἡλίου ἀπὸ τὴν κορφή τοῦ Πηλίου.....	100
§ 2. Ἡ Δάφνη.....	103
§ 3. Τὰ Τέμπη.....	107
§ 4. Ἑλληνικὴ χαραυγὴ (ποίημα).....	114

Ζ' ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΑΛΛΗΓΟΡΙΑΣ

§ 1. Γέρος καὶ θάνατος (ποίημα).....	115
§ 2. Ἡ τρικυμία (ποίημα).....	116

Η' ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΜΑΣ ΤΡΑΓΩΔΙΕΣ

§ 1. Μιά θλιβερὴ λαμπρὴ.....	117
§ 2. Ἡ στερνὴ λειτουργία τῆς Ἁγίας Σοφίας.....	122
§ 3. Ἡ Θεσσαλονικὴ σκλάβα.....	127

Θ' ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΘΝΙΚΕΣ ΜΑΣ ΔΟΞΕΣ

§ 1. Ὁ θρίαμβος τοῦ Ἡρακλείου.....	135
§ 2. Ὁ στόλος τοῦ Νικηφόρου Φωκά στὴν Κρήτη.....	145

Ι' ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΩΡΓΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

§ 1. Ἡ βασιλόμυγα (ὁ δάκος τῆς ἐλιάς).....	153
§ 2. Ἀσφάλεια ἀπὸ χαλάζι.....	168

ΙΑ' Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ

§ 1. Τὸ δυσκολώτερο θέμα γιὰ ἔκθεση.....	176
§ 2. Ἡ ἑλλην. σημαία (ποίημα).....	180
§ 3. Ὁ πρόσφυγας μαθητῆς.....	181
§ 4. Ἡ ἄλωση τῆς Πόλης (ποίημα).....	187

ΙΒ' ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΜΑΣ ΘΡΥΑΟΥΣ

Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας.....	187

ΕΡΕΥΝΑ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ

ΑΝΑΓΝΩΣΤΙΚΑ & ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΔΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟΝ ΕΤΟΣ 1927—1928 και έξης.

1.	ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ ΤΕΥΧΟΣ	Α'	'Ανδρεάδου Δ.
2.	ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ	»	Α' Ζήση—Δαμασκηνοῦ
3.	ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ	»	Α' 'Ο 'Ηλιος τοῦ Κράτους
✓ 4.	ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ	»	Β' 'Επ. Παπαμιχαήλ
5.	ΑΛΦΑΒΗΤΑΡΙΟ	»	Β' Δ. 'Ανδρεάδη (Πουλιὰ καὶ Παιδιὰ)
✓ 6.	Η ΑΥΓΗ	'Αναγνωστικὸ	Β' τάξ. Παπαμιχαήλ—Βουτυρᾶ
✓ 7.	ΟΙ ΑΝΤΑΡΤΕΣ ΤΟΥ ΣΠΗΤΙΟΥ	Β'	τάξ. 'Ανδρεάδου Δ.
8.	ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ	'Αναγνωστικὸ	Β' τάξ. Κλεάνθους—Παπαμαύρου
✓ 9.	Ο ΗΛΙΟΣ	»	Γ' » Παπαμιχαήλ—Βουτυρᾶ
10.	Ο ΠΡΟΣΤΑΤΗΣ ΤΟΥ ΣΠΗΤΙΟΥ	Γ'	τάξ. Παπαμαύρου Μ.
✓ 11.	ΟΛΥΣΣΕΙΑ	'Αναγνωστικὸ	Γ' τάξ. Δημοσθ. 'Ανδρεάδη
12.	Η ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΑΣ	»	Δ' » Καρκαβίτσα—Παπαμιχαήλ
✓ 13.	Ο ΦΑΡΟΣ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ	Δ'	» Δημοσθένους 'Ανδρεάδου— Π. Χριστοδούλου
14.	ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ	Δ'	» Παπαμιχαήλ—Βουτυρᾶ
✓ 15.	ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ	Ε'	» Καρκαβίτσα—Παπαμιχαήλ
16.	Η ΜΕΛΙΣΣΑ	Ε'	» Παπαμιχαήλ—'Αντωνάτου
17.	Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ	Ε'	» Καζαντζάκη Γαλατείας
✓ 18.	Η ΕΛΛΑΔΑ	Ε'	» 'Ανδρεάδη Δ.
19.	Η ΖΩΗ ΜΑΣ	ΣΤ'	» Παπαμιχαήλ—'Αντωνάτου
20.	Η ΜΕΓΑΛΗ ΕΛΛΑΣ	ΣΤ'	» Καζαντζάκη Γαλατείας
21.	ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ	Γ'	τάξ. Ε. Παπαμιχαήλ
22.	»	»	Δ' » » »
23.	»	»	Γ' καὶ Δ' » » »
24.	»	»	Ε' καὶ ΣΤ' μαζί » » »
25.	»	»	Ε' » » »
26.	»	»	ΣΤ' » » »
27.	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΑΤΛΑΣ	Γ', Δ', Ε', καὶ ΣΤ'	τάξ. Δημητράκου Δ.

Κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 51739) 18-9-1926 Ὑπ. ἀπό-
φασιν αὐξάνεται ἡ τιμὴ τοῦ παρόντος βιβλίου
κατὰ 20% ἕνεκα τῶν ἐξόδων μεταφορᾶς, συσκευῆς
κλπ. δι' ὅλα τὰ ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν μέρη. . .